المنتقى للحديث في رمضان

ابراهيم بن محمّد الحقيل

Odabrane besjede o ramazanu

Ibrahim b. Muhammed el-Hukajl

Naslov originala:

المنتقى للحديث في رمضان

El-Munteqã li-l-hadîs fî ramadãn

Odabrane besjede o ramazanu

Autor:

dr. Ibrahim b. Muhammed el-Hukajl

Preveo:

Fahrudin ef. Haseljić

Lektura i korektura:

Enis Brkić

Design:

Enis Brkić

Arapski tekst i hadisi:

Enis Brkić

dr. Ibrahim b. Muhammed el-Hukajl

Odabrane besjede o ramazanu

Sarajevo, 2013. godine

Uvod

Hvala Allahu, Gospodaru svjetova, neka je salavat i selam na najuglednijeg Vjerovjesnika i Poslanika.

Mjesec ramazan je mjesec ovog odabranog, zadnjeg ummeta kojeg je Uzvišeni Allah odlikovao nad ostalim ummetima i istaknuo ga pečatom svih poslanika, Muhammedom, sallallahu alejhi ve sellem. U ovom mjesecu muslimani se natječu u činjenju dobra i pobožnosti, više slušaju hadise i vazove, pa su zbog toga mnogi učenjaci i daije odredili posebna ramazanska predavanja i vazove koji se klanjačima čitaju poslije ikindijskog i jacijskog namaza.

Ta predavanja su različita: neka su u sažetoj, a neka u opširnijoj formi, u jednima je akcenat stavljen na upućivanje nasihata – savjeta, a u drugima se obrađuju razna pitanja i propisi; također, neka predavanja su odgojno-edukativnog karaktera, u nekima su se autori posvetili citiranju dokaza iz Kur'ana i hadisa, a u drugima je to zastupljeno u manjoj mjeri.

Prikupljao sam sve hadise o postu, itikafu, noćnom namazu u ramazanu, Lejletu-l-kadru i navođenju nekih koristi i propisa iz tih hadisa, kako bi to pomoglo daijama i imamima u džamijama prilikom citiranja hadisa i fikhskih propisa o postu, zatim sam odlučio da od toga odaberem dio koji bi bio dovoljan za trideset vazova (dersova) koji bi se mogli čitati poslije ikindija-namaza i koji ne bi prelazili dvije stranice, a to su dersovi koji su numerisani neparnim brojevima, i trideset dersova koji bi se mogli čitati prije jacija-namaza, a koji ne bi prelazili četiri stranice, i to su dersovi koji su numerisani parnim brojevima, kao što to uobičajeno rade mnogi imami tokom mjeseca ramazana.

Moj metod rada bio je sljedeći:

1. Temelj i osnova svakog dersa – predavanja jesu kur'ansko-hadiski tekstovi, tako da sam u okviru teme predavanja navodio ajete koji izravno govore o toj temi, a zatim sam isto tako navodio i hadise o tome. U slučaju da nije bilo ajeta koji su se odnosili na temu predavanja, tada sam navodio samo hadise koji o njoj govore.

2. Nisam obuhvatio sve hadise koji govore o temi, nego sam odabrao one za koje mislim da su najobuhvatniji i najprikladniji.

3. Uradio sam kratku valorizaciju hadisa navodeći čitaocu samo ime ravije (prenosioca hadisa), a izvor hadisa naveo sam u fusnoti.

4. Prilikom izbora hadisa navodio sam samo one koji mogu poslužiti kao dokaz, tj. sahih (autentične) i hasen (dobre) hadise, izbjegavajući slabe, a kada je u pitanju nekoliko hadisa oko čije ispravnosti postoji spor među učenjacima, a takvih je ovdje vrlo malo, nastojao sam odabrati ispravno mišljenje.

5. Kod redoslijeda hadisa počinjao sam sa muttefekun alejhi, zatim sam navodio hadis koji bilježi jedan od dvojice šejhova (el-Buhari i Muslim), a potom predanja iz četiri *Sunena*. Od ovog redoslijeda odstupao sam samo ako je za tim postojala određena potreba. Također, počinjao sam sa merfu hadisima, zatim mevkuf, i na kraju sam navodio predanja dobrih prethodnika.

6. Nakon citiranja hadisa, spomenuo bih nekoliko savjeta i fikhskih propisa koje sam lično derivirao, a većinu njih ipak sam odabrao iz drugih djela: komentara hadisa i zbornika fetvi. Kada su u pitanju propisi o kojima postoji više mišljenja, odabrao sam ono što smatram da je ispravno, bez navođenja ostalih stavova, uz potpuno uvažavanje pravnih rješenja (fetvi) koja se izdaju u Saudijskoj Arabiji, kako ne bi došlo do zabune među ljudima ako

čuju nešto što nije u skladu sa onim na što su navikli i što im je od ranije poznato.

7. Pravni propisi i savjeti obuhvataju dosta odgojnih lekcija i korisnih smjernica koje su učenjaci uzeli iz hadisa, što ove lekcije čini sadržajnijim, jer u njima se ne nalaze samo pravni propisi o postu, nego su zastupljene i smjernice koje će biti od koristi svakom pojedincu, ali i njegovoj porodici, kao i svim muslimanima općenito.

Većina onih koji su pisali ramazanske vazove nastojali su da oni budu raznovrsni, tako da budu zastupljene razne teme, suptilna obraćanja, savjeti o lijepom ponašanju i tome slično. Iako okosnicu ovih vazova čine hadisi, većina ih istovremeno raznježi srca, očisti dušu, ojača ispravno vjerovanje i podsjeti na važne propise.

8. Potrudio sam se da vokaliziram tekst da bi se izbjegle gramatičke greške i kako bi imami i slušaoci mogli lakše shvatiti njegovo značenje.

9. Veliki broj propisa ciljano sam izostavio kako bi djelo bilo kraće, a te propise ću, ako Bog da, navesti u drugoj, većoj knjizi koju sam nazvao *El-Džami' fi ehadis ramadan ve fevaiduha ve ahkamuha*.

10. Ovo djelo nazvao sam *El-Munteqa li-l-hadis fi ramadan* المنتقى للحديث في رمضان – *Odabrane besjede o ramazanu*.

11. U ovom djelu naveo sam samo indeks tema (sadržaj), a ostale indekse citirat ću, ako Bog da, u djelu koje tek namjeravam napisati, a koje sam spomenuo u prethodnoj napomeni.

Od braće muslimana, imama i drugih, koji ovo djelo pročitaju, a imaju primjedbe, ili prijedloge, ili kritike, očekujem

da mi ih dostave kako bih se njima okoristio, zahvaljujući im na potpomaganju u dobru i bogobojaznosti.

Zahvala pripada Allahu uz čiju se blagodat upotpunjavaju dobra djela.

Ponedjeljak, 13. redžeb 1427. h. g. / 7. 8. 2006. god.

Autor: dr. Ibrahim b. Muhammed el-Uqajl

Post je jedan od temelja islama

Ibn Omer, radijallahu 'anhuma, prenosi da je Allahov Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, rekao:

عَنْ ابنِ عُمَرَ رَضِيَ اللهُ عَنْهُما قَالَ: قَالَ رَسُولُ الله ﷺ : ﴿بُنِيَ الْإِسْلاَمُ عَلَى خَمْسٍ: شَهَادَةِ أَنَّ لَا إِلَـهَ إِلَّا اللهُ وَأَنَّ مُحَمَّداً رَسُولُ الله، وإِقَامِ الصَّلَاةِ، وإِيتَاءِ الزَّكَاةِ، والحَجِّ وَصَومِ رَمَضَانَ﴾.

"Islam je sagrađen na pet (principa): svjedočenju da nema boga osim Allaha i da je Muhammed Allahov poslanik, obavljanju namaza, davanju zekata, obavljanju hadža i postu ramazana." Hadis bilježe el-Buhari i Muslim.[1]

Ebu Džemra Nasr b. Imran, Allah mu se smilovao, kaže:

وعَنْ أَبِي جَمْرَةَ نَصْرِ بن عِمْرَانَ رَحِمَهُ اللهُ تَعَالى قَالَ: «كُنتُ أُتَرْجِمُ بينَ ابنِ عَباسٍ وبينَ النَّاسِ فقَالَ: إنَّ وفدَ عبدِالقيْسِ أَتَوا النَّبيَّ ﷺ فقَالَ: ﴿مَنْ الوَفْدُ؟ أَو مَن القَوْمُ؟﴾ قَالُوا: رَبيعَةُ، فقَالَ: ﴿مَرحَباً بالقَومِ أَوْ بِالْوَفْدِ غَيْرَ خَزَايَا وَلاَ نَدَامى﴾، قَالَوا: إنَّا نَأتيكَ مِنْ شُقَّةٍ بعِيدةٍ وبيننا وبَينَكَ هذا الحَيُّ مِنْ كُفَّارِ مُضَر، ولا نَستَطِيعُ أَنْ نَأتِيَكَ إلا في شَهْرٍ حَرَامٍ فَمُرْنَا بأَمْرٍ نُخبِرُ به مَن وَرَاءَنا نَدْخُلُ به الجَنَّة، فَأَمَرَهُم بأَربَعٍ... : أَمَرهم بالإيمانِ بالله عزَّ وجَلَّ وَحْدَهُ، قَالَ: ﴿هَل تَدْرُونَ ما الإِيمانُ بالله وَحْدَه؟﴾ قَالَوا: اللهُ ورَسُولُهُ أَعْلَم، قَالَ: ﴿شَهَادَةُ أَنَّ لَا إِلَـهَ إِلَّا اللهُ وأَنَّ مُحَمَّداً رَسُولُ الله، وإِقَامُ الصَّلاَةِ، وإِيتَاءُ الزَّكَاةِ، وصَومُ رَمَضَانَ، وتُعْطُوا الخُمُسَ من المَغْنَم... قال: احْفَظُوهُ وأَخْبِرُوهُ مَنْ وَرَاءَكُم﴾.

[1] El-Buhari (8), i Muslim (16).

"Bio sam posrednik u prenošenju govora između Ibn Abbasa i ljudi, i on im je rekao: 'Vjerovjesniku, sallallahu alejhi ve sellem, došla je delegacija plemena Abdu-l-Kajs pa je on upitao: ***'Ko je delegacija?'***[2] *'Rebija (Abdu-l-Kajs*[3]*)', odgovorili su.* ***'Dobro došli, narode (delegacijo), neponiženi i bez kajanja!'****, kazao je on. 'Mi smo ti došli', rekoše oni, 'iz dalekog kraja. Između nas i tebe nalazi se nevjerničko pleme Mudar i možemo ti doći samo u nekom od svetih mjeseci, pa naredi nam nešto što ćemo saopćiti onima iza nas i što će nas uvesti u Džennet!'* ***On im je naredio četvero... naredio im je vjerovanje u samo jednog Uzvišenog Allaha*** *i upitao:* ***'Znate li šta je vjerovanje u samo jednog Uzvišenog Allaha?'*** *'Allah i Njegov Poslanik najbolje znaju', odgovoriše oni.* ***'Svjedočenje'****, reče on,* ***'da nema boga osim Allaha i da je Muhammed Allahov poslanik, obavljanje namaza, davanje zekata, post ramazana i davanje petine ratnog plijena...'****, i rekao im je:* ***'Zapamtite to i prenesite onima iza vas'!****"* Hadis bilježe el-Buhari i Muslim.[4]

Pouke i propisi[5]

U ovom hadisu pojašnjeni su temelji imana i temelji islama, naznačeno je da iman predstavlja srčano uvjerenje, a da islam podrazumijeva potčinjavanje i pokornost. Ovo je značenje islama i imana ako se oba termina spominju zajedno u tekstu, ali ako se u tekstu spominje samo jedan od njih, onda iman obuhvata i značenje islama i obrnuto.

---

2 *"Ili je upitao:* ***'Ko je narod'?****"*

3 'Abdu-l-Kajs je jedan od Rebijinih sinova. (op. prev.)

4 El-Buhari (87), i Muslim (17).

5 Vidjeti: *Šerh En-Nevevi 'ala Muslim,* 1/148.

U okvire islama ulazi se izgovaranjem kelimei-šehadeta, a dodavanje namaza, zekata, posta i hadža ovom načelu ukazuje na činjenicu da su to najvažniji i najočigledniji islamski obredi.

Neizvršavanje svih pet spomenutih temelja ili nekih od njih jasan je pokazatelj da se dotična osoba nije pokorila Uzvišenom Allahu.

U hadisu je ukazano na značaj posta ramazana i njegovo visoko mjesto kod Uzvišenog Allaha, jer ga je On učinio jednim od temelja islama.

Istaknuta je obaveznost spoznaje temeljnih istina vjere: farzova, kako bi se izvršavali, i harama, da bi se izbjegavali, te je naglašena obaveznost upoznavanja ljudi sa ovim (propisima), što se razumije iz Vjerovjesnikovih, sallallahu alejhi ve sellem, riječi: “Zapamtite to i prenesite onima iza vas.”

Iz knjige: El-Munteka lil hadis fi ramadan – Odabrane besjede o ramazanu

Autor: dr. Ibrahim b. Muhammed el-Hukajl

Neke od blagodati ramazana

Ebu Hurejra, radijallahu 'anhu, prenosi da je Allahov Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, rekao:

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ ﷺ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: ﴿إِذَا دَخَلَ شَهْرُ رَمَضَانَ فُتِحَتْ أَبْوَابُ السَّمَاءِ، وَغُلِّقَتْ أَبوَابُ جَهَنَّمَ، وَ سُلْسِلَتِ الشَّيَاطِينُ﴾.

"Kada nastupi mjesec ramazan, otvore se nebeska vrata, a zatvore džehennemska, i šejtani se povežu u lance." Hadis bilježe el-Buhari i Muslim.[6]

U drugom se predanju navodi:

وفي رِوَايَةٍ : ﴿إِذَا كَانَ أَوَّلُ لَيْلَةٍ مِنْ شَهْرِ رَمَضَانَ صُفِّدَتِ الشَّيَاطِينُ ومَرَدَةُ الجِنِّ، وغُلِّقَتْ أَبْوَابُ النَّارِ فَلَمْ يُفْتَحْ منْهَا بَابٌ، وفُتِحَتْ أَبوَابُ الجَنَّةِ فلمْ يُغْلَقْ مِنْهَا بَابٌ، ويُنَادِي مُنَادٍ: يَا بَاغِيَ الْخَيرِ: أَقْبِلْ، وَيَا بَاغِيَ الشَّرّ: أَقْصِرْ، وَلِلَّهِ عُتَقَاءُ مِنَ النَّارِ وَ ذَلكَ كُلَّ لَيْلَةٍ﴾.

"Kada nastupi prva noć ramazana, povežu se šejtani i zli džinni, zatvore se sva vrata Džehennema, a otvore se sva vrata Dženneta. Tada glasnik poviče: 'O ti koji želiš dobro, priđi, i o ti koji želiš zlo, prestani! Allah svake noći (neke Svoje robove) oslobađa od Vatre'."[7]

Riječi: ***"'O ti koji želiš dobro, priđi'..."***, znače: *O ti koji želiš dobro, pristupi činjenju dobra, ovo je tvoje vrijeme, jer*

---

6 El-Buhari (1800), i Muslim (1079).

7 Ovo predanje bilježe et-Tirmizi (682), Ibn Madža (1642), Ibn Huzejma, koji ga smatra autentičnim (1883), Ibn Hibban (3435), i el-Hakim (1/582), koji je rekao da ispunjava uvjete el-Buharija i Muslima. Albani ga je u djelu *Sahihu Sunen et-Tirmizi* svrstao u autentične hadise.

dobijaš veliku nagradu za mala djela. A ti koji želiš zlo, suzdrži se i pokaj se, jer ovo je vrijeme pokajanja.[8]

U drugom predanju (od Ebu Hurejre, radijallahu 'anhu) Vjerovjesnik, sallallahu 'alejhi ve sellem, obavještava ashabe, radijallahu 'anhum, o radosnim vijestima i kaže:

وفي رِوَايَةٍ أُخْرى قَالَ النَّبِيُّ ﷺ يُبَشِّرُ أَصْحَابَهُ رَضيَ اللهُ عَنْهُم: ﴿أَتَاكُمْ رَمَضَانُ شَهْرٌ مُبَارَكٌ فَرَضَ اللّٰهُ عَزَّ وَجَلَّ صِيَامَهُ، تُفَتَّحُ فِيهِ أَبوَابُ السَّمَاءِ، وتُغْلَقُ فِيهِ أَبْوَابُ الجَحِيمِ، وتُغَلُّ فيه مَرَدَةُ الشَّياطِينِ، للهِ فيهِ لَيلَةٌ خَيرٌ مِنْ أَلْفِ شَهْرٍ، مَنْ حُرِمَ خَيرَهَا فَقَدْ حُرِم﴾.

"Došao vam je ramazan, blagoslovljeni mjesec kojeg je Uzvišeni Allah naredio da postite, u njemu se otvaraju vrata Dženneta, zatvaraju vrata Džehennema i okivaju zli džinni. U njemu Allah ima noć koja je bolja od hiljadu mjeseci, pa kome bude uskraćeno njeno dobro, doista je uskraćen." [9]

Od Ebu Hurejre, ili od Ebu Se'ida, radijallahu 'anhuma, prenosi se da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao:

وعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ أَوْ أَبِي سَعِيدٍ رَضيَ اللهُ عَنْهُمَا قَالاَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: ﴿إِنَّ لِلَّهِ عُتَقَاءَ فِي كُلِّ يَوْمٍ وَ لَيلَةٍ، لِكُلِّ عَبْدٍ مِنْهُم دَعْوَةٌ مُسْتَجَابَةٌ﴾.

"Doista Allah svake noći i svakog dana oslobađa (neke Svoje robove od Vatre) i svaki taj rob ima dovu koja mu se prima." Hadis bilježi Ahmed.[10]

---

[8] *Hašijetu es-Sendi ala Sunen en-Nesai*, 4/130.

[9] Ovo predanje (hadis) bilježe: en-Nesai (4/129) od Ebu Hurejre; Ahmed (2/230), i 'Abd b. Humejd (1429).

[10] Ovo je Ahmedovo predanje, 2/254, a bilježi ga i et-Taberani u *El-Evsatu*, 6/257, s autentičnim lancem prenosilaca.

Džabir, radijallahu 'anhu, prenosi da je Allahov Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, rekao:

عَنْ جَابِرٍ ﷺ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: ﴿إِنَّ لِلَّهِ عِنْدَ كُلِّ فِطْرٍ عُتَقَاءَ، وَذَلِكَ كُلَّ لَيْلَةٍ﴾.

"Doista, Allah kod svakog završetka posta (iftara) oslobađa (od Vatre), a to je svake noći." Hadis bilježi Ibn Madža.[11]

Pouke i propisi

1. Blagodati mjeseca ramazana ogromne su, jer se u njemu dešavaju ovi veličanstveni događaji: otvaranje vrata Dženneta, zatvaranje vrata Džehennema, vezanje šejtana, a to se dogodi prve noći u ramazanu i traje do kraja mjeseca.

2. Prvi hadis ukazuje na to da su Džennet i Džehennem stvoreni te da je otvaranje i zatvaranje njihovih vrata istinsko i stvarno.[12]

3. Blagoslovljena sezona (odabrana vremena) i dobra djela koja u njima ljudi rade povod su za stjecanje zadovoljstva Uzvišenog Allaha, što, između ostalog, rezultira otvaranjem vrata Dženneta i zatvaranjem vrata Džehennema.

4. Legitimno je veseliti se dolasku ramazana i čestitati onome ko ga dočeka, jer je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, spominjao ove odlike ramazana da bi obradovao svoje ashabe i podstakao ih na dobročinstvo u njemu. Tako se treba obradovati svakom dobru.

---

11 Ibn Madža (1643), a Albani je u svom djelu *Sahih Ibn Madža* za njega rekao: *"Hasenun sahih."*

12 Vidjeti: *Šerh Ibn Bettal*, 4/20; i *El-Mufhim*, 3/136.

5. Zli džinni (šejtani) okivaju se u ramazanu i oslabljen je njihov utjecaj na ljude zbog dobrih djela koja se čine u ovom mjesecu.

6. Allah je podario neizmjerne blagodati i učinio veliko dobročinstvo Svojim robovima sačuvavši njihov post i pruživši im zaštitu od šejtanskih spletki, kako im oni ne bi pokvarili ibadete (obrede) u ovom blagoslovljenom mjesecu.[13]

7. U hadisu se potvrđuje postojanje šejtana i da oni imaju tijelo koje je moguće vezati okovima, te da među njima postoje buntovnici koji se u mjesecu ramazanu okivaju okovima.[14]

8. Velike blagodati kojima se odlikuje ramazan postići će vjernici koji iskažu poštovanje prema ramazanu i u njemu upotpune pravo Uzvišenog Allaha (istinski robuju Uzvišenom Allahu), a što se tiče nevjernika koji post u njemu ne smatraju obaveznim, niti poštuju njegove zabrane, njima se ne otvaraju vrata Dženneta, niti se za njih zatvaraju vrata Džehennema, a njihovi šejtani ne okivaju se – takvi ne zaslužuju oslobađanje od Vatre.[15] Prema tome, ko od njih umre u mjesecu ramazanu ili u nekom drugom mjesecu, on zaslužuje kaznu Uzvišenog Allaha i dobit će je.

9. Svi muslimani koji skrnave svetost mjeseca ramazana: ne posteći, radeći ono što kvari post ili umanjuje njegovu nagradu, kao što je ogovaranje i prenošenje tuđih riječi, laganje i prisustvovanje takvim skupovima, nalikujući tako nevjernicima – za takve postoji opravdana bojazan da će izgubiti ovu veliku blagodat i da će za njih biti zatvorena vrata Dženneta, a da će im se otvoriti vrata Džehennema i da će se njihovi šejtani osloboditi (te na njih neometano djelovati).

---

[13] *Zehiretu-l-ukba*, 20/255.

[14] *Zehiretu-l-ukba*, 20/255.

[15] Vidjeti: *Fetava Šejhu-l-islam*, 5/131–474.

10. Otvaranje vrata Dženneta i zatvaranje vrata Džehennema nije u koliziji (suprotnosti) sa riječima Uzvišenog Allaha: جَنَّٰتِ عَدۡنٖ مُّفَتَّحَةٗ لَّهُمُ ٱلۡأَبۡوَٰبُ *"...edenski vrtovi, ~ije }e kapije biti za njih otvorene."* (Sad, 50), jer ove riječi ne ukazuju na to da su ona stalno otvorena, s obzirom da ajet govori o Sudnjem danu. Isto tako, zatvaranje vrata Džehennema nije u koliziji sa riječima Uzvišenog: حَتَّىٰٓ إِذَا جَآءُوهَا فُتِحَتۡ أَبۡوَٰبُهَا *"...i kad do njega do|u, kapije njegove }e se pootvarati."* (Ez-Zumer, 71), zbog mogućnosti da se vrata Džehennema zatvore prije toga.[16]

11. Vrijednost Noći kadr ogromna je, jer ona je bolja od hiljadu mjeseci u kojima nema te noći i onome ko je ne iskoristi uskraćeno je veliko dobro.

12. Uzvišeni Allah svake noći u ramazanu oslobađa (Svoje robove) od Vatre, a najpreči da bude oslobođen Vatre jeste onaj ko posti i čuva post, obavlja noćni namaz na najbolji način i čini mnoga dobra djela, sve to iz ljubavi prema Uzvišenom Allahu, nadajući se Njegovoj nagradi i strahujući od Njegove kazne.

13. Onima koji budu oslobođeni od Vatre, Uzvišeni Allah prima dove. On je za njih spojio dvije velike nagrade: oslobađanje od džehennemske vatre i uslišavanje dova.

14. Musliman treba čuvati svoj post od onoga što ga kvari ili umanjuje njegovu nagradu, kao i svoj sluh, vid i jezik od svega onoga što mu je Allah zabranio, kako bi zaslužio oslobođenje od džehennemske vatre.

15. Postač treba često upućivati dove, jer nadati se da će njegova dova biti primljena.

[16] *Zehiretu-l-ukba*, 20/253.

Donošenje odluke za obavezni post

Hafsa bint Omer, radijallahu 'anhuma, prenosi da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao:

عَنْ حَفْصَةَ بِنْتِ عُمَرَ رَضيَ الله عَنْهُما أَنَّ رَسُولَ الله ﷺ قَالَ: ﴿مَنْ لَمْ يُجْمِعِ الصِّيَامَ قَبْلَ الفَجْرِ فَلاَ صِيَامَ لَهُ﴾.

"Ko ne zanijjeti post prije zore, on nema posta." Hadis bilježe Ebu Davud i et-Tirmizi, a ispravno je mišljenje da se ovdje radi o predanju ashaba. U predanju koje bilježi en-Nesai kaže se:

وفي لفظٍ للنسائي: ﴿مَنْ لَمْ يُبَيِّتِ الصِّيَامَ قَبْلَ الفَجْرِ فَلاَ صِيَامَ لَهُ﴾.

"Ko ne odluči tokom noći, prije zore, da će postiti, on nema posta." [17]

Od 'Abdullaha b. Omera, radijallahu anhuma, prenosi se da je govorio: *"Ko ne zanijjeti post prije zore, on nema posta."* Bilježi ga Malik.[18]

Riječi: *"Ko ne zanijjeti post..."* znače donošenje čvrste odluke, a značenje hadisa je: *"Ko prije zore ne donese čvrstu odluku da će postiti, on nema posta."* [19]

Et-Tirmizi, Allah mu se smilovao, kaže: *"Prema mišljenju nekih učenjaka, ovo znači da post nije validan onome ko prije zore ne zanijjeti da će postiti ramazanski ili zavjetni post, ili da će*

---

17 Ebu Davud (2454), et-Tirmizi (730), en-Nesai (4/196), Ibn Madža (1700), Ahmed (6/287), i Ibn Huzejma (1933), koji ga smatra autentičnim. Ovaj hadis prenosi se kao merfu' i kao mevkuf predanje, a ispravno je da je on mevkuf, tj. hadis čiji lanac prenosilaca doseže samo do ashaba.

18 *Muvetta Malik*, 1/288.

19 *Tuhfetu-l-ahvezi*, 3/352.

napostiti propuštene dane ramazana. Dakle, ukoliko ne zanijjeti prije zore, post mu neće biti ispravan.

Što se, pak, tiče dobrovoljnog posta, dozvoljeno je da se zanijjeti i nakon svanuća. To je stav Šafije, Ahmeda i Ishaka." [20]

Pouke i propisi

1. Da bi post bio validan, mora postojati odluka (nijjet) da se posti u ime Uzvišenog Allaha. Shodno tome, ako bi se neko sustezao od hrane i pića zbog dijete, ili iz zdravstvenih razloga, ili zbog slabog apetita i tome slično, on se ne bi tretirao kao postač koji će imati nagradu.

2. Nijjet je u srcu, pa kome naumpadne da će sutra postiti, on je zanijjetio.

3. Obavezni post, kao što je ramazanski, zavjetni i iskupni post (keffaret), mora trajati cijeli dan, od zore do zalaska sunca, a to može postići samo onaj ko je prije zore zanijjetio da će postiti. Onaj ko odluku donese tokom dana, njegov post nije trajao cijeli dan i zato njegov post nije validan. Dakle, obavezni post mora se zanijjetiti prije zore.

4. Dozvoljeno je zanijjetiti post tokom bilo kojeg dijela noći, bez obzira da li se radilo o obaveznom ili dobrovoljnom postu. Ako bi poslije takve odluke (tokom noći, ali prije nastupanja zore) učinio nešto što kvari post (konzumiranje jela, pića i tome slično), time ne bi pokvario svoju odluku i ne treba je poslije toga ponavljati.

[20] *Tirmizijina zbirka hadisa*, 3/125, prijevod i komentar Mahmut Karalić.

Ponašanje za vrijeme posta

Ebu Hurejra, radijallahu anhu, prenosi da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao:

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ ﷺ أَنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ قَالَ: ﴿الصِّيَامُ جُنَّةٌ، فَإِذَا كَانَ أَحَدُكُمْ صَائِماً فَلَا يَرْفُثْ وَلَا يَجْهَلْ، فَإِنِ امْرُؤٌ شَاتَمَه فَلْيَقُلْ: إِنِّي صَائِمٌ، إِنِّي صَائِمٌ﴾.

"Post je štit, pa neka se postač sustegne od spolnog općenja i ružnih djela, a ako ga neko bude grdio, neka mu kaže: 'Ja postim! Ja postim'!" Hadis bilježe el-Buhari i Muslim.[21]

U drugom se predanju navodi:

وَفِي رِوَايَةٍ: ﴿وَإِذَا كَانَ يَوْمُ صَوْمِ أَحَدِكُمْ فَلَا يَرفُثْ وَلَا يَصْخَبْ فَإِنْ سَابَّهُ أَحَدٌ أَوْ قَاتَلَهُ فَلْيَقُلْ: إِنِّي امْرُؤٌ صَائِمٌ﴾.

"Kada neko od vas bude postio, neka ostavi spolno općenje i neka ne galami, a ako ga neko bude psovao ili se htio s njim tući, neka kaže: 'Ja sam postač'." [22]

U još jednom predanju zabilježeno je:

وفِي رِوايَةٍ: ﴿لَا تُسَابَّ وَأَنْتَ صَائِمٌ، وَإِنْ سَابَّكَ أَحَدٌ فَقُلْ: إِنِّي صَائِمٌ، وَ إِنْ كُنْتَ قَائِماً فَاجْلِسْ﴾.

"Nemoj psovati (grditi) kada si postač, ako te neko bude psovao (grdio), reci: 'Ja postim', a ako budeš stajao, sjedi." [23]

---

21 Bilježe ga Malik (1/310), i ovo je njegovo predanje, el-Buhari (1795), i Muslim (1151).

22 El-Buhari (1805), i ovo je njegovo predanje. Bilježi ga i Muslim (1151).

23 Ovo predanje bilježe en-Nesai, *El-Kubra* (3259), et-Tajalisi (2367), Ibn Huzejma (1994), koji ga smatra autentičnim, i Ibn Hibban (3483).

Ebu Hurejra, radijallahu 'anhu, prenosi da je Allahov Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, rekao:

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رضي الله عنه قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: ﴿مَنْ لَم يَدَعْ قَوْلَ الزُّورِ وَالْعَمَلَ بِهِ وَالْجَهْلَ فَلَيسَ لِلَّهِ حَاجَةٌ أَنْ يَدَعَ طَعَامَهُ وَ شَرَابَهُ﴾.

"Ko ne ostavi ružan govor i postupanje po njemu, te neznanje, kod Allaha mu ništa ne znači što ostavlja svoje jelo i piće." Hadis bilježi el-Buhari.[24]

Riječi: قَوْلُ الزُّورِ - *"ružan govor"* odnose se na laž, neznanje i bestidnost.[25]

'Aiša, radijallahu 'anha, prenosi da je Vjerovjesnik, sallallahu 'alejhi ve sellem, rekao:

عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللهُ عَنْهَا عَنْ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ: ﴿الصِّيَامُ جُنَّةٌ مِنَ النَّارِ، فَمَنْ أَصْبَحَ صَائِماً فَلاَ يَجْهَلْ يَوْمَئِذٍ، وإِنِ امْرُؤٌ جَهِلَ عَلَيْهِ فَلاَ يَشْتُمْهُ، وَ لَا يَسُبُّهُ، وَلْيَقُلْ: إِنِّي صَائِمٌ...﴾

"Post je štit od Vatre, pa ko osvane kao postač, neka tog dana ne bude nepristojan, a ako neko prema njemu bude nepristojan, neka ga ne grdi niti psuje, već neka kaže: 'Ja postim'..." Hadis bilježi en-Nesai.[26]

Ebu Hurejra, radijallahu 'anhu, prenosi da je sa svojim prijateljima, kada su postili, odlazio u džamiju i govorili bi: *"Čistimo svoj post."*[27]

---

[24] El-Buhari (5710), Ebu Davud (2362), en-Nesai, *El-Kubra* (3245–3248), i et-Tirmizi (707).

[25] Ibn Hadžer el-Askalani, *Fethu-l-Bari*, 4/117.

[26] En-Nesai (4/167), i Et-Taberani u *El-Evsatu* (4179), a Albani ga je ocijenio autentičnim u djelu *Sahih En-Nesai*.

[27] Ahmed, *Ez-Zuhd*, 178; i Ebu Nuajm, *El-Hil'je*, 1/382.

Pouke i propisi

1. Post je zaštita od džehennemske vatre, jer se njime kontroliraju i obuzdavaju strasti, a Džehennem je prekriven strastima.

2. Postaču je zabranjen *"refes"*, a to je svaki razvratan i ružan govor, kao i spolno općenje i radnje koje mu prethode.[28] Sve navedeno zabranjeno je postaču, osim poljupca i milovanja za onoga ko može kontrolirati svoje strasti.

3. Postaču se zabranjuju i postupci neznalica, kao što su vika, bestidnost, beskorisna rasprava i tome slično.

4. Ako postač bude iskušan lošim ponašanjem neke osobe, iskazanim u vidu verbalnog uznemiravanja: galame, psovke i vrijeđanja, on treba učiniti sljedeće:

(a) Ne odgovarati istom mjerom onome ko je to počeo, nego treba pokazati blagost i strpljivost.

(b) Takvoj osobi ne treba (ništa) govoriti, kako prema njoj ne bi pogriješio. U nekim predanjima kaže se: *"Ako ga čovjek bude vrijeđao, neka mu (ništa) ne govori!"*[29]

(c) Odgovorit će riječima: *"Ja postim!"* To će izgovoriti glasno i time se obratiti osobi koja ga uznemirava da bi je odvratio od njene zablude, a ujedno i objasnio razlog zašto joj ne odgovara (na drugi način). Ovako će postupiti kod svakog posta, bez obzira da li je u pitanju obavezni ili dobrovoljni post.[30]

---

28 Vidjeti: *Fethu-l-Bari*, 4/104.

29 Ovo predanje spominje Ibn Hadžer u djelu *Fethu-l-Bari*, 4/104, i nisam pronašao da ga je naveo neki drugi učenjak.

30 Učenjaci su zauzeli različite stavove u vezi sa ovim pitanjem. Ja sam ovo pojasnio sa svim dokazima i pojašnjenjima u djelu *El-Mufid fi hutabi el-*

(d) Ako se njegov protivnik ne suzdrži (od daljeg provociranja i uznemiravanja), on će mu ponoviti: *"Ja postim!"* Zato se u hadisu ova rečenica spominje dva puta: ***"...neka mu kaže: 'Ja postim! Ja postim'!"***

(e) Ako postač bude stajao i ima mogućnost da sjedne, neka sjedne, postupajući po smjernicama iz drugog predanja, i kako bi smirio svoju srdžbu te prekinuo spletku svog protivnika i šejtana.

5. Iz ovih hadisa ne treba razumjeti da su vrijeđanje, bestidnost, beskorisna rasprava i drugi slični postupci neznalica dozvoljeni kada se ne posti, naprotiv, ti se postupci sami po sebi uvijek nalaze između pokuđenih i zabranjenih, ali se naglašava zabrana njihovog upražnjavanja za vrijeme posta, jer je to u koliziji sa njegovim intencijama.[31]

6. Hadisi ukazuju na veličanstvenost i sveobuhvatnost šerijata koji muslimane potiče na izgradnju visokomoralnih kvaliteta i podučava ih načinu komuniciranja sa neznalicama. Hvala Allahu koji nam je to propisao i uputio nas na te propise.

7. Ako postača napadne neko ko ga želi udariti rukom ili ubiti, takva osoba se tretira kao napadač kojem se treba suprotstaviti na najblaži mogući način. Postaču nije zabranjeno da se suprotstavi ovoj vrsti napada.[32]

8. Istinski primljeni post je post (apstinencija) svih udova i organa od grijeha: jezika od laži i razvrata, stomaka od hrane i

---

džumu'ati ve-l-'id, 2/126–127, pa ko želi saznati više, može pogledati navedeno djelo. Preferirajuće mišljenje je ovo koje sam ovdje spomenuo i ono se razumije iz govora El-Kurtubija u djelu *El-Mufhim*, 3/315, a preferira ga i Ibn Tejmijja u djelima *El-Minhadž*, 5/197, i *El-Fetava el-kubra*, 4/460. Prenosi ga i Ibn Muflih u *El-Furu'*, 3/66.

[31] Vidjeti: *El-Mufhim*, 3/214, i *Fethu-l-Bari*, 4/104.

[32] Vidjeti: *Fethu-l-Bari*, 4/105.

pića, a spolnog organa od tjelesnog kontakta sa ženama.[33]

9. Većina učenjaka smatra da ogovaranje, laganje ili činjenje loših djela ne kvari post, ali umanjuje nagradu za njega i zbog činjenja tih zabranjenih djela postaču se piše grijeh.[34]

10. U ovom hadisu nalazi se dokaz da cilj propisivanja posta nije izgladnjivanje tijela, nego ono što proizlazi iz toga, a to je da oslabi strasti, ugasi srdžbu, ukroti dušu koja je sklona zlu i preinači je u smirenu dušu. Ukoliko se ovo ne postigne postom, onda je postiti ili ne postiti isto, jer takav post uopće nije pozitivno djelovao na dušu postača.[35]

11. U hadisu se nalazi dokaz da su laž i ružan govor temelj razvrata i izvor zabranjenih djela, i zato se spominju zajedno sa širkom (idolopoklonstvom) u riječima Uzvišenog Allaha:

﴿فَٱجۡتَنِبُواْ ٱلرِّجۡسَ مِنَ ٱلۡأَوۡثَٰنِ وَٱجۡتَنِبُواْ قَوۡلَ ٱلزُّورِ ٣٠﴾

"...pa budite što dalje od kumira poganih i izbjegavajte što više govor neistiniti." (El-Hadždž, 30). Poznato je da je idolopoklonstvo suprotno iskrenosti, a post se odlikuje iskrenošću (prema Allahu) i tako se uzdiže nad onim što je njegova sušta suprotnost.[36]

---

33 'Abdullah el-Fevzan, *Ehadisu es-sijam*, str. 75.

34 Vidjeti: *Fethu-l-Bari*, 4/104, i *Umdetu-l-kari*, 10/276.

35 Ovo se prenosi od el-Bejdavija, kao što se navodi u djelima *Fethu-l-Bari*, 4/117, i *Fejdu-l-Kadir*, 6/224.

36 Prenosi el-Menavi od et-Tajjiba. Vidjeti: *Fejdu-l-Kadir*, 6/224.

Šerijatskopravna utemeljenost teravih-namaza

'Abdu-r-Rahman b. 'Abdu-l-Kari kazuje:

عن عبدالرَّحمنِ بنِ عبدٍ القَارِئ رَحمه الله تعالى أنه قَالَ: «خَرَجتُ مع عُمرَ ابن الخطَّاب ﷺ لَيلَةً في رَمَضَانَ إلى المسجد، فإذا النَّاسُ أوزاعٌ مُتَفَرِّقون يُصلِّي الرَّجلُ لِنَفْسه، ويُصلِّي الرَّجلُ فَيُصَلِّي بِصَلاتِه الرَّهْطُ، فَقَالَ عُمرُ: ((إِنِّي أَرَى لَو جَمعتُ هَؤلاءِ على قَارِئٍ وَاحِدٍ)) لكَانَ أَمثَلَ، ثم عَزَمَ فَجَمَعَهُم على أُبيِّ بنِ كَعبٍ، ثمَّ خَرَجْتُ مَعَهُ لَيلَةً أُخْرَى والنَّاسُ يُصلُّون بِصَلاةِ قَارِئِهم، قَالَ عُمَرُ: نِعْمَ البِدْعَةُ هذه، والتي يَنَامُونَ عنْهَا أَفضَلُ مَنَ الَّتي يَقُومُونَ، يُرِيدُ آخِرَ اللَّيلِ، وَكَانَ النَّاسُ يَقُومُونَ أَوَّلَه».

"Jedne ramazan-ske noći otišao sam u džamiju sa Omerom b. el-Hattabom, radijallahu anhu, gdje smo zatekli ljude podijeljene u grupe: neki su klanjali sami za sebe, a neki u džematu. Tada je Omer kazao: 'Mislim da bi bilo bolje kada bih ove ljude skupio da klanjaju za jednim imamom.' Tako je i uradio, te ih skupio da klanjaju za Ubejjom b. Ka'bom.

Druge noći opet sam s njim otišao (u džamiju), a svijet je klanjao u džematu i (vidjevši to) Omer reče: 'Ovo je divna inovacija! A onaj namaz koji oni (obično) prespavaju', misleći na noćni namaz pri kraju noći, 'bolji je od namaza koji (sada) klanjaju' – a ljudi su teraviju klanjali na početku noći." Hadis bilježi el-Buhari.[37]

U Malikovom predanju navodi se:

وفي رِوايةٍ لمالك: «أنَّ عُمرَ بنَ الخطَّابِ ﷺ أَمَرَ أُبيَّ بن كَعبٍ وتَميماً الدَّاريَّ أنْ يَقُومَا بالنَّاسِ بإِحدَى عَشَرَةَ رَكعَة، قال: وَقد كانَ القَارئُ يَقرَأُ بالمَئِين، حتَّى كنَّا نَعتَمِدُ على العِصيِّ من طُولِ القِيامِ، وما كنَّا نَنْصَرفُ إلا في فُرُوعِ الفَجْرِ.»

[37] El-Buhari (1906), Malik (1/114), Abdu-r-Rezzak, *Musannef* (7723), i Ibn Ebu Šejba (2/165).

da je Omer b. el-Hattab, radijallahu 'anhu, naredio Ubejju b. Ka'bu i Temimu ed-Dariju da klanjaju ljudima jedanaest rekata. Prenosilac hadisa kaže: "Imam je učio preko stotinu (ajeta), tako da smo se oslanjali na štapove zbog dužine kijama (stajanja). Razilazili smo se tek pred zoru." [38]

U predanju Ibn Huzejme navodi se da je Omer, radijallahu 'anhu, rekao:

في رِوايةٍ لابنِ خُزَيْمَةَ: فَقَالَ عُمَرُ ﷺ: «واللهِ إِنِّي أَظُنُّ لَوْ جَمَعْنَا هَؤُلاءِ على قَارِئٍ واحدٍ لَكَانَ أَمْثَلَ، ثُم عَزَمَ عُمَرُ على ذَلك، وأَمَرَ أُبَيَّ بنَ كَعْبٍ أَنْ يَقُومَ لَهُم في رَمَضَانَ، فَخَرَجَ عُمَرُ عَلَيهم والنَاسُ يُصَلُّونَ بِصَلاةِ قَارِئِهِم فَقَالَ عُمَرُ: نِعْمَ البِدْعَةُ هِيَ، والَّتِي تَنَامُونَ عَنْها أَفْضَلُ مِنَ الَّتِي تَقُومُونَ – يُرِيدُ آخِرَ اللَّيلِ – فَكَانَ النَّاسُ يَقُومُونَ أَوَّلَه، وَكَانُوا يَلْعَنُونَ الكَفَرَةَ فِي النِّصْفِ: اللَّهُمَّ قَاتِلْ الكَفَرَةَ الَّذِينَ يَصُدُّونَ عَنْ سَبِيلِك، ويُكَذِّبونَ رُسُلَكَ، ولا يُؤْمِنُونَ بِوَعْدِك، وخَالِفْ بينَ كَلِمَتِهِم، وأَلْقِ في قُلُوبِهِم الرُّعْبَ، وأَلْقِ عَلَيْهِم رِجْزَكَ وعَذَابَكَ إِلهَ الحَقِّ، ثُم يُصَلِّي عَلى النَّبِيِّ ﷺ، ويَدْعُو لِلمُسْلِمِينَ بما اسْتَطَاعَ مِنْ خيرٍ، ثُم يَسْتَغْفِرُ لِلْمُؤْمِنِين، قَالَ: وَكَانَ يَقُولُ إِذَا فَرَغَ مِنْ لَعْنَةِ الكَفَرَةِ، وصَلاتِه على النَّبِيِّ ﷺ، واسْتِغْفَارِهِ لِلمُؤْمِنِينَ والمؤْمِنَاتِ، ومَسْأَلَتِه: اللَّهُمَّ إِياكَ نَعْبُدُ، ولَكَ نُصَلِّي ونَسْجُدُ، وإِلَيكَ نَسْعَى ونَحْفِدُ، ونَرْجُو رَحمتكَ رَبَّنا، ونَخَافُ عَذَابَكَ الجِدَّ، إِنَّ عَذَابَكَ لِمن عَادَيتَ مُلْحِق، ثُم يُكَبِرُ ويَهْوِي سَاجِداً.»

"Tako mi Allaha, ja mislim da bi bilo bolje da sve ove (ljude) skupimo oko jednog učača (imama)." U predanju se dalje kazuje: "On se, zatim, na to odlučio i naredio je Ubejju b. Ka'bu da im klanja tokom ramazana. Kasnije je Omer izašao i vidio ljude kako klanjaju za svojim imamom, pa je rekao: 'Divna li je ovo novotarija! Ali onaj (noćni namaz) koji prespavate bolji je od ovoga koji (sada) klanjate', misleći na zadnji dio noći, jer su ljudi klanjali u njenom prvom dijelu. Oko polovine (dove na vitr-namazu) proklinjali su nevjernike riječima: 'Allahu naš, uništi nevjernike koji odvraćaju od Tvog puta, u laž utjeruju Tvoje poslanike i ne vjeruju u Tvoja obećanja! Razjedini ih, u

---

[38] Malik, koji ga bilježi od es-Saiba b. Jezida (1/115); Abdu-r-Rezzak (7730), i Ibn Ebu Šejba (2/162).

njihova srca ubaci strah, a na njih Svoju srdžbu i kaznu, o Istiniti Bože!' Zatim bi imam donio salavat na Vjerovjesnika, sallallahu 'alejhi ve sellem, molio za dobro muslimana i tražio oprosta za grijehe vjernika." Prenosilac hadisa kaže: *"Kada bi završio sa proklinjanjem nevjernika, salavatom na Vjerovjesnika, sallallahu 'alejhi ve sellem, i traženjem oprosta za vjernike i vjernice, uputio bi sljedeću dovu: 'Allahu naš, samo Tebe obožavamo, samo Tebi se klanjamo i samo pred Tobom na sedždu padamo! Samo Tebi hrlimo i služimo, i samo se Tvojoj milosti nadamo, Gospodaru naš! Samo od Tvoje žestoke kazne strahujemo, doista će Tvoja kazna stići Tvoje neprijatelje!' Zatim bi izgovorio tekbir i spustio se na sedždu."*[39]

Pouke i propisi[40]

1. Teravih-namaz je praksa (sunnet) Allahovog Poslanika, sallallahu 'alejhi ve sellem, koju je činio, a zatim ostavio, iz straha da ne bi postala obavezna (farz) muslimanima, ali su ljudi nastavili klanjati ovaj namaz u manjim skupinama u vremenu Allahovog Poslanika, sallallahu 'alejhi ve sellem, kao i za vrijeme vladavine Ebu Bekra, radijallahu 'anhu. Kada je Omer, radijallahu 'anhu, postao halifa, on je ljude okupio oko jednog imama i time oživio praksu Allahovog Poslanika, sallallahu 'alejhi ve sellem. Muslimani u njegovom vremenu, a i poslije njega, složili su se da je to pohvalno.[41]

2. Nekada manje istaknuta osoba oživi sunnet i uradi značajno djelo koje nije uradila istaknutija osoba. Tako je Uzvišeni Allah uputio Omera, radijallahu anhu, da oživi ovaj

---

[39] Ovo je predanje Ibn Huzejme (1100), i Albani ga smatra autentičnim.

[40] *Šerh Ibn Bettal ala el-Buhari*, 4/146 i 147; *Ikmal el-Mu'lim*, 3/114, i *Fethu-l-Bari*, 4/252.

[41] Konsenzus učenjaka o ovom pitanju prenose brojni učenjaci među kojima i En-Nevevi u Tehzib el-esmai ve el-lugat, 2/332.

značajni sunnet, a to nije uradio Ebu Bekr, radijallahu 'anhu, iako je on istaknutiji od Omera i bio je prvi u svakom dobru. Za njega je Omer, radijallahu anhu, rekao: *"Tako mi Allaha, nisam ga ni u čemu pretekao."*[42]

'Alija, radijallahu 'anhu, znao je prolaziti pored džamija u kojima su bile svjetiljke (kandilji, lampe) tokom mjeseca ramazana, pa je govorio: *"Neka Allah osvijetli Omeru njegov kabur kao što je on nama osvijetlio naše džamije."* [43], tj. teravih-namazima.

Zbog toga, kada je u pitanju činjenje dobra, musliman sebe ne smije potcjenjivati, jer mu Uzvišeni Allah može otvoriti vrata dobra koja nije otvorio nekome boljem od njega, a to je Allahov dar koji On daje kome hoće. A Allahova dobrota je neizmjerna.

3. Jedinstvo muslimana i njihova sloga preča je od razjedinjenosti i islamski predstavnici (predvodnici) obavezni su raditi na uspostavi tih principa.

4. Rješenja do kojih imam (vođa) dođe svojim idžtihadom (ličnim prosuđivanjem) u pogledu sunneta, obavezujuća su i mora mu se pokoravati u tim pitanjima, kao što su se ashabi, radijallahu anhum, pokorili Omeru, radijallahu anhu, kada ih je okupio oko jednog imama.

5. Dogovor (složnost) grupe da ožive sunnet i njihovo okupljanje oko ibadeta daje nadu da će dobiti Allahov blagoslov (bereket), jer dova svakog od njih obuhvata njihovu grupu i zato je namaz u džematu bolji od pojedinačnog namaza za dvadeset sedam puta (deredža). Se'id b. Džubejr kaže: *"Draže mi je da klanjam za imamom koji će učiti Hel etake hadisu-l-gašije (sura*

---

42 Ebu Davud (1618), i et-Tirmizi (3675), koji kaže da je predaja hasen sahih, od Omera, radijallahu anhu.

43 Ibn Asakir u svojoj *Historiji*, 44/280, i Ibn 'Abdu-l-Berr, *Et-Temhid*, 8/119.

el-Gašije), nego da ja proučim stotinu ajeta u namazu koji klanjam sam."[44]

6. Ako neka djela budu izostavljena zbog određenog razloga, pa taj razlog kasnije nestane, onda nema prepreke da se i ta djela ponovo počnu raditi, kao što je Omer, radijallahu anhu, ponovo uveo obavljanje teravih-namaza u džematu.

7. Ljude će u namazu predvoditi onaj ko je među njima najbolji poznavalac (učač) Allahove Knjige, ako je to moguće. Ubejj, radijallahu anhu, bio je taj i zato ga je Omer, radijallahu anhu, postavio za imama. Ovako postupiti bolje je, ali nije obavezno, jer je Omer, radijallahu anhu, odredio za imama Temima ed-Darija, radijallahu anhu, a među ashabima bilo je boljih poznavalaca Kur'ana.

8. Ženama je dozvoljeno da prisustvuju teravih-namazu u džamijama zajedno sa muškarcima, kao što je dozvoljeno da jedan muškarac imami samo ženama, ukoliko to neće dovesti do pojave smutnje.

9. Dozvoljeno je pristupiti uz klanjača i klanjati za njim, iako on prvobitno nije zanijjetio da bude imam.

10. Ako je praksa imama da na teravih-namazu pravi pauze između dva selama ili nakon četiri rekata, u tom vremenu muktedije ne trebaju klanjati neki drugi namaz. Imam Ahmed smatrao je to mekruhom i takav stav prenosi od trojice ashaba: Ubade b. es-Samita, Ebu Derdãa i Ukbe b. 'Amira, radijallahu 'anhum.[45]

11. Ako neko klanja teravih-namaz sa svojim imamom do kraja, zatim zatekne neki drugi džemat kako klanjaju teravih-namaz,

---

[44] Ibn 'Abdu-l-Berr, *Et-Temhid*, 8/118.

[45] *El-Istizkar*, 2/72.

pa poželi da klanja i sa njima, nema smetnje da to učini.[46]

12. Stalno okupljanje radi neke nafile dozvoljeno je samo za noćni namaz u ramazanu[47], jer stalno okupljanje radi nafila izvan ramazana smatra se novotarijom. Tako, naprimjer, kada bi se nekoliko osoba tokom čitave godine okupljalo radi klanjanja noćnog namaza, ili samo u određenim noćima radi nafile, to bi se smatralo novotarijom zbog toga što je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, ashabe okupio samo radi nafile u ramazanu, a Omer, radijallahu anhu, oživio je taj sunnet kao takav, nakon što ga je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, ostavio iz straha da ne postane obaveza (farz).

[46] Ovaj je postupak dozvolio Enes b. Malik, radijallahu 'anhu, rekavši: *"Vraćaju se radi dobra kojem se nadaju, ili zaštite od zla."* Imam Ahmed rekao je: "Nema smetnje u tome." Vidjeti: *El-Mugni*, 1/457.

[47] Vidjeti: *Ikmal el-Mu'lim*, 3/114.

Kupanje i rashlađivanje postača

'Aiša, radijallahu 'anha, kaže:

عَنْ عَائِشَةَ رَضيَ الله عَنْهَا قَالَتْ: ﴿كَانَ رَسُولُ الله ﷺ يُصْبِحُ جُنُبًا ثُمَّ يَغْتَسِلُ ثُمَّ يَغْدُو إِلَى الْمَسْجِدِ وَ رَأْسُهُ يَقطُرُ ثُمَّ يَصُومُ ذَلكَ اليَومَ﴾.

"Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, osvanuo bi džunup, pa bi se okupao (uzeo gusul), zatim bi se zaputio ka džamiji, a sa glave bi mu padale kapljice vode, i postio bi taj dan." Hadis bilježi Ahmed.[48]

Ebu Bekr b. 'Abdu-r-Rahman prenosi od nekih Vjerovjesnikovih, sallallahu alejhi ve sellem, ashaba da su rekli:

عَنْ أَبِي بَكرِ بنِ عَبدِالرَّحمنِ عَنْ بَعْضِ أَصْحَابِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ: ﴿لَقَدْ رَأَيتُ رَسُولَ اللهِ ﷺ بِالْعَرْجِ يَصُبُّ عَلَى رَأْسِهِ الْمَاءَ وهُوَ صَائِمٌ مِنَ الْعَطَشِ أَوْ مِنَ الْحَرِّ﴾.

"Vidjeli smo Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, u el-Ardžu kako po glavi poljeva vodu, zbog žeđi ili zbog vrućine, a postio je." Predanje bilježi Ebu Davud.[49]

El-Buhari, rahimehullah - Allah mu se smilovao, kaže: *"Ibn Omer, radijallahu anhuma, kvasio je haljinu i stavljao je na sebe,*

---

[48] Ahmed (6/99), en-Nesai, *El-Kubra* (2986–2987), Ebu Ja'la (4708), el-Bezzar, (1552), i et-Tajalisi (1503), i njegov lanac prenosilaca je autentičan. Također, u nešto drugačijem obliku bilježe ga i el-Buhari i Muslim.

[49] Ebu Davud (2365), i Malik, *El-Muvetta* (1/294), a od njega ga prenosi eš-Šafi, *Musned*, 1/157. Također ga bilježe i Ahmed (3/475), i el-Hakim (1/598). Autentičnim su ga ocijenili Ibn 'Abdu-l-Berr, *Et-Temhid* (22/47); el-Hafiz, *Tagliku-t-ta'lik* (3/153); el-Ajni, *Umdetu-l-kari* (11/11); i Albani, *Sahih Ebi Davud.*

a postio je. Eš-Ša'bi bi odlazio u kupatilo (i kupao se), a bio je postač. Ibn Abbas, radijallahu anhuma, rekao je: *'Nema smetnje da postač okusi ono što je u loncu ili nešto drugo...'*[50] Hasan (El-Basri), Allah mu se smilovao, rekao je: *'Nema smetnje da postač ispire grlo i da se rashlađuje.'* Ibn Mes'ud, radijallahu anhu, rekao je: *'Kada neko od vas bude htio postiti, neka osvane nakvašen vodom i začešljan.'* Enes je kazao: *'Ja imam bazen u koji ulazim kao postač'*."[51]

Pouke i propisi

1. Postaču je dozvoljeno da vrućinu i žeđ ublaži poljevanjem vode po cijelom tijelu ili po nekim njegovim dijelovima, svejedno bilo to tokom obaveznog ili neobaveznog kupanja.[52]

2. Postaču je dozvoljeno da zaroni u vodu, ali mora voditi računa o tome da ne proguta ili ne ušmrkne vodu.[53]

3. Olakšavanje poteškoća kojima je izložen šerijatski obveznik prilikom obavljanja ibadeta, ukoliko se čini dozvoljenim sredstvima, ne ubraja se u mrzovolju prema izvršavanju ibadeta, niti treba izbjegavati prakticiranje olakšica.

4. Čovjek je slab i nemoćan te ima veliku potrebu za Allahovim blagodatima, u što se ubrajaju i sredstva kojima čovjek ublažava muke i poteškoće.

5. Postaču je dozvoljeno da ulazi u saune i tome slično. Korištenje mirisa i uljepšavanje općenito ne kvare post niti su pokuđeni postaču.

---

[50] Kompletna rečenica glasi: *"Nema smetnje da okusi (kuša) ono što je u loncu, ili nešto drugo, ukoliko to ne uđe u njegovo grlo."* (op. prev.)

[51] *Sahihu-l-Buhari*, 2/681, i *Tagliku-t-ta'lik*, 3/151.

[52] *Avnu-l-ma'bud*, 6/352.

[53] *Merkatu-l-mefatih*, 4/441.

6. Postaču je dozvoljeno da koristi izvor, rijeku ili bazen u svrhu rashlađivanja, čišćenja ili sportskih aktivnosti i time se ne kvari post.

7. Osobi koja kuha dozvoljeno je da okusi hranu jezikom, bez gutanja, ukoliko se za tim ukaže potreba. Imam Ahmed, Allah mu se smilovao, kaže: *"Draže mi je da ne kuša hranu, ali ako bi to uradio, ne bi mu škodilo i nema smetnje da tako postupi."*[54] Stalna komisija za fetve to je dozvolila.[55]

---

[54] *El-Mugni*, 3/19.

[55] *Fetava el-ledžna ed-daima*, br. 9845. Istu je fetvu dao i šejh Ibn Usejmin. Vidjeti: *Fetava erkanu-l-islam*, 484.

Etape propisivanja posta

El-Bera, radijallahu 'anhu, kaže:

عَن الْبَرَاءِ ﷺ قَالَ: ﴿كَانَ أَصْحَابُ مُحَمَّدٍ ﷺ إِذَا كَانَ الرَّجُلُ صَائِماً فَحَضَرَ الإِفْطَارُ فَنَامَ قَبْلَ أَنْ يُفْطِرَ لَمْ يَأْكُلْ لَيْلَتَهُ وَلا يَوْمَهُ حَتَّى يُمْسِي، وإِنَّ قَيْسَ بنَ صِرْمَةَ الأَنْصَارِيَّ كَانَ صَائماً فَلَما حَضَرَ الإِفْطَارُ أَتَى امْرَأَتَهُ فَقَالَ لها: أَعِنْدَكِ طَعَامٌ؟ قَالَتْ: لا، ولَكِن أَنْطَلِقُ فَأَطْلُبُ لَكَ، وَكَانَ يَوْمَهُ يَعْمَلُ فَغَلَبَتْهُ عَينَاهُ، فَجَاءَتْهُ امْرَأَتُه، فَلَما رَأَتْهُ قَالتَ: خَيْبَةً لَكْ – أَيْ فَاتَكَ ما تَطْلُبُهُ وهُوَ الطَّعَامُ- فَلَما انْتصفَ النَّهارُ غُشِيَ عَلَيه، فَذُكِرَ ذَلكَ لِلنَّبِيِّ ﷺ، فَنَزَلَتْ هَذهِ الآيَةُ: ﴿أُحِلَّ لَكُمْ لَيْلَةَ ٱلصِّيَامِ ٱلرَّفَثُ إِلَىٰ نِسَآئِكُمْ﴾ [البقرة، 187]. فَفَرِحُوا بِها فَرَحاً شَدِيداً، وَنَزَلَتْ: ﴿وَكُلُواْ وَٱشْرَبُواْ حَتَّىٰ يَتَبَيَّنَ لَكُمُ ٱلْخَيْطُ ٱلْأَبْيَضُ مِنَ ٱلْخَيْطِ ٱلْأَسْوَدِ﴾ [البقرة، 187].

"Kada bi koji od drugova Muhammeda, sallallahu alejhi ve sellem, postio i kada bi nastupio iftar, a on zaspao prije nego bi večerao, on te noći ne bi ništa jeo, a ni sutrašnji dan dok ne nastupi večer.[56] *Tako je Kajs b. Sirma el-Ensari postio, i kada je bilo vrijeme iftara, došao je svojoj supruzi i rekao joj: 'Ima li šta za jelo?' 'Nema', rekla je ona, 'ali ću otići da potražim.' Kako je on tog dana (naporno) radio, savladao ga je san. Kada je došla njegova supruga i vidjela ga kako spava, rekla je: 'Nisi uspio (iftariti)', tj. propustio si ono što si tražio, a to je hrana.*[57] *Polovinom narednog dana, on se onesvijestio. To je kasnije spomenuto Vjerovjesniku, sallallahu alejhi ve sellem, pa je objavljen ajet: 'Dozvoljeno vam je da u no}i posta spolno op}ite sa svojim ženama...'* (el-Bekara, 187), *čemu su se ashabi veoma obradovali. Također je objavljeno:*

---

[56] Takav je bio propis u prvoj etapi propisivanja posta. (op. prev.)

[57] Ova rečenica nije dio hadisa nego je moje objašnjenje. (op. a.)

'Jedite i pijte dok vam ne bude jasan bijeli konac od crnog konca.' (el-Bekara, 187)." Hadis bilježi el-Buhari.[58]

Mu'az b. Džebel, radijallahu 'anhu, kaže:

عَنْ مُعَاذِ بنِ جَبَلٍ ﷺ قَالَ: ﴿أُحِيلَتِ الصَّلاَةُ ثَلاثَةَ أَحْوَالٍ، وأُحِيلَ الصِّيَامُ ثَلاثَةَ أَحْوَالٍ...﴾ - فَذَكَرَ أَحْوَالَ الصَّلاةِ - ثُمَّ قَالَ فِي الصَّوْمِ: ﴿إِنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ كَانَ يَصُومُ ثَلاثَةَ أَيَّامٍ مِنْ كُلِّ شَهْرٍ، ويَصُومُ يَوْمَ عَاشُورَاءَ فَأَنْزَلَ اللهُ تَعَالَى: ﴿يَٰٓأَيُّهَا ٱلَّذِينَ ءَامَنُواْ كُتِبَ عَلَيۡكُمُ ٱلصِّيَامُ كَمَا كُتِبَ عَلَى ٱلَّذِينَ مِن قَبۡلِكُمۡ لَعَلَّكُمۡ تَتَّقُونَ * أَيَّامٗا مَّعۡدُودَٰتٖۚ فَمَن كَانَ مِنكُم مَّرِيضًا أَوۡ عَلَىٰ سَفَرٖ فَعِدَّةٞ مِّنۡ أَيَّامٍ أُخَرَ﴾ [البقرة، 183-184]. فَكَانَ مَنْ شَاءَ أَنْ يَصُومَ صَامَ، وَمَنْ شَاءَ أَنْ يُفْطِرَ ويُطْعِمَ كُلَّ يَوْمٍ مِسكِينًا أَجْزَأَهُ ذَلِكَ، وهَذَا حَلَالٌ، فَأَنْزَلَ اللهُ تَعَالَى: ﴿شَهۡرُ رَمَضَانَ ٱلَّذِيٓ أُنزِلَ فِيهِ ٱلۡقُرۡءَانُ هُدٗى لِّلنَّاسِ وَبَيِّنَٰتٖ مِّنَ ٱلۡهُدَىٰ وَٱلۡفُرۡقَانِۚ فَمَن شَهِدَ مِنكُمُ ٱلشَّهۡرَ فَلۡيَصُمۡهُۖ وَمَن كَانَ مَرِيضًا أَوۡ عَلَىٰ سَفَرٖ فَعِدَّةٞ مِّنۡ أَيَّامٍ أُخَرَ﴾[البقرة، 185]. فَثَبَتَ الصِّيَامُ عَلَى مَنْ شَهِدَ الشَّهْرَ، وَ عَلَى الْمُسَافِرِ أَنْ يَقْضِي، وَثَبَتَ الطَّعَامُ لِلشَّيْخِ الْكَبِيرِ وَالْعَجُوزِ اللَّذَيْنِ لَا يَسْتَطِيعَانِ الصَّوْمَ﴾.

"Namaz je propisan u tri etape, a i post je propisan u tri etape..."*, pa je spomenuo etape propisivanja namaza, a zatim je rekao o postu:* ***"Doista je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, postio tri dana u svakom mjesecu, i postio je dan Ašure, pa je Uzvišeni Allah objavio:*** *'O vjernici! Propisuje vam se post, kao što je propisan onima prije vas, da biste se grijeha klonili, i to neznatan broj dana; a onome od vas koji bude bolestan ili na putu - isti broj drugih dana. Onima koji ga jedva podnose - otkup je da jednog siromaha nahrane...'* (el-Bekara, 183–184) *Pa ko je htio, postio je, a ko je htio, nije postio i za svaki dan bi nahranio jednog siromaha, i to bi mu bilo*

[58] El-Buhari (1816), Ebu Davud (2314), et-Tirmizi (2968), i Ahmed (4/295).

dovoljno. ***Tada je to bilo dozvoljeno. Zatim je Uzvišeni Allah objavio:*** *'U mjesecu ramazanu po~elo je objavljivanje Kur'ana, koji je putokaz ljudima i jasan dokaz Pravoga puta i razlikovanja dobra od zla. Ko od vas u tom mjesecu bude kod ku}e, neka ga u postu provede, a ko se razboli ili se na putu zadesi, neka isti broj dana naposti...'* (el-Bekara,185) ***Ovim je post propisan kao obaveza onome koga (ramazan) zatekne kod kuće, putniku je propisano da naposti, a starim i iznemoglim osobama, koje ne mogu postiti, propisano je davanje fidje - iskupa."*** Hadis bilježi Ebu Davud.[59]

U predanju koje bilježi Ahmed navodi se:

وفي رِوايةٍ لأَحمد: ﴿وَأَما أَحْوَالُ الصِّيَامِ فإِنَّ رَسُولَ الله ﷺ قَدِمَ المدِينةَ فَجَعَلَ يَصُومُ مِنْ كُلِّ شَهْرٍ ثَلاثَةَ أَيامٍ – وَقَالَ يَزِيدُ بنُ هَارُون: فَصَامَ تِسْعَةَ عَشَرَ شَهْراً مِنْ رَبيعٍ الأَوَّلِ إِلَى رَمَضَانَ مِنْ كُلِّ شَهْرٍ ثَلاثَةَ أَيَّامٍ – وَصَامَ يَوْمَ عَاشُورَاء، ثُم إِنَّ اللهَ عَزَّ وَجلَّ فَرَضَ عَلَيهِ الصِّيَامَ فَأَنْزَلَ اللهُ عَزَّ وَجَلَّ ﴿ يَٰٓأَيُّهَا ٱلَّذِينَ ءَامَنُواْ كُتِبَ عَلَيۡكُمُ ٱلصِّيَامُ كَمَا كُتِبَ عَلَى ٱلَّذِينَ مِن قَبۡلِكُمۡ ﴾ إِلى هَذِهِ الآيةِ ﴿ وَعَلَى ٱلَّذِينَ يُطِيقُونَهُۥ فِدۡيَةٞ طَعَامُ مِسۡكِينٖ﴾[البقرة، 183-184]. قَالَ: فَكَانَ مَنْ شَاءَ صَامَ وَمَنْ شَاءَ أَطْعَمَ مِسْكيناً، فَأَجْزَأَ ذَلكَ عنه، قَالَ: ثُمَّ إِن اللهَ عَزَّ وَجلَّ أَنْزَلَ الآيَةَ الأُخْرَى ﴿ شَهۡرُ رَمَضَانَ ٱلَّذِيٓ أُنزِلَ فِيهِ ٱلۡقُرۡءَانُ﴾ إِلى قَوْلِهِ ﴿ فَمَن شَهِدَ مِنكُمُ ٱلشَّهۡرَ فَلۡيَصُمۡهُ﴾[البقرة، 185]. قَالَ: فَأَثْبَتَ اللهُ صِيَامَهُ عَلَى الْمُقِيمِ الصَّحِيحِ، وَرَخَّصَ فيهِ لِلْمَرِيضِ وَالْمُسَافِرِ، وثَبَتَ الْإِطْعَامُ لِلكَبِيرِ الَّذِي لَا يَسْتَطِيعُ الصِّيامَ، فَهَذَانِ حَوْلَان، قَالَ: وكَانُوا يَأْكُلونَ ويَشْرَبُونَ وَ يَأْتُونَ

[59] Ebu Davud (507), Ahmed (5/246), i et-Taberani, *El-Kebir* (20/132). El-Hakim ga smatra autentičnim i sa njim se slaže ez-Zehebi, 2/301. Drugo predanje bilježi Ahmed, i el-Hakim ga smatra autentičnim, a sa njim se slaže ez-Zehebi, iako u njemu ima slabosti, međutim, druga predanja ga potvrđuju.

النِّسَاءَ مَا لَمْ يَنَامُوا، فإِذَا نَامُوا امْتَنَعُوا، قَالَ: ثُمَّ إِنَّ رَجُلاً مِنَ الأَنْصَارِ يُقَالُ لَهُ: صِرْمَة ظَلَّ يَعْمَلُ صَائِماً حتَّى أَمْسَى، فَجَاءَ إِلى أَهْلِهِ فَصَلَّى العِشَاءَ، ثُم نَام فَلَمْ يَأْكُل وَلَمْ يَشْرَبْ حَتَّى أَصْبَحَ، فَأَصْبَحَ صَائِماً، قَالَ: فَرَآهُ رَسُولُ اللهِ ﷺ وقَدْ جُهِدَ جَهْداً شَدِيداً قَالَ: ﴿مَالي أَرَاكَ قَدْ جُهِدْتَ جَهْداً شَدِيداً؟﴾ قَالَ: يا رَسُولَ اللهِ، إِنِّي عَمِلْتُ أَمْسِ فَجِئْتُ حِينَ جِئْتُ فَأَلْقَيتُ نَفْسي، فَنِمْتُ وَأَصْبَحْتُ حِينَ أَصْبَحْتُ صَائِماً، قَالَ: وَكَانَ عُمَرُ قَدْ أَصَابَ مِنْ النِّسَاءِ مِنْ جَارِيَةٍ أَو مِنْ حُرَّةٍ بَعْدَما نَامَ، وَأَتَى النَّبِيَّ ﷺ فَذَكَرَ ذَلكَ له، فَأَنْزَلَ اللهُ عَزَّ وَجَلَّ ﴿أُحِلَّ لَكُمْ لَيْلَةَ ٱلصِّيَامِ ٱلرَّفَثُ إِلَىٰ نِسَآئِكُمْ﴾ إِلى قَوْلِهِ: ﴿ثُمَّ أَتِمُّوا۟ ٱلصِّيَامَ إِلَى ٱلَّيْلِ﴾ [البقرة، 187].

"Što se tiče etapa propisivanja posta, Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, po dolasku u Medinu postio je u svakom mjesecu po tri dana. Jezid b. Harun kaže: 'Postio je devetnaest mjeseci, od rebiul-evvela do ramazana, po tri dana svakog mjeseca, i postio je dan Ašure, zatim je Allah naredio post riječima: 'O vjernici! Propisan vam je post, kao što je propisan onima prije vas...', do riječi: Onima koji ga jedva podnose - iskup je da jednog siromaha nahrane.' (el-Bekara, 183–184). *Pa ko je htio, postio je, a ko je htio, nahranio bi jednog siromaha, i to bi mu bilo dovoljno. Zatim je'*, kaže on, *'Uzvišeni Allah objavio drugi ajet: 'U mjesecu ramazanu po~elo je objavljivanje Kur'ana, koji je putokaz ljudima i jasan dokaz Pravoga puta i razlikovanja dobra od zla. Ko od vas u tom mjesecu bude kod ku}e, neka ga u postu provede.'* (el-Bekara, 185). *Ovim je Allah propisao post zdravoj osobi koju (ramazan) zatekne kod kuće, a olakšao je bolesniku i putniku, i propisao je hranu (fidju) staroj osobi koja ne može postiti. Ovo su dvije etape."* Dalje on nastavlja: *"(Ashabima) je bilo dozvoljeno da jedu, piju i spolno opće sa suprugama sve dok ne zaspu. Kada bi zaspali, to bi im postalo zabranjeno. Desilo se da se jedan ensarija po imenu Sirma, nakon što je*

proveo dan naporno radeći, navečer vratio kući, potom je klanjao jaciju i zaspao a da ništa nije ni jeo ni pio, i tako je dočekao jutro i nastavio postiti. Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, vidio ga je iscrpljenog, pa ga je upitao: ***'Zašto mi izgledaš potpuno iscrpljen?'*** *Rekao je: 'Allahov Poslaniče, ja sam jučer radio i kada sam se vratio kući, ispružio sam se i zaspao. Kada sam ujutro ustao, nastavio sam sa postom'."*

Prenosilac hadisa kaže: *"Omer je imao odnos sa ženom, robinjom ili suprugom, nakon spavanja, pa je došao Vjerovjesniku, sallallahu alejhi ve sellem, i spomenuo mu to, te je Uzvišeni Allah objavio: 'Dozvoljava vam se da se u no}ima dok traje post sastajete sa svojim ženama; one su odje}a vaša, a vi ste njihova odje}a. Allah zna da vam je bilo teško, pa je prihvatio pokajanje vaše i oprostio vam. Zato se sada sastajte sa njima u želji da dobijete ono što vam je Allah ve} odredio. Jedite i pijte sve dok ne budete mogli razlikovati bijelu nit od crne niti zore; od tada postite sve do no}i'..."* (el-Bekara, 187)

Pouke i propisi

1. Jedan vid milosti Uzvišenog Allaha ogleda se i u davanju olakšica Njegovim robovima, vjernicima. Tako je u prvoj fazi propisivanja posta bilo naređeno suzdržavanje od svega što kvari post, od trenutka kada neko, nakon zalaska sunca ili klanjanja jacija-namaza, zaspi, pa sve do zalaska sunca narednog dana. To je prvim muslimanima predstavljalo veliku poteškoću, kao što se spominje u kazivanju o Sirmi, radijallahu 'anhu. Uzvišeni Allah dao im je olakšicu time što je dozvolio jelo, piće i odnos sa ženama u noćima ramazana, svejedno spavao postač poslije zalaska sunca ili ne spavao. Bila je to olakšica od Uzvišenog Allaha i Njemu pripada sva hvala i zahvala.

2. U hadisu se spominje ženino služenje muža, što je znak lijepog bračnog suživota i poslušnosti mužu.

3. U ovom hadisu dolazi do izražaja bogobojaznost ashaba, radijallahu anhum, koji su pokazali visok nivo svjesnosti o Allahu u izvršavanju tajnih i javnih djela, u primjeni propisa Uzvišenog Allaha, uz osjećaj straha od njihovog zanemarivanja. U nekim predanjima ovog hadisa kaže se*: "Njegova je supruga zakasnila, pa je on zaspao i ona ga je probudila, ali je on prezirao da pogriješi prema Allahu i Njegovom Poslaniku i odbio je da jede, te je osvanuo posteći."* [60]

U drugom se predanju navodi: *"Spustio je glavu i zaspao, pa kada se njegova supruga vratila sa hranom i rekla mu: 'Jedi!', on joj je odgovorio: 'Ja sam spavao', a ona mu je rekla: 'Ti nisi spavao.' Tako je on osvanuo gladan i iscrpljen."* [61]

4. Dozvoljeno je radovati se olakšici Uzvišenog Allaha, i to nije u koliziji sa primjenom Njegovih propisa, jer sve je od Uzvišenog Allaha. On voli da se primjenjuju Njegove olakšice, kao što voli da se primjenjuju i Njegovi propisi u kojima nema olakšica.

5. Allah je ukazao milost Svojim robovima propisujući im samo ono što je korisno za njih i popravljajući i čisteći njihova srca i duše ibadetima (obredoslovljem).

6. Uzvišeni Allah postepeno je ustanovljavao propise, koji do tada nisu bili sastavni dio života vjernika, tako da su obavezni namaz i post propisani u tri etape. Također, na isti se način pristupilo odvikavanju od alkohola, koji je do tada bio uobičajena i svakodnevna pojava, tako da je zabrana konzumiranja alkohola

---

60 Ovo predanje bilježi et-Taberi u svom *Tefsiru*, 2/167.

61 Ovo predanje bilježi et-Taberi u svom *Tefsiru* od Muhammeda b. Jahje b. Hibbana, 2/168.

objavljena postepeno, kao rezultat milosti i olakšanja kojima je Uzvišeni obasuo Svoje robove. Njemu pripada sva zahvala!

7. Obavezni post propisan je postepeno jer na početku islama ljudi nisu bili naviknuti na njega, kao što se spominje u drugom predanju ovog hadisa u kojem se navodi da je Muaz, radijallahu anhu, rekao: *"Ljudi nisu bili naviknuti na post, i post im je teško padao."* [62]

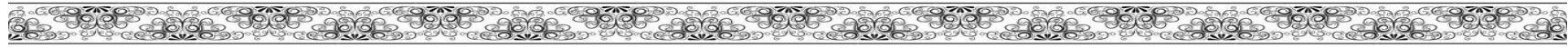
8. Post je propisan u tri etape:

(a) Postiti tri dana u svakom mjesecu i dan Ašure.

(b) Osobama koje su bile dužne postiti pružena je mogućnost da poste mjesec ramazan ili da ne poste. Ukoliko nisu postili, morali su plaćati (iskup) u vidu hranjenja siromaha.

(c) Post je propisan kao obavezan onome ko je u stanju (postiti), a iz ove obaveze izuzete su stare i iznemogle osobe, koje ne mogu postiti, propisivanjem olakšice u vidu hranjenja siromaha (davanja fidje). Isti tretman ima bolesnik koji je izgubio nadu u ozdravljenje.

[62] Ovo predanje bilježi Ebu Davud, 506, kao i el-Bejheki u djelima *Es-Sunen*, 4/201, i *Fedailu-l-evkat*, 30. Albani ga smatra autentičnim, kako se navodi u djelu *Sahih Ebi Davud*.

Post je iskup za grijehe

Uzvišeni Allah kaže:

﴿إِنَّمَآ أَمۡوَٰلُكُمۡ وَأَوۡلَٰدُكُمۡ فِتۡنَةٞۚ وَٱللَّهُ عِندَهُۥٓ أَجۡرٌ عَظِيمٞ ﴿١٥﴾﴾

"Imanja vaša i djeca vaša samo su iskušenje, a u Allaha je nagrada velika." (et-Tegabun, 15)

Uzvišeni je rekao:

﴿...وَنَبۡلُوكُم بِٱلشَّرِّ وَٱلۡخَيۡرِ فِتۡنَةٗۖ وَإِلَيۡنَا تُرۡجَعُونَ ﴿٣٥﴾﴾

"...Mi vas stavljamo na kušnju i u zlu i u dobru i Nama }ete se vratiti." (el-Enbija, 35)

Izraz فِتْنَةٌ *"fitna"* koji je upotrijebljen u ovim ajetima znači: *iskušenje i ispit.*

Ibn 'Abbas, radijallahu 'anhuma, kaže: *"Ispitujemo vas poteškoćama i blagostanjem, zdravljem i bolešću, bogatstvom i siromaštvom, halalom i haramom, pokornošću i griješenjem, uputom i zabludom."*[63]

Huzejfa, radijallahu 'anhu, prenosi da je Omer, radijallahu 'anhu, upitao:

عَنْ حُذَيفَةَ رضي الله عنه قَالَ: قَالَ عُمَرُ رضي الله عنه: (مَنْ يَحفَظُ حَدِيثًا عَنِ النَّبِيِّ ﷺ فِي الْفِتْنَة؟) قَالَ حُذَيْفَةُ: أَنَاْ سَمِعْتُهُ يَقُولُ: ﴿فِتنَةُ الرَّجُلِ فِي أَهْلِهِ وَ مَالِهِ وجَارِهِ تُكَفِّرُهَا الصَّلاَةُ والصِّيَامُ والصَّدَقَةُ﴾.

"Ko je upamtio izjavu od Vjerovjesnika, sallallahu 'alejhi ve sellem, o iskušenju?" Huzejfa je rekao: "Ja sam ga čuo kako govori: ***'Iskušenje za čovjeka (može biti) u njegovoj***

---

63 Ibn Kesir, *Tefsir*, 3/286.

porodici, njegovom imetku i njegovom komšiji, a pokriva (briše) ih obavljanje namaza, post i dijeljenje sadake (zekata)'. " Bilježe ga el-Buhari i Muslim.[64]

Ebu Hurejra, radijallahu 'anhu, prenosi od Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, a on od svog Gospodara da je rekao:

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ ﷺ عَنْ النَّبِيِّ ﷺ يَرْوِيهِ عَنْ رَبِّكُمْ قَالَ: ﴿لِكُلِّ عَمَلٍ كَفَّارَةٌ، وَ الصَّوْمُ لِي وَأَنَا أَجْزِي بِهِ...﴾

"Za svako (loše) djelo postoji iskup; post je Moj i Ja za njega (posebno) nagrađujem..." Bilježi ga el-Buhari.[65]

U predanju koje bilježi Ahmed navodi se:

وفي رِوايةٍ لأَحمد: ﴿كُلُّ العَمَلِ كَفَّارَةٌ وَ الصَّوْمُ لِي وَأَنَا أَجْزِيَ بِهِ...﴾

"Svako (dobro) djelo je iskup (za počinjene grijehe),[66] a post je Moj i Ja za njega (posebno) nagrađujem." [67]

U drugom predanju kaže se:

وفي رِوايةٍ: ﴿كُلُّ الْعَمَلِ كَفَّارَةٌ إِلَّا الصَّوْمَ، الصَّوْمُ لي وَأَنَا أَجْزِي بِهِ...﴾

"Svako dobro djelo je iskup, osim posta, on je Moj i Ja za njega (posebno) nagrađujem." [68]

Ebu Hurejra, radijallahu 'anhu, prenosi da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao:

---

[64] El-Buhari (1796), i Muslim (144).

[65] El-Buhari (7100), i Ahmed (2/504).

[66] Svako čovjekovo dobro djelo može biti uzeto od njega na budućem svijetu kao kompenzacija (poravnanje) za nepravdu koju je nekome učinio, osim posta. (op. prev.)

[67] Ovo predanje bilježe Ahmed (2/457), i et-Tajalisi (2485).

[68] Ovo predanje bilježe Ibn Rahavejh (58), i el-Hejsemi, *Medžmeu-z-zevaid* (3/179), koji ga pripisuje Ahmedu i kaže: "Njegovi prenosioci su prenosioci Sahiha." Autentičnim ga smatra Ibn Hadžer, *Fethu-l-Bari*, 4/109.

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رضي الله عنه أَنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ كَانَ يَقُولُ: ﴿الصَّلَوَاتُ الْخَمْسُ، والْجُمُعَةُ إِلَى الْجُمُعَةِ، وَ رَمَضَانُ إِلَى رَمَضَانَ، مُكَفِّرَاتٌ مَا بَيْنَهنَّ إِذَا اجْتُنِبَتِ الْكَبَائِرُ﴾.

"Pet dnevnih namaza, džuma do džume, ramazan do ramazana, brišu (grijehe počinjene) između njih, ako se izbjegnu veliki grijesi." [69] Hadis bilježi Muslim.

Ebu Se'id el-Hudri, radijallahu 'anhu, prenosi da je Allahov Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, rekao:

عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ رضي الله عنه قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللهِ ﷺ يَقُولُ: ﴿مَنْ صَامَ رَمَضَانَ وَعَرَفَ حُدُودَهُ وَ تَحَفَّظَ مِمَّا كَانَ يَنْبَغِي لَهُ أَنْ يَتَحَفَّظَ فِيهِ كَفَّرَ مَا قَبْلَهُ﴾.

"Ko isposti ramazan, znajući njegove granice i čuvajući se od onoga čega se treba čuvati u njemu, bit će mu izbrisani (grijesi) koje je prije (počinio)." Hadis bilježi Ahmed, a autentičnim ga je ocijenio Ibn Hibban.[70]

Pouke i propisi

1. Čovjek nekada bude iskušan dobrom, a nekada zlom. Jedan vid iskušenja dobrom jeste materijalno blagostanje i obasipanje raznim blagodatima, a iskušenje zlom može biti kroz brige, muke i bolesti.

2. Djeca i imetak su iskušenje čovjeku, a to iskušenje manifestira se njegovim zapostavljanjem obaveza prema Uzvišenom Allahu, a sve zbog silne ljubavi koju osjeća prema njima. Zbog njih postaje škrt i pohlepan, a to će biti razlog njegovog kažnjavanja na ahiretu. Drugi vid iskušenja u imetku i porodici očituje se u činjenici da on prema njima ima obaveze koje mu je

---

69 Muslim (233).

70 Ahmed (3/55), Ebu Ja'la (1058), el-Bejheki (4/304), a Ibn Hibban (3433) ga smatra autentičnim.

propisao Mudri Zakonodavac, kao što je podučavanje, odgoj i skrbništvo nad njima i tome slično. Ukoliko čovjek zapostavi ta njihova prava ili ih u potpunosti ne izvrši, postaje grješan.[71]

3. Neposlušnost i grijesi su iskušenje, pa ko bude iskušan, recimo, ženom koja mu nije dozvoljena, ili haram imetkom i tome slično, on se ubraja među one koji su iskušani. Nekada u to iskušenje padnu i neki pobožni ljudi[72], kao što kaže Allah, ﷻ:

إِنَّ ٱلَّذِينَ ٱتَّقَوۡاْ إِذَا مَسَّهُمۡ طَٰٓئِفٞ مِّنَ ٱلشَّيۡطَٰنِ تَذَكَّرُواْ فَإِذَا هُم مُّبۡصِرُونَ ﴿٢٠١﴾

"Oni koji se Allaha boje, ~im ih sablazan šejtanska dodirne, sjete se, i odjednom do|u sebi." (el-E'araf, 201)

Uzvišeni je rekao:

وَٱلَّذِينَ إِذَا فَعَلُواْ فَٰحِشَةً أَوۡ ظَلَمُوٓاْ أَنفُسَهُمۡ ذَكَرُواْ ٱللَّهَ فَٱسۡتَغۡفَرُواْ لِذُنُوبِهِمۡ
وَمَن يَغۡفِرُ ٱلذُّنُوبَ إِلَّا ٱللَّهُ وَلَمۡ يُصِرُّواْ عَلَىٰ مَا فَعَلُواْ وَهُمۡ يَعۡلَمُونَ ﴿١٣٥﴾

"...i za one koji se, kada grijeh po~ine ili kad se prema sebi ogriješe, Allaha sjete i oprost za grijehe svoje zamole - a ko }e oprostiti grijehe ako ne Allah? - i koji svjesno u grijehu ne ustraju." (Alu 'Imran, 135)

4. Onaj ko bude iskušan ustrajnim griješenjem i činjenjem nekog grijeha, treba povećati činjenje dobrih djela, jer dobra djela brišu grijehe. Uzvišeni Allah kaže:

﴿...إِنَّ ٱلۡحَسَنَٰتِ يُذۡهِبۡنَ ٱلسَّيِّـَٔاتِ...﴾ ﴿١١٤﴾ *"...Dobra djela zaista poništavaju loša..."* (Hud, 114). Moguće je da mnogobrojno činjenje dobra bude povod za čovjekovo oslobađanje iz okova tog grijeha, tako da ga Allah, zbog te pokornosti Njemu, uputi na iskreno pokajanje.

---

[71] *Šerh en-Nevevi 'ala Muslim*, 2/171.

[72] Ibn 'Abdu-l-Berr, *Et-Temhid*, 17/394.

5. Ovi hadisi ukazuju na činjenicu da post briše grijehe. Međutim, u hadisu od Ebu Hurejre negira se da post briše grijehe (na isti način kako je to slučaj sa drugim djelima, op. prev.): dok (sva ostala) dobra djela brišu loša, post ne samo da briše (loša djela), nego još ostaju sevapi za njega i nakon brisanja. Ovakvu ulogu ima post koji je iskren i čist od pretvaranja (rijaluka) i drugih nedostataka.[73]

6. En-Nevevi, Allah mu se smilovao, rekao je: *"Možda će neko reći: 'Ako abdest briše grijehe, pa šta će onda brisati namaz, ili ako namaz briše grijehe, šta će obrisati namaz u džematu, ramazan, post dana Arefata, post dana Ašure, istovremeno izgovaranje amin sa melekima, jer za sve to se kaže da briše grijehe?' Na ovo su odgovor dali učenjaci rekavši da sve spomenuto može brisati grijehe. Ako osoba bude imala malih grijeha, (ovi ibadeti) će ih izbrisati, a ako ne bude imala ni malih ni velikih grijeha, a bude izvršavala sve ove ibadete, onda će joj biti upisana dobra djela i podareni veći stepeni (deredže), a ako se uz izvršavanje ovih ibadeta nađe i neki veliki grijeh ili više njih, nadamo se da će mu ih ublažiti."* [74]

7. Činjenjem dobrih djela nije moguće postići oprost za grijeh uzurpiranja prava ljudi. Dakle, taj grijeh ne brišu dobra djela, svejedno radilo se o malim ili velikim grijesima. Da bi se taj grijeh oprostio, potrebno je vratiti uzurpirano pravo dotičnoj osobi ili dobiti halal od onoga kome je učinjena nepravda.[75]

8. U ovom hadisu istaknuta je vrijednost posta i ukazano na to da je post povod za brisanje grijeha.

9. Ovu blagodat brisanja grijeha i iskupa za njih, kao i ostale odlike posta, zaslužit će onaj ko svoj post sačuva od onoga što ga

---

[73] *Fethu-l-Bari*, 4/111.

[74] *Šerh en-Nevevi*, 3/113; i *Ed-Dibadž 'ala Muslim*, 2/17.

[75] Vidjeti: *Tenviru-l-havalik*, 2/42; i *Tuhfetu-l-ahvezi*, 1/535.

kvari. To potvrđuje predanje Ebu Se'ida: *"...znajući njegove granice (tj. granice posta) i čuvajući se od onoga čega se treba čuvati u njemu…"* Shodno tome, musliman treba čuvati svoje noći i dane u ramazanu od svakog zabranjenog govora, kao što je ogovaranje, prenošenje tuđih riječi, i gledanja u ono što je zabranio Uzvišeni Allah, a što se prikazuje u sredstvima informiranja, u serijama i zabavnim programima. Molimo Uzvišenog Allaha da muslimanima podari uputu i pravi put!

Značenje riječi Uzvišenog
Allaha: *"bijela nit i crna nit"*

Uzvišeni Allah kaže:

﴿وَكُلُواْ وَٱشۡرَبُواْ حَتَّىٰ يَتَبَيَّنَ لَكُمُ ٱلۡخَيۡطُ ٱلۡأَبۡيَضُ مِنَ ٱلۡخَيۡطِ ٱلۡأَسۡوَدِ﴾ ﴿١٨٧﴾

"...Jedite i pijte sve dok ne budete mogli razlikovati bijelu nit od crne niti zore..." (el-Bekara, 187)

'Adijj b. Hatim, radijallahu 'anhu, kaže:

عَنْ عَدِيِّ بنِ حَاتَمٍ رضي الله عنه قَالَ: (لما نَزَلَتْ: ﴿حَتَّىٰ يَتَبَيَّنَ لَكُمُ ٱلۡخَيۡطُ ٱلۡأَبۡيَضُ مِنَ ٱلۡخَيۡطِ ٱلۡأَسۡوَدِ﴾ عَمَدْتُ إِلَى عِقَالٍ أَسْوَدَ – أَيْ: حَبْلٍ أَسْوَدَ – وَإِلَى عِقَالٍ أَبْيَضَ فَجَعَلْتُهُمَا تَحْتَ وَسَادَتِي، فَجَعَلْتُ أَنْظُرُ فِي اللَّيلِ فَلاَ يَسْتَبِينُ لِي، فَغَدَوْتُ عَلَى رَسُولِ اللهِ ﷺ فَذَكَرْتُ لَهُ ذَلكَ، فَقَالَ: ﴿إِنَّمَا ذَلكَ سَوادُ اللَّيلِ وبَيَاضُ النَّهَارِ﴾.

*"Kada je objavljeno: 'Dok ne budete mogli razlikovati bijelu nit (bijeli konac) od crne niti (crnog konca)', uzeo sam crni i bijeli konac i stavio ih pod jastuk. Noću sam ih gledao i nisam ih mogao razlikovati. Kada je svanulo, otišao sam Allahovom Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem, i obavijestio ga o tome, a on reče: **'To je samo crnina noći i bjelina dana'**."* (Muttefekun alejhi)[76]

Pouke i propisi

1. U ovom hadisu vidljiva je želja ashaba, radijallahu 'anhum, da žurno primijene Božije naredbe i sve ono što se u Kur'anu objavljuje Vjerovjesniku, sallallahu 'alejhi ve sellem. U nekim predanjima ovog hadisa spominje se da je Adijj, radijallahu 'anhu, rekao:

---

76 El-Buhari (1817), i Muslim (1090).

رِوَايَاتِ الحَديث أَنَّ عَدِيّاً ﷺ قَالَ: (يَا رَسُولَ الله، قَدْ حَفِظْتُ كُلَّ شَيْءٍ أَوْصَيْتَنِي بِهِ غَيْرَ الْخَيْطِ الأَبْيَضِ مِنَ الْخَيْطِ الأَسْوَدِ، إِنِّي بِتُّ الْبَارِحَةَ مَعِيَ خَيْطَانِ أَنْظُرُ إِلَى هَذَا مَرَّةً وَ إِلَى هَذَا مَرَّةً، فَتَبَسَّمَ رَسُولُ اللهِ ﷺ وَقَالَ: ﴿إِنَّمَا الْخَيْطُ الْأَبْيَضُ مِنَ الْخَيْطِ الْأَسْوَدِ الَّذِي فِي السَّمَاءِ﴾.

"O Allahov Poslaniče, ja sam zapamtio sve što si mi oporučio, osim bijele i crne niti. Sinoć sam noć proveo sa dva konca, gledajući sad u ovaj, sad u onaj." Na to se Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, osmjehnuo rekavši: ***"To je samo (razlikovanje) bijele niti od crne niti na nebu."*** [77] 'Adijj je bio toliko posvećen ovom pitanju da je dva konca stavio ispod svog jastuka.[78]

11. Ashabi, radijallahu 'anhum, nisu puno postavljali pitanja, izuzev u situacijama kada su im određena pitanja vezana za ibadete (obredoslovlje) bila nejasna i ulagali su maksimalni trud u razumijevanju kur’anskih ajeta. Pošto im je ovo pitanje bilo nejasno, obratili su se Vjerovjesniku, sallallahu 'alejhi ve sellem. Svaki musliman trebao bi se tako ponašati, nastojeći primijeniti ono što nalažu šerijatski tekstovi, ne izmišljajući pitanja, nego postavljajući isključivo pitanja o nejasnoćama u pogledu djela koja ga približavaju Uzvišenom Allahu.

12. Riječi: وَكُلُواْ وَٱشۡرَبُواْ حَتَّىٰ يَتَبَيَّنَ لَكُمُ ٱلۡخَيۡطُ ٱلۡأَبۡيَضُ مِنَ ٱلۡخَيۡطِ ٱلۡأَسۡوَدِ *"Jedite i pijte sve dok ne budete mogli razlikovati bijelu nit od crne niti zore."* znače: *"Sve dok se ne razdvoji bjelina dana od crnine noći, a to se dešava pojavom prave zore."* [79]

---

[77] Ovo predanje bilježi et-Taberani u *El-Kebiru*, 17/79, br. 175.

[78] Vidjeti: *El-Mufhim*, 3/148-150. El-Kurtubi navodi da je od objavljivanja riječi Uzvišenog: *"...od crne niti..."* do objavljivanja sljedeće riječi: *"zore (mine-l-fedžr)"*, prošla cijela godina.

[79] Vidjeti: *Tefsir Ibn Kesir*, 1/222; i *Fethu-l-Bari*, 4/134.

13. Odgovor na nejasna pitanja i dvosmislene izraze traži se kod učenjaka koji su dobro upućeni u nauku.

14. U ovim tekstovima nalazi se dokaz da se vrijeme poslije zore računa kao dan, a ne noć.[80]

15. Jelo i piće može se konzumirati samo do pojave zore. Ako bi se pojavila zora, a neko u tom trenutku konzumirao hranu ili piće pa odmah prestao, njegov bi post bio ispravan, a ako bi nastavio sa konzumiranjem, njegov post bio bi pokvaren.[81]

---

80 *Šerh en-Nevevi 'ala Muslim*, 7/201; i *Fethu-l-Bari*, 4/134.

81 Vidjeti: *Fethu-l-Bari*, 4/135.

Žena tokom menstruacije ne posti, ali je dužna napostiti propuštene dane

Mu'aza bint 'Abdullah el-'Adevija, rahimehallah - Allah joj se smilovao, kaže:

عَنْ مُعَاذَةَ بنْتِ عَبدِ الله العَدَوِيّةِ رحِمَهَا الله تَعالى قَالَتْ: ((سَأَلْتُ عَائشَةَ رَضيَ اللهُ عَنْهَا فَقُلْتُ: «مَا بَالُ الْحَائِضِ تَقْضِي الصَّوْمَ وَلا تَقْضِي الصَّلاةَ؟» فَقَالَتْ: «أَحَرُورِيَّةٌ أَنْتِ؟» قُلْتُ: لَسْتُ بِحَرُورِيّةٍ، ولَكِنّي أَسْأَلُ، قَالَتْ: «كَانَ يُصِيبُنَا ذَلِكَ فَنُؤْمَرُ بِقَضَاءِ الصَّوْمِ وَلَا نُؤْمَرُ بِقَضَاءِ الصَّلاَةِ»)).

"Pitala sam 'Aišu, radijallahu 'anha: 'Zašto žena koja je imala mjesečni ciklus nadoknađuje propuštene dane posta, a ne nadoknađuje propuštene namaze?' 'Jesi li ti harurijka?', upitala je 'Aiša. 'Nisam harurijka', odgovorila sam, 'nego ja pitam.' Rekla je: 'To nam se dešavalo (mjesečni ciklus), pa nam je naređeno da nadoknadimo post, a nije nam naređeno da nadoknadimo namaze'." Hadis bilježe el-Buhari i Muslim.[82]

Et-Tirmizi bilježi predanje od Mu'aze u kojem se navodi da je upitala 'Aišu, radijallahu 'anha:

وفي رِوايةٍ للتّرمِذيّ عَنْ مُعَاذَةَ سَأَلَتْ عَائِشَةَ رَضيَ اللهُ عَنْهَا فقَالَتْ ((«أَتَقْضِي إِحْدَانَا صَلاَتَهَا أَيَّامَ مَحِيضِها؟» فَقَالَتْ: «أَحَرُورِيّةٌ أَنْتِ؟ قَدْ كَانَت إِحْدَانَا تَحِيضُ فَلاَ نؤمَرُ بِقَضَاءِ»))

"Da li žena nadoknađuje namaze propuštene tokom menstruacije?" 'Aiša je rekla: "Jesi li ti harurijka? Mi smo imale menstruaciju i nije nam bilo naređeno da nadoknađujemo (namaze)."[83]

---

[82] El-Buhari (315), i Muslim (335).

[83] Ovo je et-Tirmizijevo predanje (130).

'Aiša, radijallahu 'anha, kaže:

عَنْ عَائِشَةَ رَضيَ اللهُ عَنْهَا قَالَتْ: ﴿كُنَّا نَحِيضُ عَلَى عَهْدِ رسُولِ اللهِ ﷺ ثُمَّ نَطْهُرُ، فَيَأْمُرُنَا بِقَضَاءِ الصِّيَامِ وَ لَا يَأْمرُنَا بِقَضَاءِ الصَّلَاةِ﴾. رَوَاهُ التِرمذِيُّ وقَالَ: «حَدِيثٌ حَسَنٌ». ثُم قَالَ الترمذِيُّ: «والعَمَلُ عَلَى هَذَا عِنْدَ أَهْلِ الْعِلْمِ لا نَعْلَمُ بَيْنَهَمُ اخْتِلافًا أَنَّ الْحَائِضَ تَقْضِي الصِّيَامَ وَ لا تَقْضِي الصَّلاةَ.»

"Mi smo u vrijeme Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, imale menstruaciju, poslije koje bismo se okupale, pa bi nam naredio da nadoknadimo post, a nije nam naredio da nadoknadimo namaze." Hadis bilježi et-Tirmizi i kaže da je hasen (dobar). Zatim et-Tirmizi kaže: *"Učenjaci postupaju u skladu sa ovim hadisom i nije nam poznato da među njima postoji razilaženje o tome da žena koja je imala menstruaciju (ili nifas) nadoknađuje post, a ne nadoknađuje namaze."* [84]

'Aišine, radijallahu 'anha, riječi: أَحَرُورِيَّةٌ أَنْتِ؟ *"Jesi li ti harurijka?"*, označavaju negodovanje zbog ovog pitanja. Harurije su haridžijska sekta. Naziv su dobili po mjestu iz kojeg potječu, a to je Harura, naselje u blizini Kufe. Bili su poznati po cjepidlačenju i konzervatizmu.[85] Neki od njih smatrali su da žena namaze propuštene zbog mjesečnog ciklusa treba nadoknaditi, protiveći se tako hadisima i konsenzusu islamskih učenjaka[86], zato joj se i 'Aiša, radjallahu 'anha, obratila u ovoj formi negodovanja, pitajući da li je ona jedna od njih.

---

[84] Hadis bilježi et-Tirmizi (787) i kaže da je hasen.

[85] *Fethu-l-Bari*, 1/422.

[86] Vidjeti: *El-Mugni*, 1/188; *Hašijetu es-Sindi 'ala Sunen en-Nesai*, 4/191; i *Umdetu-l-kari*, 3/300.

Pouke i propisi

1. U ovom hadisu izriče se zabrana cjepidlačenja i pretjerivanja u vjeri i upućuje se na obaveznost zaustavljanja kod šerijatskog teksta te postupanja po njemu, uz prihvatanje Allahovih olakšica koje je podario Svojim robovima. Kao što je pretjerivanje pokuđeno, isto tako je pokuđena i nemarnost u vjeri, a najbolja je sredina, to jest primjenjivanje svih tekstova.

2. Hadis ukazuje da je opravdano osuditi onoga ko pretjeruje u vjeri, na prigodan i odgovarajući način koji će polučiti pozitivne rezultate, a neće izazvati veću štetu.

3. Ukoliko muftija posumnja u dobre namjere onoga koji postavlja pitanje, tada on treba muftiji pojasniti da traga za rješenjem i da nije zanovijetalo, kao što je Mu'aza rekla: *"Nisam harurijka, nego ja pitam."* Tada mu muftija treba dati odgovor potkrijepljen dokazom koji će mu otkloniti nedoumice, kao što je učinila 'Aiša, radijallahu 'anha.

4. Razloge određene zabrane najbolje je pojasniti citiranjem dokaza iz Kur'ana i Sunneta, tj. navođenjem ajeta i prakse Allahovog Poslanika, sallallahu 'alejhi ve sellem. Ovako je postupila i 'Aiša, radijallahu 'anha, kada je ashabijkama objasnila ovaj šerijatskopravni propis. Ona je na postavljeno pitanje odgovorila da je Vjerovjesnik, sallallahu 'alejhi ve sellem, njima naredio da nadoknade post, a nije im naredio da nadoknade namaze. Da je nadoknađivanje namaza bila obaveza, njima bi to Allahov Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, naredio, jer je on najbolji savjetnik svom ummetu i nije ostavio ništa a da to nije objasnio i pojasnio.[87] Ovako se musliman treba predati Uzvišenom Allahu, poštujući Njegov vjerozakon (šerijat), primjenjujući autentični tekst, izvršavajući naredbe i izbjegavajući

[87] *Umdetu-l-kari*, 3/301.

zabrane, jer ih je šerijat zabranio, pa čak i ako ne bi spoznao razlog i mudrost tih propisa.

5. Ibn 'Abdu-l-Berr, Allah mu se smilovao, kaže: *"Postoji konsenzus islamskih učenjaka da žena za vrijeme mjesečnice (hajza) ne posti, ali će post nadoknaditi, a namaze neće naklanjati. Nema razilaženja o tom pitanju, hvala Allahu, a ono oko čega se muslimani usaglase, to je istina i dobro koje nikom ne ostavlja mogućnost za ispriku (da to nije znao)."* [88]

6. Činjenica da žena nije obavezna da nadoknadi namaze propuštene tokom menstrualnog ciklusa znak je lahkoće i tolerantnosti šerijata te vid Allahove milosti prema ženama, jer namaz se često ponavlja i ženama bi bilo teško nadoknaditi ih. Stoga žene trebaju zahvaljivati Uzvišenom Allahu na ovom olakšanju i rasterećenju.

7. Ako žena postane čista (prestane joj menstruacija) odmah poslije pojave zore, ona ne može postiti taj dan i treba ga nadoknaditi, jer kada je zora nastupila, ona je imala menstruaciju.

8. Ako žena samo na trenutak prije zalaska Sunca dobije menstruaciju, post joj je pokvaren i taj dan treba nadoknaditi.[89]

9. Ako žena barem trenutak poslije zalaska Sunca dobije menstruaciju, njen post tog dana je ispravan.

10. Ako žena za vrijeme posta osjeti da joj se menstrualna krv pokrenula, ili osjeti bolove, ali krv se ne pojavi tada, nego tek poslije zalaska Sunca, njen post je ispravan.[90]

---

88 *Et-Temhid*, 22/107.

89 *Fetava el-ledžna ed-daima*, 10/155, fetva br. 10343.

90 Ovo je fetva šejha Ibn 'Usejmina. Vidjeti: *El-Fetava el-džamia li-l-mer'eti-l-muslima*, 1/325.

11. Iz hadisa se razumije da bolesnik nije obavezan postiti, čak i ako ima nešto snage, ako mu post predstavlja poteškoću i ukoliko se plaši da će se bolest povećati, jer ženi koja ima menstruaciju post nije odjednom postao nepodnošljiv, nego joj je težak zbog krvarenja (izljeva krvi), a krvarenje se tretira kao bolest.[91]

[91] Ibn Bettal, *Šerh ala el-Buhari*, 4/97–98.

Vrijednost priređivanja iftara postaču

Zejd b. Halid el-Džuheni, radijallahu 'anhu, prenosi da je Allahov Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, rekao:

عَنْ زَيدِ بنِ خَالدٍ الجُهْنِيِّ رضي الله عنه قَالَ : قَالَ رَسُولُ الله ﷺ : ﴿مَنْ فَطَّرَ صَائِمًا كَانَ لَهُ مِثْلُ أَجْرِهِ غَيْرَ أَنَّهُ لَا يَنْقُصُ مِنْ أَجْرِ الصَّائِمِ شَيئًا﴾.

"Ko priredi iftar postaču, imat će istu nagradu kao i on (postač), s tim što postaču neće biti umanjena njegova nagrada." Hadis bilježi et-Tirmizi i kaže da je hasen sahih.[92]

U drugom se predanju navodi:

وفي رِوايةٍ: ﴿مَنْ فَطَّرَ صَائِمًا أَطْعَمَهُ وَسَقَاهُ كَانَ لَهُ مِثْلُ أَجْرِهِ مِنْ غَيْرِ أَنْ يَنْقُصَ مِنْ أَجْرِهِ شَيءٌ﴾.

"Ko priredi postaču iftar, nahrani ga i napoji, imat će istu nagradu kao i on (postač), a da postaču neće biti umanjena njegova nagrada." [93]

Ebu Hurejra, radijallahu 'anhu, prenosi da ga je neka žena pozvala da iftari kod nje, pa je on otišao i rekao: *"Obavještavam te da će svaka porodica kod koje iftari bilo koji čovjek imati istu nagradu kao i on." Ona je rekla: "Poželjela sam da s vremena na vrijeme iftariš kod meine", ili je rekla nešto tome*

---

[92] Et-Tirmizi (807), Ibn Madža (1746), en-Nesai, *El-Kubra* (3330–3331), autentičnim ga smatraju Ibn Huzejma (2064), i Ibn Hibban (3429). Također, En-Nesai ga u djelu *El-Kubra* (3332), prenosi kao 'Aišinu, radijallahu 'anha, izjavu, a 'Abdu-r-Rezzak (7906) kao izjavu Ebu Hurejre, radijallahu 'anhu.

[93] Ovo predanje zabilježili su 'Abdu-r-Rezak (7905), i et-Taberani, *El-Kebir*, 5/256, br. 5269.

slično. On je odgovorio: "Ja (isto to) želim za članove svoje porodice." [94]

Pouke i propisi

1. Uzvišeni Allah Svojim robovima pruža mnoge prilike za činjenje dobrih djela i zarađivanje sevapa, među kojima je i podsticanje na činjenje dobročinstva drugima, za što slijedi velika nagrada.[95]

2. U hadisu se ukazuje na vrijednost priređivanja iftara postaču i objašnjava da onaj ko iftar pripremi ima nagradu kao i onaj ko je postio.

3. Uzvišeni Allah od Sebe nagrađuje onoga ko pripremi iftar postaču, dakle ne iz postačeve nagrade za post, tako da ni postačeva nagrada neće biti umanjena. Ovo su znakovi Allahove blagodati i plemenitosti.[96]

4. Hadis potvrđuje šerijatskopravnu utemeljenost poziva na iftar i njegovog prihvatanja, a odbijanje tog poziva, iz predostrožnosti ili straha od umanjenja nagrade, smatra se cjepidlačenjem i vidom pretjerivanja, jer postačeva nagrada ne umanjuje se time što iftari kod nekoga. Ako se na iftar pozivaju samo siromasi, pa poziv (greškom) dobije i bogata osoba, tada ona može odbiti taj poziv.

5. U hadisu se ukazuje na šerijatskopravnu utemeljenost činjenja dobročinstva porodici i bližnjima, upućuje se poticaj porodicama da prihvataju pozive na iftar, ali i da oni priređuju

---

94 Abdu-r-Rezzak (7908).

95 Vidjeti: *Aridatu-l-ahvezi*, 4/21.

96 Vidjeti: *Fejdu-l-Kadir*, 6/187.

iftare, kako bi dobili nagradu, kao što je uradio Ebu Hurejra, radijallahu 'anhu.

6. Onaj ko priprema iftar postaču treba imati za cilj dobijanje nagrade za pripremanje iftara i ugošćavanje svoga brata, a posebno ako je on siromašan.

7. Pod priređivanjem iftara podrazumijeva se upućivanje poziva postaču da na iftar dođe u domaćinovu kuću, ali to se ostvaruje i u slučaju kada domaćin pripremi ili kupi hranu i pošalje je postaču. Naglašavamo da je potrebno izbjegavati pretjerivanje u tome, a pogotovo u našem vremenu kada se raširila pojava organiziranja zajedničkih iftara (u restoranima).

8. Iz hadisa koji govore o vrijednosti pripremanja iftara postaču shvata se da će se nagrada za pripremanje iftara postići i ako se siromahu dadne novac za kupovinu iftara, pa on za jedan dio novca kupi hranu, a ostatak novca uštedi za druge potrebe, što je dodatna korist za siromaha koji jedan dio novca usmjerava za ono što mu je potrebno.

Vrijednost 'umre u ramazanu

'Abdullah b. 'Abbas, radijallahu 'anhuma, prenosi:

عَنِ ابنِ عَباسٍ رَضيَ اللهُ عَنْهُمَا قَالَ: لِمَا رَجَعَ النَّبِيُّ ﷺ مِنْ حَجَّتِه قَالَ لِأُمِّ سِنَانٍ الْأَنْصَارِيَّةِ: ﴿مَا مَنَعَكِ مِنَ الْحَجِّ؟﴾ قَالَتْ: أَبُو فُلَان – تَعْنِي: زَوْجَهَا – كَانَ لَهُ نَاضِحَانِ – أَيْ: بَعِيرَانِ يَسْقِي عَلَيهِمَا - حَجَّ عَلَى أَحَدِهِمَا، وَالْآخرُ يَسْقِي أَرْضًا لَنَا، قَالَ عَلَيْهِ الصَّلاةُ والسَّلامُ: ﴿فَإِنَّ عُمْرَةً فِي رَمَضَانَ تَقْضِي حَجَّةً مَعِيَ﴾.

da je Allahov Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, nakon što se vratio sa Oproštajnog hadždža, rekao ensarijki Ummu Sinan: ***"Šta te spriječilo od (obavljanja) hadždža?"*** *Rekla je: "Otac toga i toga", misleći na svog muža, "imao je dvije deve (koje smo koristili za navodnjavanje usjeva) – na jednoj od njih, on je obavio hadždž, a drugu (je ostavio da s njom) navodnjavamo svoje usjeve." Vjerovjesnik, sallallahu 'alejhi ve sellem, tada reče:* ***"Doista, 'umra obavljena u ramazanu vrijedi kao hadždž (obavljen) sa mnom."*** Hadis bilježe el-Buhari i Muslim.[97]

U drugom predanju, koje također bilježe el-Buhari i Muslim, navodi se da je Vjerovjesnik, sallallahu 'alejhi ve sellem, ovoj ženi rekao:

وفي رِوايةٍ لهما: قَالَ عَلَيْهِ الصَّلاةُ والسَّلامُ : ﴿فَإِذَا جَاءَ رَمَضَانُ فَاعْتَمِرِي فَإِنَّ عُمْرَةً فِيهِ تَعْدِلُ حَجَّةً﴾.

"Kada dođe ramazan, ti obavi 'umru, jer 'umra obavljena u ramazanu vrijedi kao hadždž." [98]

---

[97] El-Buhari (1764), i Muslim (1256).

[98] El-Buhari (1690) i ovo je njegovo predanje. Bilježi ga i Muslim (1256).

Ummu Ma'kil, radijallahu 'anha, prenosi da je Vjerovjesnik, sallallahu 'alejhi ve sellem, rekao:

عَنْ أُمِّ مَعْقِلٍ رَضِيَ اللهُ عَنْهَا: أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ قَالَ لَهَا: ﴿اعْتَمِرِي فِي رَمَضَانَ فَإِنَّهَا كَحَجَّةٍ﴾.

"Obavi 'umru u ramazanu jer ona doista (vrijedi) kao hadždž." Hadis bilježi Ebu Davud.[99]

Slično predanje bilježi se od Džabira, Enesa, Ebu Hurejre i Vehba b. Hanbeša, radijallahu 'anhum.[100]

O riječima Allahovog Poslanika, sallallahu 'alejhi ve sellem: فَإِنَّ عُمْرَةً فِيهِ تَعْدِلُ حَجَّةً ***"...'umra obavljena u ramazanu vrijedi kao hadždž."***, Ibn Bettal, *rahimehullah*, kaže: *"Riječi ukazuju da je hadždž na koji ju je podsticao bio nafila, jer postoji konsenzus islamskih učenjaka da 'umra ne može zamijeniti obavezni hadždž..., a riječi:* تَعْدِلُ حَجَّةً ***'...vrijedi kao hadždž'***, *misli se u sevapima (nagradi), a blagodati (nagrade) ne saznaju se analogijom, s obzirom da Allah Svoju dobrotu daje kome On hoće."*[101]

Pouke i propisi

1. Iz hadisa se saznaje veličina Allahove milosti i dobrote prema Njegovim robovima, jer On daje veliku nagradu za mala djela, pa zato neizmjerno zahvaljujmo Uzvišenom Allahu!

2. Uočava se velika brižnost i pažnja koju je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, pokazivao prema svom ummetu, posjećujući svoje sljedbenike i raspitujući se o njima.

---

99 Ebu Davud (1989), en-Nesai, *El-Kubra* (4226), et-Tirmizi (939), koji kaže: "Hadis je hasen garib." Autentičnim ga smatraju Ibn Huzejma (3075), i el-Hakim (1/656), koji kaže: "Zadovoljava Muslimove uvjete."

100 Vidjeti: *Džami' et-Tirmizi*, 3/276.

101 Ibn Bettal, *Šerh 'ala el-Buhari*, 4/428. Također vidi: *Minhatu-l-Bari*, 4/233.

Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, bio je najbolji savjetnik i ovaj obrazac ponašanja treba usvojiti svako kome Allah podari da preuzme neku odgovornu funkciju u zajednici: treba iskazivati milost, upućivati savjete, raspitivati se o stanju ljudi i raditi na ostvarivanju svega onoga od čega će ljudi imati i vjersku i ovosvjetsku korist.

3. 'Umra u ramazanu ne može zamijeniti obavezni hadždž. Ona ima vrijednost (sevap) kao hadždž, ali ne može ga zamijeniti i obveznika osloboditi dužnosti izvršavanja tog farza. U vezi s ovim pitanjem, islamski učenjaci imaju jednoglasan stav.[102]

4. Nagrada za neko djelo povećava se ukoliko se to djelo obavlja u blagoslovljenom i odabranom vremenu, isto kao što se povećava ukoliko je djelo popraćeno većom skrušenošću srca i iskrenošću.[103]

5. Ovaj hadis, i njemu slični, koji govore o nagradi za određene ibadete, ne mogu zamijeniti izvršavanje obaveznih ibadeta. Tako se spominje u hadisima da sura Kul-huvallahu ehad vrijedi trećinu Kur'ana, tj. u nagradi, ali ona ne može nadomjestiti učenje Kur'ana.[104]

6. Prema ovom hadisu, 'umra obavljena u ramazanu, kao odabranom vremenu, jednaka je hadždžu. *"Onaj ko obavi 'umru u ramazanu obuhvatio je svetost mjeseca ramazana, kao i svetost 'umre, i time je objedinio blagoslov vremena i mjesta, te je stoga prikladno da dobije nagradu poput nagrade za obavljen hadždž kod kojeg se sjedinjuje blagoslovljeno vrijeme, a to su mjeseci hadždža, i blagoslovljeno mjesto."* [105]

---

[102] Vidjeti: *Fethu-l-Bari*, 3/604; i *Tuhfetu-l-ahvezi*, 4/7.

[103] Vidjeti: *Fethu-l-Bari*, 3/604; *'Avnu-l-ma'bud*, 5/323; i *Fejdu-l-Kadir*, 4/361.

[104] Bilježi ga et-Tirmizi od Ishaka b. Rahavejha, 3/276.

[105] Vidjeti: *Medžmu'u fetava*, 26/293.

Ovome treba dodati i činjenicu da je obavljanje 'umre u ramazanu vrlo težak i zahtjevan obred jer se obavlja tokom posta, ali i kad se ne posti, to je zahtjevno zbog putovanja, zatim, ako se tokom njenog obavljanja u ramazanu ne posti, osoba je dužna nadoknaditi propuštene dane posta, što je dodatna poteškoća koja, ukoliko se 'umra obavlja izvan ramazana, ne postoji. Vjerovjesnik, sallallahu 'alejhi ve sellem, rekao je 'Aiši, radijallahu 'anha, kada joj je naredio obavljanje 'umre:

وقَدْ قَالَ النَّبِيُّ ﷺ لِعَائِشَةَ رَضِيَ اللهُ عَنْهَا وقَدْ أَمَرَهَا بِالعُمْرَةِ: ﴿إِنَّهَا عَلَى قَدْرِ نَصَبِكِ﴾، أَوْ قَالَ: ﴿عَلَى قَدْرِ نَفَقَتِكِ﴾.

"Bit ćeš nagrađena shodno svom trudu", ili je rekao: ***"...shodno svom utrošku."*** Hadis bilježi Muslim.[106]

7. Nagradu spomenutu u hadisu zaslužuje onaj ko obavi obrede 'umre u ramazanu, makar i ne ostao u Mekki, nego se odmah poslije obavljene 'umre vrati u svoje mjesto boravka.

8. Nije ispravno iz ovog hadisa razumjeti da u toku jedno-ga ramazana, ili čak u jednom ramazanskom danu, treba obaviti ‘umru što više puta tako što će se izlaziti van granica Harema i ponovo se vraćati u njega. Takav postupak, koji je, nažalost, prisutan u ovom vremenu, suprotan je sunnetu i postupcima ashaba, radijallahu 'anhum. Ni od jednog ashaba ne prenosi se da je 'umru obavljao više puta tokom jednog dolaska u Mekku.[107]

9. Onaj ko obavi 'umru u ramazanu i odluči da ostane u Haremu kod časne Allahove kuće za vrijeme ramazana, ili njegovih zadnjih deset dana, obavezan je čuvati svoje organe od svega onoga što je Uzvišeni Allah zabranio, jer grijeh počinjen u

---

[106] Bilježi ga Muslim (1211), od 'Aiše, radijallahu 'anha. Također vidjeti: E*l-Mufhim*, 3/370.

[107] *Medžmu'u fetava*, 26/296; *Zadu-l-me'ad*, 2/93; i *Tehzibu-s-sunen*, 7/36.

Mekki veći je nego na nekom drugom mjestu, a kako je tek velik ako se uz to još doda i svetost ramazana!

10. Onaj ko odluči da ramazan provede u blizini Harema zajedno sa suprugom i djecom, mora voditi računa o njima i čuvati ih da ne počine neki grijeh, kako se ne bi desilo da bude u blizini Harema želeći nagradu, a da na kraju ponese više grijeha nego sevapa, zbog nepažnje i nebrige za postupke svoje porodice.

11. Ako osoba zanijjeti 'umru i stigne u Mekku posteći, tada ima mogućnost da izabere jednu od dvije opcije: ili da prekine post i obavi 'umru, ili da sačeka vrijeme iftara pa kada se iftari da obavi 'umru. U ovom slučaju bolje je prekinuti post i obaviti 'umru, jer je Vjerovjesnik, sallallahu 'alejhi ve sellem, prakticirao 'umru obaviti odmah po dolasku u Mekku.

Vrijednost i vrijeme sehura

Ebu Se'id el-Hudri, radijallahu 'anhu, prenosi da je Allahov Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, rekao:

عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الخُدْرِي ﷺ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: ﴿السَّحُورُ أَكْلُهُ بَرَكَةٌ فَلَا تَدَعُوهُ وَلَوْ أَنْ يَجْرَعَ أَحَدُكُمْ جُرْعَةً مِنْ مَاءٍ فَإِنَّ اللهَ عَزَّ وَجَلَّ وَ مَلَائِكَتَهُ يُصَلُّونَ عَلَى الْمُتَسَحِّرِينَ﴾.

"Jesti u vrijeme sehura blagoslovljen je postupak, pa ga ne ostavljajte, makar da neko od vas popije samo gutljaj vode, jer Allah i Njegovi meleki donose salavate na one koji sehure." Hadis bilježi Ahmed.[108]

'Abdullah b. Haris prenosi od jednog od Vjerovjesnikovih, sallallahu 'alejhi ve sellem, ashaba:

عَنْ عَبْدِاللهِ بنِ الحَارِثِ عَنْ رَجُلٍ مِنْ أَصْحَابِ النَّبِيِّ ﷺ : «أَنَّ رَجُلاً دَخَلَ عَلَى النَّبِيِّ ﷺ وَهُوَ يَتَسَحَّرُ»، فَقَالَ ﷺ: ﴿إِنَّ السَّحُورَ بَرَكَةٌ أَعْطَاكُمُوهَا اللهُ عَزَّ وَجَلَّ فَلَا تَدَعُوهَا﴾.

da je neki čovjek došao kod Vjerovjesnika, sallallahu 'alejhi ve sellem, za vrijeme sehura, a on mu tada reče: ***"Doista je u sehuru bereket koji vam je podario Uzvišeni Allah, pa ga ne ostavljajte!"*** Hadis bilježe Ahmed i en-Nesai.[109]

Ebu Sevejd, radijallahu 'anhu, prenosi da je Allahov Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, rekao:

---

[108] Ahmed (3/12). Autentičnim ga smatra es-Sujuti, *El-Džami'u-s-sagir* (4801), a Albani ga smatra dobrim, kako se navodi u djelu *Sahihu-l-Džami'* (3683).

[109] Ahmed (5/370), i en-Nesai (4/145). Albani ga smatra autentičnim, kako se navodi u djelu *Sahihu-l-Džami'*, 1636.

عَنْ أَبِي سَوَيْدٍ ﷺ - وَكَانَ مِنْ أَصْحَابِ النَّبِيِّ ﷺ - أَنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ قَالَ: ﴿اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى الْمُتَسَحِّرِينَ﴾. قَالَ عُبَادَةُ بنُ نَسِي: وكَانَ يُقَالُ: «تَسَحَّرُوا ولَوْ بِمَاءٍ فَإِنَّهُ كَانَ يُقَالُ: إِنَّهَا أَكْلَةُ بَرَكَةٌ».

"Allahu moj, donesi (spusti) salavat na one koji sehure!" 'Ubada b. Nesi kaže: *"Govorilo se: 'Sehurite makar sa vodom, jer se kaže da je to obrok bereketa'."* Predanje bilježi Ibn Ebu 'Asim.[110]

Ibn Omer, radijallahu 'anhuma, prenosi da je Allahov Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, rekao:

عَنْ ابنِ عُمَرَ رَضِيَ اللهُ عَنْهُما قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: ﴿إِنَّ اللهَ ومَلَائِكَتَهُ يُصَلُّونَ عَلَى الْمُتَسَحِّرِينَ﴾.

"Doista, Allah i Njegovi meleki donose salavate na one koji sehure." Hadis bilježi Ibn Hibban.[111]

Ebu Hurejra, radijallahu 'anhu, prenosi da je Vjerovjesnik, sallallahu 'alejhi ve sellem, rekao:

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ ﷺ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ: ﴿نِعْمَ سَحُورُ الْمُؤْمِنِ التَّمْرُ﴾.

"Divan li su sehur vjernika datule." Hadis bilježi Ebu Davud.[112]

---

110 El-Bezzar (974), Ibn Ebi Asim, *El-Ahad ve-l-mesani* (2758), i ovo je njegova verzija, i Et-Taberani, *El-Kebir* (22/337, br. 845). Dobrim ga smatra Ibn Hadžer, *Muhtesar zevaid Musned el-Bezzar* (691).

111 Ebu Nuajm, *El-Hil'je* (8/320). Autentičnim ga smatra Ibn Hibban (3467), dobrim ga smatra Albani, *Sahihu-l-Džami'* (1844), a spominje ga i kao sahih (1654).

112 Ebu Davud (2345), i el-Bejheki (4/236). Autentičnim ga smatraju Ibn Hibban (3475), i Albani, *Sahih Ebi Davud.*

Pouke i propisi

1. Hadisi ukazuju na vrijednost sehura te da je u njemu bereket i olakšica od Uzvišenog Allaha, kojem se zahvaljujemo zbog toga (pa neka je Njemu sva hvala).

2. Bereket (blagoslov) u sehuru ogleda se, između ostalog, i u činjenici da Uzvišeni Allah i Njegovi meleki donose salavat na one koji sehure. Salavat od Uzvišenog Allaha na one koji sehure znači spuštanje Njegove milosti na njih, zadovoljstvo njihovim postupkom i upućivanje pohvale zbog toga. Salavat meleka na njih znači da meleki za njih traže oprost grijeha.[113]

3. Vjerovjesnik, sallallahu 'alejhi ve sellem, zabranio je izostavljanje sehura, a to upućuje na njegovu pritvrđenost.

4. Smatrat će se da je osoba sehurila ukoliko pojede ili popije bilo šta, bez obzira na količinu, makar to bio i gutljaj vode, kao što je očito iz hadisa.

5. Najbolja hrana na sehuru jesu datule, jer ih je Vjerovjesnik, sallallahu 'alejhi ve sellem, pohvalio.

6. Musliman treba ustrajno prakticirati ovaj značajni sunnet, pa makar i sa skromnim obrokom.

Još neki hadisi na ovu temu

Enes b. Malik, radijallahu 'anhu, prenosi da je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao:

عَنْ أَنَسِ بنِ مَالِكٍ ﷺ قَالَ: قَالَ النَّبِيُّ ﷺ : ﴿تَسَحَّرُوا فَإِنَّ فِي السَّحُورِ بَرَكَةً﴾.

[113] Vidjeti: *Šerh Kaside Ibni-l-Kajjim*, 20; *Fethu-l-Bari*, 11/156; i *Fejdu-l-Kadir*, 3/137.

"Sehurite, doista je u sehuru bereket!" Hadis bilježe el-Buhari i Muslim.[114]

'Amr b. el-'Ãs, radijallahu 'anhu, prenosi da je Vjerovjesnik, sallallahu 'alejhi ve sellem, rekao:

عَنْ عَمْروِ بنِ العَاصِ ﷺ أَنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ قَالَ: ﴿فَصْلُ مَا بَيْنَ صِيَامِنَا وَ صِيَامِ أَهْلِ الْكِتَابِ أَكَلَةُ السَّحَرِ﴾.

"Razlika između našeg posta i posta sljedbenika Knjige (židova i kršćana) jeste (ustajanje na) na sehur." Hadis bilježi Muslim.[115]

El-'Irbad b. Sarija, radijallahu 'anhu, kaže:

عَنِ العِرْبَاضِ بنِ سَارِيَةَ ﷺ قَالَ: «دَعَانِي رَسُولُ اللهِ ﷺ إلى السَّحُور في رَمَضَانَ»، فقَالَ: ﴿هَلُمَّ إِلَى الْغَدَاءِ الْمُبَارَكِ﴾.

*"Allahov Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, pozvao me na sehur u ramazanu rekavši: **'Dođi na mubarek doručak'!**"* Bilježe ga Ebu Davud i en-Nesai, a autentičnim ga smatraju Ibn Huzejma i Ibn Hibban.[116]

El-Mikdam b. Ma'di Jekrib, radijallahu 'anhu, prenosi da je Vjerovjesnik, sallallahu 'alejhi ve sellem, rekao:

---

114 El-Buhari (1823), i Muslim (1095). Hadis prenosi veliki broj ashaba, kao što su: Ebu Hurejra, Ebu Se'id, Ibn Mes'ud, Džabir, 'Aiša, 'Amr b. el-'Ãs, Huzejfa, el-Irbad, Ebu Lejla, Talk, a prenosi se i od Omera, 'Utbe b. 'Abda, Ebu Derdãa i Selmana, radijallahu 'anhum. Vidjeti: *Šerh Ibn El-Mulekkin*, 5/189, i *Medžme'u-z-zevaid*, 3/154.

115 Muslim (196), et-Tirmizi (709), Ebu Davud (2343).

116 Ahmed (4/126), Ebu Davud (2344), i en-Nesai (4/145). Autentičnim ga smatraju Ibn Huzejma (1938), Ibn Hibban (3465), i Albani u djelu *Sahih Ebi Davud*.

عَنِ الْمِقْدَامِ بنِ مَعْدِ يَكْرِبَ ﷛ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ: ﴿عَلَيْكُمْ بِغَدَاءِ السَّحُورِ؛ فَإِنَّهُ هُوَ الغَدَاءُ الْمُبَارَكُ﴾.

"Držite se sehurskog doručka, jer to je doista mubarek obrok." Hadis bilježi en-Nesai.[117]

Riječi: عَلَيْكُمْ ***"držite se"***, znače: *praktikujte ga i ne napuštajte ga.*

U Poslanikovim, ﷺ, riječima: فَإِنَّ فِي السَّحُورِ بَرَكَةً ***"...doista je u sehuru bereket."***, upotrijebljena je riječ السَّحُور - *sehur* koja označava hranu koja se jede na tom obroku. U nekim predanjima spominje se riječ السُّحُور - *suhur*, i to je glagolska imenica, tj. *sehurenje*, a ta riječ izvedena je od riječi السَّحَر - *sehar* koja označava zadnji dio noći.[118]

Bereket označava postojanje dobra u nekoj stvari, njegovo obilje i kontinuitet, što je blagodat od Allaha.[119]

U Poslanikovim, ﷺ, riječima: هَلُمَّ إِلَى الْغَدَاءِ الْمُبَارَكِ ***"Dođi na mubarek doručak."***, sehur je nazvan doručkom, jer je doručak jutarnji obrok i sehur ima njegovu ulogu.

El-Hattabi, Allah mu se smilovao, kazao je: *"Sehur je nazvan doručkom jer sehurom se postač jača da izdrži post tokom dana, pa kao da je doručkovao. Arapi kažu: 'Išao je taj i taj ranim*

---

117 En-Nesai (4/146), i Ahmed (4/142), a autentičnim ga smatra Albani u djelu *Sahih en-Nesai*.

118 Vidjeti: *Fethu-l-Bari*, 4/140; i *Tevdihu-l-ahkam*, 3/155.

119 Vidjeti: *El-Mufredat li er-Ragib*, 44; *Tefsir el-Qurtubi*, 4/139; i *Bedaiu-l-fevaid*, 2/182–183.

jutrom (ar. غَدَاءً / gadā) zbog svoje potrebe.', a rano jutro jeste vrijeme od sehura do izlaska Sunca." [120]

Pouke i propisi

1. Hadis potvrđuje spuštanje bereketa za vrijeme sehura. Uzvišeni Allah blagoslovljenim čini neka od Svojih stvorenja, a tu spada i spuštanje bereketa na one koji sehure.

2. Učenjaci se slažu da je sehur mustehab (pohvalan) i da nije obavezan. On je jedna od odlika našeg posta.[121]

3. Bereket sehura je u sljedećem:

(a) Primjena i izvršavanje šerijatske naredbe, jer je Vjerovjesnik, sallallahu 'alejhi ve sellem, naredio sehur i to pritvrdio, a pokornošću Vjerovjesniku, sallallahu 'alejhi ve sellem, čovjek popravlja svoje stanje na dunjaluku i ahiretu.[122]

(b) Prakticiranjem sehura razlikujemo se od sljedbenika Knjige jer oni ne sehure.[123] To razlikovanje predstavlja jedan od temeljnih principa naše vjere i zato nam je zabranjeno oponašati ih kako u obredima tako i u njihovim prepoznatljivim običajima i navikama.

(c) Sehurom se jača organizam da lakše podnese post i druge oblike pokornosti Uzvišenom Allahu koji se obavljaju

---

120 Vidjeti: *Me'alim es-sunen bi hamiš Ebi Davud,* 2/758; i *'Avnu-l-ma'bud,* 6/337.

121 Vidjeti: *Šerh Ibn el-Mulekkin*, 5/188; i *Zehiretu-l-ukba*, 20/366.

122 Vidjeti: *Fethu-l-Bari*, 4/140; i *Tevdihu-l-ahkam*, 3/155.

123 *Fethu-l-Bari*, 4/140; *Tevdihu-l-ahkam*, 3/155; i *Šerh en-Nevevi 'ala Muslim*, 7/207.

tokom dana, a također, izbjegavaju se i loši postupci koji su posljedica gladi i žeđi.[124]

(d) Onaj ko ustaje na sehur u prilici je da čini istigfar (traži oprost za grijehe), zikr (veliča Allaha) i dovu (upućuje molbe Allahu) u vremenu kada se primaju ti ibadeti, a onaj ko spava nema tu priliku. Uzvišeni Allah pohvalio je one koji traže oprost za svoje grijehe u praskozorje.

(e) Veća je vjerovatnoća da će onaj ko ustaje na sehur klanjati sabah-namaz u njegovo vrijeme u džematu, a možda će poraniti u džamiju pa dobiti i nagradu prvog saffa i blizine imama, uz blagodat ponavljanja ezana i obavljanja sabahskog sunneta u njegovo vrijeme, a on je pritvrđeni sunnet (kojeg Poslanik, ﷺ, nije izostavljao) za koji se u hadisima navodi da je bolji od dunjaluka i onoga što je na njemu.

(f) Onaj ko ustaje na sehur ima priliku da na ime sadake podijeli nešto hrane onome ko hranu traži, ili da sjedne sa njim kako bi skupa jeli i tako dobije i njegovu nagradu zajedno sa svojom.[125]

(g) Sehurom zahvaljujemo Uzvišenom Allahu na blagodati i primjenjujemo Njegovu olakšicu, kada nam je dozvolio da konzumiramo hranu od zalaska Sunca do zore, nakon što je to bilo zabranjeno na početku propisivanja posta.[126]

4. Musliman ne bi trebao zapostavljati ovaj časni sunnet, pogotovo zbog toga što je Vjerovjesnik, sallallahu 'alejhi ve sellem, rekao: فَلَا تَدَعُوهُ ***"...pa ga ne ostavljajte!"*** Treba mu

---

[124] Vidjeti: *Fethu-l-Bari*, 4/140.

[125] Vidjeti: *Fethu-l-Bari*, 4/140.

[126] Vidjeti: *'Avnu-l-ma'bud*, 6/336.

pristupiti s dobrom namjerom (nijjetom), nadajući se nagradi, i ne dozvoliti da sehur postane puka formalnost i navika.[127]

5. Hadis potvrđuje šerijatskopravnu utemeljenost pozivanja na sehur i odazivanja na taj poziv, jer je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, pozvao el-Irbada b. Sariju, radijallahu 'anhu, da sehuri sa njim, kao i šerijatsko-pravnu utemeljenost okupljanja zbog jela. U nekim predanjima navedenog hadisa kaže se da je Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, rekao: هَلُمُّوا إِلَى الْغَدَاءِ الْمُبَارَكِ ***"Dođite na mubarek doručak!"*** [128]

6. El-Hattabi, Allah mu se smilovao, kaže: *"(Propisivanjem) sehura obznanjeno je da je ova vjera olakšana i da u njoj nema poteškoća. Kada bi sljedbenici Knjige zaspali poslije iftara, nije im bilo dozvoljeno konzumiranje hrane i pića sve do zore, a Uzvišeni Allah, ﷻ, olakšao je nama (taj propis) riječima:* وَكُلُوا۟ وَٱشْرَبُوا۟ حَتَّىٰ يَتَبَيَّنَ لَكُمُ ٱلْخَيْطُ ٱلْأَبْيَضُ مِنَ ٱلْخَيْطِ ٱلْأَسْوَدِ *'...Jedite i pijte sve dok ne budete mogli razlikovati bijelu nit od crne niti zore...'* (el-Bekara, 187)*."*[129] Pa neka je hvala Uzvišenom Allahu na blagodatima koje se ne mogu izbrojati!

---

[127] Vidjeti: *Tevdihu-l-ahkam*, 3/156. Dokaz da sehur nije obavezan jesu hadisi o postupku Allahovog Poslanika, sallallahu 'alejhi ve sellem, u kojima se kaže da je on sa ashabima proveo dane i noći u kontinuiranom postu, bez konzumiranja hrane i pića, a da je sehur obavezan, on to ne bi činio zajedno sa njima. Vidjeti: *Zehiretu-l-ukba*, 20/366.

[128] Ovo predanje bilježi en-Nesai (4/145), od el-Irbada b. Sarije, radijallahu 'anhu, a Albani ga smatra autentičnim, kako se navodi u djelu *Sahih en-Nesai*.

[129] *Me'alim es-sunen*, 2/757; i *'Avnul-ma'bud*, 6/336.

Vrijeme sehura

Abdullah b. Mes'ud, radijallahu 'anhu, prenosi da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao:

عَنْ ابنِ مَسْعُودٍ ﵁ قَالَ: قَالَ رَسُولُ الله ﷺ: ﴿لَا يَمْنَعَنَّ أَحَدَكُمْ أَذَانُ بِلَالٍ مِنْ سُحُورِهِ فَإِنَّهُ يُؤَذِّنُ أَوْ قَالَ: يُنَادِي لِيَرْجِعَ قَائِمُكُمْ وَيُنَبِّهَ نَائِمَكُمْ وَلَيْسَ الْفَجْرُ أَنْ يَقُولَ هَـٰكَذَا - وجَمَعَ يَحيَى بنُ سَعِيدٍ القَطَانُ كَفَّيْهِ - حَتَّى يَقُولَ هَـٰكَذَا - ومَدَّ يَحيي إِصْبَعَيْهِ السَّبَابَتَيْنِ﴾.

"Ne prekidajte sehur zbog Bilalovog ezana, jer on uči ezan da se vrati (odmoru) onaj među vama koji klanja (nafile) i da se probudi onaj među vama koji spava. Nije prava zora da se kaže ovako"*, i Jahja b. Se'id el-Kattan spojio je svoje dlanove,* ***"sve dok se ne kaže ovako"****, pa je Jahja razdvojio svoja dva kažiprsta.*[130] Hadis bilježe el-Buhari i Muslim.[131]

Sehl b. Se'id, radijallahu 'anhu, kaže:

عَنْ سَهْلِ بنِ سَعْدٍ ﵁ قَالَ: ﴿كُنْتُ أَتَسَحَّرُ فِي أَهْلِي ثُمَّ يَكُونُ سُرْعَةٌ بِي أَنْ أَدْرِكَ صَلَاةَ الفَجْرِ مَعَ رَسُولِ الله ﷺ﴾. وفي رِوَايَةٍ للبُخَارِيِّ: ﴿ثُمَّ تَكُونُ سُرْعَتِي أَنْ أُدْرِكَ السُّجُودَ مَعَ رَسُولِ الله ﷺ﴾.

"Sehurio sam kod svoje porodice, zatim sam žurio da stignem na sabah-namaz sa Allahovim Poslanikom, sallallahu alejhi ve sellem." U predanju koje bilježi el-Buhari kaže se: *"...zatim sam žurio da stignem na sedždu sa Allahovim Poslanikom, sallallahu alejhi ve sellem."*[132]

---

130 Razdvajanjem dva kažiprsta Jahja aludira na razdvajanje crne i bijele niti zore. (op. prev.)

131 El-Buhari (6820), i Muslim (1093), Ebu Davu (2347), Ibn Madža (1696).

132 El-Buhari (552), a drugo predanje (1820), i Ebu Ja'la (7533).

Zirr b. Hubejš, Allah mu se smilovao, kaže:

عَنْ زِرِّ بنِ حُبَيشٍ رَحِمَهُ الله تَعَالى قَالَ: ((تَسَحَّرْتُ مَعَ حُذَيْفَةَ، ثُمَّ خَرَجْنَا إِلى الصَّلاةِ، فَلما أَتَيْنَا المَسْجِدَ صَلَّيْنا رَكْعَتَينِ، وَأُقِيمَتْ الصَّلاةُ، وَلَيْسَ بَيْنَهُما إِلاّ هُنَيْهَةٌ)).

"Sehurio sam sa Huzejfom, nakon čega smo izašli da klanjamo. Kada smo stigli u džamiju, klanjali smo dva rekata, zatim je proučen ikamet (za farz), a između tog dvoga[133] *prošao je tek trenutak."* Bilježi ga en-Nesai.[134]

Riječi Allahovog Poslanika, ﷺ - sallallahu 'alejhi ve sellem: لِيَرْجِعَ قَائِمُكُمْ ***"...da se vrati (odmoru) onaj među vama koji klanja"***, znače da Bilal, radijallahu 'anhu, uči ezan noću da bi vas obavijestio da zora nije daleko, pa da se onaj ko klanja nafilu vrati u svoju postelju i malo odspava kako bi ujutro bio odmoran, ili da klanja vitr-namaz, ako ga nije klanjao, ili da se pripremi za sabah-namaz, ako se treba kupati, ili da zadovolji neku drugu svoju potrebu koja proizlazi iz spoznaje da je zora blizu.[135]

Riječi Allahovog Poslanika, ﷺ - sallallahu 'alejhi ve sellem: وَيُنَبِّهَ نَائِمَكُمْ ***"...da se probudi onaj među vama koji spava"***, znače da se pripremi za zoru radeći ono što je planirao uraditi prije zore, kao što je kratki noćni namaz, ili vitr-namaz, ako ga nije klanjao, ili da sehuri ako će postiti, ili da se okupa ili abdesti, ili nešto slično tome što treba uraditi prije zore.[136]

---

133 Između klanjanja dva rekata sunneta i ikameta. (op. prev.)

134 En-Nesai (4/124), a autentičnim ga smatra Albani, *Sahih en-Nesai*.

135 *Šerh En-Nevevi 'ala Muslim*, 7/204; i *El-Mufhim*, 3/153.

136 *Šerh En-Nevevi 'ala Muslim*, 7/204; i *El-Mufhim*, 3/153.

Pouke i propisi

1. Vjerovjesnik, ﷺ - sallallahu alejhi ve sellem, i ashabi, ﷽ - radijallahu 'anhum, odgađali su sehur do pred zoru, tako da se od nekih ashaba prenosi da su ostavljali izuzetno malo vremena za sehur, te su morali požuriti sa jelom iz straha da ne nastupi zora. Sunnet je, dakle, odgađanje sehura do pred samu zoru.[137]

2. Dozvoljeno je požuriti s jelom ako za tim postoji potreba. El-Buhari, Allah mu se smilovao, naslovio je jedno poglavlje *Sahiha*: *"Požurivanje sehura"*, tj. brzo konzumiranje hrane.[138] Malik bilježi od 'Abdullaha b. Ebu Bekra, koji prenosi od svoga oca da je rekao:

عَنْ عَبدِاللهِ بنِ أَبِي بَكْرٍ عَنْ أَبيهِ قَالَ: ((كُنَّا نَنصَرِفُ فِي رَمَضَانَ – أَيْ مِنْ صَلاةِ الَّليلِ – فَنَسْتَعْجِلُ الخَدَمَ بالطَّعَامِ مَخافَةَ الفَجْرِ)).

"Odlazili smo u ramazanu", tj. sa noćnog namaza, *"i požurivali bismo sluge (da donesu) hranu bojeći se zore."* [139]

Još nekoliko hadisa na ovu temu

'Abdullah b. Omer, radijallahu 'anhuma, prenosi da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao:

عَنْ عَبْدِاللهِ بنِ عُمَرَ رَضيَ اللهُ عَنْهُمَا أَنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ قَالَ: ﴿إِنَّ بِلَالاً يُؤَذِّنُ بِلَيْلٍ فَكُلُوا وَاشْرَبُوا حَتَّى يُنَادِيَ ابنُ أُمِّ مَكْتُومٍ﴾. ثُمَّ قَالَ: «وَكَانَ رَجُلاً أَعْمَى لا يُنَادي حَتَّى يقَالَ لَهُ: أَصْبَحْتَ أَصْبَحْتَ» رواه الشيخان

---

[137] *Fethu-l-Bari*, 4/138.

[138] *Sahihu-l-Buhari*, 2/678; i *Fethu-l-Bari*, 4/137.

[139] Malik (1/116), i el-Bejheki (2/497).

فِي رِوَايَةٍ لمسْلمٍ: «كَانَ لِرَسُولِ اللهِ ﷺ مُؤَذِّنَانِ: بِلالٌ وابْنُ أُمِّ مَكْتُومٍ الأَعْمَى»، فَقَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: ﴿إِنَّ بِلاَلاً يُؤَذِّنُ بِلَيْلٍ فَكُلُوا واشْرَبُوا حَتَّى يُؤَذِّنَ ابْنُ أُمِّ مَكْتُومٍ﴾. قَالَ: «وَلَمْ يَكُنْ بَيْنَهُمَا إِلاَّ أَنْ يَنْزِلَ هَذا ويَرْقَى هَذَا».

"Bilal uči ezan u noći, pa jedite i pijte sve dok Ibn Ummu Mektum ne zauči ezan!" Zatim je Abdullah rekao: *"On je bio slijep čovjek i nije učio dok mu se ne kaže: '(Skoro) si osvanuo! (Skoro) si osvanuo'!"* Hadis bilježe el-Buhari i Muslim.

U Muslimovom predanju kaže se: *"Allahov Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, imao je dva mujezina, Bilala i slijepog Ibn Ummu Mektuma, pa je rekao:* ***'Bilal uči ezan u noći, pa jedite i pijte sve dok Ibn Ummu Mektum ne zauči ezan'****, a između njih je bilo samo toliko (vremena) da jedan siđe, a drugi se popne."* [140]

Semura b. Džundub, radijallahu 'anhu, prenosi da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao:

عَنْ سَمُرَةَ بنِ جُنْدُبٍ ﷺ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: ﴿لَا يَغُرَّنَكُمْ مِنْ سُحُورِكُمْ أَذَانُ بِلاَلٍ وَلَا بَياضُ الأُفِقِ الْمُسْتَطِيلِ هَكَذَا، حَتَّى يَسْتَطِيرَ هَكَذَا﴾. وَحَكَاهُ حَمَادُ بنُ زَيْدٍ بِيَدَيْهِ، قَالَ: «يَعْنِي مُعْتَرِضاً». رواه مسلم

فِي رِوَايَةٍ للنسائي: ﴿لَا يَغُرَّنكُمْ أَذَانُ بِلَالٍ، وَلَا هَذَا الْبَيَاضُ حَتَّى يَنْفَجِرَ الفَجْرُ هَكَذَا وَهَكَذَا﴾. يَعْنِي: «مُعْتَرضاً». قَالَ أَبو دَاوُدَ الطَيَالِسيُ: «وَبَسَطَ بِيدَيْهِ يَمِيناً وشِمالاً مَادًّا يَدَيْهِ».

"Neka vas na sehurima ne prevari Bilalov ezan, niti na obzorju ovako izdužena svjetlost, sve dok se ovako ne raširi." *To je Hammad b. Zejd pokazao svojim rukama, rekavši: "Znači horizontalno."* Hadis bilježi Muslim.

---

[140] El-Buhari (592), i Muslim (1092).

U predanju koje bilježi En-Nesai kaže se: ***"Neka vas ne prevari Bilalov ezan, niti ova bjelina (svjetlost) sve dok se ne raširi ovako i ovako"***, tj. *horizontalno. Ebu Davud et-Tajalisi kaže:* ***"Raširio je svoje ruke pružajući ih desno i lijevo."*** [141]

Ebu Hurejra, ﷺ - radijallahu 'anhu, prenosi da je Allahov Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, rekao:

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ ﷺ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: ﴿إِذَا سَمِعَ أَحَدُكُمْ النِّدَاءَ وَ الْإِنَاءُ عَلَى يَدِهِ فَلَا يَضَعْهُ حَتَّى يَقْضِيَ حَاجَتَهُ مِنْهُ﴾.

"Ako neko od vas začuje ezan, a u njegovim je rukama posuda (sa hranom), neka je ne ostavlja sve dok iz nje ne zadovolji svoju potrebu." Hadis bilježi Ebu Davud, a El-Hakim ga smatra autentičnim.[142]

وَزَادَ فِي رِوَايَةٍ لِلإِمَامِ أَحْمَدَ: ﴿...وَكَانَ المؤَذِّنُ يُؤَذِّنُ إِذَا بَزَغَ الفَجْرُ﴾.

U predanju koje bilježi Ahmed dodaje se: ***"...a mujezin je učio ezan kada se pojavljivala zora."*** [143]

Pouke i propisi[144]

1. Hadis ukazuje na to da je sve do pojave zore dozvoljeno spolno općiti, konzumirati jelo i piće i činiti sve ono što inače kvari post.

---

141 Muslim (1094), Ebu Davud (2346), et-Tirmizi (706), i en-Nesai (4/148).

142 Ebu Davud (2350), Ahmed (2/510), ed-Darekutni (2/165), i el-Bejheki (4/218). El-Hakim ga smatra autentičnim i kaže: "Ispunjava uvjete Muslima.", a sa njim se slaže i ez-Zehebi (1/588).

143 Ahmed (2/510). Bilježe ga i Et-Taberi, *Tefsir* (2/175), i el-Bejheki (4/218).

144 *El-Mufhim*, 3/150; *Šerh en-Nevevi*, 7/204; *Fethu-l-Bari*, 2/99–100; i *Ed-Dibadž*, 3/194.

2. Dozvoljeno je da slijepac uči ezan ukoliko zna tačno vrijeme ili ga o tome obavještava onaj ko to zna.

3. Citirani hadisi ukazuju na šerijatsko-pravnu utemeljenost dva ezana za sabah: jedan od njih uči se prije zore, a drugi sa samom pojavom zore.

4. Dozvoljeno je jesti nakon donošenja nijjeta (odluke za post) i jelo ga neće pokvariti, jer je Vjerovjesnik, sallallahu 'alejhi ve sellem, dozvolio jelo do pojave zore, a poznato je da nijjet nije validan ako se donese poslije pojave zore, što znači da je odluka već prethodila i da jelo poslije nje ne šteti. Ako bi čovjek polovinom noći zanijjetio da će sutra postiti, pa pri kraju noći konzumirao jelo, time ne bi pokvario svoj nijjet.

5. Dozvoljeno je jesti ako se sumnja da je nastupila zora, jer u tom slučaju kao osnova se uzima da noć još traje, što se zaključuje iz ajeta: وَكُلُوا۟ وَٱشْرَبُوا۟ حَتَّىٰ يَتَبَيَّنَ لَكُمُ ٱلْخَيْطُ ٱلْأَبْيَضُ مِنَ ٱلْخَيْطِ ٱلْأَسْوَدِ *"...Jedite i pijte sve dok ne budete mogli razlikovati bijelu nit od crne niti zore..."* (el-Bekara, 187). A onaj ko sumnja još uvijek nije napravio razliku. Od Ibn 'Abbasa, radijallahu 'anhuma, se prenosi, pouzdanim lancem prenosilaca, da je rekao: *"Jedi (sve) dok sumnjaš, dok ti ne bude jasno!"* Predanje bilježi el-Bejheki.[145] Ovo se odnosi na onoga ko prati zoru i sumnja da je nastupila, ali ako se oslanja na ezan ili sat, onda nema prostora za sumnju, jer može provjeriti tako što će upitati nekoga ili se raspitati za vrijeme.

6. Lijepo (mustehab) je sehuriti i odgađati sehur (do pred zoru).

7. O riječima: وَلم يَكُنْ بَيْنَهُمَا إِلاّ أَنْ يَنْزِلَ هَذا ويَرْقَى هَذَا *"...a između njih je bilo samo toliko (vremena) da jedan siđe, a drugi*

---

[145] En-Nevevi kaže: "Ako sumnja da se zora pojavila, dozvoljeno mu je jelo, piće, spolno općenje i dr., prema mišljenju svih učenjaka, sve dok ne nastupi zora…" *El-Medžmu'*, 6/313. Vidjeti: *Zehiretu-l-ukba*, 20/355.

se popne.", En-Nevevi, Allah mu se smilovao, rekao je: *"One znače da je Bilal učio ezan prije zore, a nakon ezana tražio je priliku za učenje dove i tome slično, zatim bi iščekivao zoru, pa kada bi se približilo vrijeme pojave zore, on bi sišao i obavijestio Ibn Ummu Mektuma. Ibn Ummu Mektum bi se pripremio uzimajući abdest i tome slično, zatim bi se popeo i počeo učiti ezan sa prvim znacima zore."* [146]

8. U ovom hadisu nalazi se dokaz da se za vremenski period poslije zore ne kaže da je noć, nego se on tretira kao dan.[147]

9. Dozvoljeno je čovjeka pripisati njegovoj majci, ako je poznat po njoj i ako postoji potreba za tim.[148]

10. Razlike između prve i druge (prave) zore jesu u sljedećem:

(a) Druga zora je rasprostranjena na obzorju, tj. prostire se od sjevera ka jugu, a prva zora je izdužena, tj. pruža se od istoka ka zapadu.

(b) Poslije druge zore nema tame, nego se svjetlost sve više povećava, sve do izlaska Sunca, a kod prve zore, nakon pojave svjetlosti, dolazi tama.

(c) Kod druge zore, njena bjelina spojena je sa horizontom, a kod prve zore, između nje i horizonta nalazi se tama.[149]

---

146 El-Kurtubi, nakon što je ovo spomenuo, rekao je: "Ovo je najizglednije." *El-Mufhim*, 3/151; *Šerh En-Nevevi*, 7/204; i *Ed-Dibadž*, 3/194.

147 *El-Mufhim*, 3/151; *Ed-Dibadž*, 3/194; i *Fethu-l-Bari*, 2/101.

148 *Fethu-l-Bari*, 2/101. Jedan od Poslanikovih, sallallahu 'alejhi ve sellem, mujezina bio je i Abdullah b. Ummi Mektum (Abdullah, sin Mektumove majke). Iako je kod Arapa bila praksa da se poslije vlastitog imena spominje ime oca sa prefiksom ibn (sin), npr. 'Abdullah ibn 'Abbas ('Abdullah, sin 'Abbasov), kod ovog ashaba ne spominje se otac nego majka. (op. prev.)

149 Ibn 'Usejmin, *Fikhu-l-'ibadat*, 172–173.

11. Ako mujezin zauči ezan sa pojavom zore, a u ruci onoga ko želi zapostiti bude posuda (sa hranom), on ima olakšicu da pojede zalogaj (koji je stavio u usta) ili (popije) gutljaj i da ga ne prekida, na osnovu teksta hadisa. Ovo je olakšica od Mudrog Zakonodavca, a Allahu pripada zahvala i hvala.[150]

---

150 Ahmed Šakir, *Hašija 'ala Muhtesar el-Munziri bi Musned Ebi Davud*, 3/233; i Albani, *Temamu-l-munna*, 417–418.

Vrijeme između
sehura i ikameta

Enes b. Malik, radijallahu 'anhu, prenosi od Zejda b. Sabita, radijallahu 'anhu, da je rekao:

عَنْ أَنَسِ بنِ مَالِكٍ ﷺ عَنْ زَيْدِ بنِ ثَابِتٍ ﷺ قَالَ: ﴿تَسَحَّرْنَا مَعَ النَّبِيِّ ﷺ ثُمَّ قَامَ إِلَى الصَّلاَةِ، قُلْتُ: كَمْ كَانَ بَينَ الأَذَانِ والسَّحُورِ؟ قَالَ: قَدْرُ خَمْسِينَ آيَةً﴾.

"Sehurili smo sa Vjerovjesnikom, sallallahu 'alejhi ve sellem, a zatim je ustao da klanja namaz." *Upitao sam: "Koliko je (vremena) proteklo između sehura i ikameta?"* ***"Onoliko koliko je (potrebno da se prouči) pedeset ajeta"***, odgovorio je Zejd." Hadis bilježe el-Buhari i Muslim.[151]

U predanju koje el-Buhari bilježi od Enesa b. Malika, radijallahu 'anhu, navodi se:

وفي رِوَايَةٍ للبخاريِّ عَنْ أَنَسِ بنِ مَالِكٍ ﷺ: ﴿أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ وَزَيْدَ بنَ ثَابِتٍ تَسَحَّرا فَلَما فَرَغَا مِنْ سَحُورِهِمَا قَامَ نَبِيُّ اللهِ ﷺ إِلَى الصَّلَاةِ فَصَلَّى، قُلْنَا لأَنَسٍ: كَمْ كَانَ بَيْنَ فَراغِهِما مِنْ سَحُورِهِمَا وَدُخُولهما في الصَّلاة؟ قَالَ: قَدْرُ مَا يَقْرَأُ الرَّجُلُ خَمسينَ آيَةً﴾.

"Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, i Zejd b. Sabit, radijallahu 'anhu, sehurili su, pa kada su završili sa jelom, Vjerovjesnik, sallallahu 'alejhi ve sellem, ustao je da klanja, i klanjao je. *Upitali smo Enesa: 'Koliko je bilo (vremena) između njihovog završetka sa sehurom i namaza?'* ***'Onoliko koliko je potrebno čovjeku da prouči pedeset ajeta'****, odgovorio je."*[152]

---

151 El-Buhari (1821), Muslim (1097), et-Tirmizi (703), en-Nesai (4/134), i Ibn Madža (1694).

152 El-Buhari (551).

Pouke i propisi

1. Sunnet je odgađati sehur. Time se cilj zbog kojeg je propisan, a to je jačanje organizma, postiže u boljem obliku i također je izražajnije razlikovanje od sljedbenika Knjige.

2. Život ashaba, radijallahu anhum, bio je ispunjen raznim vrstama ibadeta, zato je Zejd, radijallahu anhu, vrijeme odredio prema vremenu učenja Kur'ana.

3. Dozvoljeno je vrijeme određivati prema fizičkim aktivnostima ili radnjama. Arapi su vrijeme mjerili prema nekim postupcima, pa bi govorili: "koliko je potrebno za mužu ovce", "koliko je potrebno za klanje deve" i slično tome.

4. Vrijeme između ezana i ikameta, koje se spominje u ovom hadisu, jeste vrijeme potrebno za učenje (čitanje) pedeset ajeta srednje dužine, ni previše dugih ni previše kratkih, i čitajući srednjom brzinom, ni brzo ni sporo.[153]

5. Iz općeg pravila da je odgađanje sehura pohvalno izuzima se kasno spolno općenje, jer se time ne jača organizam, a osoba sebe dovodi u opasnost da bude obavezna činiti keffaret – iskup, ukoliko bi spolnim općenjem pokvarila svoj post, s obzirom da se može pojaviti zora prije nego što završi sa intimnim odnosom, zbog strasti koja ga nadvlada.

6. Citirani hadis ističe požrtvovanost na putu stjecanja znanja, rješavanja nejasnih pitanja, slijeđenja sunneta, upoznavanja sa njim i čuvanja istog, što se razumije iz Enesovih, radijallahu 'anhu, riječi: *"Koliko je (vremena) proteklo između sehura i ezana?"*, i Zejdovih, radijallahu anhu, riječi: ***"Onoliko koliko je (potrebno da se prouči) pedeset ajeta."***

---

[153] *Fethu-l-Bari*, 4/138, i *Tuhfetu-l-ahvezi*, 3/317.

7. U ovom hadisu do izražaja dolazi Vjerovjesnikova, sallallahu 'alejhi ve sellem, samilost prema njegovom ummetu koja se ogleda u propisivanju sehura kako bi se njime ojačali za post. On bi i sam odgađao sehur, kako bi se ashabi ugledali u njega, jer da to nije činio, ashabi bi ga slijedili u tome, ali bi im bilo teško. Isto tako, da je pomjerio sehur do prvog dijela noći ili ga ostavio do njene polovine, tada bi izostale njegove mnogobrojne koristi.

8. Iz hadisa također učimo o kulturnom ophođenju i korištenju lijepih riječi o Vjerovjesniku, sallallahu 'alejhi ve sellem, kao što su Zejdove riječi: *"Sehurili smo sa Allahovim Poslanikom, sallallahu 'alejhi ve sellem...",* a nije rekao: *"sehurili smo mi i Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem."* Korištenjem prijedloga *"sa"* ukazuje se na bliskost i slijeđenje.

Poljubac i dodir supruge onome ko posti

'Aiša, radijallahu 'anha, kaže:

عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللهُ عَنْهَا قَالَتْ: ﴿كَانَ رَسُولُ الله ﷺ يُقَبِّلُ وهوَ صَائِمٌ، وَ يُبَاشِرُ وَهُوَ صَائِمٌ، ولَـٰكِنَّهُ أَمْلَكُكُمْ لِأَرَبِهِ﴾. أَيْ: أَمْلَكُكُمْ لِحَاجَتِهِ.

"da je Allahov Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, znao poljubiti i dodirivati (suprugu) dok je postio, ali je on najbolje od svih ljudi kontrolirao svoju želju", *tj. najbolje je kontrolirao svoju (tjelesnu) potrebu.*

U drugom predanju ona kaže:

وَفِي رِوَايَةٍ قَالَتْ رَضِيَ اللهُ عَنْهَا: ﴿كَانَ رَسُولُ اللّٰهِ ﷺ يُقَبِّلُ فِي رَمَضَانَ وَهُوَ صَائِمٌ﴾. رواه مسلم.

"Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, poljubio bi (svoju suprugu) u ramazanu, a bio je postač." Hadis bilježi Muslim.

U još jednom predanju koje Muslim bilježi od 'Aiše, radijallahu 'anha, ona kaže:

وفي رِوايةٍ له أَيْضاً قَالَتْ رَضِيَ اللهُ عَنْهَا: ﴿وَأَيُّكُمْ يَمْلِكُ أَرَبَهُ كَمَا كَانَ رَسُولُ اللّٰهِ ﷺ يَمْلِكُ أَرَبَهُ﴾.

"A ko je od vas (u stanju) kontrolirati svoju želju kao što je Allahov Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, (bio u stanju) kontrolirati svoju želju?"

U predanju koje bilježi Ebu Davud od 'Aiše, radijallahu 'anha, ona kaže:

وفي رِوايةٍ لأَبِي دَاودَ عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللهُ عَنْهَا قَالَتْ: ﴿كَانَ رَسُولُ الله ﷺ يُقَبِّلُنِي وَهُوَ صَائِمٌ وَ أَنَا صَائِمَةٌ﴾.

"Allahov Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, poljubio bi me, a postio je, a i ja sam postila."

Ibn Hibban bilježi od Ebu Seleme b. 'Abdu-r-Rahmana da je 'Aiša, radijallahu 'anha, rekla:

وفي رِوايةٍ لابنِ حِبَّانَ عَنْ أَبِي سَلَمَةَ بنِ عَبْدِالرَّحْمَـــٰنِ عَنْ عَائِشَةَ رَضيَ اللهُ عَنْهَا قَالَتْ: ﴿كَانَ رَسُولُ اللهِ ﷺ يُقَبِّلُ بَعْضَ نِسَائِهِ وَهُوَ صَائِمٌ﴾، قُلْتُ لِعَائِشَةَ: فِي الْفَرِيضَةِ وَ التَّطَوُّعِ؟ قَالَتْ عَائِشَةُ: ﴿فِي كُلِّ ذَلكَ فِي الْفَرِيضَةِ والتَّطَوُّعِ﴾.

"Allahov Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, ljubio je neke svoje supruge dok je postio." *Upitao sam 'Aišu: "Je li to bio obavezni ili dobrovoljni post?"* ***"Činio je to dok je postio i obavezni i dobrovoljni post"***, *rekla je.*[154]

Hafsa, radijallahu 'anha, prenosi:

عَنْ حَفْصَةَ رَضيَ اللهُ عَنْهَا: ﴿أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ كَانَ يُقبِّلُ وَهُوَ صَائِمٌ﴾. رَوَاهُ مُسْلِمٌ

"da bi Vjerovjesnik, sallallahu 'alejhi ve sellem, znao poljubiti (svoju suprugu), a bio je postač." Hadis bilježi Muslim.[155]

Omer b. Ebu Selema, radijallahu 'anhu, prenosi:

عَنْ عُمَرَ بنِ أَبِي سَلَمَةَ رضي الله عنه أَنَّهُ سَأَلَ رَسُولَ اللهِ ﷺ : أَيُقَبِّلُ الصَّائِمُ؟ فَقَالَ لَهُ رَسُولُ اللهِ ﷺ: ﴿سَلْ هَـٰذِهِ﴾ - لأُمِّ سَلَمَةَ - فَأَخْبَرَتْهُ أَنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ يَصْنَعُ ذَلِكَ، فَقَالَ: «يَا

---

154 El-Buhari (1826), Muslim (1106), i ovo je njegova verzija, Ebu Davud, (2384), i Ahmed (6/44). Treće predanje bilježi Muslim, a četvrto Ebu Davud i Ahmed. Peto predanje bilježi Ibn Hibban (3545). 'Aišine, radijallahu 'anha, riječi: "لِأَرَبِهِ - *Li erebihi*", tj. svoju želju, potrebu – većina učenjaka hadisa prenosi sa fethom na harfovima "elif" i "ra", i ona znači: *njegova potreba*. Ovo značenje preferirao je i el-Buhari. Neki učenjaci hadisa ovu riječ prenose sa "kesrom" na "elif-u" i "sukunom" na harfu "ra", i ta riječ se koristi da označi *potrebu*, ali i *muški spolni organ*. Vidjeti: *En-Nihajetu fi-l-garib*, 1/36, i *Tuhfetu-l-ahvezi*, 3/351.

155 Muslim (1107), Ibn Madža (1685), i Ahmed (6/286).

رَسُولَ اللهِ، قَدْ غَفَرَ اللهُ لَكَ مَا تَقَدَّمَ مِنْ ذَنْبِكِ وَمَا تَأَخَّرَ»، فَقَالَ له رَسُولُ اللهِ ﷺ: ﴿أَمَا وَاللهِ إِنِّي لأَتْقَاكُمْ لِلَّهِ وَ أَخْشَاكُمْ لَهُ﴾. رواه مسلم

da je pitao Allahovog Poslanika, sallallahu 'alejhi ve sellem: "Smije li postač poljubiti (suprugu)?", pa mu je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: ***"Pitaj ovu"****, tj. Ummu Selemu –* ***i ona ga je obavijestila da je Allahov Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, to činio.*** *On je tada rekao: "Allahov Poslaniče, Allah je tebi oprostio sve ranije i kasnije grijehe", na što mu je Allahov Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, rekao:* ***"Tako mi Allaha, ja sam među vama najbogobojazniji i najviše Ga se plašim."*** Hadis bilježi Muslim.[156]

Omer b. el-Hattab, radijallahu anhu, prenosi i kaže:

عَنْ عُمَرَ بنِ الخَطَّابِ ﷺ قَالَ: «هَشَشْتُ فَقَبَّلْتُ وأَنَا صَائِمٌ، فَقُلْتُ: يا رَسُولَ اللهِ، صَنَعْتُ اليَوْمَ أَمْراً عَظِيماً، قَبَّلْتُ وَأَنا صَائِمٌ»، قَالَ: ﴿أَرَأَيْتَ لَو مَضْمَضْتَ مِنَ الْمَاءِ وأَنْتَ صَائِمٌ﴾، قُلْتُ: «إِذاً لاَ يَضُرُّ»، قَالَ: ﴿فَفِيمَ؟﴾. رواه أبو داود

"Bio sam veseo pa sam poljubio (suprugu), a postio sam, nakon čega sam rekao: 'O Allahov Poslaniče, danas sam učinio strašnu stvar, poljubio sam (suprugu), a postio sam.' Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, upitao me: ***'Šta misliš da si vodom isprao usta, a postiš?'*** *Rekao sam: 'To ne smeta.'* ***'Pa zašto (pitaš)?'****, reče mi Allahov Poslanik."* Hadis bilježi Ebu Davud.[157]

---

156 Muslim (1108), a slično predanje bilježi i Malik (1/291).

157 Ebu Davud (2385), ed-Darimi (1724), 'Abd b. Humejd (21), Ibn Hibban, (3544) koji ga smatra autentičnim, kao i El-Hakim koji kaže da zadovoljava el-Buharijeve i Muslimove uvjete, a sa njim se slaže i ez-Zehebi (1/596), kao i Albani, *Sahih Ebi Davud.*

Pouke i propisi

1. Postaču je dozvoljeno da poljubi i dodiruje svoju suprugu, svejedno radilo se o obaveznom ili dobrovoljnom postu, u ramazanu ili izvan njega, starcu ili mladiću, ako je siguran da mu strast neće izmaći kontroli i da tokom posta neće učiniti zabranjenu radnju, a to je spolno općenje ili ejakulacija.

2. Pod riječju *"dodir"* u hadisu se misli na *dodirivanje dva tijela*, kao što je dodir i prislanjanje, a ne misli se na spolno općenje, jer spolno općenje kvari post.[158]

3. Ako postač poljubi svoju suprugu, ili je dotakne, ili je prisloni uza se, ili tome slično, pa ejakulira, njegov post bit će pokvaren, ali se i pored toga treba sustezati od svih radnji koje su inače postaču zabranjene do iftara i obavezan je učiniti keffaret uz pokajanje (tevbu) i traženje oprosta (istigfar), jer Allah, ﷻ, u hadisi-kudsijju kaže: يَقُولُ فِي الحَدِيثِ القُدْسِيِّ: ﴿يَدَعُ شَهْوَتَهُ وَ أَكْلَهُ وَشُرْبَهُ مِنْ أَجْلِي﴾. ***"(Postač) ostavlja svoju strast, svoju hranu i svoje piće radi Mene."*** [159] U drugom predanju kaže se: وفي رِوايةٍ: ﴿وَ يَدَعُ لَذَّتَهُ مِنْ أَجْلِي، وَ يَدَعُ زَوْجَتَهُ مِنْ أَجْلِي﴾. ***"...i ostavlja svoju strast radi Mene i ostavlja svoju suprugu radi Mene."*** [160]

4. Ali, ako iz njegovog spolnog organa izađe samo sluz (koja se pojavi prije izlaska sperme, tj. mezj), post mu neće biti pokvaren i nije dužan ništa učiniti (ni napostiti, niti učiniti

---

[158] Et-Taberi u svom *Tefsiru*, 2/168, kaže: "Riječ *'mubašera'*, odnosno dodir, u govoru Arapa upotrebljava se za dodirivanje kože sa kožom, a *'bešeretu er-redžuli'* označava čovjekovu kožu." Vidjeti: *Fethu-l-Bari*, 4/149.

[159] Od Ebu Hurejre, ﷺ, bilježe ga el-Buhari (7054), i Muslim, (1151).

[160] Ovo predanje bilježi Ibn Huzejma u svom Sahihu (1897). Vidjeti: *Fetava Ibn Baz, Kitabu-d-da'va*, 2/164; i *Medžmu'u fetava ve resail Ibn Baz*, 15/315.

keffaret), prema preferirajućem mišljenju učenjaka[161], ali bi trebao izbjegavati nadražaje koji ga mogu odvesti do harama.

4. Hadisi su potvrdili da dozvoljenost poljupca postaču nije Vjerovjesnikova, sallallahu 'alejhi ve sellem, privilegija, nego je to dozvoljeno svim njegovim sljedbenicima, uz uvjet da poljubac ne dovede do onoga što je zabranjeno, a to je ejakulacija i spolno općenje.[162]

5. Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, bio je najbogobojazniji čovjek, jer od svih ljudi on je najbolje poznavao Allaha.[163]

6. Iz hadisa se razumije obaveznost odbacivanja cjepidlačenja i pretjerivanja u vjeri ili vjerovanja da je samo Vjerovjesniku, sallallahu 'alejhi ve sellem, bilo dozvoljeno poljubiti svoje supruge, a da to nije dozvoljeno njegovim sljedbenicima. Vjerovjesnik, sallallahu 'alejhi ve sellem, rasrdio se kada se povela rasprava o tom pitanju, pa je rekao: وَاللهِ إِنِّي لأَتْقَاكُمْ لِلَّهِ وَ أَخْشَاكُمْ لَهُ ***"Tako mi Allaha, ja sam među vama najbogobojazniji i najviše Ga se plašim."*** [164] A u drugom hadisu navodi se: وَأَعْلَمُكُم بِحُدُودِ الله ***"...i najbolje od svih vas poznajem Allahove granice."***

7. U hadisima se uočava nastojanje ashaba da saznaju halal i haram, i njihova bogobojaznost i strahovanje od onoga što će im pokvariti njihove ibadete ili umanjiti nagradu za njih.

---

161 Vidjeti: *Fetava Ibn Baz, Kitabud-da'va*, 2/164; *Medžmu'u fetava ve resail Ibn Baz*, 15/268–315, Ibn Džibrin; *Fetava es-sijam*, 54.

162 Vidjeti: *Šerh Ibn Bettal*, 4/56; *Minhatu-l-Bari*, 4/364; i *Tuhfetu-l-ahvezi*, 3/350.

163 *El-Mufhim*, 3/165.

164 Vidjeti: *Šerh En-Nevevi 'ala Muslim*, 7/219.

8. U ovim hadisima nalazi se odgovor ekstremnim sufijama, koji sebe ili svoje šejhove oslobađaju nekih ili svih šerijatskih obaveza pod izgovorom da su oni dostigli stepen u vjerovanju i ponašanju kada se njima to dozvoljava. Vjerovjesnik, sallallahu 'alejhi ve sellem, koji od svih ljudi ima najpotpuniji iman (vjerovanje), bio je najprivrženiji šerijatu i njegovoj primjeni i ispravio je grešku onoga koji je pomislio da su Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem, dozvoljene neke zabranjene stvari jer mu je sve oprošteno (jer je bez grijeha).[165]

Hadis koji prenosi Omer b. el-Hattab potvrđuje legitimnost analogije (kijasa) i spajanje dva pitanja u jedan propis zbog postojanja sličnosti među njima. Sličnost se ogleda u sljedećem: kako god prilikom ispiranja usta vodom postoji opasnost da će voda ući u grlo, a zatim u želudac, i tako pokvariti post, isto tako opasnost je prisutna i kod poljupca, koji može dovesti i do većeg čina, odnosno do spolnog općenja, koje također kvari post. Ali, ako jedna od ove dvije opasnosti ne kvari post, onda i druga mora imati isti tretman.[166]

---

165 Slična tome je ideja koja nekome može naumpasti na osnovu hadisa o čovjeku koji se po treći put pokajao, pa mu je Uzvišeni Allah rekao: ***"Radi šta hoćeš, oprostio sam ti!"*** El-Kurtubi kaže: "Ta ideja je pogrešna, jer je Vjerovjesnik, sallallahu 'alejhi ve sellem, rekao: *'Ja sam, doista, među vama najbogobojazniji i najviše Ga se plašim'*, a postoji i općepoznati konsenzus islamskih učenjaka da obveznik ne može biti oslobođen šerijatskih zaduženja ukoliko i dalje postoje uvjeti obveznosti…" *El-Mufhim*, 3/164–165.

166 *Me'alim es-sunen bihamiš Ebi Davud*, 2/780.

Sankcija za onoga ko ne posti u ramazanu

Ebu Umama el-Bahili, radijallahu 'anhu, prenosi da je čuo Allahovog Poslanika, sallallahu 'alejhi ve sellem, kako kaže:

عَنْ أَبِي أُمَامَةَ البَاهِلِيِّ ﷺ قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ الله ﷺ يَقُولُ: ﴿بَيْنَا أَنَاْ نَائِمٌ إِذْ أَتَانِي رَجُلاَنِ فَأَخَذَا بِضَبْعِي - أَيْ: عَضُدِي - فَأَتَيَا بِي جَبَلاً وَعْرًا فَقَالَا لِي: اصْعَدْ، فَقُلْتُ: إِنِّي لاَ أُطِيقُهُ، فَقَالَا: إِنَّا سَنُسَهِّلُهُ لَكَ، فَصَعَدْتُ حَتىَّ إِذَا كُنْتُ فِي سَوَاءِ الْجَبَلِ إِذَا أَنَا بِأَصْوَاتٍ شَدِيدَةٍ، فَقُلْتُ: مَا هَذهِ الْأَصْوَاتُ؟ قَالُوا: هَذَا عوى أَهْلِ النَّارِ، ثُمَّ انْطُلِقَ بِي فَإِذَا أَنَا بِقَومٍ مُعَلَّقِين بِعَرَاقِيبِهِمْ، مُشَقَّقَةٍ أَشْدَاقُهُمْ تَسِيلُ أَشْدَاقُهُمْ دَماً، قَالَ: قُلْتُ: مَنْ هَؤُلَاءِ؟ قَالَ: هَؤُلَاءِ الَّذِينَ يُفْطِرُونَ قَبْلَ تَحِلَّةِ صَوْمِهِمْ﴾. رَوَاهُ النَّسَائِي وَصَحَّحَهُ الحَاكِم

"Dok sam spavao, došla su mi dvojica ljudi i uzeli me za nadlakticu, pa su me donijeli do krševitog brda i rekli mi: 'Popni se!' 'Ja to ne mogu', rekao sam. 'Mi ćemo ti olakšati', rekli su. Počeo sam se penjati i kada sam bio nasred brda, čuo sam glasove, pa sam upitao: 'Kakvi su ovo glasovi?' 'Ovo je urlikanje stanovnika Vatre', odgovorili su. Zatim sam doveden do ljudi koji su bili okačeni za svoje tetive, poderanih vilica iz kojih je tekla krv. Upitao sam: 'Ko su ovi?' 'Ovo su oni koji su prekidali post prije vremena (iftara)', odgovorili su." Hadis bilježi en-Nesai, a el-Hakim ga smatra autentičnim.[167]

---

[167] En-Nesai, *El-Kubra* (3286), Et-Taberani, *El-Kebir* (8/157), i *Musned Eš-Šamijjin* (577), te el-Bejheki (4/216). Autentičnim ga smatraju Ibn Huzejma (1986), Ibn Hibban (7491), i el-Hakim, koji je rekao da zadovoljava Muslimove uvjete, a sa njim se slaže i ez-Zehebi (1/595).

Pouke i propisi

1. Hadis potvrđuje postojanje kaburskog azaba (patnje), a ona je potvrđena Kur'anom, Sunnetom i konsenzusom islamskih učenjaka, tako da je imam Ahmed, Allah mu se smilovao, rekao: *"Postojanje kaburskog azaba je istina koju negira samo onaj ko je zalutao i koji druge odvodi u zabludu."* [168]

2. Kaburska patnja odnosi se na tijelo i dušu, na način koji poznaje samo Uzvišeni Allah. Ibnu-l-Kajjim, Allah mu se smilovao, kaže: *"Mezheb (pravac) prvih generacija i imama ovog ummeta jeste da se umrli nalazi u blagostanju ili patnji, a to se dešava duši i tijelu. Nakon što duša napusti tijelo, ona se nalazi u blagostanju ili patnji i ponekad se spoji sa tijelom, pa tijelo zajedno sa dušom doživi blagostanje ili patnju. Zatim kada bude Kijametski dan, duše će biti vraćene u tijela i ustat će iz svojih kabura Gospodaru svih svjetova."* [169]

3. Vjerovjesniku, sallallahu 'alejhi ve sellem, u snu su pokazani neki oblici kaburske patnje, a snovi vjerovjesnika su istina, i oni su dio objave.

4. Hadis ukazuje na žestinu kaburske patnje i musliman od nje treba strahovati, te izbjegavati uzroke koji dovode do ove patnje i pridržavati se onoga što štiti od nje.

5. U hadisu se nalazi žestoka prijetnja onome ko se svjesno i namjerno, bez opravdanog razloga, iftari prije iftarskoga vremena. To se ubraja u velike grijehe i za to slijedi žestoka patnja.

6. Ako žestoka kazna sljeduje onoga ko se iftari prije zalaska Sunca, još je preče da ona zadesi i onoga ko ne posti

---

[168] Ibnu-l-Kajjim, *Er-Ruh*, 57; el-Lalikai, *Es-Sunna*, 6/1127; i el-Bejheki, *Isbatu azabi-l-kabr*, 1/110.

[169] *Er-Ruh*, 52; i *Medžmu'u fetava*, 4/282.

ramazan ili neke dane u njemu, bez opravdanog razloga zbog kojega mu se to dozvoljava. Ko je uradio nešto od ovoga, treba se što prije iskreno pokajati kako ne bi doživio žestoku patnju u kaburu.

Vrijednost požurivanja sa iftarom

Uzvišeni Allah kaže: ﴿...ثُمَّ أَتِمُّواْ ٱلصِّيَامَ إِلَى ٱلَّيۡلِ...﴾ ١٨٧

"...zatim postite sve do no}i..." (El-Bekara, 187)

Sehl b. Sa'd prenosi da je Allahov Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, rekao:

عَنْ سَهْلِ بنِ سَعْدٍ ﵁ أَنَّ رَسُولَ الله ﷺ قَالَ: ﴿لَا يَزَالُ النَّاسُ بِخَيْرٍ مَا عَجَّلُوا الْفِطْرَ﴾. رواه الشيخان

"Ljudi će biti u dobru sve dok budu požurivali sa iftarom." Hadis bilježe el-Buhari i Muslim.[170]

U predanju koje bilježi Ibn Madža, Allahov Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, kaže:

وفي روايةٍ لابنِ مَاجَه: قَالَ رَسُولُ الله ﷺ: ﴿لَا يَزَالُ النَّاسُ بِخَيْرٍ مَا عَجَّلُوا الْفِطرَ، عَجِّلُوا الْفِطْرَ فَإِنَّ الْيَهُودَ يُؤَخِّرُونَ﴾.

"Ljudi će biti u dobru sve dok budu požurivali sa iftarom. Požurujte sa iftarom jer ga jevreji odgađaju." [171]

A u predanju Ibn Huzejme i Ibn Hibbana navodi se:

وفي روايةٍ لابنِ خُزَيْمَةَ وابنِ حِبَّانَ: ﴿مَا يَزَالُ الدِّينُ ظَاهِرًا مَا عَجَّلَ النَّاسُ الْفِطْرَ، إِنَّ الْيَهُودَ وَ النَّصَارَى يُؤَخِّرُونَ﴾.

"Vjera će biti jasna sve dok ljudi budu požurivali sa iftarom. Jevreji i kršćani ga odgađaju." [172]

---

170 El-Buhari (1856), Muslim (1098), et-Tirmizi (699), i Ibn Madža (1697).

171 Ibn Madža (1698), preko Ebu Hurejre, ﵁ - radijallahu 'anhu.

172 Ibn Huzejma (2060), i Ibn Hibban, (3503) u *Sahih-ima*, od Ebu Hurejre, ﵁.

U drugom predanju kaže se:

وفي رِوايةٍ أُخْرَى: ﴿لَا تَزَالُ أُمَّتِي عَلَى سُنَّتِي مَا لَمْ تَنْتَظِرْ بِفِطْرِهَا النُّجُومَ﴾.

"Moj će ummet biti na mom sunnetu (slijediti moju praksu) sve dok sa iftarom ne bude čekao zvijezde (tj. tamu noći)." [173]

Ebu 'Atijja el-Hemdani, Allah mu se smilovao, kaže:

وَعَنْ أَبِي عَطِيةَ الهَمْدَانِيِّ رَحِمَهُ اللهُ تَعَالى قَالَ: «دَخَلْتُ أَنَاْ ومَسْرُوقٌ عَلَى عَائشَةَ رَضيَ الله عَنْهَا فَقُلْنَا: يَا أُمَّ الْمُؤْمِنِينَ، رَجُلانِ مِنْ أَصْحَابِ مُحمَّدٍ ﷺ أَحَدُهُمَا يُعجِّلُ الإِفْطَارَ ويُعَجِّلُ الصَّلاةَ، والآخَرُ يُؤَخِّرُ الإِفطَارَ وَ يُؤَخِّرُ الصَّلاةَ، قَالَتْ: ﴿أَيُّهُمَا الَّذي يُعَجِّلُ الإِفْطَارَ، وَيُعَجِّلُ الصَّلَاةَ﴾، قَالَ: قُلْنا: عَبدُالله، يعني: ابنَ مَسعُود، قَالَتْ: ﴿كَذَلكَ كَانَ يَصْنَعُ رَسُولُ اللهِ ﷺ﴾ زَادَ أَبو كُريبٍ «والآخَرُ أَبو مُوسَى.» رَواهُ مسلم

"Mesruk i ja ušli smo kod 'Aiše, radijallahu 'anha, i rekli: 'Majko vjernika, šta misliš o dvojici Muhammedovih, sallallahu 'alejhi ve sellem, ashaba: jedan od njih požuruje sa iftarom i namazom, a drugi odgađa iftar i namaz?' Upitala je: 'Koji od njih dvojice požuruje sa iftarom i namazom?' Rekli smo: 'Abdullah (Ibn Mes'ud).' Rekla je: 'Tako je postupao Allahov Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem'." Ebu Kurejb je dodao: "Drugi je bio Ebu Musa." Hadis bilježi Muslim.[174]

Enes, radijallahu 'anhu, kaže:

عَنْ أَنَسٍ ﷺ قَالَ: ﴿مَا رَأَيْتُ رَسُولَ الله ﷺ قَطُ صَلَّى صَلَاةَ الْمَغْرِبِ حَتَّى يُفْطِرَ وَلَوْ عَلَى شَرْبَةٍ مِنْ مَاءٍ﴾. رواه أبو يعلى وصححه ابن حبان

[173] Ovo predanje bilježi Ibn Huzejma (2061), a autentičnim ga smatraju Ibn Hibban (3520), i el-Hakim, koji kaže da ispunjava el-Buharijeve i Muslimove uvjete, a sa njim se slaže i ez-Zehebi (1/599).

[174] Muslim (1099), Ebu Davud (2354), et-Tirmizi (702), en-Nesai (4/144), i Ahmed (6/48).

"Nikad nisam vidio Allahovog Poslanika, sallallahu 'alejhi ve sellem, da je klanjao akšam prije nego što se iftario, makar sa gutljajem vode." Hadis bilježi Ebu Ja'la, a autentičnim ga smatra Ibn Hibban.[175]

'Amr b. Mejmun el-Evdi, radijallahu 'anhu, kaže:

عَنْ عَمْرِو بنِ مَيمونَ الأَوْدِيِّ ﷺ قَالَ: «كَانَ أَصْحَابُ مُحمَّدٍ ﷺ أَسْرَعَ النَّاسِ فِطْراً وأَبطَأَهُ سَحُوراً» رَوَاهُ عَبدُالرزاق

"Muhammedovi su ashabi, radijallahu 'anhum, od svih ljudi najviše požurivali sa iftarom i odgađali sehur." Predanje bilježi 'Abdu-r-Rezzak.[176]

Pouke i propisi

1. Sunnet upućuje da je poželjno požuriti sa iftarom ako se utvrdi zalazak sunca na osnovu viđenja, ili izjave pouzdane osobe ili preovladava mišljenje da je ono zašlo[177], a to je i praksa ashaba, radijallahu anhum. Ibn 'Abdu-l-Berr, Allah mu se smilovao, kaže: *"Učenjaci se slažu da kada nastupi akšam-namaz, nastupilo je i vrijeme iftara za postača, svejedno postio nafilu ili obavezni post. Također, učenjaci su zauzeli jednoglasan stav da se akšam-namaz ubraja u noćne namaze, jer Uzvišeni Allah kaže: '...od tada postite sve do no}i...'* (El-Bekara, 187)." [178]

---

[175] Ebu Ja'la (3792), el-Bezzar (984), i el-Bejheki (4/239). Autentičnim ga smatraju Ibn Huzejma (2063), i Ibn Hibban (3504–3505). El-Hejsemi u *Medžme'u-z-zevaidu* (3/155), kaže: "Prenosioci hadisa koji bilježi Ebu Ja'la su prenosioci *Sahiha*."

[176] 'Abdu-r-Rezzak (7591), i el-Bejheki (4/238), a autentičnim ga je ocijenio Ibn Hadžer, *Fethu-l-Bari*, 4/199.

[177] *Tevdihu-l-ahkam min Bulugi-l-meram*, 3/153.

[178] *El-Istizkar*, 3/288.

2. Požurivanje sa iftarom dokaz je postojanja dobra kod onoga ko požuruje sa njim i odlazak dobra od onoga ko ga odgađa.[179]

3. Jedna od odlika ovog ummeta jeste požurivanje sa iftarom kako bi se razlikovali od sljedbenika Knjige, jevreja i kršćana, jer oni odgađaju svoj iftar dok se ne pojave zvijezde.[180] Razlikovanje od sljedbenika Knjige predstavlja jedan od važnih principa u našoj vjeri i on je ustanovljen brojnim dokazima. Hadis je dokaz odlikovanosti ovog ummeta i njegove prednosti nad ostalim zajednicama i zato je oponašanje nevjernika grijeh.

4. Odgađanje iftara dokaz je udaljenosti od Poslanikovog, sallallahu 'alejhi ve sellem, sunneta i izmišljanja novotarija u vjeri.

5. U ovim hadisima nalazi se odgovor šiitima i njihovim sljedbenicima koji odgađaju iftar od zalaska Sunca do pojave zvijezda.[181]

6. Obavljanje ibadeta (obreda) u precizno određeno vrijeme, bez dodavanja ili oduzimanja, preventivna je mjera koja sprečava izmicanje i cjepidlačenje u vjeri i odgovara na šejtanske vesvese (šejtansko došaptavanje – zbunjivanje). Jedan vid obavljanja obreda u njegovo vrijeme jeste i požurivanje sa iftarom kada nastupi zalazak sunca.[182]

7. Požurivanjem sa iftarom čovjek pokazuje svoju nemoć pred Gospodarom i na taj način Ga obožava i robuje Mu, jer požuruje sa prihvatanjem Njegove olakšice.[183]

---

179 *El-Istizkar*, 3/153.

180 *Fethu-l-Bari*, 4/199.

181 *Fethu-l-Bari*, 4/199.

182 *El-Mufhim*, 3/157; i *Tuhfetu-l-ahvezi*, 3/314.

183 *Tuhfetu-l-ahvezi*, 3/315.

8. Iz hadisa se razumije pokuđenost spajanja posta (dva ili više dana bez konzumiranja hrane), kao i potreba obavljanja iftara prije namaza.[184]

9. Hadisi podstiču na slijeđenje sunneta i napuštanje onoga što je u suprotnosti sa njim. Propast je u ostavljanju sunneta. Kada bi ashabi, radijallahu 'anhum, doživjeli neuspjeh u nečemu, razmotrili bi šta su propustili od sunneta, pa ako bi otkrili da su propustili neki Sunnet, znali bi da je neuspjeh uslijedio zbog tog propusta.[185]

10. Vrijednost ovog ummeta ogleda se i u činjenici da je upućen na slijeđenje sunneta, jer slijeđenjem sunneta zaslužuje se ljubav Uzvišenog Allaha:

قُلْ إِن كُنتُمْ تُحِبُّونَ ٱللَّهَ فَٱتَّبِعُونِى يُحْبِبْكُمُ ٱللَّهُ وَيَغْفِرْ
لَكُمْ ذُنُوبَكُمْ ۗ وَٱللَّهُ غَفُورٌ رَّحِيمٌ ﴿٣١﴾

"Reci: 'Ako Allaha volite, mene slijedite, i vas }e Allah voljeti i grijehe vam oprostiti!' A Allah prašta i samilostan je." (Alu 'Imran, 31)[186]

[184] *Šerh Ibn el-Mulekkin*, 5/311.

[185] *Šerh Ibn el-Mulekkin*, 5/310–311.

[186] *Tuhfetu-l-ahvezi*, 3/316.

Putnik, trudnica i dojilja imaju pravo da ne poste u ramazanu

Enes b. Malik el-Ka'bi kaže:

عَنْ أَنسِ بنِ مَالِكٍ الكَعْبِيِّ ﷺ قَالَ: «أَغَارَت عَلَينا خَيْلُ رَسُولِ اللهِ ﷺ فَأَتَيْتُهُ وَهُوَ يَتَغَدَّى، فَقَالَ: ﴿ادْنُ فَكُلْ﴾، قُلْتُ : إِنِّي صَائِمٌ، قَالَ: ﴿اجْلِسْ أُحَدِّثْكَ عَنِ الصَّومِ أَوِ الصِّيَامِ، إِنَّ اللهَ عَزَّ وَجَلَّ وَضَعَ عَنِ الْمُسَافِرِ شَطْرَ الصَّلاَةِ، وعَنِ الْمُسَافِرِ وَ الْحَامِلِ وَ الْمُرْضِعِ الصَّومَ أَوِ الصِّيامَ﴾، واللهِ لَقَدْ قَالَهُمَا رَسُولُ اللهِ ﷺ كِلاهُما أو أَحَدَهُمَا، فَيَا لَهفَ نَفْسِي هَلاَّ كُنتُ طَعِمْتُ مِنْ طَعَامِ رَسُولِ اللهِ ﷺ» رواه أبو داود

"Opkolila nas[187] *je konjica Allahovog Poslanika, sallallahu 'alejhi ve sellem, i ja sam mu došao, a on je jeo, pa mi je rekao:* ***'Sjedi i jedi!'*** *Rekao sam mu: 'Ja postim.' On reče:* ***'Sjedi, reći ću ti o suzdržavanju (savm) ili postu (sijam). Uzvišeni Allah oslobodio je putnika pola namaza, a putnika, trudnicu i dojilju posta ili suzdržavanja.'*** *Tako mi Allaha, Allahov Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, rekao je to oboje ili jedno od to dvoje. Kako sam nesretan što nisam jeo hranu Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem!"* Hadis bilježi Ebu Davud.[188]

187 Tj. njegov narod, ali on je primio islam prije ovog događaja. (op. prev.)

188 Ahmed (4/347), Ebu Davud (2408), et-Tirmizi (715), koji kaže da je hadis hasen (dobar), Ibn Madža (1667), Ibn Ebi 'Asim, *El-Ahad ve-l-mesani* (1493), Et-Taberani, *El-Kebir* (1/263, br. 765), i el-Bejheki (4/231). Albani u djelu *Sahih Ebi Davud* za njega kaže da je hasen sahih. Šejh Ibn Baz smatra ga autentičnim, *Medžmu'u fetava*, 15/224.

Pouke i propisi

1. Hadis nam ukazuje na Allahovu milost prema Njegovim robovima, koja se ogleda u tome što je nekih šerijatskih obaveza oslobodio one koji ih ne mogu obavljati ili one kojima bi izvršavanje tih obaveza predstavljalo štetu i poteškoću.

2. Iz hadisa se vidi lijep moral i plemenitost Allahovog Poslanika, sallallahu 'alejhi ve sellem, jer je pozvao Enesa da jede sa njim, i njegova briga o svom ummetu, jer im je objasnio ono što im je potrebno.

3. Putnik ima pravo da ne posti i da krati namaz, i to su olakšice od Uzvišenog Allaha. Allah voli da se primjenjuju Njegove olakšice kao što voli da se primjenjuju i Njegovi osnovni propisi.

4. Uzvišeni Allah olakšao je trudnici i dozvolio joj je da ne posti u ramazanu, jer njen plod hrani se putem hrane koju ona konzumira, a koja se zbog posta može umanjiti ili nedostajati, ili joj post može predstavljati poteškoću, ili naškoditi njenom djetetu u utrobi. Stoga je Mudri Zakonodavac trudnici dozvolio da ne posti.

5. Uzvišeni Allah dozvolio je dojilji da ne posti jer dojilja treba kontinuirano konzumirati hranu zbog dojenja, pa joj post može naškoditi, ili predstavljati poteškoću, ili naškoditi njenom dojenčetu.

6. Uz ranije spomenute kategorije još se dodaje onaj ko ima potrebu da prekine post radi gašenja požara, borbe sa napastima (zvijerima) ili spašavanja nevinog koji se ne može spasiti drugačije nego uz prekid posta.[189]

---

189 *Eš-Šerhu-l-mumti*, 6/350–351; *El-Munteka min Fetava el-Fevzan*, 3/141.

7. Ako trudnica i dojilja ne poste zbog straha za svoje zdravlje ili zbog straha za sebe i svoju djecu, one trebaju samo nadoknaditi propuštene dane, i u vezi s ovim učenjaci su jednoglasni, jer se one tretiraju kao bolesnik koji strahuje za sebe (svoj život).[190] Učenjaci se razilaze o tretmanu osobe koja ne posti zbog straha za svoju djecu[191], a važeća fetva u našoj zemlji[192], i to je, ako Bog da, ispravan stav, kaže da i one trebaju samo nadoknaditi propuštene dane jer se i one tretiraju kao bolesnik i jer ih je Allahov Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, izjednačio sa putnikom u pogledu oslobađanja od posta, a poznato je da putnik samo nadoknađuje propuštene dane i ne daje iskupninu.

---

190 *El-Mugni*, 4/393–394, i *Zehiretu-l-ukba*, 21/214.

191 Ali ne iz straha za svoj život. Razilaženje postoji u pogledu toga da li će napostiti samo propuštene dane ili će uz svaki propušteni dan izdvojiti i vrijednost fidje. (op. prev.)

192 Kraljevina Saudijska Arabija. (op. prev.)

Propisi posta na putovanju

'Aiša, radijallahu 'anha, prenosi:

عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللهُ عَنْهَا: أَنَّ حَمزَةَ بنَ عَمْرٍو الأَسْلَميِّ ﷺ قَالَ لِلنَّبِيِّ ﷺ: «أَأَصُومُ فِي السَّفَرِ؟» وَكَانَ كَثِيرَ الصِّيَامِ، فَقَالَ: ﴿إِنْ شِئْتَ فَصُمْ وَ إِنْ شِئْتَ فَأَفْطِرْ﴾. رواه الشيخان

da je Hamza b. 'Amr el-Eslemi upitao Vjerovjesnika, sallallahu 'alejhi ve sellem: "Mogu li postiti na putovanju?" – a on je mnogo postio. ***"Ako hoćeš, posti, a ako hoćeš, ne posti!"*** Hadis bilježe el-Buhari i Muslim.[193]

Ibn 'Abbas, radijallahu 'anhuma, prenosi:

عَنْ ابنِ عَباسٍ رَضيَ اللهُ عَنْهُما قَالَ: ﴿سَافَرَ رَسُولُ اللهِ ﷺ فِي رَمَضَانَ فَصَامَ حَتَّى بَلَغَ عُسْفَانَ، ثُمَّ دَعَا بإِنَاءٍ مِنْ مَاءٍ فَشَرِبَ نَهَارًا لِيرَاهُ النَّاسُ، فَأَفْطَرَ حَتَّى قَدِمَ مَكَّةَ﴾، وَكَانَ ابنُ عَباسٍ يَقُولُ: ﴿صَامَ رَسُولُ اللهِ ﷺ فِي السَّفَرِ وَأَفْطَرَ، فَمَنْ شَاءَ صَامَ وَمَنْ شَاءَ أَفْطَرَ﴾. رواه الشيخان

da je Vjerovjesnik, sallallahu 'alejhi ve sellem, krenuo na put u ramazanu i postio dok nije stigao u 'Usfan, a potom je zatražio posudu s vodom, pa ju je popio tako da ga svijet vidi i nije postio sve dok nije stigao u Mekku. Ibn 'Abbas je govorio: "Allahov Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, ponekad je na putovanju postio, a ponekad nije postio, i ko je htio, postio je, a ko nije htio, nije postio." Hadis bilježe el-Buhari i Muslim.[194]

---

193 El-Buhari (1841), Muslim (1121), i et-Tirmizi (711).

194 El-Buhari (4029), Muslim (1113) i en-Nesai, *El-Kubra* (2611).

Enes b. Malik, radijallahu 'anhu, kazuje:

عَنْ أَنَسِ بنِ مَالكٍ ﷺ قَالَ: ﴿كُنَّا نُسَافِرُ مَعَ النَّبِيِّ ﷺ فَلَمْ يَعِبِ الصَّائِمُ عَلَى الْمُفْطِرِ وَ لَا الْمُفْطِرُ عَلَى الصَّائِمِ﴾. متفق عليه

"Putovali smo sa Vjerovjesnikom, sallallahu 'alejhi ve sellem, i onaj ko je postio nije prigovarao onome ko nije postio, niti je onaj ko nije postio zamjerio onome ko je postio." Hadis bilježe el-Buhari i Muslim.[195]

Ebu Se'id el-Hudri, radijallahu 'anhu, kaže:

عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الخُدْرِيِّ ﷺ قَالَ: ﴿كُنَّا نَغْزُو مَعَ رَسُولِ اللهِ ﷺ فِي رَمَضَانَ فَمِنَّا الصَّائِمُ وَ مِنَّا المُفطِرُ، فَلاَ يَجِدُ الصَّائمُ عَلَى الْمُفْطِرِ، وَ لَا الْمُفْطِرُ عَلَى الصَّائِمِ﴾، يَرَوْنَ أَنَّ مَنْ وَجَدَ قُوَّةً فَصَامَ فَإِنَّ ذَلكَ حَسَنٌ، وَيَرَوْنَ أَنَّ مَنْ وَجَدَ ضَعْفاً فَأَفْطَرَ فَإِنَّ ذَلكَ حَسَن.» رواه مسلم

"Učestvovali smo u vojnom pohodu sa Allahovim Poslanikom, sallallahu' alejhi ve sellem, u ramazanu. Neki od nas su postili, a drugi nisu; postač nije prigovarao nepostaču, niti je nepostač nešto prebacivao postaču." *Smatrali su da je dobro postupio onaj ko ima snage pa posti, a da je također dobro postupio i onaj ko osjeti slabost pa ne posti.* Hadis bilježi Muslim.[196]

Ebu Se'id el-Hudri, radijallahu anhu, prenosi:

وَعَنْهُ ﷺ قَالَ: «سَافَرْنَا مَعَ رَسُولِ اللهِ ﷺ إِلَى مَكَّةَ وَ نَحْنُ صِيَامٌ، فَنَزَلْنَا مَنْزِلاً فَقَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: ﴿إِنَّكُمْ قَدْ دَنَوْتُمْ مِنْ عَدُوِّكُمْ وَ الْفِطْرُ أَقْوَى لَكُمْ﴾، فَكَانَتْ رُخْصَةً،

---

195 El-Buhari (1845), i Muslim (1118).

196 Muslim (1116), et-Tirmizi (713), i Ahmed (3/12).

فَمِنَّا مَنْ صَامَ، وَ مِنَّا مَنْ أَفطَرَ، ثُمَّ نَزَلْنَا مَنْزِلاً آخرَ فَقَالَ: ﴿إِنَّكُمْ مُصَبِّحُو عَدُوِّكُمْ وَ الْفِطْرُ أَقْوَى لَكُمْ فَأَفْطِرُوا، وَكَانَتْ عَزْمَةً فَأَفْطَرْنَا﴾، ثُمَّ قَالَ: لَقَدْ رَأَيْتُنَا نَصُومُ مَعَ رَسُولِ اللهِ ﷺ بَعْدَ ذَلِكَ فِي السَّفَرِ» رواه مسلم

"Putovali smo sa Allahovim Poslanikom, sallallahu 'alejhi ve sellem, za Mekku i postili smo. Zaustavili smo se na jednom mjestu. Allahov Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, tada je rekao: ***'Vi ste se, uistinu, približili vašem neprijatelju, pa ukoliko prekinete post, to će vas osnažiti.'*** *To je bila olakšica. Nakon toga neki od nas nastavili su post, a neki su ga prekinuli. Ponovo smo se zaustavili na drugom mjestu. Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, potom je rekao:* ***'Ujutro ćete se sukobiti sa neprijateljem, pa ukoliko prekinete post, to će vas osnažiti, pa prekinite post!'*** *To je bila naredba, pa smo prekinuli post." Potom je Ebu Se'id el-Hudri rekao: "Nakon toga postili smo na putovanju sa Allahovim Poslanikom, sallallahu 'alejhi ve sellem."* Hadis bilježi Muslim.[197]

Pouke i propisi[198]

1. Hadis ukazuje na jednostavnost islama, lahkoću šerijata, kao i obzir prema stanju šerijatskih obaveznika, neka je Allahu velika hvala na tome.

2. Putniku je ostavljen izbor da posti ili ne posti, a sunnet je da odabere ono što je lakše. Navedeni hadisi su dokaz o slobodi izbora.

---

197 Muslim (1120), Ebu Davud (2406), i Ahmed (3/35).

198 Vidjeti: *Šerh Ibn el-Mulekkin*, 5/268–272; i *Tehzibu-s-sunen*, 3/284.

3. Osobi kojoj je teško postiti tokom putovanja preče je da ne posti. Osobi kojoj je teško napaštati i nije joj teško da posti na putovanju, preporučuje se da posti, jer time izvršava šerijatsku obavezu i izbjegava teži izbor.

4. Osobama koje stalno ili često putuju, zbog same vrste posla koji obavljaju, kao što su vozači, preporučuje se da poste ramazan, ako im sam post neće biti pretežak ili im neće naškoditi, jer time izvršavaju šerijatsku obavezu. Osobe koje su stalno na putovanju čak su obavezne postiti tokom putovanja, ukoliko ne mogu pronaći vrijeme za napaštanje propuštenih dana.

5. Odrasla osoba dužna je izvršiti sve šerijatske obaveze, odnosno onoliko koliko je u mogućnosti.

6. Preneseno je od Poslanika, sallallahu 'alejhi ve sellem, da bi nekada postio, a nekada ne bi postio tokom putovanja, zavisno od toga u čemu je veća korist, i tako bi odbacio smutnju i otklanjao štetu i teškoće. Musliman treba da se pridržava uputa Allahovog Poslanika, sallallahu 'alejhi ve sellem, u tome.

7. U hadisu od Hamze el-Eslemija nalazi se dokaz o tome da treba pitati o svemu s čime se čovjek suočava u pogledu dozvoljenosti određenih stvari i stvari koje su korisnije za njega, kao što su to radili ashabi, neka je Allah zadovoljan njima.

8. Imam (vođa) ima pravo ljudima narediti da postupe po nekoj olakšici i ona im tada postaje obavezujuća. Tome se niko ne smije protiviti, jer je poslušnost imamu obaveza, a pokornost njemu u ovoj situaciji (tj. u primjeni olakšice) nije pokornost u griješenju.

9. Vođa mora biti blag prema svojim podanicima i voditi brigu o slabašnima. Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, naredio

je svima da prekinu post kako bi bili jači u susretu sa svojim neprijateljem, iako je među njima bilo i onih koje post ne bi iscrpio. Međutim, među njima je bilo onih koje bi post iscrpio, pa je upravo iz samilosti prema njima svima naredio da prekinu post.

10. U propisima u kojima je šerijatskom obvezniku ostavljeno na volju da bira između više dozvoljenih opcija, ne smije biti osporavanja niti prigovaranja od drugih, bez obzira za koju se od opcija on odlučio.

11. Razilaženje muslimana oko prihvatanja ili neprihvatanja šerijatskih olakšica, ili različito razumijevanje šerijatskih tekstova, ne smije biti razlogom razilaženja i neprijateljstva među njima.

12. Ovi hadisi ukazuju na bratstvo, ljubav i razumijevanje vjere koji su bili prisutni kod ashaba, رضي الله عنهم - radijallahu 'anhum. Onaj ko je koristio olakšicu, nije se zamjerio onome ko je postio, a onaj ko je postio, nije korio onoga ko je koristio olakšicu u postu.

13. Dozvoljeno je putovati u ramazanu, jer je i sam Vjerovjesnik, sallallahu 'alejhi ve sellem, putovao za vrijeme ramazana u godini oslobođenja Mekke.[199]

14. Onome ko je odlučio putovati sutradan nije dozvoljeno da tokom noći zanijjeti da neće postiti, jer putovanje ne počinje sa namjerom putovanja, već počinje sa samim kretanjem na put.[200]

15. Osobi koja iščekuje polazak na putovanje nije doz-

[199] *Et-Temhid*, 22/48.

[200] *Et-Temhid*, 22/49.

voljeno prekinuti post sve dok ne krene na put ili ne sjedne u prijevozno sredstvo.[201]

---

201 *Et-Temhid*, 22/49.

Slabljenje strasti postom

Abdullah b. Mes'ud, radijallahu 'anhu, prenosi da je Allahov Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, obraćajući se mladićima, rekao:

عَنِ ابنِ مَسْعُودٍ ﷺ قَالَ: كُنَّا مَعَ النَّبِيِّ ﷺ فَقَالَ: ﴿يَا مَعْشَرَ الشَّبَابِ مَنِ اسْتَطَاعَ مِنْكُمُ الْبَاءَةَ فَلْيَتَزَوَّجْ فَإِنَّهُ أَغَضُّ لِلْبَصَرِ وَأَحْصَنُ لِلْفَرْجِ، وَ مَنْ لَمْ يَسْتَطِعْ فَعَلَيْهِ بِالصَّوْمِ فَإِنَّهُ لَهُ وِجَاءٌ﴾. متفق عليه

"O skupino mladića, ko od vas ima mogućnost, neka se oženi, na taj će način sačuvati svoj pogled i spolni organ, a onaj koji ne može, neka posti, njemu je post štit." Hadis bilježe el-Buhari i Muslim.[202]

Džabir b. 'Abdullah, radijallahu 'anhuma, prenosi:

عَنْ جَابِرِ بنِ عبدِالله رَضيَ الله عَنهُما: أَنَّ رَجُلاً شَابًا أَتَى النَّبِيَّ ﷺ يَستَأْذِنُهُ فِي الْخِصَاءِ، فَقَالَ: ﴿صُمْ وَسَلِ اللّٰهَ عَزَّ وجَلَّ مِنْ فَضْلِهِ﴾. رواه أحمد

"Došao je neki mladić Allahovom Poslaniku, sallallahu 'alejhi ve sellem, i tražio je dozvolu za kastraciju. Allahov Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, rekao mu je: ***'Posti i moli Allaha da ti podari iz Svoga dobra'!****"* Hadis bilježi Ahmed.[203]

'Abdullah b. 'Amr, radijallahu 'anhuma, prenosi:

عَنْ عَبْدِالله بنِ عَمْرٍو رَضيَ اللهُ عَنهُمَا قَالَ: «جَاءَ رَجلٌ إِلَى رَسُولِ الله ﷺ فقالَ: يَا رَسُولُ الله، ائْذِنْ لِي أَنْ أَخْتَصِي، فقَالَ رَسُولُ الله ﷺ: ﴿خِصَاءُ أُمَّتِي الصِّيَامُ وَ الْقِيَامُ﴾. رواه أحمد

---

202 El-Buhari (1806), i Muslim (1400).

203 Ahmed (3/382), i Ibn Mubarek, *Ez-Zuhd* (1107), i njegovi su prenosioci pouzdani, ali je prenosilac od Džabira nepoznat. Ipak, ovaj hadis potvrđuju druga dva hadisa.

"Došao je neki čovjek Allahovom Poslaniku, sallallahu 'alejhi ve sellem, pa mu je rekao: 'O Allahov Poslaniče, dozvoli mi da se kastriram', pa mu je Allahov Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, rekao: ***'Moj ummet smanjit će strast postom i noćnim namazom'****."* Hadis bilježi Ahmed.[204]

Pouke i propisi

1. Hadis kazuje o žudnji ashaba, radijallahu 'anhum, za pokornošću Allahu, o njihovom strahu od grijeha, raspitivanju o propisima vjere i usmjeravanju njihovih čežnji ka ahiretu.

2. Zabranjena je kastracija radi otklanjanja i smirivanja strasti. Zabrana ukazuje na haram, stoga to nije dozvoljeno činiti, već je alternativa za smirivanje strasti post, na što je svojom naredbom ukazao Muhammed, sallallahu 'alejhi ve sellem.

3. Onome ko nema mogućnosti za brak dozvoljeno je da koristi lijekove kako bi smirio strasti, jer je Allahov Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, naredio post kao prevenciju za smirivanje strasti.[205]

4. Hadis nas obavještava o vrijednosti i značaju braka za onoga ko je u mogućnosti (da stupi u njega). Brak je ibadet, a i milost od Uzvišenog Allaha.

---

204 Ahmed (2/173), i el-Begavi, *Šerhu es-Sunna* (2238). El-Hejsemi (4/253) ga pripisuje et-Taberaniju i kaže: "Njegovi su prenosioci pouzdani, ali oko nekih postoje nejasnoće."; a šejh Ahmed Šakir (6612) ocijenio ga je autentičnim, kao i Albani, *Es-Silsiletu-s-sahiha* (1830), sa njegovim raznim predanjima, ali bez zadnje riječi (noćni namaz), jer je taj dodatak, prema mišljenju Albanija, Allah mu se smilovao, slabo predanje.

205 Vidjeti: el-Begavi, *Šerh es-Sunna*, 9/6.

5. Onaj ko nije u mogućnosti da se oženi, dužan je upućivati dovu Allahu da ga On daruje iz Svojih riznica i dužan je postiti dok mu Allah ne podari mogućnost za ženidbu.

6. Od upute Vjerovjesnika, sallallahu 'alejhi ve sellem, jeste uživanje u dopuštenim stvarima: hrani, piću i ženama, a sustezanje od toga, iz navodne bogobojaznosti i pobožnosti, suprotno je sunnetu Allahovog Poslanika, sallallahu 'alejhi ve sellem.

Broj rekata teravih-namaza

Aiša, radijallahu anha, kaže:

عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللهُ عَنْهَا قَالَتْ: ﴿مَا كَانَ رَسُولُ اللهِ ﷺ يَزِيدُ فِي رَمَضَانَ وَ لاَ فِي غَيْرِهِ عَلَى إِحْدَى عَشْرَةَ رَكْعَةً، يُصَلِّي أَرْبَعًا فَلَا تَسَلْ عَنْ حُسْنِهِنَّ وَطُولِهِنَّ، ثُمَّ يُصَلِّي أَرْبَعًا فَلاَ تَسَلْ عَنْ حُسْنِهِنَّ وَطُولِهِنَّ، ثُمَّ يُصَلِّي ثَلاَثاً﴾، قَالَتْ عَائِشَةُ: فَقُلْتُ: يَا رَسُولَ اللهِ، أَتَنَامُ قَبْلَ أَنْ تُوتِرَ؟ فَقَالَ: ﴿يَا عَائِشَة، إِنَّ عَيْنَيَّ تَنَامَانِ وَ لَا يَنَامُ قَلْبِي﴾. رواه الشيخان

"Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, nije klanjao više od jedanaest rekata u ramazanu, niti mimo ramazana. (Prvo je) klanjao četiri rekata, i ne pitaj za njihovu ljepotu i dužinu! Potom bi opet klanjao četiri rekata, i ne pitaj za njihovu ljepotu i dužinu, a nakon toga klanjao bi tri rekata." *Zatim sam ga (jednom) upitala: 'Allahov Poslaniče, spavaš li prije nego što klanjaš vitr-namaz?'* ***''Aiša',*** *rekao je on,* ***'moje oči spavaju, ali moje srce ne spava'."*** Hadis bilježe el-Buhari i Muslim.[206]

U drugom predanju, koje također bilježe el-Buhari i Muslim, od 'Aiše, radijallahu 'anha, kaže se:

وَفِي رِوَايَةٍ لَهُمَا: ﴿كَانَ النَّبِيُّ ﷺ يُصَلِّي مِنَ الَّلَيْلِ ثَلاَثَ عَشْرَةَ رَكْعَةً، مِنْهَا: الْوِتْرُ وَرَكْعَتَا الفَجْرِ﴾.

da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, noću klanjao trinaest rekata, zajedno sa vitr-namazom i dva rekata sabahskog sunneta.[207]

---

206 El-Buhari (1096), i Muslim (738).

207 El-Buhari (1089), a slično tome bilježi i Muslim (738).

Mesruk, Allah mu se smilovao, rekao je:

عَنْ مَسْرُوقٍ رَحِمَهُ اللهُ تَعَالَى قَالَ: «سَأَلْتُ عَائِشَةَ رَضِيَ اللهُ عَنْهَا عَنْ صَلَاةِ رَسُولِ اللهِ ﷺ بِاللَّيْلِ، فَقَالَتْ: ﴿سَبْعٌ وَتِسْعٌ وَإِحْدَى عَشْرَةَ سِوَى رَكْعَتَيْ الفَجْرِ﴾. رواه البخاري

"Upitao sam 'Aišu, radijallahu 'anha, o Poslanikovom, sallallahu 'alejhi ve sellem, noćnom namazu, pa je rekla: ***'Klanjao bi sedam, devet, jedanaest (rekata), bez (računanja) dva rekata sabahskog sunneta'."*** Hadis bilježi el-Buhari.[208]

Ibn 'Abbas, radijallahu 'anhuma, rekao je:

عَنِ ابنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللهُ عَنْهُما قَالَ: ﴿كَانَ رَسُولُ اللهِ ﷺ يُصَلِّي مِنَ اللَّيْلِ ثَلَاثَ عَشْرَةَ رَكْعَةً﴾. رواه الشيخان

"Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, klanjao je trinaest rekata noću." Hadis bilježe el-Buhari i Muslim.[209]

'Abdu-r-Rahman b. Hurmuz el-Aredž, Allah mu se smilovao, rekao je:

عَنْ عَبْدِالرَّحمنِ بنِ هرمزَ الأَعْرج رحمهُ اللهُ تعالى قَالَ: «مَا أَدْرَكْتُ النَّاسَ إِلَّا وَهُمْ يَلْعَنُونَ الكَفَرَةَ في رَمَضَانَ»، قَالَ: «وَكَانَ القَارِئُ يَقرَأُ سُورَةَ البَقَرَةِ في ثَمَانِ رَكْعَاتٍ، فَإِذَا قَامَ بِهَا في اثْنَتَيْ عَشْرَةَ رَكْعَةً رَأَى النَّاسُ أَنهُ خَفَّفَ.» رواه مالك

"Nisam dočekao nijednu generaciju (muslimana) a da u ramazanu nije proklinjala nevjernike." Rekao je: *"Imam bi učio suru el-Bekara na osam rekata, a kada bi je proučio na dvanaest rekata, ljudi bi smatrali da je olakšao."* Hadis bilježi Malik.[210]

---

208 El-Buhari (1088).

209 El-Buhari (1087), i Muslim (764).

210 Malik (1/115), Abdu-r-Rezak (7734), i el-Bejheki (2/497), s ispravnim lancem prenosilaca. 'Abdu-r-Rahman b. Hermez, ugledni tabi'in, u svojoj predaji govori da je ovo praksa stanovnika Medine tog vremena. Vidjeti njegovu biografiju u djelu *Sijeru e'alam en-nubela'*, 5/69.

Pouke i propisi

1. Namaz koji je Allahov Vjerovjesnik, sallallahu 'alejhi ve sellem, klanjao u noći bio je potpuno isti u ramazanu i mimo njega.[211]

2. Jedna od odlika Allahovih vjerovjesnika, sallallahu 'alejhim ve sellem, jeste da su njihove oči spavale, a srca nisu, i zato su njihova snoviđenja istinita.[212]

3. Učenjaci su saglasni u tome da je noćni namaz u ramazanu i mimo njega sunnet. Ništa nije precizirano o njemu, pa ko hoće može oduljiti stajanje (učenje), a smanjiti broj rekata, a ko hoće može skratiti stajanje (učenje), a povećati broj rekata.[213]

4. Vjerovjesnik, sallallahu 'alejhi ve sellem, prakticirao je oduljiti sa učenjem Kur'ana, rukuom i sedždom na noćnom namazu i ne klanjati više od jedanaest rekata. I ovo je bolje nego da se skrati učenje, a poveća broj rekata.[214]

5. Nekada je Vjerovjesnik, sallallahu 'alejhi ve sellem, umjesto jedanaest klanjao trinaest rekata, a nekada je umjesto jedanaest klanjao sedam ili devet rekata, na što nam ukazuju drugi hadisi. Međutim, 'Aiša, radijallahu 'anha, kazuje nam da je Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, najčešće klanjao jedanaest rekata.[215]

---

211 *El-Istizkar*, 2/98.

212 *El-Istizkar*, 2/101; i *Šerh en-Nevevi*, 6/21.

213 *El-Istizkar*, 2/102; i *Et-Temhid*, 21/70.

214 Vidjeti: *Medžmu'u fetava*, 23/69–72.

215 Vidjeti fetvu *Stalne komisije za fetve*, br. 9353, kao i djela: *Fethu-l-Bari*, 3/20; *Šerh en-Nevevi*, 6/18; i *Subulu-s-selam*, 2/13.

6. Vjerovjesnik, sallallahu 'alejhi ve sellem, predavao je selam poslije svaka dva rekata. Klanjanje četiri ili više rekata sa jednim selamom suprotno je njegovom uobičajenom sunnetu. Dokaz za to jeste hadis koji prenosi 'Aiša, radijallahu 'anha, u kojem je opisan noćni namaz Allahovog Vjerovjesnika, ﷺ:

ذَلكَ قَوْلُ عَائِشَةَ رَضيَ الله عَنْهَا تَصِفُ صَلاةَ النَّبِيِّ ﷺ في الَّليْلِ: ﴿يُسَلِّمُ بَينَ كُـلِّ رَكْـعَـتَينِ وَ يُـوتِرُ بِوَاحِدَةٍ﴾. رواه مسلم

"Predavao je selam poslije svaka dva rekata, a na vitr-namazu klanjao je jedan rekat." [216] Hadis bilježi Muslim. Allahov Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, rekao je:

وَقَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَ سَلَّمَ: ﴿صَلَاةُ الَّليْلِ مَثْنَى مَثْنَى﴾

"Noćni namaz klanja se dva po dva rekata." [217] Ovo se ne odnosi na vitr-namaz. Vitr-namaz se klanja tri ili pet rekata i to bez sjedenja, osim nakon zadnjeg rekata, kao što se to spominje u hadisu koji prenosi 'Aiša, radijallahu 'anha:

كَما جَاءَ في حَديثِ عَائِشَةَ رَضيَ الله عَنْهَا قَالَتْ:﴿كَانَ رَسُولُ اللهِ ﷺ يُصَلِّي مِنَ الَّليْلِ ثَلاَثَ عَشْرَةَ رَكْعَةٍ يُوتِرُ مِنْ ذَلكَ بِخَمْسٍ لاَ يَجْلِسُ فِي شَيءٍ إِلَّا في آخِرِهَا﴾.

"Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, klanjao je noćni namaz trinaest rekata, od toga pet rekata vitr-namaza, koji je klanjao samo sa jednim sjedenjem na posljednjem rekatu." [218]

---

216 Muslim (736).

217 El-Buhari (946), i Muslim (749), u hadisu od Ibn Omera, radijallahu 'anhuma. Šejh Ibn Baz, Allah mu se smilovao, 19. 9. 1414. h. g., izdao je upozorenje u kojem ne odobrava postupak onih imama koji sastave četiri rekata teravih-namaza sa jednim selamom. Isto tako šejh Ibn 'Usejmin, Allah mu se smilovao, u djelu *Fikhu-l-ibadat*, 203–205, ne odobrava ovaj postupak.

218 Muslim (737).

7. Ashabi i tabiini u Medini prakticirali su dužiti teravih-namaz, kako to spominje tabiin Abdu-r-Rahman b. Hurmuz, Allah mu se smilovao.

8. Dozvoljeno je proklinjati nevjernike i učiti dovu protiv njih u Kunut-dovi teravih-namaza, svejedno da li se radilo o podanicima u islamskoj državi ili ne, jer oni to zaslužuju zbog svog nevjerovanja, ali to nije obaveza. Vjerovjesnikova, sallallahu 'alejhi ve sellem, praksa u tom pogledu obuhvatala je upućivanje dove za propast i kaznu za neprijatelja s kojim je bio u ratu, a za nemuslimane koji su se pridržavali ugovora sa islamskom državom i za koje se nadao da će primiti islam molio je da budu upućeni.[219]

9. Ashabi i tabi'ini iz Medine činili su Kunut-dovu protiv nevjernika, temeljeći to na praksi Allahovog Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, koji je u svojoj Kunut-dovi prizivao Allahovo prokletstvo na one pripadnike plemēnā Ri'l, Zekvan, Benu Lihjan i Usajja koji su učestvovali u ubistvu učača Kur'ana.[220] Stanovnici Medine činili su to u drugoj polovini ramazana pa sve do kraja mjeseca.

10. Dova protiv nevjernika u drugoj hutbi džuma-namaza preuzeta je iz Kunut-dove ashaba i generacije tabi'ina iz Medine. Nakon što je (u djelu *El-Istizkar*) potvrdio ovu praksu, Ibn 'Abdu-

---

[219] *El-Istizkar*, 2/73. Imam el-Buhari posvetio je posebno poglavlje u svom *Sahihu* o tome, *Poglavlje o dovama*, br. 58, i *Poglavlje o džihadu* i vojnim pohodima, br. 98, pa je rekao: "Poglavlje o dovama u kojima se traži da idolopoklonici budu poraženi i uzdrmani", a zatim je naveo hadise koji upućuju na to. U *Poglavlju o dovama za muslimane*, br. 59, i u *Poglavlju o džihadu*, br. 100, on kaže: "Poglavlje o dovama za mušrike da ih Allah uputi." Mišljenja islamskih učenjaka o ovom pitanju zapisao sam u djelu *El-Mufid fi hutabi-l-džumu'ati ve-l-'id*, 3/279–294.

[220] *El-Istizkar*, 2/73.

l-Berr, Allah mu se smilovao, kazao je: *"El-E'aredž je upamtio skupinu ashaba i starijih tabi'ina koji su tako činili, i to je praksa stanovnika Medine."* [221]

---

221 *El-Istizkar*, 2/75.

Spolni odnos u toku ramazanskog posta

Ebu Hurejra, radijallahu 'anhu, kazuje:

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رضي الله عنه قَالَ: «بَيْنَمَا نَحْنُ جُلُوسٌ عِنْدَ النَّبِيِّ ﷺ إِذْ جَاءَهُ رَجُلٌ فَقَالَ: (يَا رَسُولَ اللهِ، هَلَكْتُ)، قَالَ: ﴿مَا لَكَ؟﴾ قَالَ: (وَقَعْتُ عَلَى امْرَأَتِي وَأَنَا صَائِمٌ)، فَقَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: ﴿هَلْ تَجِدُ رَقَبَةً تُعْتِقُهَا؟﴾ قَالَ: (لَا)، قَالَ: ﴿فَهَلْ تَسْتَطِيعُ أَنْ تَصُومَ شَهْرَيْنِ مُتَتَابِعَيْنِ؟﴾ قَالَ: (لَا)، فَقَالَ: ﴿فَهَلْ تَجِدُ إِطْعَامَ سِتِّينَ مِسْكِينًا؟﴾ قَالَ: (لَا)، قَالَ: فَمَكَثَ النَّبِيُّ ﷺ، فَبَيْنَا نَحْنُ عَلَى ذَلِكَ أُتِيَ النَّبِيُّ ﷺ بِعَرَقٍ فِيهِ تَمْرٌ - وَالْعَرَقُ الْمِكْتَلُ - قَالَ: ﴿أَيْنَ السَّائِلُ؟﴾ فَقَالَ: (أَنَا)، قَالَ: ﴿خُذْ هَذَا فَتَصَدَّقْ بِهِ﴾، فَقَالَ الرَّجُلُ: (أَعَلَى أَفْقَرَ مِنِّي يَا رَسُولَ اللهِ؟ فَوَاللهِ مَا بَيْنَ لَابَتَيْهَا - يُرِيدُ الْحَرَّتَيْنِ - أَهْلُ بَيْتٍ أَفْقَرَ مِنْ أَهْلِ بَيْتِي)، فَضَحِكَ النَّبِيُّ ﷺ حَتَّى بَدَتْ أَنْيَابُهُ، ثُمَّ قَالَ: ﴿أَطْعِمْهُ أَهْلَكَ﴾.» متفق عليه

"Jednom prilikom dok smo sjedili sa Vjerovjesnikom, sallallahu alejhi ve sellem, dođe neki čovjek i reče: 'Upropašten sam, Allahov Poslaniče!' Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, upita: ***'Šta si uradio?'*** *'Imao sam spolni odnos sa suprugom dok sam postio', odgovorio je. Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, upita ga:* ***'Imaš li roba da ga oslobodiš?'*** *'Ne', odgovori. Poslanik ga upita:* ***'Možeš li postiti dva mjeseca uzastopno?'*** *'Ne', odgovori čovjek.* ***'Možeš li nahraniti šezdeset siromaha?'****, upita ga Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem. Odgovor je opet glasio: 'Ne.' Dok je ovaj čovjek tako sjedio, Vjerovjesniku, sallallahu alejhi ve sellem, donesena je torba puna datula.* ***'Gdje je onaj što je pitao?'****, upita Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem. 'Ovdje sam!', javi se on. Vjerovjesnik, sallallahu 'alejhi ve sellem, reče mu:* ***'Uzmi ovo i podijeli kao sadaku.'*** *'Je li nekome siromašnijem od*

mene?', upita čovjek i nastavi: 'Allahov Poslaniče, tako mi Allaha, među ovim medinskim kamenjarima nema siromašnije porodice od moje!' ***Vjerovjesnik, sallallahu 'alejhi ve sellem, nasmija se toliko da su mu se mogli vidjeti očnjaci****, a zatim mu reče:* ***'Nahrani njima svoju porodicu'****."* (Muttefekun alejhi)[222]

Pouke i propisi

1. Ko u toku ramazanskog dana spolno opći bez opravdanog razloga, koji mu dozvoljava prekid posta, poput putovanja, zaborava ili prisile, iskazao je neposlušnost Uzvišenom Allahu, počinio grijeh i dužan je pokajati se te ispostiti ostatak dana. Njegov post tog dana pokvaren je i dužan je iskupiti se.[223]

2. Iskup – keffaret, vrši se po sljedećem redoslijedu: oslobađanje roba, a ako to nije u mogućnosti, postit će dva uzastopna mjeseca, a ako ni to ne može, onda će nahraniti šezdeset siromaha.

---

[222] El-Buhari (1834), i Muslim (1111).

[223] Vidjeti: Ibn 'Usejmin, *Fetava erkani-l-islam*, str. 474; i *Eš-Šerhu-l-mumti*, 6/401. Većina učenjaka smatra da je dužan napostiti taj dan. Vidjeti: *El-Mufhim*, 3/172. Ebu Davud (2287), Malik (1/297), i ed-Darekutni (2/190), zabilježili su rivajet u kojem se navodi da mu je naredio i da naposti, međutim, taj rivajet je slab. U drugom rivajetu koji bilježi Ebu Davud (2393), spominje se napaštanje, međutim, taj rivajet je izniman jer su u njemu četiri prenosioca proturječila četrdeseterici. Vidjeti: Ibnu-l-Kajjim, *Tehzibu sunen*. Drugo mišljenje učenjaka glasi da nije dužan napostiti i to mišljenje zastupa šejhul-islam Ibn Tejmijja, *Hakikatu-s-sijam*, 25–26, koji kaže: *"Da mu je naredio da naposti, ne bi to ovolike ravije previdjele, jer to je šerijatski propis koji je obavezno pojasniti. Kako mu to nije naredio, ostaje činjenica da mu napaštanje neće biti primljeno."*

3. Hadis upućuje na to da je dozvoljeno pričati o bračnoj intimi kada za tim postoji potreba.[224]

4. Hadis nas obavještava da se u javnu obznanu grijeha, koja je zabranjena, ne ubraja kada grješnik pita o propisu za počinjeni grijeh i obavezama koje proizlaze iz toga.[225]

5. Hadis ukazuje na potrebu iskazivanja blagosti prema učeniku, na obzirnost u podučavanju, potpomaganje u vjeri, kajanje zbog grijeha te osjećaj straha od Uzvišenog Allaha.[226]

6. Iz hadisa se razumije da je dozvoljeno dati iskupninu jednoj porodici.[227]

7. Hadis ukazuje na veliku ažurnost Poslanikovih, sallallahu 'alejhi ve sellem, drugova u čišćenju svojih duša od grijeha i čuvanju od kazne.[228]

8. Onome ko je u teškoj materijalnoj situaciji dozvoljeno je konzumirati hranu od keffareta, koji je lično dužan izdvojiti, i dopušteno mu je da ga udijeli svojoj porodici.[229]

9. Iz hadisa saznajemo da je izdržavanje porodice obaveza muža, čak i kada je on slabog materijalnog stanja. El-Buhari, Allah mu se smilovao, ovaj je hadis naslovio sljedećim riječima: *"Poglavlje o izdržavanju porodice onoga ko je u oskudici."* [230]

---

[224] Ibn Hadžer, *Fethu-l-Bari*, 4/173.

[225] *Šerh Ibn el-Mulekkin*, 5/215.

[226] *Fethu-l-Bari*, 4/173.

[227] Ibid.

[228] El-Farabi, *Šerh Bulugi-l-meram*, 1/426.

[229] Ibid.

[230] El-Buhari, *Sahih*, 5/2053. Vidjeti: Ibn el-Mulekkin, *Šerh 'ala el-Umda*, 5/254.

10. Ovaj strogi iskup obavezan je samo onome ko post prekine spolnim odnosom, ali ne i onome ko nešto pojede ili popije, i to se navodi u fetvama većine islamskih pravnika.[231]

11. Iz hadisa se razumije da se pravi vođa obraduje kada se riješi problem njegovih podanika, bez obzira bio taj problem u vezi s ovim svijetom ili ahiretom.[232]

12. Čovjeku je dozvoljeno da se, bez negodovanja i srdžbe, požali na svoje stanje onome ko je u mogućnosti da mu pomogne u rješavanju njegovog problema.

13. Postač koji u toku jednog ramazanskog dana spolno opći dva ili više puta i u toku tog dana ne izvrši keffaret (oslobađanjem roba), kasnije je obavezan učiniti samo jedan keffaret, i to je jednoglasan stav učenjaka.[233]

14.Iz hadisa se saznaje da je postač koji spolno opći u toku dva ili više dana ramazana dužan iskupiti se za svaki dan posebno.[234]

15. Spolno općenje u toku napaštanja propuštenog dana ramazana, postaču će pokvariti post i dužan je napostiti taj dan, ali

---

231 Suprotno hanefijskoj i malikijskoj pravnoj školi koje smatraju da je keffaret obavezan i onome ko jede ili pije. Vidjeti: *El-Mufhim*, 3/173. Drugi kažu da to nije obaveza, i to je stav šafijske i hanbelijske pravne škole, jer je hadis koji govori o tome izrečen u kontekstu spolnog akta, a u osnovi čovjek nema obavezu keffareta izuzev kada na to upućuje jasan dokaz. Vidjeti: *Stalna komisija za fetve*, fetava br. 9393.

232 El-Farabi, *Šerh Bulugi-l-meram*, 1/426.

233 *El-Medžmu'*, 6/349; i Es-Sujuti, *El-Ešbahu ve-n-nezair*, 127.

234 *El-Mugni*, 4/386; *El-Medžmu'*, 6/348; *Stalna komisija za fetve*, Fetava br. 13548; i Ibn 'Usejmin, *Fikhu-l-ibadat*, 198. Šejh Ibn Džibrin izdao je fetvu u kojoj je naznačio da je onome ko dva dana bude imao spolni odnos i ne ispuni keffaret za jedan od njih, obavezan jedan keffaret za oba dana. Vidjeti: Ibn Džibrin, *Fetava sijam*, 70.

bez keffareta, jer keffaret je propisan zbog skrnavljenja svetosti mjeseca ramazana, dok to kod napaštanja nije slučaj.[235]

16. Čovjek koji u stanju spolnog odnosa dočeka zoru, pa u istom trenutku, kada postane svjestan nastupanja zore, prekine odnos, neće se smatrati grješnim, a shodno tome, neće biti dužan ni napostiti ni dati keffaret. Međutim, onaj ko u trenutku nastupanja zore ne prekine spolni odnos, postaje grješan, dužan je pokajati se, učiniti keffaret i ispostiti ostatak dana.[236]

17. Ko prekine post tako što nešto popije ili pojede, kako bi potom imao spolni odnos i tako izbjegao keffaret, grješan je zbog neopravdanog prekidanja posta i pribjegavanja šerijatom zabranjenom lukavstvu i varanju. Tada mu je, pored ostalih dužnosti koje proizlaze iz tog prijestupa, obavezan i keffaret predviđen za prekid posta spolnim općenjem.[237]

18. Hadis upućuje na plemenitost i lahkoću Allahovog zakona – šerijata. Čovjek koji je počinio taj veliki grijeh u

---

235 Vidjeti: *El-Umm*, 2/100; *Tefsiru-l-Kurtubi*, 2/284; i *El-Mugni*, 4/378, u kojem je ovaj stav Ibn Kudama prenio kao stav većine učenjaka, osim Katade. *Stalna komisija za fetve*, Fetava, br. 13475, također zastupa ovaj stav.

236 Vidjeti: El-Medžmu', 6/316; i *Revdatu-t-talibin*, 2/365. U djelima *El-Mugni*, 4/379; i *Keššafu-l-kina*, 2/325, navodi se da mu je i u prvom slučaju post pokvaren, jer osjećaj užitka u početnom spolnom kontaktu isti je kao užitak na kraju kontakta. El-Bejheki je u *Sunenu*, 4/219, zabilježio hadis od Ibn Omera, radijallahu 'anhuma, u kojem se navodi da je rekao:

عن ابن عمر رضي الله عنهما قوله: ((لو نودي بالصلاة والرجل على امرأته لم يمنعه من ذلك أن يصوم، إذا أراد الصيام قام واغتسل ثم أتم صيامه)).

"Čovjeka koji želi da posti u njegovom postu neće spriječiti ako ga ezan zatekne dok spolno opći sa suprugom. Tada će ustati, okupati se i nastaviti svoj post." I ovo je, inšallah, ispravan stav.

237 Vidjeti: Ibn Tejmijja, *Medžmu'u fetava*, 25/260; i Ibnu-l-Kajjim, *I'lamu-l-muvekki'in*, 3/247.

ramazanu, u strahu je došao Vjerovjesniku, sallallahu 'alejhi ve sellem, rekavši: *"Upropašten sam!"*, ili, kako se navodi u drugoj predaji: *"Mislim da sam propao!"* Ovo jasno upućuje na njegovo kajanje i tevbu, pa mu je Allah primio pokajanje, a Vjerovjesnik, sallallahu 'alejhi ve sellem, dao mu je ono čime će ispuniti keffaret i usto dozvolio da ga udijeli svojoj porodici, jer su bili siromasi.[238]

19. Ko u toku ramazanskog dana ima spolni odnos ne znajući da je to dan ramazana, nije dužan iskupiti se niti napostiti taj dan.[239]

20. Postaču koji zaboravi da posti i stupi u spolni odnos, post je ispravan i nije obavezan iskupiti se niti taj dan napostiti.[240]

---

238 Vidjeti: *Minhatu-l-Bari*, 4/379, i *Fethu-l-Bari*, 4/171.

239 Ovo mišljenje zastupaju Ibn Tejmijja, *Fetava*, 25/228; i Ibn Ibrahim, *Fetava*, 4/195.

240 Vidjeti: *El-Umm*, 2/99; *El-Istizkar*, 10/111; *El-Mufhim*, 3/169; i *Šerh Ibn el-Mulekkin*, 5/217.

Kada će putnik prekinuti s postom

Od Dža'fera b. Džebra, rahimehullah - Allah mu se smilovao, prenosi se da je rekao:

عَنْ جَعْفَرِ بنِ جَبْرٍ رَحِمَهُ اللهُ تَعَالَى قَالَ: ((كُنْتُ مَعَ أَبِي بَصْرَةَ الغِفَارِيِّ صَاحِبِ النَّبِيِّ ﷺ فِي سَفِينَةٍ مِنْ الفُسْطَاطِ فِي رَمَضَانَ، فَرُفِعَ ثُم قُرِّبَ غَدَاؤُهُ، قَالَ جَعْفَرٌ فِي حَدِيثِهِ: فلمْ يُجَاوِزِ البُيُوتَ حَتَّى دَعَا بِالسُّفْرَةِ، قَالَ: اقْتَرِبْ، قُلْتُ: أَلَسْتَ تَرَى البُيُوتَ، قَالَ أبو بَصْرَةَ: أَتَرْغَبُ عنْ سُنَّةِ رَسُولِ اللهِ ﷺ، قَالَ جَعْفَرٌ فِي حَدِيثِهِ: فَأَكَلَ)). رواه أبو داود وأحمد

"Bio sam sa Ebu Basrom el-Gifarijem, Vjerovjesnikovim, sallallahu 'alejhi ve sellem, ashabom, u lađi koja je zaplovila iz Fustata[241] *tokom ramazana. Isplovili smo i približilo se vrijeme ručka. Kuće (na kopnu) još uvijek nisu bile nestale sa vidika, a on je zatražio sofru. Rekao mi je: 'Priđi!'* Upitao sam: *'Zar ne vidiš kuće?'*, na šta Ebu Basra uzvrati: *'Zar odvraćaš od sunneta Allahovog Poslanika, sallallahu 'alejhi ve sellem'?!"* Ebu Džafer kaže: *"Pa je jeo."* Hadis bilježe Ebu Davud i Ahmed.[242]

Muhammed b. Ka'b, Allah mu se smilovao, kaže:

عَنْ مُحمَدِ بنِ كَعْبٍ رَحِمَهُ اللهُ تَعَالى أنه قَالَ: ((أَتيتُ أَنَسَ بنَ مَالِكٍ فِي رَمضَانَ وهوَ يُرِيدُ سَفراً وقَد رُحِّلَتْ لهُ رَاحِلَتُهُ، ولَبِسَ ثِيَابَ السَّفَرِ، فَدَعَا بِطَعَامٍ فَأَكَلَ، فَقُلْتُ لَهُ: سَنَّةٌ؟ قَالَ: سَنَّةٌ، ثُمَّ رَكِبَ)).» رواه الترمذيُ وحسنه

---

241 Fustat je stari dio Kaira. U predanju koje bilježi Ahmed navodi se da je putovao iz Fustata do Aleksandrije. (op. prev.)

242 Ebu Davud (2412), Ahmed (6/398), ed-Darimi (1713), i Et-Taberani, *El-Kebir* (2/279–280, br. 2169 i 2170). Rekao je eš-Ševkani: "Prenosioci su pouzdani", *Nejlu-l-evtar*, 4/31. Vidjeti: *Tuhfetu-l-ahvezi*, 3/430. Albani ga je ocijenio vjerodostojnim u djelu *El-Irva*, 4/163, br. 928.

"Za vrijeme ramazana došao sam kod Enesa b. Malika kada se on spremao na put. Jahalica mu je bila spremna, a on je bio obukao odjeću za putovanje. Zatražio je jelo i jeo je. Ja mu na to rekoh: 'Je li to sunnet?' 'Da', reče on, 'ovo je sunnet', i potom uzjaha." [243]

Pouke i propisi

1. Sunnet Allahovog Vjerovjesnika, sallallahu 'alejhi ve sellem, jeste ne postiti na putovanju. Prenosi se da bi on nekada postio, a nekada ne bi postio na putovanju, a isto to prenosi se i od ashaba, radijallahu 'anhum.

2. Svi ovi hadisi upućuju na to da je onome ko krene na putovanje dozvoljeno da prekine post pa makar ne izašao iz mjesta iz kojeg je započeo putovanje. Ibnu-l-Kajjim, Allah mu se smilovao, kaže: *"Kada bi ashabi, radijallahu 'anhum, Allah bio zadovoljan njima, krenuli na putovanje, prekinuli bi post bez obzira napustili svoje kuće ili ne, pokazujući nam time da je to sunnet i praksa Allahovog Poslanika, sallallahu 'alejhi ve sellem."* [244]

3. Navedeni hadisi govore nam da je onome ko osvane kao postač, a zatim krene na put, dozvoljeno prekinuti post u toku dana, što je suprotno onim hadisima koji to zabranjuju. Ibnu-l-

---

243 Hadis bilježe: et-Tirmizi (799–800), koji kaže: "Hadis je hasen (dobar)."; ed-Dija, *El-Muhtara* (2602); ed-Darekutni (3/100), i el-Bejheki (4/247), a Albani ga je ocijenio vjerodostojnim u djelu *El-Irva*, 4/64.

244 *Zadu-l-me'ad*, 2/52. Učenjaci se razilaze o ovom pitanju. Prenosi se od imama Ahmeda da bi on prekinuo post kada bi izašao iz kuće. Rekao je Ishak b. Rahavejh: "Naprotiv, kad krene, može prekinuti post, kao što je uradio Enes b. Malik, radijallahu 'anhu." Vidjeti: *El-Mugni*, 4/345–348; i *Fethu-l-Bari*, 4/180–182.

Kajjim, Allah mu se smilovao, kaže: *"Ovo su jasni dokazi da onaj ko tokom dana u ramazanu započne putovanje može prekinuti post u tom danu."* [245]

[245] *Zadu-l-me'ad*, 2/57. Vidjeti: *Tehzibu-s-sunen*, 7/39. Ovo je mišljenje Eš-Ša'bija, Ahmeda, Ishaka, Davuda i el-Munzira, za razliku od preostale trojice imama i el-Evzaija koji smatraju da onome ko osvane kao postač i krene na putovanje nije dozvoljeno prekinuti post. Vidjeti: El-Munziri, *Muhtesaru-s-sunen*, 3/291.

Vrijednost teravih-namaza u džematu

Od Ebu Zerra, radijallahu 'anhu, prenosi se da je rekao:

عَنْ أَبِي ذَرٍ ﵁ قَالَ: «صُمْنَا معَ رَسُولِ اللهِ ﷺ رَمَضَانَ فَلَمْ يَقُمْ بنا شَيءٌ مِنَ الشَّهرِ حَتَّى بَقِيَ سَبعٌ فَقَام بنا حتَّى ذَهَبَ ثُلُثُ اللَّيلِ، فلمَّا كَانتْ السَّادسَةُ لم يَقُم بِنَا، فلمَّا كانت الخَامِسَةُ قام بِنَا حتَّى ذَهَبَ شطْرُ اللَّيلِ فَقُلتُ: يا رَسُولَ اللهِ، لو نَفَلْتَنَا قِيَامَ هذهِ اللَّيْلَة، قَالَ: فَقَالَ: ﴿إِنَّ الرَّجُلَ إِذَا صَلَّى مَعَ الْإِمَامِ حَتَّى يَنْصَرِفَ حُسِبَ لَهُ قِيَامُ لَيلَةٍ﴾، قَالَ: فلمَّا كانَت الرَّابِعَةُ لم يَقُمْ، فلمَّا كانت الثَّالثَةُ جَمَعَ أَهْلَهُ ونِسَاءَهُ والنَّاسَ فقَامَ بنَا حتَّى خَشِينَا أن يَفُوتَنَا الفَلاحُ. قَالَ: قُلتُ: مَا الفَلاحُ؟ قَالَ: السَّحُورُ، ثمَّ لم يَقُم بنَا بَقِيَّةَ الشَّهر» رواه الأربعة وصححه الترمذي

"Postili smo ramazan sa Allahovim Poslanikom, sallallahu 'alejhi ve sellem. (Poslije jacijskog farza) on sa nama nije klanjao nikakvog drugog namaza, sve do dvadeset treće noći ramazana. Tada je sa nama klanjao sve dok nije prošla trećina noći. U dvadeset četvrtoj noći, sa nama ništa nije klanjao, da bi u dvadeset petoj noći sa nama klanjao sve do iza pola noći. Rekao sam: 'Allahov Poslaniče, da hoćeš sa nama i ostatak ove noći provesti u dobrovoljnom namazu!' Na to on reče: ***'Ko klanja sa imamom sve dok on ne završi, upisat će mu se kao da je klanjao cijelu noć.'*** *Nakon toga, više nije klanjao sa nama sve do dvadeset sedme noći u mjesecu. U toj noći sabrao je ljude, i svoju porodicu i supruge, i klanjao nam. Klanjao je s nama toliko da smo se pobojali da ćemo propustiti felah'."* Nakon što je upitan šta je to felah, Ebu Zerr odgovori: *"Objed pred zoru – sehur"*, a zatim dodade: *"Nakon toga, više nam nije predvodio noćni namaz sve do kraja*

mjeseca." Ova predaja zabilježena je u četiri *Sunena*, a et-Tirmizi ju je ocijenio vjerodostojnom.[246]

Pouke i propisi

1. Hadis potvrđuje propisanost teravih-namaza, kao i to da je Vjerovjesnik, sallallahu 'alejhi ve sellem, klanjao ovaj namaz, a potom ga ostavio bojeći se da muslimanima ne bude propisan kao obavezan.

2. Teravih-namaz propisan je i ženama i to da ga klanjaju u džematu, zajedno sa ostalim muslimanima u džamiji, jer je Vjerovjesnik, sallallahu 'alejhi ve sellem, skupio svoju porodicu, supruge i ostale ljude, i klanjao im teraviju.

3. Ko klanja sa svojim imamom sve dok on ne završi namaz, bit će mu upisano kao da je klanjao cijelu tu noć. Zato musliman ne bi trebao da bude nemaran prema ovom velikom dobru, već se treba potruditi da svake noći u ramazanu klanja cijelu teraviju sa ostalim muslimanima. Imam Ahmed, Allah mu se smilovao, upitan je: *"Je li bolje da čovjek klanja sa ostalim ljudima u ramazanu ili sam?"*, pa je odgovorio: *"Neka klanja sa ostalim ljudima i tako oživljava sunnet."* Također je rekao: *"Bolje mu je da i teravih-namaz i vitre klanja sa imamom."* [247]

4. Sunnet je da se teravih-namaz klanja u prvom dijelu noći, kao što su to činili Vjerovjesnik, sallallahu 'alejhi ve sellem, i njegovi ashabi, radijallahu 'anhum. Imam Ahmed, Allah mu se smilovao, upitan je: *"Odgađaš li teravih-namaz do zadnjeg dijela*

---

[246] Ebu Davud (1375), et-Tirmizi (806), koji je rekao da je hasen sahih, en-Nesai (3/83), Ibn Madža (1327), i Ahmed (5/163). Vjerodostojnom su je ocijenili i Ibn Huzejma (2205), i Ibn Hibban (2547).

[247] Vidjeti: *Tuhfetu-l-ahvezi*, 3/448; i *El-Mugni*, 1/457.

noći?" "Ne", odgovori, *"draži mi je sunnet – praksa muslimana."* Šejh Ibn Baz, Allah mu se smilovao, upitan je: *"Kako gledate na postupak skupine muslimana koji su se dogovorili da klanjaju vitr-namaz na kraju noći?"*, pa je odgovorio: *"Bolji je namaz koji klanjaju na početku noći u džematu sa ostalim muslimanima."* [248]

5. Ako čovjek ima snage i elana da ibadeti, neka klanja teravih-namaz sa muslimanima na početku noći, a krajem noći neka klanja sam koliko želi. Na taj način spojit će dva dobra: vrijednost klanjanja namaza sa svojim imamom sve dok on ne završi namaz i vrijednost klanjanja namaza krajem noći.

---

248 *El-Mugni*, 1/457.

Vrijeme iftara

Od Omera b. el-Hattaba, radijallahu 'anhu, prenosi se da je rekao: *"Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao je:*

عَنْ عُمَرَ بنِ الخَطَّابِ ﷺ قَــالَ: قَالَ رَسُولُ الله ﷺ: ﴿إِذَا أَقْبَلَ اللَّيْلُ مِنْ هَا هُنَا وَأَدْبَرَ النَّهَارُ مِنْ هَا هُنَا وَغَرَبَتِ الشَّمْسُ فَقَدَ أَفْطَرَ الصَّائِمُ﴾. رَوَاهُ الشَّيْخَان

'Kada se sa ove strane primakne noć, a sa one strane nestane dan, i Sunce zađe, tada se postač iftari'. " Hadis bilježe el-Buhari i Muslim.[249]

U predaji koju bilježi et-Tirmizi navodi se: وَفِي رِوَايَةٍ لِلتِّرمِذِيِّ ﴿وَغَابَتِ الشَّمْسُ فَقَدْ أَفْطَرْتَ﴾. ***"...i Sunce se izgubi, tada se postač iftari."***[250]

U predaji koju je zabilježio Ebu Davud kaže se:

وَفِي رِوَايَةٍ لأَبِي دَاوُدَ: ﴿إِذَا جَاءَ اللَّيْلُ مِنْ هَا هُنَا، وَذَهَبَ النَّهَارُ مِنْ هَا هُنَا، وغَابَتِ الشَّمْسُ فَقَدَ أَفْطَرَ الصَّائِمُ﴾.

"Kada se odavde pojavi noć, a odande nestane dan, i Sunce se izgubi, postač se iftari."[251]

Od 'Abdullaha b. Ebu Evfe prenosi se da je rekao:

عَن عَبدالله بنِ أَبِي أَوْفَى ﷺ قَالَ: «كُنَّا مَعَ رَسُولِ الله ﷺ في سَفَرٍ وَهُوَ صَائِمٌ، فَلما غَرَبَتِ الشَّمْسُ قَالَ لِبَعْضِ القَوْمِ: ﴿يَا فُلَانُ، قُمْ فَاجْدَحْ لَنَا﴾، فقَالَ: يَا رَسُولَ الله، لَوْ أَمْسَيْتَ، قَالَ: ﴿انْزِلْ فَاجْدَحْ لَنَا﴾، قَالَ: يَا رَسُولَ الله، فَلَوْ أَمْسَيْتَ، قَالَ: انْزِلْ فَاجْدَحْ لَنا﴾،

[249] El-Buhari (1853), i Muslim (1100).

[250] Et-Tirmizi, 698, koji kaže da je hasen sahih; Ahmed (1/35), i ed-Darimi, (1700).

[251] Ebu Davud (2351), Ahmed (1/54), i Ibn Ebu Šejba (2/277).

قَالَ: إِنَّ عَلَيْكَ نَهاراً، قَالَ: ﴿انْزِلْ فَاجْدَحْ لَنَا﴾، فَنزَلَ فَجدَحَ لهُمْ، فَشَرِبَ النَّبِيُّ ﷺ ثُم قَالَ: ﴿إِذَا رَأَيْتُمُ اللَّيْلَ قَدْ أَقْبَلَ مِنْ هَا هُنَا فَقَدَ أَفْطَرَ الصَّائِمُ﴾. رَوَاهُ الشَّيْخَان

"Bili smo sa Allahovim Poslanikom, sallallahu alejhi ve sellem, na jednom putovanju. On je postio i kada je Sunce zašlo, rekao je jednom od prisutnih: 'Razmuti nam (pre-krupu s vodom)!' 'Allahov Poslaniče', reče ovaj, 'da si sačekao mrak!' ***'Sjaši i razmuti nam!'****, ponovio je Muhammed, sallallahu 'alejhi ve sellem. 'Da si sačekao mrak!', opet će onaj. 'Sjaši i razmuti nam (napitak)!', ponovio je Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem. 'Pa zaista je još dan', reče taj čovjek.* ***'Sjaši i razmuti nam!'****, naredi mu opet Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem. Ovaj je potom sjahao i razmutio im (napitak).* ***Vjero-vjesnik, sallallahu 'alejhi ve sellem, to je popio****, a onda rekao:* ***'Čim vidite da se noć pojavila s ove strane, postaču je vrijeme za iftar'***." Hadis bilježe el-Buhari i Muslim.

U predaji koju bilježi imam Muslim navodi se: وفي رِوَايَةٍ لمسْلِمٍ ﴿وَأَشَارَ بِيَدِهِ نَحْوَ الْمَشْرِقِ﴾. ***"...pa je rukom pokazao prema istoku"***, dok se u predaji koju bilježi imam Ahmed kaže: ولأَحْمَدَ ﴿فَقَدْ حَلَّ الإِفْطَارُ﴾. ***"...i tada je dozvoljen iftar."*** U predaji koju bilježi Ebu Davud kaže se da je to rekao Bilalu, رضي الله عنه - radijallahu 'anhu.[252]

Riječi: فَاجْدَحْ لَنَا *"Razmuti nam"*, (osnova: الجَدْحُ) znače: *pro-miješati nešto (tekućinu ili slično) uz korištenje kakvog štapića ili kašičice*. Ovdje se misli na miješanje, tačnije mućkanje prekrupe i vode sve dok se podjednako ne pomiješaju, tj. dok

[252] El-Buhari (1854), Muslim (1101), Ebu Davud (2352), i Ahmed (4/382).

smjesa ne nadođe. Prekrupa je posebna vrsta hrane koja se pravi tako što se prvo proprže pšenica i ječam, a zatim se samelju i pomiješaju sa nekom tekućinom.[253]

Pouke i propisi[254]

1. Kada Sunce zađe, dozvoljeno je prekinuti post. Na ovo pravilo ukazuje se u hadisu riječima: ***"pojavi se noć, a nestane dan"***, a to je ustvari nestanak sunčevog diska sa horizonta, makar horizont i putevi kojima se ljudi kreću još bili svijetli i vidni.[255]

2. Hadis ukazuje na to koliko se Vjerovjesnik, sallallahu 'alejhi ve sellem, trudio da pojasni šerijatske propise koristeći najjasnije izraze. Tako je spomenuo tri znaka koja označavaju početak iftara: dolazak noći, odlazak dana i zalazak Sunca. Kada se ostvari jedan od ova tri znaka, nužno su se desili i ostali, a spomenuo ih je sve zajedno iz razloga što nije svako u stanju jasno vidjeti zalazak Sunca zbog nekih prirodnih prepreka, međutim, u stanju je primijetiti tamu noći na istoku i tada mu je dozvoljeno da prekine post.

3. Kada sunčev disk u potpunosti nestane, nastupilo je vrijeme iftara i tada se ne treba obazirati na jako crvenilo koje je ostalo na horizontu. Kada sunčev disk nestane, na istoku se pojavi tama.

---

[253] *El-Mu'džemu-l-vesit*, 1/465.

[254] Ibn Bettal, *Šerh 'ala el-Buhari*, 4/103. Vidjeti: *Šerh en-Nevevi*, 7/209–211; *El-Mufhim*, 3/158–159; *Fethu-l-Bari*, 4/196–198; i *Avnu-l-ma'bud*, 6/343.

[255] El-Kurtubi kaže: "Bilal mu je to rekao jer je još uvijek jasno vidio sunčevu svjetlost, iako se samo Sunce nije vidjelo, pa je Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, zanemario svjetlost i uzeo u obzir zalazak sunčevog diska. Zatim je objasnio da onaj ko ne vidi zalazak sunca u obzir treba uzeti dolazak tame sa istoka." *El-Mufhim*, 3/159.

4. Sve dok traje noć nije obaveza početi sa postom i to je jednoglasan stav islamskih učenjaka.[256] Isto tako, nije lijepo odgađati iftar, već je, shodno hadisima, mustehab – pohvalno, požuriti sa njim.[257]

5. Iz hadisa se saznaje da ljudi, u nedostatku znanja o nekim pitanjima ili propisima, često pribjegnu osporavanju ponuđenih rješenja ili sugestija. Tako se i Bilal, radijallahu 'anhu, uzdržao od izvršenja Poslanikove, sallallahu 'alejhi ve sellem, naredbe, jer nije posjedovao Vjerovjesnikovo, sallallahu 'alejhi ve sellem, znanje o tome da je dozvoljeno iftariti u tom vremenu.

6. Ashabi, radijallahu 'anhum, nekad su ponavljali pitanja upućena Vjerovjesniku, sallallahu 'alejhi ve sellem, iz opreza ili radi pojašnjenja propisa i učenja, a potom bi požurili da što prije izvrše naređeno. Tako je i Bilal nekoliko puta ponovio svoje pitanje jer je vidio jaku svjetlost i crvenilo nakon zalaska sunca, pa je mislio da nije dozvoljeno iftariti sve dok crvenilo u potpunosti ne iščezne. Također, mislio je da to Vjerovjesnik, sallallahu 'alejhi ve sellem, nije vidio, pa je htio da ga podsjeti i obavijesti o tome.

7. Navedeni hadis govori nam da učenjaka ili imama možemo podsjetiti na ono za što se bojimo da je zaboravio ili previdio, i to mu se može ponoviti do tri puta.

8. Hadis nas uči da je osobi koja nije upoznata sa nekim propisom dozvoljeno da ponovi pitanje i da se upusti u raspravu dok ne nauči i ne shvati propis.

9. Hadis aludira na potrebu razlikovanja od sljedbenika Knjige, jer oni odgađaju iftar, a istovremeno daje odgovor i

---

256 Ovaj konsenzus prenosi Ibn Bettal, *Šerh ala el-Buhari*, 4/102.

257 Konsenzus učenjaka o ovom pitanju prenio je Ibn Bettal, *Šerh 'ala el-Buhari*, 4/102.

šiitima (ši'ijama), koji iftar odgađaju sve dok se nebo ne ispuni zvijezdama.

10. Dozvoljeno je postiti na putovanju onome kome post ne predstavlja poteškoću.

11. Postaču je propisano da, dok se iftari, ponavlja riječi ezana za mujezinom i uči zikrove propisane poslije ezana. Na pohvalnost tog postupka upućuju opći dokazi koji nisu izuzeli onoga ko je zauzet iftarom.[258]

12. U određivanju početka posta, iftara i namaskih vremena svakom šerijatskom obvezniku propisano je da se ravna prema vaktiji zemlje u kojoj se nalazi. Ukoliko se nalazi u avionu, u određivanju početka ovih ibadeta ravnat će se prema položaju Sunca koje je u mogućnosti vidjeti iz aviona. Prema tome, onaj koga zalazak Sunca zatekne na aerodromu ili klanja akšam na aerodromu, a potom avionom uzleti u pravcu zapada i ugleda Sunce, nije obavezan nastaviti post. U tom slučaju ispravni su njegov namaz i post, jer je on u vrijeme iftara i akšam-namaza bio na zemlji gdje je Sunce zašlo. Ako avion uzleti nekoliko minuta prije zalaska Sunca i na taj način se onome ko putuje avionom dan produži u odnosu na one koji su na zemlji, tada mu nije dozvoljeno iftariti se niti klanjati akšam sve dok sunce ne zađe, tako da ga više ne može vidjeti. Ako bi čovjek u avionu preletio preko zemlje u kojoj su se ljudi već iftarili i klanjali akšam, a on iznad njih u avionu još vidi Sunce, nije mu dozvoljeno iftariti se niti klanjati akšam sve dok Sunce ne zađe.[259]

---

258 Ibn 'Usejmin, *Fetava*, 1/531–532.

259 *Stalna komisija za fetve*, Fetava br. 2254. Vidjeti: Ibn Baz, *Medžmu'u fetava*, 15/293, 300 i 322.

Puštanje krvi za vrijeme posta

Šeddad b. Evs kazuje:

عَنْ شَدَّادِ بنِ أَوْسٍ ﷺ أَنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ أَتَى عَلى رَجُلٍ بِالبَقِيعِ وَهُوَ يَحْتَجِمُ وَهُوَ آخِذٌ بِيَدِي لِثَمَانِ عَشْرَةَ خَلَتْ مِنْ رَمضَانَ فَقَالَ: ﴿أَفْطَرَ الْحَاجِمُ وَ الْمَحْجُومُ﴾.

da je osamnaestog dana ramazana sa Allahovim Poslanikom, sallallahu 'alejhi ve sellem, koji ga je držao za ruku, došao jednom čovjeku koji je živio u el-Bekii. Taj se čovjek podvrgnuo hidžami, a (vidjevši to) Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, reče: ***"Izgubio je post i onaj ko pušta krv i onaj kome se pušta krv."*** Hadis bilježi Ebu Davud, a Ahmed i el-Buhari ocijenili su ga vjerodostojnim.[260]

Slične predaje prenose Sevban[261], Rafi'a b. Hadidž[262] i drugi ashabi, radijallahu 'anhum, tako da neki učenjaci tvrde da je ovaj hadis mutevatir.[263]

---

260 Ebu Davud (2369), En-Nesai, *El-Kubra* (3126), Ibn Madža (1681), i Ahmed, (4/123). Vjerodostojnim su ga ocijenili Alija b. el-Medini i el-Buhari, kako se to navodi u djelu *Et-Telhisu-l-habir*, 2/193. Sin imama Ahmeda, 'Abdullah, prenosi od svog oca da je rekao: "Ovo je najvjerodostojniji hadis koji se prenosi od Vjerovjesnika, sallallahu 'alejhi ve sellem, o tome da hidžama kvari post i onome ko pušta krv i onome kome se krv pušta." Također, vjerodostojnim su ga ocijenili Ibn Hibban (3533), i el-Hakim (1/592), koji spominje da tako smatra i Ibn Rahavejh. En-Nevevi ga je u *El-Medžmu'u* (6/350), također ocijenio vjerodostojnim, rekavši: "Ispunjava Muslimove uvjete."

261 Bilježe ga Ebu Davud (2371), Ibn Madža (1680), ed-Darimi (1731), Ahmed, (5/276), i et-Tajalisi (989). Vjerodostojnim su ga ocijenili Ibn Hibban (3532), i Ibn Huzejma (1962–1963).

262 Bilježe ga et-Tirmizi (774), koji kaže: "Hasen sahih", i Ahmed (3/465), a Ibn Hibban (3535), ocijenio ga je vjerodostojnim.

263 Mutevatir je hadis koji u svakoj generaciji prenose skupine ljudi, tako da je nemoguće da se slože na nečemu što je laž ili što je pogrešno. (op. prev.)

Od Ibn Abbasa, radijallahu 'anhuma, prenosi se:

عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللهُ عَنْهُمَا ﴿أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ احْتَجَمَ وَهُوَ مُحْرِمٌ وَاحْتَجَمَ وَهُوَ صَائِمٌ﴾.

da je Vjerovjesnik, *sallallahu alejhi ve sellem*, ***dao sebi pustiti krv dok je bio u ihramima i da je dao sebi pustiti krv dok je postio.*** U predaji koju bilježi Ebu Davud navodi se:

وفي رِوَايَةٍ لأَبِي دَاوُدَ: ﴿احْتَجَمَ وَهُوَ صَائِمٌ﴾. ***da je dao sebi pustiti krv dok je postio***.[264]

Od Šu'be se prenosi da je rekao:

عَنْ شُعْبَةَ قَالَ: ((سَمِعْتُ ثَابِتاً الْبُنَانِي يَسْأَلُ أَنَسَ بنَ مَالِكٍ ﷺ: أَكُنْتُمْ تَكْرَهُونَ الحِجَامَةَ لِلْصَائِمِ؟ قَالَ: لا، إلا مِنْ أَجْلِ الضَّعْفِ)). رَوَاهُ البُخَارِيُّ

"Čuo sam Sabita el-Bunanija kako pita Enesa b. Malika, radijallahu 'anhu: 'Jeste li hidžamu u vrijeme posta smatrali pokuđenom?' 'Ne', reče, 'osim zbog slabosti koju uzrokuje'." Bilježi ga el-Buhari. U predaji koju bilježi Ebu Davud od Enesa, radijallahu 'anhu, navodi se da je rekao:

وفي رِوَايَةٍ لأَبِي دَاوُدَ عَنْ أَنَسٍ ﷺ قَالَ: ((مَا كُنَّا نَدَعُ الحِجَامَةَ لِلصَّائِمِ إِلا كَرَاهِيَةَ الجَهْدِ)).

"U vrijeme posta nismo puštali krv samo zbog toga što nismo željeli da nas to oslabi i oteža nam post."[265]

Pouke i propisi

1. Mnogi hadisi ukazuju na to da hidžama – puštanje krvi, kvari post i onome ko pušta krv i onome kome se pušta krv, dok drugi hadisi upućuju na to da je Vjerovjesnik, sallallahu 'alejhi ve sellem, dao da mu se pusti krv dok je postio, pa je zbog toga zabilježeno razilaženje učenjaka o pitanju hidžame. Većina učenjaka

[264] Bilježe ga el-Buhari (1836), Muslim (1202), Ebu Davud (2372–2374), i et-Tirmizi (775–777).

[265] Prethodnu predaju bilježi el-Buhari (1838), a ovu bilježi Ebu Davud (2375).

smatra da je hidžama dozvoljena postaču i da su hadisi koji je zabranjuju derogirani drugim hadisima.[266] Međutim, imam Ahmed smatra da hidžama kvari post, i to mišljenje odabrali su šejhu-l-islam Ibn Tejmijja i njegov učenik Ibnu-l-Kajjim.[267] Stalna komisija za fetve i naučna istraživanja u Saudijskoj Arabiji također je izdala fetvu da hidžama kvari post[268] i ovo mišljenje preferira većina učenjaka u Saudijskoj Arabiji.[269] Shodno tome, sigurnije je da se postač kloni hidžame, kako ispravnost svog posta ne bi doveo u sumnju i kako bi se klonio postupaka o kojima učenjaci imaju različite stavove.

---

266 Mišljenje o dozvoljenosti hidžame postaču prenosi se od Ebu Se'ida el-Hudrija, Ibn Mes'uda i Ummu Seleme, radijallahu 'anhum. Također, dozvoljenom je smatraju 'Urva i Se'id b. Džubejr, i to je stav trojice imama mezheba: Ebu Hanife, Malika i Šafije. Vidjeti: *El-Mugni*, 4/350; i *El-Istizkar*, 3/324–326, u kojem Ibn 'Abdu-l-Berr navodi da su hadisi o zabrani derogirani hadisima o dozvoli; *El-Muhalla*, 6/204–205; *Fethu-l-Bari*, 4/174–178; *Subulu-s-selam*, 2/158–160; i *Nejlu-l-evtar*, 4/275.

267 Stav da hidžama kvari post zastupaju Ata, Abdurrahman b. Mehdi, imam Ahmed, Ishak, Ibnu-l-Munzir i Ibn Huzejma. Ibn Kudama prenosi da su se neki ashabi u danima posta podvrgavali hidžami noću, poput Ibn Omera, Ibn 'Abbasa, Ebu Musaa i Enesa, radijallahu 'anhum. Vidjeti: *El-Mugni*, 4/350; *Medžmu'u fetava*, 25/257; *Risaletu Hakikatis-sijam*, 81–84; *Tehzibu-s-sunen*, 6/354–368; i *I'lamul-muvekki'in*, 2/52. Ibnul-Kajjim u djelu *Zadu-l-me'ad*, 4/61–62, kaže: "Oni koji smatraju da je hidžama dozvoljena postaču, za svoj stav moraju navesti četiri dokaza: da je Vjerovjesnik, sallallahu 'alejhi ve sellem, dao da mu se pusti krv dok je bio zdrav, a ne bolestan; da je dao da mu se pusti krv dok je bio kod kuće, a ne na putovanju; da je to uradio dok je postio obavezni post, a ne nafilu; da je to uradio nakon zabrane hidžame, a ne prije toga. Ako se potvrde ove četiri stvari, tada možemo prihvatiti da je postaču dozvoljena hidžama, dok u suprotnom to ne možemo prihvatiti."

268 Vidjeti: *Stalna komisija za fetve*, Fetava, 10/261–262, br. 11917.

269 Stav da hidžama kvari post odabrali su: Ibn Sa'di, u djelu *El-Ihtijarat*, 62; Muhammed b. Ibrahim u svojim *Fetvama*, 4/191; Ibn Baz u djelu *Medžmu'u fetava ve resail*, 15/217; Ibn 'Usejmin u djelima *Eš-Šerhul-mumti*, 6/378–381, i *Fetava*, 1/521; kao i Ibn Džibrin u *Fetava sijam*, 54–56.

2. U hadisu koji prenosi Enes, radijallahu 'anhu, ukazuje se na to da hidžama slabi postača pa je zbog toga i zabranjena. U ovoj zabrani ogleda se jedna od osnovnih odlika šerijata, a to je da on štiti ljude od svakog vida štete.

3. Postaču je zabranjeno da se podvrgne tretmanu puštanja krvi zbog slabosti koju prouzrokuje taj postupak, dok je onome ko obavlja taj tretman, tj. pušta krv, to zabranjeno zbog mogućnosti dospijeća krvi u grlo, tj. nije siguran da tokom puštanja krvi neće progutati koju kapljicu. Međutim, ako se tretman hidžame obavlja savremenim aparatima, koji omogućavaju puštanje krvi bez sisanja ustima, tada onome ko obavlja tretman hidžame post neće biti pokvaren.[270]

4. Puštanje krvi rasijecanjem vene (*el-fasd* i *eš-šert*) ima isti tretman kao i hidžama, tako da je post pokvaren onome ko dopusti da mu se na ovaj način pusti krv, dok osobi koja mu pušta krv to ne kvari post.[271]

5. Ko namjerno izazove curenje krvi iz nosa, kako bi smanjio pritisak u glavi ili u bilo koju drugu svrhu, post će mu biti pokvaren. Ako postaču poteče krv iz nosa bez njegove namjere, to mu neće pokvariti post makar krv bila obilna[272]. U slučaju da ga curenje krvi oslabi pa osjeti potrebu da njen gubitak nadomjesti hranom, tada mu je dozvoljeno prekinuti post jer ima status bolesnika.

---

270 Vidjeti: *Eš-Šerhu-l-mumti*, 6/382.

271 To je fetva *Stalne komisije za fetve*, 10/262, br. 547, stav šejhu-l-islama Ibn Tejmijje, *Medžmu'u fetava*, 25/268, a zastupa ga i šejh Muhammed b. Ibrahim u svojim *Fetvama*, 4/191.

272 Ovo mišljenje odabrali su Ibn Tejmijja, *El-Ihtijaratu-l-fikhijja*, 108; Ibn Ibrahim, *Fetava*, 4/191; i Ibn 'Usejmin, *Medžmu'u fetava*, 19/249. Također vidjeti: *Stalna komisija za fetve*, Fetava, 10/264, br. 3455.

6. Davanje krvi u svrhu obavljanja liječničkih pretraga (nalaza) neće pokvariti post ako se radi o maloj količini, ali je bolje da se odgodi do noći kako bi se izbjegli postupci o kojima su učenjaci zauzeli različite stavove. Ako se radi o većoj količini krvi, to onda kvari post i treba da se radi samo noću. Međutim, ako je bolesniku neophodno vađenje nalaza, tada će prekinuti post i izvaditi nalaze, a poslije napostiti taj dan jer ima status bolesnika kome je prekid posta zbog bolesti opravdan.[273]

7. Ako postač izgubi mnogo krvi u saobraćajnom udesu ili zbog neke rane, to neće utjecati na ispravnost njegovog posta. Ukoliko u takvoj situaciji osjeti potrebu da prekine post zbog slabosti organizma, tada ima status bolesnika koji može prekinuti post i propuštene dane poslije napostiti.[274]

8. Ako postač izvadi zub, to mu neće pokvariti post makar iz rane isteklo mnogo krvi, jer vađenjem zuba nije imao namjeru da pusti krv, tako da istjecanje krvi nije bilo ciljano i namjerno. Međutim, dužan je paziti da ne proguta krv, jer ako je namjerno proguta, post mu je pokvaren.[275]

9. Dijaliza kod bubrežnih bolesnika, koja podrazumijeva čišćenje krvi, a potom dodavanje u krv određenih hemijskih supstanci i hranjivih sastojaka, poput glukoze i soli, a potom povratak takve krvi u tijelo, kvari post.[276]

10. Dobrovoljno davanje krvi kvari post kao i hidžama, i zato će postač to raditi samo noću. Ako se javi potreba za dava-

---

[273] Vidjeti: *Stalna komisija za fetve*, Fetava, 10/263, br. 56, Ibn Baz, *Medžmu'u fetava*, 3/238–239, i Ibn 'Usejmin, *Medžmu'u fetava*, 19/250–251.

[274] Vidjeti: Ibn 'Usejmin, *Fetava*, 1/514.

[275] Ibn 'Usejmin, *Medžmu'u fetava*, 19/249–253.

[276] Vidjeti: *Stalna komisija za fetve*, Fetava, br. 9944.

njem krvi kako bi se spasio život bolesnika, tada mu je dozvoljeno dati krv, a post će prekinuti i poslije napostiti.[277]

11. Ovi hadisi upućuju nas na zaključak da hranjive injekcije kvare post.[278]

---

277 Vidjeti: Ibn 'Usejmin, *Fetava*, 1/511.

278 Vidjeti: *Stalna komisija za fetve*, Fetava, br. 5176.

Vrijednost dobrovoljnog posta

Od Ebu Umame, radijallahu 'anhu, prenosi se da je rekao:

عَنْ أَبِي أُمَامَةَ ﷺ قَالَ: «أَتَيْتُ رَسُولَ الله ﷺ فَقُلْتُ: مُرْنِي بِأَمْرٍ آخُذُهُ عَنْكَ، قَالَ: ﴿عَلَيْكَ بِالصَّوْمِ فَإِنَّهُ لَا مِثْلَ لَهُ﴾.

*"Došao sam Allahovom Poslaniku, sallallahu 'alejhi ve sellem, i rekao mu: 'Naredi mi nešto, da to od tebe uzmem i prakticiram!' **'Drži se posta jer se s njim ništa ne može porediti'**, reče on."* Bilježi ga en-Nesai.[279]

U drugoj predaji navodi se:

وفي لَفْظٍ آخَرَ: أَنَّ أَبا أُمَامَةَ ﷺ سَأَلَ رَسُولَ الله ﷺ فقَالَ: «أَيُّ الْعَمَلِ أَفْضَلُ؟» قَالَ: ﴿عَلَيْكَ بِالصَّوْمِ فَإِنَّهُ لَا عِدْلَ لَهُ﴾.

*da je Ebu Umama, radijallahu anhu, upitao Allahovog Poslanika, sallallahu 'alejhi ve sellem: "Koje je djelo najbolje?", a on mu je rekao: **"Drži se posta jer njemu ništa nije ravno."*** Bilježi ga en-Nesai.[280]

U jednoj predaji navodi se da je Ebu Umama, ﷺ, rekao:

وفي رِوَايَةٍ أَنَّ أَبَا أُمَامَةَ ﷺ قَالَ: «يا رَسُولَ الله، مُرْنِي بِعَمَلٍ أَدْخُلُ بِهِ الْجَنَّةَ»، فَقَالَ: ﴿عَلَيكَ بالصَّوْمِ فَإِنَّهُ لَا مِثْلَ لَهُ﴾، قَالَ: فَكَانَ أَبُو أُمَامَةَ لا يُرَى فِي بَيْتِهِ الدُّخَّانُ نَهَارًا إِلاَّ إِذَا نَزَلَ بِهِمْ ضَيْفٌ، فَإِذَا رَأُوا الدُّخَانَ نَهارًا عَرَفُوا أَنَّهُ قَدْ اعتَرَاهُم ضَيْفٌ.

*"Allahov Poslaniče, naredi mi djelo s kojim ću ući u Džennet!" **"Drži se posta jer njemu ništa nije ravno"***,

---

279 En-Nesai, *Es-Sugra* (2220).

280 En-Nesai, *Es-Sugra* (2222).

rekao je Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem. Nakon toga, iz Ebu Umamine kuće danju se nije vidio dim osim kada je imao goste. Bilježi ga Ibn Hibban.[281]

U drugoj predaji zabilježeno je da je rekao:

وفي رِوَايةٍ فقلت: «يا رَسُولَ الله، مُرْني بِعَمَلٍ»، قَالَ: ﴿عَلَيكَ بالصَّوْمِ فَإِنَّهُ لَا مِثْلَ لَهُ﴾، قَالَ: فَما رُئِي أَبو أُمَامَةَ وَ لاَ امرَأَتُهُ وَلاَ خَادِمُهُ إِلاَّ صِيَاماً، قال: فَكَانَ إِذا رُئِيَ في دَارِهم دُخانٌ بالنَّهارِ قيل: اعترَاهُم ضَيفٌ، نزَلَ بهم نَازِل، قَالَ: فلَبث بذلك مَا شَاءَ الله ثُمَّ أتَيتُهُ فقلت: «يا رَسُولَ الله أَمَرْتَنَا بِالصِّيَامِ فَأرَجُو أَنْ يَكُونَ قَدْ بَارَكَ اللهُ لَنَا فِيه. يَا رَسُولَ الله، فَمُرْني بِعَمَلٍ آخرَ»، قَالَ: ﴿اعْلَمْ أَنَّكَ لَنْ تَسْجُدَ لِلَّهِ سَجْدَةً إِلَّا رَفَعَ اللهُ لَكَ بِهَا دَرَجَةً وَحَطَّ عَنْكَ بها خَطِيئَةً﴾.

"Allahov Poslaniče, naredi mi nešto!" - ***"Drži se posta jer njemu ništa nije ravno"****, rekao mu je Poslanik*, sallallahu 'alejhi ve sellem. *Nakon toga, Ebu Umama, njegova supruga i njihov sluga stalno su postili, a ako bi se iz njihove kuće vidio dim po danu, znalo bi se da imaju goste. Tako su postupali određeno vrijeme, a potom je Ebu Umama ponovo došao Vjerovjesniku, sallallahu 'alejhi ve sellem, i rekao mu: "Allahov Poslaniče, naredio si nam post, pa se nadam da nam je Allah u tome dao bereket (blagoslov). Allahov Poslaniče, naredi mi još nešto!"* ***"Znaj, kad god padneš Allahu na sedždu, On će ti njome povećati deredžu (stepen) i obrisati loše djelo"***, reče mu Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem. Bilježe ga Ahmed, a vjerodostojnim su ga ocijenili Ibn Huzejma, Ibn Hibban i el-Hakim.[282]

---

281 Ibn Hibban (3425).

282 Ahmed (21716).

Pouke i propisi

1. Hadis ukazuje na ažurnost ashaba, radijallahu 'anhum, u postavljanju pitanja o onome što će im koristiti na ahiretu.

2. Post se ubraja u najbolja djela, a ovaj hadis ukazuje na to da je post najbolje dobro djelo. U drugom hadisu navodi se da je ipak namaz najbolje djelo: واعلَمُوا أنَّ خيرَ أعمالِكُمُ الصَّلاة ***"Znajte da je namaz vaše najbolje djelo."*** Iz ovoga bi se moglo shvatiti da vrijednost djela ovisi o onome ko ga izvršava. Tako je za neke ljude post najbolji jer ih odvraća od zabranjenih strasti i čisti njihovo srce za ibadet Uzvišenom Allahu, dok je namaz bolji za neke druge jer njihova tijela teško podnose post ili ih post slabi i usporava u izvršavanju drugih obaveza. Ibnu-l-Kajjim, Allah mu se smilovao, rekao je: *"Ko ima veliku strast prema ženama, njemu je post bolji od drugih ibadeta."*

3. Iz hadisa saznajemo da post obuzdava porive i strasti koji vode u grijeh i odvraćaju od dobrih djela. Otuda je post naređen mladiću koji nije u mogućnosti da se oženi i koji se boji da će počiniti haram. Zbog toga postu ništa nije ravno, niti se u ovom kontekstu s njim može porediti neko drugo djelo.

4. Ebu Umama i njegovi ukućani prakticirali su post dosljedno izvršavajući Poslanikovu, sallallahu 'alejhi ve sellem, preporuku, što jasno ukazuje na ažurnost ashaba, radijallahu 'anhum, u izvršavanju svih naredbi čistog šerijata.

5. Hadis, između ostalog, upućuje na to da je propisano lijepo dočekati gosta, a u lijep postupak prema gostu spada i prekidanje dobrovoljnog posta.

Post onoga ko osvane džunup

Uzvišeni Allah rekao je:

أُحِلَّ لَكُمْ لَيْلَةَ ٱلصِّيَامِ ٱلرَّفَثُ إِلَىٰ نِسَآئِكُمْ ۚ ... ﴿١٨٧﴾

"Dozvoljava vam se da se u no}ima dok traje post sastajete sa svojim ženama..."

...فَٱلْـَٔـٰنَ بَـٰشِرُوهُنَّ وَٱبْتَغُوا۟ مَا كَتَبَ ٱللَّهُ لَكُمْ ۚ وَكُلُوا۟ وَٱشْرَبُوا۟ حَتَّىٰ يَتَبَيَّنَ لَكُمُ ٱلْخَيْطُ ٱلْأَبْيَضُ مِنَ ٱلْخَيْطِ ٱلْأَسْوَدِ مِنَ ٱلْفَجْرِ ۖ ... ﴿١٨٧﴾

"...Zato se sada sastajte sa njima u želji da dobijete ono što vam je Allah ve} odredio. Jedite i pijte sve dok ne budete mogli razlikovati bijelu nit od crne niti zore; od tada postite sve do no}i..." (el-Bekara, 187)

Od 'Aiše i Ummu Seleme, radijallahu 'anhuma, prenosi se:

عَنْ عَائِشَةَ وَأُمِّ سَلَمَةَ رَضيَ الله عَنْهُمَا أنَّ رَسُولَ الله ﷺ: ﴿كَانَ يُدْرِكُهُ الْفَجْرُ وَ هُوَ جُنُبٌ مِنْ أَهْلِهِ ثُمَّ يَغْتَسِلُ وَ يَصُومُ﴾. رواه الشيخان

"da je Allahov Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, znao dočekati zoru u stanju džunupluka, jer je tokom noći imao spolni odnos sa svojom suprugom, a potom bi se okupao i postio." Bilježe ga el-Buhari i Muslim. U Muslimovoj predaji od Ummu Seleme, radijallahu 'anha, navodi se:

وفي رِوَايَةٍ لِمُسْلِمٍ مِنْ حَدِيثِ أُمِّ سَلَمَةَ رَضيَ الله عَنْهَا قَالَتْ: ﴿كَانَ رَسُولُ اللهِ ﷺ يُصْبِحُ جُنُبًا مِنْ جِمَاعٍ لاَ مِنْ حُلُمٍ، ثُمَّ لَا يُفْطِرُ وَلاَ يَقْضِي﴾.

"da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, znao dočekati zoru u stanju džunupluka uzrokovanog

spolnim aktom, a ne polucijom u snu, pa ne bi prekidao post niti bi taj dan napaštao." [283]

Muslim je zabilježio predaju od Ebu Bekra b. 'Abdu-r-Rahmana, Allah mu se smilovao, u kojoj kaže:

وَفي رِوايَةٍ لمسْلمٍ: عَنْ أَبي بَكْرِ بنِ عَبْدالرَحمنِ رَحِمَهُ اللهُ تَعَالى قَالَ: «سَمعْتُ أَبا هُرَيْرَةَ ﵁ يَقُصُ يَقُولُ في قَصَصِه: مَنْ أَدْرَكَهُ الفَجْرُ جُنُباً فَلا يَصُمْ، فَذَكَرْتُ ذَلكَ لِعَبْدِالرَحمنِ بنِ الحَارِثِ لأَبيهِ فَأَنْكَرَ ذَلكَ، فَانْطَلقَ عَبْدُالرَحمنِ، وانْطَلَقْتُ مَعَهُ، حَتَّى دَخَلْنَا عَلى عَائشَةَ وأُمِ سَلَمَةَ رَضِيَ اللهُ عَنْهُما، فَسَأَلُهما عَبْدُالرَحمنِ عَنْ ذَلك، قَالَ: فَكِلتَاهُما قَالَتْ: ﴿كَانَ النَّبِيُّ ﷺ يُصْبِحُ جُنُباً مِنْ غَيرِ حُلُمٍ ثُم يَصُومُ﴾، قَالَ: فَانْطَلَقْنَا حَتَّى دَخَلْنَا عَلى مَرْوَان، فَذَكَرَ ذَلكَ له عَبْدُالرَحمنِ، فَقَالَ مَرْوَانُ: عَزَمْتُ عَلَيْكَ إلاَّ مَا ذَهَبْتَ إِلى أَبي هُرَيْرَةَ فَرَدَدْتَ عَلَيه مَا يَقُول، قَالَ: فَجئْنَا أَبا هُرَيْرَةَ، وَأَبو بَكْرٍ حَاضِرُ ذَلكَ كُلِّه، قَالَ: فَذَكَرَ له عَبْدُالرَحمنِ، فَقَالَ أَبو هُرَيْرَةَ: أَهُمَا قَالَـــتَاهُ لَك؟ قَالَ: نَعَمْ، قَالَ: هُمَا أَعْلَمُ، ثُم رَدَّ أَبو هُرَيْرَةَ مَا كَانَ يَقُولُ في ذَلكَ إِلى الفَضْلِ ابنِ العَبَاسِ، فَقَالَ أَبو هُرَيْرَةَ: سَمعْتُ ذَلكَ مِنَ الفَضْلِ و لم أَسْمَعْهُ مِنَ النَّبِيِّ ﷺ، قَالَ: فَرَجعَ أَبو هُرَيْرَة عَما كَانَ يَقُولُ في ذَلك، قُلْتُ لِعَبْد الْمَلِك: أَقَالَتَا في رَمَضَانَ، قَالَ: ﴿كَذَلكَ كَانَ يُصْبِحُ جُنُباً مِنْ غَيرِ حُلُمٍ ثُمَّ يَصُومُ﴾. رواه مسلم

"Čuo sam Ebu Hurejru, radijallahu 'anhu, da je rekao: 'Ko dočeka zoru u stanju džunupluka, neka ne posti!' Spomenuo sam to 'Abdu-r-Rahmanu ibnu-l-Harisu, svome ocu, pa je to negirao. Potom sam krenuo sa 'Abdu-r-Rahmanom do 'Aiše i Ummu Seleme, radijallahu 'anhuma, pa ih je Abdu-r-Rahman upitao o tome. Obje su rekle: ***'Vjerovjesnik, sallallahu 'alejhi ve sellem, znao je osvanuti džunup a da nije imao poluciju (u snu, tj. imao je spolni akt sa suprugom), pa bi potom postio.'*** *Tada smo otišli Mervanu, kojem je Abdu-r-Rahman to spomenuo, a on je rekao: 'Želim da opet odeš do Ebu Hurejre i ponovo ga upitaš o tome'." 'Abdu-r-*

---

283 El-Buhari (1825), i Muslim (1109).

Rahman je otišao Ebu Hurejri, a Ebu Bekr je cijelo vrijeme bio s njim. Ebu Bekr dalje kazuje: "'Abdu-r-Rahman je Ebu Hurejri prenio šta je čuo, a on ga upita: 'Jesu li ti to njih dvije stvarno rekle?' 'Jesu', odgovori 'Abdu-r-Rahman. Na to je Ebu Hurejra, radijallahu 'anhu, rekao: 'Njih dvije bolje znaju', a zatim je pojasnio da je svoj stav utemeljio na onome što je čuo od Fadla b. 'Abbasa, rekavši: 'To sam čuo od Fadla, a nisam čuo od Vjerovjesnika, sallallahu 'alejhi ve sellem.' Nakon toga, Ebu Hurejra je odustao od dotadašnjeg stava, a ja sam upitao 'Abdu-l-Melika: *'Jesu li to njih dvije rekle i za ramazanski post?'*, a on je odgovorio: ***'I tada je znao osvanuti džunup, ali ne usljed polucije u snu, pa bi postio'***." Bilježi ga Muslim.[284]

Od Aiše, radijallahu 'anha, prenosi se:

عَنْ عَائشةَ رَضيَ اللهُ عَنْهَا: أنَّ رَجلاً جَاءَ إلى النَّبيِّ ﷺ يَسْتَفْتِيه وَ هِيَ تَسْمَعُهُ مِنْ وَرَاءِ الْبَابِ فَقَالَ: «يَا رَسُولَ الله، تُدْرِكُني الصَّلاةُ وأَنَا جُنُبٌ أَفأَصُوم؟» فَقَالَ رَسُولُ الله ﷺ: ﴿وَ أَنَاْ تُدْرِكُنِي الصَّلاَةُ وَ أَنَاْ جُنُبٌ فَأَصُومُ﴾، فَقَالَ: «لَسْتَ مِثْلَنَا يا رَسَولَ الله، غَفَرَ اللهُ لَكَ مَا تَقَدَّمَ مِنْ ذَنْبِكَ وَ مَا تَأَخَّرَ»، قَالَ: ﴿وَاللهِ إِنِّي لَأَرْجُو أَنْ أَكُونَ أَخْشَاكُمْ لِلَّهِ وَ أَعْلَمَكُمْ بِمَا أَتَّقِي﴾. رواه مسلم

da je neki čovjek došao Vjerovjesniku, sallallahu 'alejhi ve sellem, da traži fetvu, a ona je iza vrata čula kako govori: "Allahov Poslaniče, vrijeme namaza (sabaha) zatekne me u stanju džunupluka, pa da li ću postiti?" Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, reče: ***"I mene vrijeme namaza zatekne u stanju džunupluka pa postim."*** *"Ali ti nisi poput nas,*

---

284 Muslimova (1109), predaja u kojoj Ebu Hurejra, radijallahu 'anhu, spominje da ga je čuo od el-Fadla, dok se u predaji koju bilježi en-Nesai navodi da je to čuo od Usame b. Zejda. Vidjeti: *Es-Sunenul-kubra* (2931). Iz svega možemo razumjeti da je on to čuo od obojice. Vidjeti: *Šerh En-Nevevi*, 7/222; *El-Mufhim*, 3/168; i *Šerh Ibn el-Mulekkin*, 5/197.

Allahov Poslaniče", reče, "tebi je Allah oprostio sve grijehe, i prošle i buduće." Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, reče mu: ***"Tako mi Allaha, od svih vas ja sam najbogobojazniji i najbolje poznajem ono čega se trebam čuvati."*** Bilježi ga Muslim.[285]

Pouke i propisi

1. U noćima ramazana dozvoljeno je imati spolni odnos sa ženom, dok je suzdržavanje od toga (iz navodne opreznosti i pobožnosti) praksa suprotna poslaničkoj uputi, osim kada je u pitanju onaj ko boravi u itikafu zadnjih deset dana ramazana.

2. Ko u noći ramazana bude imao spolni odnos ili doživi poluciju u snu, pa gusul odgodi dok ne nastupi zora, nastavit će sa postom i u tom smislu neće snositi nikakve posljedice. O ovom pitanju postoji konsenzus učenjaka.[286]

3. Hadis ukazuje na vrijednost majki vjernika, neka je Allah zadovoljan njima, u ovom ummetu, koja se ogleda u tome što su sačuvale i drugim muslimanima prenijele dragocjeno znanje o Vjerovjesnikovom, sallallahu 'alejhi ve sellem, porodičnom i bračnom životu.

4. Kada je u pitanju Vjerovjesnikov, sallallahu 'alejhi ve sellem, porodični i bračni život, tada se prednost daje govoru majki vjernika, radijallahu anhunne, u odnosu na govor drugih ashaba, jer s tim segmentom Poslanikovog života one su bile najbolje upoznate.[287]

---

285 Muslim (1110), Malik (1/289), i Ibn Hibban (3495).

286 Ibn Bettal, *Šerh 'ala el-Buhari*, 4/49; Ibn el-Mulekkin, *Šerhu-l-Umda*, 5/195; Ibn Hadžer, *Fethu-l-Bari*, 4/147; i Eš-Ševkani, *Nejlu-l-evtar*, 4/91.

287 Vidjeti: *Fethu-l-Bari*, 4/144.

5. Odgađanje gusula (kupanja) poslije spolnog akta nakon pojave zore nije Vjerovjesnikova, sallallahu 'alejhi ve sellem, privilegija, već je propis koji vrijedi za cijeli ummet.

6. Riječi Ummu Seleme, radijallahu 'anha, o tome da je Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem: يُصْبِحُ جُنُبًا مِنْ جِـمَاعٍ لاَ مِنْ حُلُمٍ ***"znao osvanuti u stanju džunupluka uzrokovanog spolnim aktom, a ne polucijom u snu"***, sadrže dvije pouke:

- prva: da je Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, u noćima ramazana imao spolni akt sa suprugama i da je gusul odgađao do pojave zore kako bi pojasnio dozvoljenost tog postupka;

- druga: to se dešavalo zbog spolnog akta, a ne zbog polucije u snu. Polucije u snu su od šejtana, a Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, bio je sačuvan od njega.[288]

7. Vjerovjesnik, sallallahu 'alejhi ve sellem, bio je najbogobojazniji čovjek i najbolje je poznavao ono čega se treba čuvati.

8. Iz spomenutih hadisa možemo shvatiti da je post ispravan ženi koja se od hajza ili nifasa očisti prije zore, ali se okupa tek nakon što je zora već nastupila, bez obzira da li je kupanje

---

[288] Vidjeti: *El-Mufhim*, 3/167, i *Fethu-l-Bari*, 4/144. U tom smislu zabilježena je slaba predaja od Ibn Abbasa, radijallahu anhuma, u kojoj kaže: "Nijedan vjerovjesnik nikad nije polucirao u snu, jer je ta polucija od šejtana." Predaju bilježi et-Taberani u *El-Kebiru*, 11/225, br. 11564, i u *El-Evsatu*, 8062, međutim, u lancu prenosilaca nalazi se 'Abdu-l-'Aziz b. Ebu Sabit kojeg su učenjaci jednoglasno proglasili nepouzdanim, kako to spominje ‘l-Hejsemi u *Medžme'u-z-zevaidu*, 1/267. En-Nevevi je dao prednost stavu da su vjerovjesnici sačuvani polucije u snu, a hadis je protumačio rekavši da se želi reći kako je znao osvanuti džunup zbog spolnog akta, a ne zbog polucije u snu jer je od nje u osnovi bio sačuvan, analogno riječima Uzvišenog Allaha, ﷻ, kada kaže: ﴿...وَيَقْتُلُونَ ٱلنَّبِيِّـۧنَ بِغَيْرِ ٱلْحَقِّ...﴾٦١ *"...i što su vjerovjesnike bespravno ubijali..."* (el-Bekara, 61), a poznato je da ubijanje vjerovjesnika ne može biti opravdano. Vidjeti: *Šerh 'ala Muslim*, 7/222; i *Šerh Ibn el-Mulekkin*, 5/201.

odgodila iz zaborava ili svjesno i bez obzira da li je imala opravdan razlog ili ne. U ovoj situaciji za nju važi propis koji važi i za džunupa.[289]

9. Hadis podstiče na slijeđenje Vjerovjesnika, sallallahu 'alejhi ve sellem, i osuđuje cjepidlačenje i pretjerano izbjegavanje dozvoljenih stvari, kao i bespotrebno detaljiziranje prilikom postavljanja pitanja.[290]

10. Ispravnost posta džunupa i žena u hajzu i nifasu koji se okupaju nakon nastupanja zore, podrazumijeva svaki post, kako ramazanski tako i drugi. U tome nema razlike između obaveznog, zavjetnog i dobrovoljnog posta ili napaštanja.

11. U slučaju da se desi spor oko određenog pitanja, obaveza je obratiti se onome za koga vjerujemo da posjeduje znanje o tome. Zato je Ebu Hurejra, radijallahu 'anhu, rekao: *"Njih dvije bolje znaju"*, misleći na 'Aišu i Ummu Selemu, radijallahu 'anhuma, jer one su bile najbolje upoznate sa ovim pitanjima.

12. U hadisu se jasno naznačava da je Vjerovjesnikov, sallallahu 'alejhi ve sellem, sunnet konačna istina i neoboriv dokaz u rješavaju svakog razilaženja.

13. Hadis nas uči da svako ko pogriješi treba priznati grešku i postupiti pravedno kada čuje dokaz, kao što je i Ebu Hurejra, radijallahu 'anhu, priznao da dotični propis nije čuo od Vjerovjesnika, sallallahu 'alejhi ve sellem, već od druge osobe.

---

289 Vidjeti: *El-Istizkar*, 10/48; *Šerh en-Nevevi*, 7/222; i *Šerh Ibn el-Mulekkin*, 5/200.

290 *Et-Temhid*, 17/420; i *Fethu-l-Bari*, 4/149.

Neke odlike posta

Od Ebu Hurejre, radijallahu 'anhu, prenosi se da je Allahov Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, rekao:

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ ﷺ أَنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ قَالَ: ﴿الصِّيَامُ جُنَّةٌ﴾. رواه الشيخان

"Post je štit." Bilježe ga el-Buhari i Muslim.[291]

U Ahmedovoj predaji navodi se:

وَفِي رِوَايَةٍ لأَحْمَدَ: ﴿الصِّيَامُ جُنَّةٌ وَحِصْنٌ حَصِينٌ من النَّارِ﴾.

"Post je štit i jaka utvrda koja štiti od Vatre." [292]

Od Džabira, radijallahu 'anhu, prenosi se da je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao:

عَنْ جَابِرٍ ﷺ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ: ﴿إِنَّ الصِّيَامَ جُنَّـةٌ يَسْتَجِنُّ بِهَا الْعَبْدُ مِنَ النَّارِ﴾.

"Post je štit kojim se Allahov rob štiti od Vatre." [293]

Od Osmana b. Ebu 'Ãsa es-Sekafija, radijallahu 'anhu, prenosi se da je rekao:

عَنْ عُثْمانَ بنِ أَبِي العَاصِ الثَقَفِيِّ ﷺ قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللهِ ﷺ يَقُولُ: ﴿الصِّيَامُ جُنَّـةٌ مِنَ النَّارِ كَجُنَّةِ أَحَدِكُمْ مِنَ القِتَالِ﴾.

"Čuo sam Allahovog Poslanika, sallallahu 'alejhi ve sellem, da kaže: ***'Post je štit od Vatre poput štita koji koristite u borbi'****."* [294]

---

[291] El-Buhari (1795), i Muslim (1151).

[292] Ahmed (2/402).

[293] Ahmed (3/396).

[294] Ahmed (4/22), en-Nesai (4/167), i Ibn Madža (1639). Vjerodostojnim su ga ocijenili Ibn Huzejma (2125), i Ibn Hibban (3649).

Od Ebu 'Ubejde ibnu-l-Džerraha, radijallahu 'anhu, prenosi se da je rekao:

عَنْ أَبِي عُبَيْدَةَ بنِ الجَرَّاحِ ﷺ قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ الله ﷺ يَقُولُ: ﴿الصَّوْمُ جُنَّـةٌ مَا لَمْ يَخْرِقْهَا﴾.

"Čuo sam Allahovog Poslanika, sallallahu 'alejhi ve sellem, da kaže: ***'Post je štit dok ga (postač) ne probije'****."*[295]

"Štit" - الجُـنَّةُ/el-džunnetu, spomenut u hadisima odnosi se na الوِقَايَةُ وَ السِّتْرُ - *zaštitu* i *zastor*, i znači da je post - سِترٌ مِنَ النَّارِ - *zastor od Vatre.*[296]

---

[295] En-Nesai (4/167), Ahmed (1/195), et-Tajalisi (227), Ebu Ja'la (878), i ed-Darimi (1732). Dobrim ga je ocijenio el-Munziri (2/940, br. 1643), a vjerodostojnim šejh Ahmed Šakir (1690). U senedu hadisa nalazi se Bešar b. Ebu Sejf el-Džurmi za kojeg je samo Ibn Hibban rekao da je pouzdan. Albani je ovaj hadis u knjizi *Da'if Sunen en-Nesai* ocijenio slabim, vjerovatno zbog spomenutog prenosioca. Međutim, ovaj hadis pojačan je drugim sličnim hadisima.

[296] El-Kurtubi, nakon što je ustvrdio da riječ صِيَام د *"sijam" – post*, sama po sebi znači - *zastor*, u vezi sa značenjem riječi جُنّة *"džunna" – štit*, spomenuo je:

- da je post štit u smislu propisanosti, pa bi značenje hadisa bilo da postač treba čuvati svoj post od svega što ga kvari, i na to značenje ukazuju Poslanikove, sallallahu 'alejhi ve sellem, riječi: فَلاَ يرفثْ ***"...neka ne govori bestidno..."***;

- da je post štit u smislu koristi koju donosi, a to je slabljenje strasti, i na to ukazuje hadis: يذر شهوته وَ طَعَامهُ مِنْ أَجْلِي ***"Postač ostavlja svoju hranu i piće zbog Mene"***;

- da je post štit u smislu nagrade, i na to jasno ukazuje hadis: مَنْ صَامَ يَوْماً فِي سَبِيلِ اللهِ بِاعِد الله وَجْهَهُ عَنِ النَّارِ سَبْعِينَ خَرِيفاً ***"Ko isposti jedan dan na Allahovom putu, Allah će njegovo lice udaljiti od Vatre sedamdeset godina."***

Pouke i propisi

1. Iz citiranih hadisa saznajemo da post obuzdava strasti koje ljude odvode u Vatru, i zato je on zastor od Vatre. El-'Iraki je rekao: *"Post je štit od Vatre jer suzbija strasti, a Vatra je okružena strastima."* [297]

2. Hadis ukazuje na vrijednost posta i na to da musliman treba što više postiti dobrovoljni post, ako ga podnosi, ali da ne dozvoli da ga on odvrati od drugih djela koja su vrednija, poput džihada.

3. Post će biti štit od Vatre ako se ne bude činilo ništa što će umanjiti ili u potpunosti anulirati njegovu vrijednost i nagradu, poput ogovaranja, prenošenja tuđih riječi, laži i psovki. U tom smislu zabilježena je predaja od Ebu 'Ubejde, radijallahu 'anhu, u kojoj se navodi: الصَّوْمُ جُنَّـةٌ مَا لَمْ يَخْرِقْهَا ***"Post je štit dok ga (postač) ne probije."*** Ovaj *štit* probija se činjenjem zabranjenih djela. Stoga postač, kako bi mu post bio zastor od Vatre, svoj post treba čuvati od svih loših djela koja će umanjiti ili u potpunosti anulirati njegovu vrijednost i nagradu.

4. Hadisi nam kazuju da je post propisan s ciljem odgoja duše i poboljšanja vjernikovog srca, a ne zbog pukog suzdržavanja od jela i pića.

---

[297] *Tarhu-t-tesrib fi šerhi-t-takrib,* 4/90.

Propisanost itikafa

Uzvišeni Allah je rekao:

...وَعَهِدْنَآ إِلَىٰٓ إِبْرَٰهِـۧمَ وَإِسْمَـٰعِيلَ أَن طَهِّرَا بَيْتِىَ لِلطَّآئِفِينَ وَٱلْعَـٰكِفِينَ وَٱلرُّكَّعِ ٱلسُّجُودِ ﴿١٢٥﴾

"...I Ibrahimu i Isma'ilu naredili smo: 'Hram Moj o~istite za one koji ga budu obilazili, koji budu tu boravili (u itikafu) i koji budu molitvu obavljali'." (el-Bekara, 125);

وَلَا تُبَـٰشِرُوهُنَّ وَأَنتُمْ عَـٰكِفُونَ فِى ٱلْمَسَـٰجِدِ ۗ تِلْكَ حُدُودُ ٱللَّهِ فَلَا تَقْرَبُوهَا ۗ كَذَٰلِكَ يُبَيِّنُ ٱللَّهُ ءَايَـٰتِهِۦ لِلنَّاسِ لَعَلَّهُمْ يَتَّقُونَ ﴿١٨٧﴾

"Sa ženama ne smijete imati snošaja dok ste u itikafu u džamijama. To su Allahove granice, i ne približavajte im se! Eto tako Allah objašnjava ljudima propise Svoje da bi se onoga što im je zabranjeno klonili." (el-Bekara, 187)

Od 'Abdullaha b. Omera, رضي الله عنهما, prenosi se da je rekao:

عَنْ عَبْدِالله بنِ عُمَرَ رَضيَ اللهُ عَنْهُمَا قَالَ: ﴿كَانَ رَسُولُ الله ﷺ يَعتَكِفُ العَشَرَ الأَوَاخِرَ من رَمَضَانَ﴾. متفق عليه

"Allahov Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, u zadnjih deset dana ramazana boravio je u džamiji u itikafu." (Muttefekun 'alejhi)[298]

Od 'Aiše, radijallahu 'anha, prenosi se:

عن عَائِشَةَ رَضيَ الله عَنْهَا: ﴿أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ كَانَ يَعْتَكِفُ الْعَشَرَ الأَوَاخِرَ مِنْ رَمَضَانَ حَتىَّ تَوَفَّاهُ اللهُ، ثُمَّ اعْتَكَفَ أَزْوَاجُهُ مِنْ بَعْدِهِ﴾. متفق عليه

---

298 El-Buhari (1921), i Muslim (1171).

da je Vjerovjesnik, sallallahu 'alejhi ve sellem, zadnjih deset dana ramazana boravio u džamiji u itikafu sve dok mu Allah nije dušu uzeo, a potom su to prakticirale njegove supruge. (Muttefekun alejhi)[299]

Pouke i propisi

1. Iz hadisa saznajemo da je itikaf bio propisan i narodima prije nas.

2. Itikaf je propisan i nama kao pritvrđeni sunnet. On predstavlja veličanstveni ibadet kojim se približavamo Uzvišenom Allahu i zato ga je Vjerovjesnik, sallallahu 'alejhi ve sellem, redovno prakticirao. Ez-Zuhri, *rahimehullah* - Allah mu se smilovao, rekao je: *"Čudno je ponašanje muslimana! Napustili su boravak u itikafu, a Vjerovjesnik, sallallahu 'alejhi ve sellem, nije ga izostavljao, već ga je, otkako je stigao u Medinu, prakticirao svake godine u zadnjih deset dana ramazana, sve dok ga Uzvišeni Allah nije uzeo Sebi."*[300] Od 'Atãa el-Horasanija, *rahimehullah* - Allah mu se smilovao, prenosi se da je rekao: *"Nekad se govorilo da je primjer čovjeka u itikafu sličan primjeru roba koji se baci pred svoga Gospodara, a potom kaže: 'Gospodaru moj, neću prestati dok mi ne oprostiš! Gospodaru moj, neću prestati dok mi ne oprostiš'!"* [301]

3. Itikaf se može obavljati samo u džamiji, čak i ako se u toj džamiji ne klanja džuma-namaz. Izlazak iz džamije radi klanjanja džuma-namaza neće pokvariti itikaf, pa makar se i ranije otišlo na džumu.

---

299 El-Buhari (1922), i Muslim (1172).

300 Ibn Bettal, *Šerh 'ala el-Buhari*, 4/181.

301 Ibn Bettal, *Šerh 'ala el-Buhari*, 4/182.

4. Onome ko nije obavezan dolaziti u džamiju radi namaza u džematu, dozvoljeno je boraviti u itikafu u mesdžidu u kojem se ne klanja pet vakat-namaza, poput napuštenih mesdžida, mesdžida na pijacama i u trgovinskim centrima, odmaralištima i tome slično.[302]

5. Kao što je Vjerovjesnik, sallallahu 'alejhi ve sellem, boravio u itikafu zadnjih deset dana ramazana, isto tako su postupale i njegove supruge, radijallahu anhunne. Primarna svrha Poslanikovog itikafa bila je traženje Lejletu-l-kadra.

6. Za vrijeme itikafa zabranjen je intimni odnos među supružnicima. Onome ko stupi u intimni odnos sa suprugom, itikaf je pokvaren, ali nije obavezan da ga nadoknadi niti da se iskupi za taj prijestup. Vjerodostojno se od Ibn 'Abbasa, radijallahu te'ala 'anhuma, prenosi da je rekao:

وقد صَحَّ عَنِ ابنِ عَبَّاسٍ رَضيَ اللهُ عَنْهُما أَنَّهُ قَالَ: «إِذَا جَامَعَ الْمُعْتَكِفُ أَبْطَلَ اعْتِكَافَهُ واسْتَأْنَف»

"Ukoliko onaj ko boravi u itikafu spolno opći, pokvario je svoj itikaf i krenut će iznova." [303]

7. Onome ko zaboravi da je u itikafu pa spolno opći sa suprugom,[304] to neće pokvariti itikaf, kao što mu neće pokvariti ni post, jer je to učinio u zaboravu.[305]

---

[302] Vidjeti: *Eš-Šerhu-l-mumti*, 6/509.

[303] Bilježi ga Ibn Ebu Šejba (2/338), dok ga je Albani ocijenio vjerodostojnim, *Irvau-l-galil*, 4/148, rekavši: "Ispunjava uvjete el-Buharija i Muslima."

[304] Odnosno, kada opravdano izađe iz džamije i ode kući radi neke potrebe. (op. prev.)

[305] Vidjeti: *El-Istizkar*, 3/404.

Boravak žena u itikafu

Od 'Aiše, radijallahu 'anha, prenosi se:

عَنْ عَائِشَةَ رَضيَ اللهُ عَنْهَا: «أَنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ ذَكَرَ أَنْ يَعْتَكِفَ الْعَشْرَ الْأَوَاخِرَ مِنَ رَمَضَانَ فَاسْتَأْذَنَتهُ عَائِشَةُ فَأَذِنَ لَهَا، وسَأَلَتْ حَفْصَةُ عَائِشَةَ أَنْ تَستَأْذِنَ لَها ففعَلَتْ، فَلَما رَأَتْ ذَلِكَ زَيْنَبُ بِنْتُ جَحْشٍ أَمَرَتْ بِبِنَاءٍ فَبُنِيَ لَها، قَالَتْ: وكَانَ رَسُولُ اللهِ ﷺ إِذَا صَلَّى انْصَرَفَ إِلى بِنَائِهِ، فَبَصُرَ بِالأَبْنِيَةِ فَقَالَ: ﴿مَا هَذا؟﴾ قَالُوا بِنَاءُ عَائِشَةَ وَحَفْصَةَ وزَيْنَب، فَقَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: ﴿آلبِرَّ أَرَدْنَ بِهَذَا؟!﴾ **مَا أَنَا بِمُعْتَكِفٍ**، فَرَجَعَ، فَلَما أَفْطَرَ اعْتَكَفَ عَشْراً مِنْ شَوَّال» متفق عليه.

da je Allahov Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, spomenuo kako će zadnjih deset dana ramazana provesti u itikafu*, pa je 'Aiša zatražila dozvolu da i ona isto učini te joj je dozvolio. Hafsa je potom pitala 'Aišu da i u njeno ime zatraži dozvolu, što je ova i učinila. Kada je to vidjela Zejneba bint Džahš, naredila je da se i za nju postavi šator (u džamiji), i to je učinjeno. Kada je Allahov Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, nakon namaza, pošao u svoj šator, ugledao je ostale šatore te je upitao:* ***"Šta je ovo?"*** *Obavijestili su ga da su to šatori 'Aiše, Hafse i Zejnebe. Tada je rekao:* ***"Zar su ovim htjele dobročinstvo?! Ja više nisam u itikafu!"****, a potom se vratio. Kada je ispostio (ramazan), proveo je u itikafu deset dana ševvala.* (Muttefekun alejhi). U predaji koju bilježi Muslim kaže se:

وَفي رِوَايَةٍ لمُسْلمٍ: «كَانَ رَسُولُ اللهِ ﷺ إِذَا أَرَادَ أَنْ يَعْتَكِفَ صَلَّى الْفَجْرَ ثُمَّ دَخَلَ مُعْتَكَفَهُ، وإِنَّهُ أَمَرَ بِخِبَائِهِ فَضُرِبَ أَرَادَ الاعْتِكَافَ فِي الْعَشْرِ الْأَوَاخِرِ مِنْ رَمَضَانَ، فَأَمَرَتْ زَيْنَبُ بِخِبَائِهَا فَضُرِبَ، وَأَمَرَ غَيْرُهَا مِنْ أَزْوَاجِ النَّبِيِّ ﷺ بِخِبَائِهِ فَضُرِبَ، فَلَمَّا صَلَّى رَسُولُ اللهِ ﷺ الفَجْرَ نَظَرَ فَإِذَا الأَخْبِيَةُ، فَقَالَ: ﴿آلبِرَّ تُرِدْنَ؟﴾ فَأَمَرَ بِخِبَائِهِ

فَقُوِّضَ، وَتَرَكَ الْإِعْتِكَافَ فِي شَهْرِ رَمَضَانَ حَتَّى اعْتَكَفَ فِي الْعَشْرِ الْأَوَّلِ مِنْ شَوَّالِ»

*"**Kada bi Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, htio započeti sa itikafom, klanjao bi sabah-namaz, a potom bi došao na mjesto u džamiji na kojem je planirao boraviti. Tako je jedne godine zadnjih deset dana ramazana htio provesti u itikafu te je naredio da mu se u džamiji postavi šator**, što je i učinjeno. Ugledavši to, Zejneba je zatražila da se i njoj postavi šator, pa su i druge Vjerovjesnikove, sallallahu alejhi ve sellem, supruge zatražile da se i njima postave šatori u džamiji. Kada je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, klanjao sabah-namaz, ugledao je šatore te je rekao: **'Zar ste ovim htjele dobročinstvo?!'** Tada je naredio da se njegov šator ukloni i (te godine) nije boravio u itikafu u mjesecu ramazanu, već je to učinio u prvih deset dana mjeseca ševvala."* [306]

Pouke i propisi

1. Iz hadisa se može zaključiti da je ženama dozvoljeno da itikaf obavljaju u džamijama ako to neće uzrokovati smutnju.[307]

2. Ženi nije dozvoljen boravak u itikafu bez dozvole muža, i to je jednoglasan stav učenjaka.[308] Ako to učini bez njegove

---

[306] El-Buhari (1940), i Muslim (1172).

[307] Vidjeti: *Šerh en-Nevevi*, 8/70; *El-Mufhim*, 3/248; *Šerh Ibn el-Mulekkin*, 5/429. Ibn 'Abdu-l-Berr prenosi da je El-Esrem rekao: "Čuo sam Ahmeda b. Hanbela kako, upitan o itikafu žena, odgovara: 'Da, žene su boravile u itikafu'." Vidjeti: *Et-Temhid*, 1/195.

[308] *Šerh Ibn el-Mulekkin*, 5/429.

dozvole, on ima pravo da je izvede iz itikafa. Ako muž dozvoli ženi da boravi u itikafu, dozvoljeno mu je da joj nakon toga, zbog određene potrebe, zabrani boravak.[309]

3. Dozvoljeno je prekinuti itikaf, kada za tim postoji potreba.[310]

4. Itikaf je ispravno obavljati samo u džamiji. Da je dozvoljeno drukčije, u tom slučaju žene bi itikaf obavljale u svojim kućama ili na drugim mjestima.[311]

5. Mužu je dozvoljeno da svojim suprugama i ostalim ukućanima izrekne odgovarajuću kaznenu mjeru ako primijeti da su učinili nešto što zahtijeva da tako postupi.

Vjerovjesnik, sallallahu 'alejhi ve sellem, nakon prethodne dozvole, zabranio je itikaf svojim suprugama[312] iz bojazni da se kod njih ne pojavi nadmetanje i hvalisanje potaknuto ljubomorom.[313]

6. Iz hadisa se razumije da je propisano nadoknaditi propuštene nafile – dobrovoljne ibadete.[314]

7. Hadis nam govori o tome da pretjerana ljubomora ne donosi dobro, jer potječe iz zavisti, koja je pokuđena i loša osobina.

8. Iz hadisa shvatamo da je dozvoljeno ostaviti bolju i vrijed-

---

[309] Vidjeti: *Šerh en-Nevevi*, 8/70: *El-Mufhim*, 3/245; i *Fethu-l-Bari*, 4/277.

[310] Šejh Ibn Baz, Allah mu se smilovao, rekao je: "Započeti itikaf nije obaveza završiti, niti ga kvari odlazak na džuma-namaz (u drugu džamiju)."

[311] Vidjeti: *Šerh en-Nevevi*, 8/68; i *Fethu-l-Bari*, 4/277.

[312] Ova zabrana odnosila se samo na ramazan te godine. (op. prev.)

[313] Vidi: *Šerh En-Nevevi*, 8/69; *El-Mufh*im, 3/245; *Minhatu-l-Bari*, 4/464; i *Hašijetu es-Sindi 'ala el-Buhari*, 2/45.

[314] *Fethu-l-Bari*, 4/277.

niju stvar ako u tome postoji određena korist.[315]

9. U hadisu se nalazi dokaz o tome da samim donošenjem nijjeta – odluke, o boravku u itikafu, ovaj ibadet ne postaje obavezan.[316]

10. Osobi koja boravi u itikafu dozvoljeno je da odabere mjesto u džamiji na kojem će boraviti i odvojiti se od ostalih ljudi, pod uvjetom da se time ne stvara gužva u džamiji. Prilikom odabira mjesta treba voditi računa o tome da odabere mjesto u kraju džamije, kako bi drugi klanjači imali dovoljno prostora, ali i kako bi se što više odvojio od ljudi i osamio.[317]

11. Vjerovjesnikov, sallallahu 'alejhi ve sellem, postupak ukazuje na visinu njegovog morala i lijep odnos prema suprugama. Kada im je, sankcionirajući ih, zabranio itikaf, bojeći se za njih pretvaranja – rijaluka, i on je napustio itikaf, mada je njima mogao zabraniti, a on sam ostati u itikafu. Međutim, i on je izašao iz itikafa saosjećajući sa njima, želeći ih udobrovoljiti i prema njima postupiti na najljepši način.[318] Ovako musliman treba postupati prema svojoj porodici i ne dozvoliti da sankcije pređu u osvetu i zlobu.

---

315 *Šerh Ibn Bettal*, 4/182; i *Fethu-l-Bari*, 4/277.

316 U svom *Komentaru* na *Sahihu Muslim (Šerh Nevevi)*, 8/68, en-Nevevi je o ovome prenio konsenzus učenjaka.

317 *Šerh En-Nevevi*, 8/69.

318 Ovo spominje el-Kurtubi, Allah mu se smilovao, koji kaže: "Vjerovatno se bojao da će, ako ostane sam u itikafu, ljudi misliti da itikaf ženama nije ni propisan." Vidjeti: *El-Mufhim*, 3/246. Ibn Bettal, Allah mu se smilovao, rekao je: "Napustio je itikaf kako bi udobrovoljio supruge a ne želeći da ga samo on obavi, a da njima zabrani." Vidjeti: *Šerhu-l-Buhari*, 4/169. Šejh Zekerijja el-Ensari spominje da je Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, itikaf napustio kako bi na najupečatljiviji način osudio njihov postupak ili iz bojazni od stvaranja gužve u džamiji. Vidjeti: *Minhatu-l-Bari*, 4/44.

12. Kada žena tokom boravka u itikafu dobije mjesečnicu, prekinut će itikaf i izaći iz džamije, a kada se okupa, može nastaviti sa itikafom.[319]

13. Ko odluči učiniti neko dobro djelo, ali ga ne započne, ima pravo odustati od njegovog činjenja i nikada ga i ne izvršiti, a može ga odgoditi i za neko drugo vrijeme.[320]

14. Ukoliko se utvrdi da se određena osoba pretvara prilikom činjenja nekog dobrog djela, tj. da pri sebi ima rijaluka, tada je dotičnoj osobi dozvoljeno zabraniti izvršenje tog djela i poduzeti odgovarajuće korake da se obustavi njegovo činjenje, što potkrepljuju Vjerovjesnikove, sallallahu alejhi ve sellem, riječi: آلبِرَّ تُرِدْنَ؟ ***"Zar su ovim htjele postići dobročinstvo?!"***, tj. vi ste tim postupkom željele da budete u Poslanikovoj, sallallahu 'alejhi ve sellem, blizini i da mu se tako približite. Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, osujetio je njihove namjere, a izvršenje svog ibadeta odgodio je za kasnije.[321]

15. Boravak u itikafu podrazumijeva osamljivanje i odvajanje od porodice i ostalih ljudi, što je pohvalno tokom itikafa, ali nije pokuđeno sastati se sa njima tokom klanjanja namaza, objedovanja ili obavljanja neke druge potrebe.[322]

16. Propisano je da se itikaf obavlja u ramazanu i to je Vjerovjesnikova, sallallahu 'alejhi ve sellem, uputa i sunnet. Međutim, itikaf je dozvoljeno obavljati i u drugim mjesecima, a dokaz za to jeste Vjerovjesnikovo, sallallahu 'alejhi ve sellem,

---

319 Ovo je mišljenje većine: ez-Zuhrija, er-Rebije, Malika, el-Evzaija, Ebu Hanife i Šafije, a njihovo mišljenje prenose Ibn Bettal, 4/174; i Ahmed, *El-Mugni*, 4/487.

320 Vidjeti: *Šerh Ibn Bettal*, 4/183.

321 Ibid.

322 *Šerh Ibn el-Mulekkin*, 5/435.

obavljanje itikafa u mjesecu ševvalu, što se spominje u ovom hadisu.[323]

17. Itikaf je dozvoljeno obavljati u prostorijama koje se nalaze u džamiji ako se kroz vrata tih prostorija direktno ulazi u džamiju. Međutim, ako se te prostorije nalaze izvan džamije, onda one nemaju propis džamije makar im vrata vodila direktno u unutrašnjost džamije.[324]

---

323 Vidjeti: Ibn 'Usejmin, *Fikhu-l-'ibadat*, 208.

324 *Stalna komisija za fetve*, Fetava, 6718.

Šta je dozvoljeno u itikafu

'Aiša, radijallahu 'anha, kazuje:

عن عَائِشَةَ رَضيَ الله عَنْهَا: ﴿أَنَّهَا كَانَتْ تُرَجِّلُ النَّبِيَّ ﷺ وَهِيَ حَائِضٌ وَ هُوَ مُعْتَكِفٌ فِي الْمَسْجِدِ وَهِيَ فِي حُجْرَتِهَا يُنَاوِلُهَا رَأْسَهُ﴾. رواه الشيخان

da je za vrijeme menstrualnog ciklusa češljala Vjerovjesnika, sallallahu 'alejhi ve sellem, dok je on boravio u džamiji, u itikafu. Ona je bila u svojoj sobi, a on bi joj samo proturio svoju glavu. Hadis bilježe dva šejha (el-Buhari i Muslim). U Muslimovoj predaji navodi se:

وفي رواية لمسلم: ﴿وَ كَانَ لَا يَدْخُلُ الْبَيْتَ إِلَّا لِحَاجَةِ الْإِنسَانِ﴾. ***"...u kuću je ulazio samo radi fiziološke potrebe."*** [325]

U predaji koju bilježi Ebu Davud od 'Aiše, radijallahu 'anha, navodi se:

وفي رِوايَةٍ لأَبِي دَاودَ عَنْ عَائِشَةَ رَضيَ اللهُ عَنْهَا قَالَتْ: ﴿كَانَ رَسُولُ الله ﷺ يَكُونُ مُعْتَكِفًا فِي الْمَسْجِدِ فَيُنَاوِلُنِي رَأْسَهُ من خَلَلِ الحُجْرَةِ فَأَغْسِلُ رَأْسَهُ﴾.

"Allahov Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, boravio bi u džamiji u itikafu pa bi mi pružao glavu kroz vrata moje sobe, a ja bih mu je oprala." [326]

U drugoj predaji kaže se: وفي رِوَايَةٍ: ﴿فَأُرَجِّلُهُ وَ أَنَا حَائِضٌ﴾. ***"...pa sam ga češljala, a imala sam menstruaciju."*** [327]

Također, od 'Aiše, radijallahu 'anha, prenosi se:

---

325 El-Buhari (1941), Muslim (297), Malik (1/60).

326 Ebu Davud (2469).

327 El-Buhari (1924), i Muslim (1/31).

وعَنْهَا رَضِيَ اللهُ عَنْهَا عَنِ النَّبِيِّ ﷺ ﴿أَنَّهُ كَانَ إِذَا اعْتَكَفَ لَمْ يَدْخُلْ بَيْتَهُ إِلَّا لِحَاجَةِ الْإِنْسَانِ الَّتِي لَا بُدَّ مِنْهَا﴾. رواه النسائي

da Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, tokom boravka u itikafu ne bi ulazio u kuću osim zbog neodložive potrebe. Predaju bilježi en-Nesai.[328]

Isto tako od 'Aiše, radijallahu 'anha, prenosi se da je rekla:

وعَنْهَا رَضِيَ اللهُ عَنْهَا قَالَتْ: «إِنِّي كُنْتُ لأَدْخُلُ الْبَيْتَ لِلْحَاجَةِ وَ الْمَرِيضُ فِيهِ فَمَا أَسْأَلُ عَنْهُ إِلاَّ وَ أَنَاْ مَارَّة.» رواه مسلم

"Kada bih (iz itikafa) ulazila u kuću, ja bih, čak i ako bi bolesnik bio u kući, samo u prolazu upitala za njegovo (zdravlje)." Bilježi ga Muslim.[329]

'Aiša, radijallahu 'anha, rekla je:

وقالت رَضِيَ اللهُ عَنْهَا: «السُّنَّةُ عَلَى الْمُعْتَكِف أَلاَّ يَعُودَ مَرِيضًا، وَ لاَ يَشْهَدَ جَنَازَة، وَلاَ يَمَسَّ امْرَأَةً، وَلاَ يُبَاشِرَهَا، وَلاَ يَخْرُجَ لِحَاجَةٍ إِلاَّ لِمَا لاَ بُدَّ مِنْهُ، وَ لاَ اعْتِكَافَ إِلاَّ بِصَوْمٍ، وَ لاَ اعْتِكَافَ إِلاَّ فِي مَسْجِدٍ جَامِعٍ.» رواه أبو داود

"Onome ko boravi u itikafu sunnet je da ne obilazi bolesnika, ne prati dženazu, ne dodiruje suprugu niti joj strasno prilazi i da ne izlazi iz džamije osim radi neodložive potrebe. Boravak u itikafu nije validan bez posta niti je validno obavljanje itikafa izvan džamije." Bilježi ga Ebu Davud.[330]

---

328 Ovaj hadis u osnovnom obliku bilježe: el-Buhari (1941), i Muslim (297), a spomenutu predaju bilježi en-Nesai u djelu *El-Kubra* (3369).

329 Muslim (297).

330 Ebu Davud (2473). Zabilježio ga je i ed-Darekutni (2/201), koji je rekao da su to ustvari riječi ez-Zuhrija, Allah mu se smilovao. El-Bejheki u *Sunenu*, (4/321), navodi da su to riječi 'Urve, Allah mu se smilovao. Vidjeti: *Fethu-l-Bari*, 4/273; i *Et-Temhid*, 8/320.

Pouke i propisi

1. Iz hadisa saznajemo da se žena u menstrualnom ciklusu smatra čistom, odnosno kada se kaže da je nečista, to se ne odnosi na stvarnu nečistoću, izuzev dijela tijela iz kojeg se pojavljuje krv (spolni organ).[331] Ovo se, također, odnosi i na osobu u stanju džunupluka.[332]

2. Ukoliko osoba iz džamije proturi jedan dio svoga tijela, ili nešto doda ili uzme kroz džamijski prozor ili vrata, to neće utjecati na ispravnost itikafa.[333]

3. Hadis ukazuje na propisanost pranja glave i češljanja, mirisanja, kupanja, brijanja dlaka sa stidnih mjesta i uljepšavanja onome ko boravi u itikafu.[334]

4. Iz hadisa saznajemo da je Vjerovjesnik, sallallahu 'alejhi ve sellem, imao gustu kosu.

5. Onome ko ima gustu kosu sunnet je da vodi brigu o njenoj čistoći i urednosti. Sve što je suprotno čistoći i lijepom izgledu nije od sunneta niti šerijata.[335]

6. Iz Vjerovjesnikove, sallallahu 'alejhi ve sellem, brige o kosi i češljanju zaključujemo da je čovjeku dozvoljeno sve što je korisno za njegovo tijelo, bilo da se radi o hrani koju

---

[331] Vidjeti: *Et-Temhid*, 8/324, dok je na drugom mjestu prenio konsenzus o tom pitanju, 22/137. Isto spominje en-Nevevi, *Šerh 'ala Muslim*, 1/134. Vidjeti: *Šerh Ibn Bettal*, 4/164.

[332] *Šerh Ibn el-Mulekkin*, 5/437.

[333] Vidjeti: *Šerh en-Nevevi*, 3/208; i *'Avnu-l-ma'bud*, 7/102.

[334] *'Avnu-l-ma'bud*, 7/102.

[335] *El-Istizkar*, 1/330; i *Šerh Ibn el-Mulekkin*, 5/438.

unosi u organizam, kremama koje nanosi na kožu ili nečemu drugom.[336]

7. Onome ko je u itikafu dozvoljeno je da gleda i dodiruje svoju suprugu, pod uvjetom da se ne radi o strastvenom dodiru.[337]

8. Hadis ukazuje na to da je supruzi propisano da služi svoga supruga u smislu pranja njegove glave i češljanja, pranja odjeće i slično.[338]

9. Onome ko boravi u itikafu nije dozvoljeno da izlazi iz džamije osim radi obavljanja uobičajenih potreba, poput fiziološke potrebe, nabavke hrane i pića, ako nema ko da mu ih donese u džamiju. Također, dozvoljeno mu je da izađe iz džamije i zbog ostalih potreba koje ne može obaviti u njoj i to mu neće pokvariti itikaf.[339]

10. Onaj ko se zakune da neće ulaziti u kuću, a potom proturi samo glavu dok mu ostatak tijela ostane van kuće, time neće prekršiti zakletvu.[340]

11. Kada onaj ko boravi u itikafu izađe iz džamije zbog neodložive potrebe, nije obavezan žuriti pri hodu, već će hodati uobičajenom brzinom, ali mu je obaveza vratiti se odmah nakon njenog obavljanja.[341]

---

336 Vidjeti: *Šerh Ibn Bettal 'ala el-Buhari*, 4/165.

337 *Šerh en-Nevevi*, 1/134.

338 *Šerh en-Nevevi*, 3/208.

339 Vidjeti: *Et-Temhid*, 8/327; *Tarhu-t-Tesrib*, 4/169; *El-Furu'*, 3/134; i *El-Mugni*, 3/68.

340 *Me'alimu es-Sunen bi hamiš Ebi Davud*, 2/834; *Šerh Ibn Bettal*, 4/166; *Šerh Ibn el-Mulekkin*, 5/437, i *'Avnul ma'bud*, 7/102.

341 Vidjeti: *El-Mugni*, 3/69.

12. Hadis nam govori da iz itikafa nije dozvoljeno izlaziti radi obilaska bolesnika niti radi dženaze, i to je stav velike većine učenjaka.[342] Osoba u itikafu ima pravo pitati za bolesnika u prolazu, bez zadržavanja.[343]

13. Ko izađe zbog opravdanog razloga, poput smrti oca ili sina, a taj izlazak nije izuzeo u nijjetu na početku itikafa[344], vratit će se i iznova započeti itikaf nakon što se okonča to zbog čega je izašao.[345]

14. U hadisu se nalazi dokaz da žena treba boraviti u kući svoga muža, pa makar on iz određenog razloga i nemao potrebu da ulazi kod nje, ili ima šerijatski opravdan razlog poput putovanja i itikafa. Žena ne treba da iz muževe kuće izlazi bez njegove dozvole.[346]

15. Hadis nam govori da itikaf nije ispravan onome ko iz njega bespotrebno izađe.[347]

16. Oko pitanja ispravnosti itikafa bez posta i boravka u džamiji postoje različita mišljenja učenjaka. Ispravno je da za validnost itikafa nije nužno biti postač jer je Vjerovjesnik, sallallahu 'alejhi ve sellem, bio u itikafu u mjesecu ševvalu, u kojem nije postio. Također, dozvoljeno je radi itikafa boraviti u džamiji u kojoj se klanjaju svi namazi osim džume. Na džumu će

---

342 Vidjeti: *Šerh Ibn Bettal*, 4/166.

343 *Šerh Ibn el-Mulekkin*, 5/439.

344 Ko nanijjeti boraviti u itikafu, a planira ili očekuje da će mu itikaf biti prekinut određenom potrebom zbog koje će izaći iz džamije, može prije samog ulaska u itikaf u svom nijjetu taj izlazak uzeti u obzir, tj. zanijjetiti da će izaći radi dotične potrebe i tako mu itikaf neće biti prekinut. (op. prev.)

345 *Šerh Ibn Bettal*, 4/166.

346 *Šerh Ibn el-Mulekkin*, 5/440.

347 Vidjeti: *El-Mugni*, 3/70.

otići u drugu džamiju i to mu neće pokvariti itikaf, iako je bolje da boravi u džamiji u kojoj se klanja džuma.[348]

[348] *Stalna komisija za fetve*, fetava br. 6718.

Traženje Lejletul-kadra u **dvadeset prvoj noći ramazana**

Od Ebu Seleme b. 'Abdu-r-Rahmana, Allah mu se smilovao, prenosi se da je rekao:

عَن أَبي سَلَمَةَ بنِ عَبْدِ الرَحمنِ رَحِمَهُ اللهُ تَعَالى قَالَ: «تَذَاكَرْنَا لَيْلَةَ القَدرِ فَأَتيتُ أَبا سَعيد الخُدَرِيِّ ﷺ وكانَ لي صَدِيقاً، فَقُلتُ: أَلا تَخرُجُ بنا إلى النَّخْلِ؟ فَخرَجَ وَ عَلَيْهِ خَميصَةٌ، فَقُلْتُ له: سَمِعْتَ رَسُولَ الله ﷺ يَذكُرُ لَيلَةَ الْقَدْرِ؟ فَقَالَ: نَعمْ، اعْتَكَفْنَا مَعَ رَسُولِ الله ﷺ الْعَشْرَ الوُسْطى مِنْ رَمَضَانَ، فَخَرَجْنَا صَبِيحَةَ عِشْرِينَ، فَخَطَبَنَا رَسُولُ الله ﷺ فَقَالَ: ﴿إِنِّي أُرِيتُ لَيْلَةَ الْقَدْرِ، وَإِنِّي نَسِيتُهَا أَوْ أُنْسِيتُهَا، فَالْتَمِسُوهَا فِي الْعَشْرِ الْأَوَاخِرِ مِنْ كُلِّ وِتْرٍ، وَإِنِّي أُرِيتُ أَنِّي أَسْجُدُ فِي مَاءٍ وَ طِينٍ فَمَنْ كَانَ اعْتَكَفَ مَعَ رَسُولِ اللهِ ﷺ فَلْيَرْجِع﴾، قَالَ: فَرَجَعْنَا وَمَا نَرَى فِي السَّمَاءِ قَزَعَةً، قَالَ: وَجَاءَتْ سَحَابَةٌ فَمُطِرْنَا حَتَّى سَأَلَ سَقْفُ الْمَسْجِدِ، وَكَانَ مِنْ جَرِيدِ النَّخْلِ، وَ أُقِيمَتِ الصَّلاَةُ فَرَأَيْتُ رَسُول الله ﷺ يَسْجُدُ فِي الْمَاءِ وَ الطِّينِ، قَالَ: حَتَّى رَأَيْتُ أَثَرَ الطِّينِ فِي جَبْهَتِهِ». رواه الشيخان

"Razgovarali smo o Lejletu-l-kadru, pa sam došao kod Ebu Se'ida, koji mi je inače bio prijatelj, i upitao ga: 'Zar nećeš sa nama otići do (mjesta) en-Nahla?' Tada je krenuo sa nama ogrnut ogrtačem sa crnim porubom, a ja ga upitah: 'Jesi li od Allahovog Poslanika, sallallahu 'alejhi ve sellem, čuo nešto o Lejletu-l-kadru?' On odgovori: 'Jesam. U drugoj trećini ramazana bili smo sa Allahovim Poslanikom, sallallahu 'alejhi ve sellem, u itikafu, pa smo dvadesetog dana ujutro izašli, a Allahov Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, obratio nam se i rekao: ***'Pokazana mi je Noć kadr, a ja sam je zaboravio[349], pa je tražite u zadnjih deset noći i***

---

[349] Ili je rekao: ***"Dato mi je da zaboravim"***, kako se navodi u drugom predanju.

to u onim neparnim. Pokazano mi je kako činim sedždu u vodi i blatu. Zato, onaj ko je bio u itikafu sa Allahovim Poslanikom, neka se vrati!' *Tada smo se vratili, a na nebu nije bilo ni oblačka. Potom se naoblačilo i spustila se kiša tako da je voda tekla po džamijskom krovu koji je bio od palminog granja. Proučen je ikamet za namaz* ***i vidio sam Allahovog Poslanika, sallallahu 'alejhi ve sellem, kako sedždu čini u vodi i blatu, tako da sam vidio tragove blata na njegovom čelu."*** Bilježe ga el-Buhari i Muslim.[350]

U predaji od Ebu Se'ida, ﷺ, prenosi se da je rekao:

وفي رِوايَةٍ عَنْ أَبي سَعِيدٍ ﷺ قَال: «اعْتَكَفْنَا مَعَ رَسُولِ اللهِ ﷺ العَشْرَ الأَوْسَطَ، فَلَما كَانَ صَبِيحَةَ عِشْرِينَ نَقَلْنَا مَتَاعَنَا؛ فَأَتَانَا رَسُولُ اللهِ ﷺ فَقَالَ: ﴿مَنْ كَانَ اعْتَكَفَ فَلْيَرْجِعْ إِلَى مُعْتَكَفِهِ فَإِنِّي رَأَيْتُ هَذِهِ اللَّيْلَةَ وَرَأَيْتُنِي أَسْجُدُ فِي مَاءٍ وَطِينٍ﴾، فَلَمَّا رَجَعَ إِلَى مُعْتَكَفِهِ قَالَ: وَهَاجَتِ السَّمَاءُ فَمُطِرْنَا، فَوَالَّذِي بَعَثَهُ بِالْحَقِّ لَقَدْ هَاجَتِ السَّماءُ مِنْ آخِرِ ذَلِكَ الْيَوْمِ وَكَانَ المَسْجِدُ عَرِيشاً، فَلَقَدْ رَأَيْتُ عَلَى أَنْفِهِ وَأَرْنَبَتِهِ أَثَرَ الْمَاءِ وَ الطِّينِ».

"U drugoj trećini ramazana bili smo u itikafu sa Allahovim Poslanikom, sallallahu 'alejhi ve sellem. Kada je osvanuo dvadeseti dan, uzeli smo svoje stvari (i krenuli kućama). Tada je došao Allahov Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, i rekao: ***'Ko je boravio u itikafu neka se vrati na svoje mjesto jer vidio sam ovu noć i vidio sam kako činim sedždu u vodi i blatu.'*** *Vratio se u itikaf, a nebo se naoblačilo i počela je kiša. Tako mi Onoga koji ga je poslao sa istinom, nebo se krajem tog dana naoblačilo, a kako je džamijski krov bio napravljen od granja (pa je prokišnjavalo), na Poslanikovom, sallallahu 'alejhi ve sellem, nosu vidio sam tragove vode i blata."* [351]

---

350 El-Buhari (1912), i Muslim (1167).

351 Ovo je Muslimova predaja. Vidjeti: El-Buhari (1935).

U drugoj predaji od Ebu Se'ida, radijallahu 'anhu, navodi se:

وَفِي رِوَايَةٍ: قَالَ أَبُو سَعِيدٍ الخُدَرِيُّ ﷺ: «كَانَ رَسُولُ اللهِ ﷺ يُجَاوِرُ فِي رَمَضَانَ الْعَشَرَ الَّتِي فِي وَسَطِ الشَّهْرِ، فَإِذَا كَانَ حِينَ يُمْسِي مِنْ عِشْرِينَ لَيْلَةً تَمْضِي وَيَسْتَقْبِلُ إِحْدَى وَعِشْرِينَ رَجَعَ إِلَى مَسْكَنِهِ، وَرَجَعَ مَنْ كَانَ يُجَاوِرُ مَعَهُ، وَأَنَّهُ أَقَامَ فِي شَهْرٍ جَاوَرَ فِيهِ اللَّيْلَةَ الَّتِي كَانَ يَرْجِعُ فِيهَا، فَخَطَبَ النَّاسَ فَأَمَرَهُمْ مَا شَاءَ اللهُ ثُمَّ قَالَ: ﴿كُنْتُ أُجَاوِرُ هَذِهِ العَشْرَ، ثُمَّ قَدْ بَدَا لِي أَنْ أُجَاوِرَ هَذِهِ العَشْرَ الأَوَاخِرَ، فَمَنْ كَانَ اعْتَكَفَ مَعِيَ فَلْيَثْبُتْ فِي مُعْتَكَفِهِ، وَقَدْ أُرِيتُ هَذِهِ اللَّيْلَةَ ثُمَّ أُنْسِيتُهَا فَابْتَغُوهَا فِي العَشْرِ الأَوَاخِرِ، وابْتَغُوهَا فِي كُلِّ وِتْرٍ، وَقَدْ رَأَيْتُنِي أَسْجُدُ فِي مَاءٍ وَطِينٍ﴾، فَاسْتَهَلَّتِ السَّمَاءُ فِي تِلْكَ اللَّيْلَةِ فَأَمْطَرَتْ، فَوَكَفَ المَسْجِدُ فِي مُصَلَّى النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَ سَلَّمَ لَيْلَةَ إِحْدَى وَعِشْرِينَ فَبَصُرَتْ عَيْنَيَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ، وَنَظَرْتُ إِلَيهِ انْصَرَفَ مِنَ الصُّبْحِ وَوَجْهُهُ مُمْتَلِئٌ طِيناً وَمَاءً.» رواه البخاري

"Allahov Poslanik, ﷺ - sallallahu 'alejhi ve sellem, boravio je u džamiji deset dana ramazana, i to u drugoj trećini mjeseca. Kada je pao mrak dvadesete noći i ona prošla, a potom nastupila i dvadeset prva, on se ponovo vratio na svoje mjesto na kojem je boravio u itikafu sa svima onima koji su bili sa njim. Ovako je postupio tog ramazana. Nakon što je proveo u ibadetu dvadeset prvu noć, održao je svijetu hutbu, naredivši im ono što je Allah htio i rekao: ***'Ja sam boravio u itikafu ovih deset dana. Poslije sam odlučio da ostanem i zadnjih deset dana, pa ko je bio sa mnom u itikafu, neka svoj itikaf ne prekida! Pokazana mi je ova Noć (kadr), a potom mi je dato da je zaboravim, ali tražite je u zadnjih deset noći, tragajte za njom u svakoj neparnoj noći! Vidio sam se da činim sedždu u vodi i blatu.'*** *Te noći pala je kiša i džamija je prokisla baš na mjestu gdje je Vjerovjesnik, ﷺ - sallallahu alejhi ve sellem, klanjao*

dvadeset prvu noć. Svojim očima vidio sam Allahovog Poslanika, ﷺ - sallallahu alejhi ve sellem, kada se poslije sabah-namaza okrenuo (svijetu); pogledao sam ga, a na njegovom licu bilo je puno blata i vode." [352]

Pouke i propisi[353]

1. U hadisu se ukazuje na važnost traganja za znanjem, ali i na potrebu odabira odgovarajućeg mjesta i vremena za postavljanje pitanja učenima.

2. Kada učenik ostane nasamo sa svojim učiteljem, tada se stvara atmosfera bliskosti i pruža mu se mogućnost da pita šta želi.

3. U toku namaza klanjač neće brisati čelo kako bi očistio ono što na čelu ostane nakon sedžde, osim ako mu to smeta i odvraća pažnju u namazu.[354] Također, dozvoljeno je klanjati i sedždu činiti u blatu.[355]

4. Hadis potvrđuje da je Vjerovjesnik, sallallahu 'alejhi ve sellem, čovjek kao i svi drugi, i da zaboravlja osim ono što mu je Uzvišeni Allah naredio da dostavi, jer Uzvišeni Allah čuva objavu

---

[352] Ovo je el-Buharijeva predaja (1914).

[353] Vidjeti: *Et-Temhid*, 23/51–66; *Šerh en-Nevevi 'ala Muslim*, 8/61; *Fethu-l-Bari*, 4/257–259; *'Umdetu-l-kari*, 11/133; *Hašijetu es-Sindi 'ala en-Nesai*, 3/80; *'Avnu-l-ma'bũd*, 4/182; i *Mirqãtu-l-mefãtih*, E4/512–513.

[354] El-Buhari prenosi od el-Humejdija da je sunnet klanjaču da ne briše čelo u toku namaza. En-Nevevi kaže: "Učenjaci su kazali da je pohvalno ne brisati čelo u namazu" (*Šerhu Muslim*, 8/61). Ibn el-Mulekkin u djelu *Šerhu-l-'umda*, 5/423, kaže: "U tome se svi slažu." Vidjeti: El-Qadi 'Ijad, *Ikmalu-l-mu'lim bi fevaidi Muslim (Šerh Sahih Muslim)*, 4/148.

[355] Vidjeti: Ibn el-Mulekkin, *Šerh 'ala el-'Umda*, 5/425.

od zaborava. Isto tako, u hadisu se potvrđuje da su vjerovjesnikovi snovi bili istiniti i da su se uvijek ostvarivali upravo onako kako ih je sanjao.

5. Vjerovjesnikovo, sallallahu 'alejhi ve sellem, viđenje Noći Kadr može podrazumijevati da je znao koja je to noć ili da je vidio znakove koji na nju upućuju. U predaji koju od Ebu Se'ida, radijallahu 'anhu, bilježi el-Buhari navodi se da je Džibril obavijestio Vjerovjesnika, ﷺ - sallallahu 'alejhi ve sellem, da se Lejletu-l-kadr nalazi u zadnjih deset noći ramazana.[356]

6. Navedeni hadis govori nam da učenjak, u slučaju da zaboravi određeno znanje koje je posjedovao, svoje učenike treba obavijestiti o svom zaboravu i priznati ga.[357]

7. Hadis upućuje na pohvalnost itikafa u ramazanu, kao i na to da je druga trećina ramazana bolja za itikaf od prve trećine, a posljednja trećina bolja je od druge.[358]

8. Hadis nas uči da se imam treba obraćati svojim džematlijama i pojašnjavati im neka bitna pitanja.

9. Iz hadisa vidimo koliko se Vjerovjesnik, sallallahu 'alejhi ve sellem, trudio da poduči svoj ummet onome što će im koristiti. Također se uočava marljivost koju su Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, i njegovi ashabi, radijallahu 'anhum, pokazivali u traženju Lejletu-l-kadra.

10. Hadis upućuje na vrijednost itikafa u zadnjih deset dana ramazana, te da je to pritvrđeni sunnet, jer ga je Vjerovjesnik, sallallahu 'alejhi ve sellem, redovno obavljao.

---

356 Vidjeti: El-Buhari, *Sahih* (780), i El-Badži, *El-Munteqã*, 2/87.

357 Vidjeti: Ibn el-Mulekkin, *Šerh 'ala el-'Umda*, 5/424.

358 Vidjeti: *Šerh 'ala el-'Umda*, 5/422.

11. Noć kadr traži se u zadnjih deset noći ramazana, a najprije može biti u neparnim noćima, dok od neparnih noći najprije može biti u dvadeset prvoj noći.

12. Prilikom obavljanja sedžde obaveza je spustiti i čelo i nos na tlo, kao što je to uradio Vjerovjesnik, sallallahu 'alejhi ve sellem.

13. Ovaj hadis pojašnjava kakav su odnos muslimani u vremenu Vjerovjesnika, sallallahu 'alejhi ve sellem, imali prema dunjaluku. Bili su skromni u ovosvjetskim stvarima i jednostavno su živjeli tako da je džamija bila pokrivena palminim granjem, pa bi po kišnom vremenu voda kapala na njih dok su bili u namazu.

14. Dvadeset prva noć mjeseca ramazana posebno je vrijedna i najvjerovatnije da se Noć Kadr nalazi upravo u njoj, i zato bi se svaki musliman trebao potruditi da je provede u ibadetu.

Traženje Lejletu-l-kadra u **dvadeset trećoj noći ramazana**

Od 'Abdullaha b. Unejsa el-Džuhenija, radijallahu 'anhu, prenosi se da je Allahov Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, rekao:

عَنْ عَبدِاللهِ بنِ أُنيسٍ الجُّهَنِيِّ ﷺ أَنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ قَالَ: ﴿أُرِيتُ لَيْلَةَ القَدْرِ ثُمَّ أُنْسِيتُهَا وَ أَرَانِي صُبْحَهَا أَسْجُدُ فِي مَاءٍ وَ طِينٍ﴾، قَالَ: فَمُطِرْنَا لَيْلَةَ ثَلاثٍ وعِشْرِينَ، فَصَلَّى بِنَا رَسُولُ اللهِ ﷺ فَانْصَرَفَ وَ إِنَّ أَثَرَ الْمَاءِ وَ الطِّينِ عَلَى جَبْهَتِهِ وَأَنْفِهِ، قَالَ: وَكَانَ عَبدُ اللهِ بنُ أُنَيْسٍ يَقُولُ: ثَلاَثٍ وَ عِشْرِينَ.» رواه مسلم

"Pokazana mi je Noć kadr, potom mi je dato da je zaboravim, a vidim sebe kako ujutro, poslije nje, činim sedždu u vodi i blatu." Prenosilac hadisa dalje kazuje: *"Kiša je pala dvadeset treće noći, pa nam je Allahov Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, klanjao i završio namaz, a tragovi vode i blata bili su na njegovom čelu i nosu."* Bilježi ga Muslim.[359]

U predaji koju bilježi imam Malik navodi se da je 'Abdullah b. Unejs rekao Allahovom Poslaniku, sallallahu 'alejhi ve sellem:

وفي رِوايَةٍ لمالكٍ أَنَّ عَبدَ اللهِ بنَ أُنَيْسٍ قَالَ لِرَسُولِ اللهِ ﷺ: «يَا رَسُولَ اللهِ إِنِّي رَجُلٌ شَاسِعُ الدَّارِ فَمُرْنِي لَيْلَةً أَنْزِلُ لَهَا،» فَقَالَ لَهُ رَسُولُ اللهِ ﷺ: ﴿انْزِلْ لَيْلَةَ ثَلاَثٍ وَ عِشْرِينَ مِنْ رَمَضَانَ﴾.

"Allahov Poslaniče, ja daleko stanujem pa mi reci koju noć da dođem!" Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, reče mu: ***"Dođi dvadeset treću noć ramazana!"*** [360]

---

359 Muslim (1168), Ahmed (3/495), i Ebu Davud (1379).

360 Malik, *El-Muvetta'*, 1/320.

Od Ibn 'Abbasa, radijallahu 'anhuma, prenosi se da je rekao:

عَنْ ابنِ عَباسٍ رَضيَ اللهُ عَنْهُما قالَ: «أُتيْتُ وأَنا نائمٌ في رَمَضانَ فقيلَ لي: إنَّ اللَّيلةَ لَيْلَةُ القَدْرِ، قالَ: فَقُمْتُ وَأَنا ناعِسٌ فَتَعَلَّقْتُ بِبَعْضِ أَطْنابِ فُسْطَاطِ رَسُولِ اللهِ ﷺ فَأَتَيْتُ رَسُولَ اللهِ ﷺ فَإِذَا هُوَ يُصَلِّي، قَالَ: فَنَظَرْتُ فِي تِلْكَ اللَّيْلَةِ فَإِذَا هِيَ لَيْلَةُ ثَلاثٍ وعِشرينَ.» رواه أحمد

"Jedne ramazanske noći dok sam spavao, u snu mi je rečeno: 'Ova noć je Lejletu-l-kadr.' Ustao sam pospan pa sam se naslonio na konopce Poslanikovog, sallallahu 'alejhi ve sellem, šatora, a zatim sam otišao Allahovom Poslaniku, sallallahu 'alejhi ve sellem, i zatekao ga da klanja. Razmislio sam o noći (datumu), pa sam shvatio da je to dvadeset treća noć." Bilježi ga Ahmed.[361]

Ebu Huzejfa prenosi od jednog Poslanikovog, sallallahu 'alejhi ve sellem, ashaba da je Vjerovjesnik, sallallahu 'alejhi ve sellem, rekao:

عَن أَبِي حُذَيْفَةَ عَنْ رَجُلٍ مِنْ أَصْحَابِ النَّبِيِّ ﷺ عَنْ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ: ﴿نَظَرْتُ إِلَى الْقَمَرِ صَبِيحَةَ لَيْلَةِ الْقَدْرِ فَرَأَيْتُهُ كَأَنَّهُ فِلْقُ جَفْنَةٍ﴾، قَالَ أبو إِسْحَقَ السَّبِيعِي: «إِنَّمَا يَكُونُ الْقَمَرُ كَذَاكَ صَبِيحَةَ لَيْلَةِ ثَلاَثٍ وَعِشْرِينَ.»

"Pogledao sam u mjesec u zoru, nakon Lejletu-l-kadra, pa sam ga vidio kao da je polovica velike posude." Ebu Ishak es-Sebbi'i rekao je: *"Mjesec bude takav u zoru nakon dvadeset treće noći."*[362]

---

[361] Ahmed (1/255), Ibn Ebi Šejba (2/250), i et-Taberani, *El-Kebir*, (11/292, br. 11777). El-Hejsemi u *Medžme'u-z-zevaidu*, 3/76, kaže: "Ahmedovi prenosioci su prenosioci *Sahiha*."

[362] Ahmed (5/369), i en-Nesai, *El-Kubra* (3411), a lanac prenosilaca mu je ispravan. Ahmed (1/101), bilježi ga od Ebu Huzejfe, a on od Alije, radijallahu 'anhu, dok ga je šejh Ahmed Šakir (793), ocijenio dobrim.

Prenosi se da je Ebu Hurejre, radijallahu 'anhu, rekao:

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ ﷺ قَالَ: «تَذَاكَرْنَا لَيْلَةَ الْقَدْرِ عِنْدَ رَسُولِ اللهِ ﷺ فَقَالَ: ﴿أَيُّكُمْ يَذْكُرُ حِينَ طَلَعَ الْقَمَرُ وَهُوَ مِثْلُ شِقِّ جَفْنَةٍ﴾.» رواه مسلم

"Spominjali smo Lejletu-l-kadr pred Allahovim Poslanikom, sallallahu 'alejhi ve sellem, a on nas upita: ***'Ko se od vas sjeća kada se pojavio mjesec i bio poput polutke velike posude'?****"* Bilježi ga Muslim.[363]

Pouke i propisi

1. Vjerovjesniku, sallallahu 'alejhi ve sellem, dato je da zaboravi koje je tačno noći Lejletu-l-kadr. Vjerovatno je mudrost toga da se ljudi ne opuste i ne zanemare ibadet u drugim noćima.

2. Ashabi, radijallahu 'anhum, bili su marljivi u iščekivanju posebno vrijednih noći i pitali su o njima kako bi ih provodili u ibadetu i zikru.

3. Dvadeset treća noć posebno je vrijedna i velika je vjerovatnoća da baš u njoj bude Lejletul-kadr, zato svaki musliman treba da tu noć provede u ibadetu i da se u njoj posebno potrudi.

4. Mjesec u dvadeset trećoj noći bude poput velike zdjele, i to je bila Noć kadr u godini koja je spomenuta u ovim hadisima.

---

363 Muslim (1170).

Pojačan ibadet u zadnjih
deset dana ramazana

Od 'Aiše, radijallahu 'anha, prenosi se da je rekla:

عَنْ عَائِشَةَ رَضيَ الله عَنْهَا قَالَتْ: ﴿كَانَ النَّبِيُّ ﷺ إِذَا دَخَلَ الْعَشْرُ شَدَّ مِئْزَرَهُ وَ أَحْيَا لَيْلَهُ وَأَيْقَظَ أَهْلَهُ﴾. رَوَاهُ الشيخان

"Kada bi nastupila posljednja trećina ramazana, Vjerovjesnik, sallallahu 'alejhi ve sellem, pritegao bi svoje haljine** (ne bi prilazio ženama)**, provodio bi u ibadetu svaku noć i budio bi svoje ukućane." Bilježe ga el-Buhari i Muslim.[364]

Od nje se, također, prenosi da je rekla i sljedeće:

عَنْ عَائِشَةَ رَضيَ الله عَنْهَا قَالَتْ: ﴿كَانَ رَسُولُ الله ﷺ يَجْتَهِدُ فِي الْعَشْرِ الْأَوَاخِرِ مَا لَا يَجْتَهِدُ في غَيْرِهِ﴾. رَوَاهُ مسلم

"Allahov Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, trudio bi se u zadnjih deset noći ramazana više nego bi to činio u drugim (noćima)." Bilježi ga Muslim.[365]

Od 'Alije, radijallahu anhu, prenosi se:

عَنْ عَلِيٍّ رضي الله عنه: ﴿أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ كَانَ يُوقِظُ أَهْلَهُ فِي الْعَشْرِ الْأَوَاخِرِ مِنْ رَمَضَانَ﴾. رَوَاهُ الترمذي وقَالَ: هذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ

"da je Vjerovjesnik, sallallahu 'alejhi ve sellem, budio svoju porodicu u zadnjih deset noći ramazana." Bilježi ga et-Tirmizi koji kaže: "Ovaj hadis je hasen sahih."[366]

---

364 El-Buhari (1920), i Muslim (1174).

365 Muslim (1175).

366 Et-Tirmizi (795).

U verziji ovog hadisa koju bilježi imam Ahmed, navodi se:

وفي لَفْظٍ لِلإمَامِ أَحْمَدَ: ﴿كَانَ الرَّسُولُ ﷺ إِذَا دَخَلَ الْعَشْرُ أَيْقَظَ أَهْلَهُ وَ رَفَعَ الْمِئْزَرَ﴾، قِيلَ لأَبِي بَكْرِ ابْنِ عَيَّاشٍ: «مَا رَفْعُ المِئزَرِ؟» قَالَ: «اعْتِزَالُ النِّسَاءِ»

"Kada bi nastupila zadnja trećina ramazana, Allahov Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, budio bi svoju porodicu i podizao mi'zer (donji dio odjeće)." Ebu Bekr b. 'Ajjaš upitan je: *"A šta je podizanje mi'zera?"*, pa je odgovorio: *"Povlačenje od žena."*[367]

Pouke i propisi

1. Hadis ukazuje na to da je Vjerovjesnik, sallallahu 'alejhi ve sellem, i pored toga što mu je Uzvišeni Allah oprostio sve prošle i buduće grijehe, ulagao veliki trud u činjenju ibadeta, kao i na to da se u zadnjih deset noći ramazana više trudio nego u ostalim noćima.

2. Vjerovjesnik, sallallahu 'alejhi ve sellem, uputio je muslimane da zadnjih deset noći ramazana provode u namazu i zikru i da izbjegavaju intimni odnos sa suprugama.

3. Pohvalno je probuditi ukućane da klanjaju noćni namaz u zadnjih deset noći ramazana. Ako im je običaj da u ovim noćima ne spavaju, kao što je to slučaj danas, onda neka to vrijeme provedu u namazu i zikru, a ne u igri i zabavi.

4. Dozvoljeno je od svoje porodice, supruge i djece, tražiti izvršavanje dobrovoljnih djela – nafila, i to im na neki način učiniti vidom obaveze, što bi oni trebali ispoštovati.[368]

---

367 Ovu predaju bilježi imam Ahmed (1/132).

368 Vidjeti: *Šerh Ibn Bettal*, 4/159, i *El-Mufhim*, 3/249.

5. U zadnjoj trećini ramazana pohvalno je cijele noći provoditi u namazu i zikru, ako je to moguće, jer hadisi ukazuju da je tako činio Vjerovjesnik, sallallahu 'alejhi ve sellem. Predaje koje ukazuju da je zabranjeno cijelu noć provesti u namazu odnose se na onoga ko to čini tokom cijele godine, dok su noći koje imaju posebnu vrijednost, poput zadnjih deset u mjesecu ramazanu, izuzete iz ove zabrane.[369]

6. Mudrost posebnog ibadetskog angažmana u zadnjih deset noći ramazana ogleda se u traženju Lejletu-l-kadra. Allah je Svojim robovima ukazao milost i u ovom pogledu time što je Lejletu-l-kadr ograničio na tih deset noći, jer da je ostavljena mogućnost da Lejletu-l-kadr bude u bilo kojoj noći tokom cijele godine, to bi predstavljalo veliku poteškoću vjernicima marljivim u traženju ove noći i rezultiralo bi time da većina ljudi propusti ibadet u njoj.[370]

369 Vidjeti: en-Nevevi, *Šerh 'ala Muslim*, 8/71; i Ibn Tejmijja, *El-Fetava el-Kubra*, 2/498. Također vidjeti i: *Ed-Dibadž,* 3/264; *'Avnul-ma'bud*, 4/176, i eš-Ševkani, *Ed-Derarijju-l-Mudijja*, 1/234.

370 Vidjeti: *Šerh Ibn Bettal*, 4/159.

Znakovi koji ukazuju na Lejletu-l-kadr

Uzvišeni Allah je rekao:

تَنَزَّلُ ٱلْمَلَٰٓئِكَةُ وَٱلرُّوحُ فِيهَا بِإِذْنِ رَبِّهِم مِّن كُلِّ أَمْرٍ ﴿٤﴾ سَلَٰمٌ هِىَ حَتَّىٰ مَطْلَعِ ٱلْفَجْرِ ﴿٥﴾

"Meleki i Džibril, s dozvolom Gospodara svoga, spuštaju se u njoj zbog odluke svake, sigurnost je u njoj sve dok zora ne svane." (el-Qadr, 4–5)

Od Zirra b. Hubejša, rahimehullah, prenosi se da je rekao:

عَنْ زِرِّ بنِ حُبَيْشٍ رَحِمَهُ اللهُ تَعَالى قَالَ: «سَمِعْتُ أُبِيَّ بنَ كَعْبٍ يَقُولُ، وقِيلَ لَهُ: إنَّ عَبدَ الله بنَ مَسْعُودٍ يَقُولُ: "مَنْ قَامَ السَّنَةَ أَصَابَ لَيْلَةَ الْقَدْرِ"»، فَقَالَ أُبَيٌّ: ﴿وَاللهِ الَّذِي لاَ إِلَهَ إِلاَّ هُوَ إِنَّهَا لَفِي رَمَضَانَ - يَحْلِفُ مَا يَسْتَثْنِي – وَ وَاللهِ إِنِّي لأَعْلَمُ أَيَّ لَيْلَةٍ هِيَ، هِيَ اللَّيْلَةُ الَّتِي أَمَرَنَا بِهَا رَسُولُ اللهِ ﷺ بِقِيَامِهَا، هِيَ لَيْلَةُ صَبِيحَةِ سَبْعٍ وَعِشْرِينَ، وأَمَارَتُهَا أَنْ تَطْلُعَ الشَّمْسُ فِي صَبِيحَةِ يَوْمِهَا بَيْضَاءَ لاَ شُعَاعَ لَهَا﴾. رواه مسلم

"Ubejju b. Ka'bu rečeno je da je 'Abdullah b. Mes'ud rekao: 'Ko cijelu godinu klanja noćni namaz pogodit će Noć kadr.' Tada sam čuo Ubejja b. Ka'ba kako se zaklinje i kategorički tvrdi: 'Tako mi Allaha osim kojeg drugog boga nema, ta noć je u ramazanu! Tako mi Allaha, ja dobro znam koja je to noć! To je noć za koju nam je Allahov Poslanik, ﷺ, naredio da je provedemo u namazu. To je dvadeset sedma noć, a jedan od njenih znakova jeste i taj da Sunce ujutro, nakon nje, izlazi bijelo ne rasprostirući svoje zrake'." Bilježi ga Muslim. U predaji koju bilježi Ibn Hibban navodi se:

وفي رِوايَةٍ لابنِ حِبَّان: ﴿...وَأَمَارَتُها أَنْ تَطْلُعَ الشَّمْسُ فِي صَبِيحَةِ يَوْمِهَا بَيْضَاءَ لاَ شُعَاعَ لَهَا كَأَنها طَسْت﴾.

"...a jedan od njenih znakova jeste sunce koje ujutro, nakon nje, izađe bijelo, bez rasprostiranja zraka, kao da je posuda."[371]

Od Ibn Mes'uda, radijallahu 'anhu, prenosi se da je Allahov Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, rekao:

عَنْ ابنِ مَسْعُودٍ ﷺ أَنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ قَالَ: ﴿إِنَّ لَيْلَةَ القَدْرِ في النِصْفِ مِنَ السَّبْعِ الْأَوَاخِرِ مِنْ رَمَضَانَ، تَطْلُعُ الشَّمْسُ غَدَاةَ إِذْ صَافِيَةً لَيْسِ لَهَا شُعَاعٌ﴾، قَالَ ابنُ مَسْعُودٍ: «فَنَظَرْتُ إِلَيها فَوَجَدْتُها كَما قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ.» رواه أحمد

"Zaista se Noć kadr nalazi u polovini zadnjih sedam dana ramazana. Sunce ujutro, nakon nje, izlazi čisto, bez rasprostiranja svojih zraka." Ibn Mes'ud kaže: *"Pogledao sam u Sunce i vidio da je upravo onakvo kakvim ga je Allahov Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, opisao."* Bilježi ga Ahmed.[372]

Ebu Hurejra, radijallahu 'anhu, prenosi da je Allahov Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, o Lejletu-l-kadru rekao:

عَنْ أَبِي هُرَيرَةَ ﷺ أَنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ قَالَ في لَيْلَةِ القَدْرِ: ﴿إِنَّهَا لَيْلَةُ سَابِعَةٍ أَوْ تَاسِعَةٍ وعِشْرِينَ، إِنَّ الْمَلاَئِكَةَ تِلْكَ اللَّيْلَةَ فِي الْأَرْضِ أَكْثَرُ مِنْ عَدَدِ الْحَصَى﴾. رواه أحمد

"To je dvadeset sedma ili dvadeset deveta noć. U toj noći na Zemlji ima više meleka nego kamenčića." Bilježi ga Ahmed.[373]

---

371 Muslim (762), i Ibn Hibban (3690).

372 Ahmed (1/406), i Ibn Ebu Šejba (2/250), a šejh Ahmed Šakir (3857), smatra ga vjerodostojnim.

373 Et-Tajalisi (2545), i Ahmed (2/519), a Ibn Huzejma (2194), ocijenio ga je vjerodostojnim. Ibn Kesir u svom *Tefsiru*, 4/535, kaže da je njegov lanac prenosilaca ispravan. El-Hejsemi kaže: "Bilježe ga Ahmed, el-Bezzar i et-Taberani u *El-Evsatu*, 3/175-176, a njegovi prenosioci su pouzdani." Albani ga je ocijenio dobrim u opaskama na *Sahih Ibn Huzejme*, 3/332, i u *Es-Sahihu*, 2205.

Od 'Ubade b. es-Samita, radijallahu 'anhu, prenosi se da je Allahov Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, rekao:

عَنْ عُبَادَةَ بنِ الصَّامِتِ ﵁ أَنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ قَالَ: ﴿إِنَّ أَمَارَةَ لَيْلَةِ الْقَدْرِ أَنَّهَا صَافِيَةٌ بَلْجَةٌ - أَيْ مُسْفِرَةٌ مُشْرِقَةٌ- كَأَنَّ فِيهَا قَمَرًا سَاطِعًا، سَاكِنَةٌ سَاجِيَةٌ - أَيْ فيهَا سُكُونٌ- لاَ بَرْدَ فِيهَا وَ لَا حَرَّ، وَ لَا يَحِلُّ لِكَوْكَبٍ أَنْ يُرْمَى بِهِ فِيهَا حَتىَّ يُصْبِحَ، وَ إِنَّ أَمَارَتَهَا أَنَّ الشَّمْسَ صَبِيحَتَهَا تَخْرُجُ مُسْتَوْيَةً لَيْسَ لَهَا شُعَاعٌ مِثْلَ الْقَمَرِ لَيْلَةَ الْبَدْرِ، لاَ يَحِلُّ لِلشَّيْطَانِ أَنْ يَخْرُجَ مَعَهَا يَوْمَئِذٍ﴾. رواه أحمد

"Lejletu-l-kadr je vedra i blistava noć, kao da je u njoj zablistao mjesec. To je mirna i blaga noć u kojoj nema ni vreline ni hladnoće. U njoj nije dozvoljeno gađanje zvijezdama*[374] *(padanje zvijezda) sve do svanuća. Jedan od znakova ove noći jeste da se narednog jutra sunce pojavi ne rasprostirući svoje zrake, poput mjeseca u uštapu. Tada šejtanu nije dozvoljeno da izađe sa njim (Suncem)." Bilježi ga Ahmed.[375]

Od Džabira, radijallahu 'anhu, prenosi se da je Allahov Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, rekao:

عَنْ جَابِرٍ ﵁ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: ﴿إِنِّي كُنْتُ أُرِيتُ لَيْلَةَ الْقَدْرِ ثُمَّ نَسِيتُهَا وَهِيَ فِي الْعَشْرِ الْأَوَاخِرِ، وَهِيَ طَلْقَةٌ بَلْجَةٌ لَا حَارَّةٌ وَ لاَ بَارِدَةٌ، كَأَنَّ فِيهَا قَمَرًا يَفْضَحُ كَوَاكِبَهَا لَا يَخْرُجُ شَيْطَانُها حَتَّى يَخْرُجَ فَجْرُهَا﴾. رواه ابن خزيمة وابن حبان

---

374 Pojava koju mi nazivamo "padanje zvijezda" ustvari predstavlja zaštitu neba od šejtana koji pokušavaju da krišom čuju nešto od Allahovih odredbi koje se spuštaju na Zemlju, pa oni koji to pokušaju bivaju pogođeni zvijezdom padalicom. Vidjeti suru el-Džinn, 8-9. (op. prev.)

375 Hadis bilježe: Ahmed (5/234), et-Taberani, *Musnedu eš-Šamijjin* (1119), ed-Dija', *El-Muhtara* (342), i el-Hejsemi, *Ez-Zevaid* (3/175), koji kaže: "Njegovi prenosioci su pouzdani."

"Pokazana mi je Noć kadr, potom sam je zaboravio, a ona se nalazi u zadnjih deset (noći ramazana). To je vedra i blaga noć, u kojoj nema ni vreline ni hladnoće. (Toliko je blistava) kao da u njoj mjesec svijetli tako jako da svojom svjetlošću zasjeni zvijezde. Šejtan te noći ne izlazi sve do svanuća." Bilježe ga Ibn Huzejma i Ibn Hibban.[376]

Ibn 'Abbas, radijallahu 'anhuma, prenosi od Poslanika, sallallahu 'alejhi ve sellem, o Lejletu-l-kadru:

عنْ ابنِ عَباسٍ رَضيَ اللهُ عَنْهُمَا عَنْ النَّبِيِّ ﷺ فِي لَيْلَةِ الْقَدْرِ: ﴿لَيْلَةٌ طَلْقَةٌ لَا حَارَّةٌ وَلَا بَارِدَةٌ تُصْبِحَ الشَّمْسُ يَوْمَهَا حَمْرَاءُ ضَعِيفَةً﴾. رواه ابن خزيمة

"To je blaga noć, i u njoj nema ni vreline ni hladnoće. U danu nakon nje Sunce se pojavi crveno i slabašno." Bilježi ga Ibn Huzejma.[377]

Pouke i propisi

1. Učenjaku je dozvoljeno da prikrije dio znanja ako u tome vidi korist, kao što je Ibn Mes'ud, radijallahu 'anhu, prikrio svoje znanje o Lejletu-l-kadru, kako se ljudi ne bi opustili i zanemarili noćni namaz u preostalim noćima.

2. Iz hadisa se saznaje da je učenjak dužan da ljudima pojasni sve ono za čim imaju potrebu, kao što je Ubejj b. Ka'b, radijallahu 'anhu, ljudima pojasnio vrijeme Lejletul-kadra.

---

[376] Ibn Huzejma (2190), i Ibn Hibban (3688). Albani ga je ocijenio vjerodostojnim na osnovu sličnih hadisa.

[377] Ibn Huzejma (2192), a Albani ga je ocijenio vjerodostojnim na osnovu sličnih hadisa.

3. Učenjaku je dozvoljeno postupati u skladu sa mišljenjem donesenim na osnovu idžtihada, pa makar se ono razlikovalo od mišljenja drugih učenjaka, ako je to mišljenje nastalo kao produkt ispravnog idžtihada i nastojanja da se dođe do istine i ispravnog rješenja.

4. Noć kadr nalazi se u zadnjih deset noći ramazana, a najprije u neparnim, dok od neparnih noći to je najprije dvadeset sedma noć, kako je to poručio, zaklinjući se, Ubejj b. Ka'b, radijallahu 'anhu.

5. Ovi hadisi upućuju na to da postoje znakovi koji ukazuju na Lejletu-l-kadr, a to su:

- Mnoštvo meleka koji se u Noći kadr spuštaju na Zemlju kako bi prisustvovali namazu i bili svjedoci klanjačima u džamijama, a njihov predvodnik je Džibril, alejhis-selam. Broj meleka u toj noći veći je od broja kamenčića. Ovaj znak ljudi ne mogu dokučiti svojim čulima.

- Smiraj i spokoj koji se na vjernike spuštaju zbog mnoštva ibadeta i oblika pokornosti koje u toj noći iskazuju Uzvišenom Allahu.

- Tog jutra Sunce se rađa bijelo, bez uobičajenog sjaja. Učenjaci kažu da je razlog za to uspinjanje meleka ka nebu, koji su u toj noći u velikom broju sišli na Zemlju, tako da svojim krilima i svjetlošću zaklone sunčeve zrake.[378]

- Ova noć je vedra i mirna, i u njoj nema ni prevelike vrućine ni prevelike hladnoće. Naravno, ovo je relativno i ovisi o klimatskim uvjetima u različitim zemljama. Ustvari, to znači da ona nije ni hladna ni vruća u poređenju sa noćima prije i poslije nje.

- Šejtan tog jutra ne izlazi sa Suncem. Inače, Sunce izlazi između dva šejtanova roga osim ujutro nakon Lejletu-l-kadra.

---

[378] Vidjeti: *Ikmalu-l-mu'lim*, 4/148; *Šerh en-Nevevi 'ala Muslim*, 8/65; *El-Mufhim*, 2/391; *Ed-Dibadž*, 3/259; i *Fejdu-l-Kadir*, 5/396.

- Većinu ovih znakova ljudi mogu prepoznati tek nakon završetka Noći kadr. Svrha toga jeste da onaj ko ju je proveo u ibadetu zahvali svome Gospodaru što ga je na nju uputio, a da se onaj ko je u njoj bio nemaran pokaje i odluči da će se potruditi naredne godine.

7. Ovi znakovi vrijede za svaku Noć kadra i nisu strogo vezani za vrijeme u kojem je živio Vjerovjesnik, sallallahu 'alejhi ve sellem.[379]

8. Hadisi ukazuju na to da musliman treba željno iščekivati ovu noć te uložiti maksimalan trud da je pronađe, jer se u njoj nalazi veliko dobro.

---

[379] El-Qurtubi, *El-Mufhim*, 2/391, spominje da je ovo mišljenje preovladavajuće.

Vrijednost Lejletu-l-kadra

Uzvišeni Allah rekao je:

إِنَّآ أَنزَلۡنَٰهُ فِي لَيۡلَةٖ مُّبَٰرَكَةٍۚ إِنَّا كُنَّا مُنذِرِينَ ﴿٣﴾ فِيهَا يُفۡرَقُ كُلُّ أَمۡرٍ حَكِيمٍ ﴿٤﴾

"Mi smo po~eli da je (Knjigu, tj. Kur'an) u Blagoslovljenoj no}i objavljujemo - i Mi, doista, opominjemo - u kojoj se svaki mudri posao riješi." (ed-Duhan, 3-4);

إِنَّآ أَنزَلۡنَٰهُ فِي لَيۡلَةِ ٱلۡقَدۡرِ ﴿١﴾ وَمَآ أَدۡرَىٰكَ مَا لَيۡلَةُ ٱلۡقَدۡرِ ﴿٢﴾ لَيۡلَةُ ٱلۡقَدۡرِ خَيۡرٞ مِّنۡ
أَلۡفِ شَهۡرٖ ﴿٣﴾ تَنَزَّلُ ٱلۡمَلَٰٓئِكَةُ وَٱلرُّوحُ فِيهَا بِإِذۡنِ رَبِّهِم مِّن كُلِّ أَمۡرٖ ﴿٤﴾ سَلَٰمٌ
هِيَ حَتَّىٰ مَطۡلَعِ ٱلۡفَجۡرِ ﴿٥﴾

"Mi smo ga (Kur'an) po~eli objavljivati u No}i kadr - a šta ti misliš šta je No} kadr? No} kadr bolja je od hiljadu mjeseci - meleki i Džibril, s dozvolom Gospodara svoga, spuštaju se u njoj zbog odluke svake, sigurnost je u njoj sve dok zora ne svane." (el-Qadr, 1-5)

Od Ebu Hurejre, radijallahu 'anhu, prenosi se da je rekao:

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ ﷺ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: ﴿مَنْ يَقُمْ لَيْلَةَ الْقَدْرِ إِيمَانًا وَاحْتِسَابًا غُفِرَ لَهُ مَا تَقَدَّمَ مِنْ ذَنْبِهِ﴾. رَوَاهُ الشَّيْخَانِ

"Allahov Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, je rekao: ***'Ko Noć kadr provede u namazu vjerujući*** *(u njenu vrijednost)* ***i nadajući se*** *(nagradi kod Allaha, ﷻ)****, bit će mu oprošteni dotadašnji grijesi'****."* Bilježe ga el-Buhari i Muslim.[380]

U drugoj verziji hadisa navodi se da je rekao:

وفي لَفْظٍ: ﴿مَنْ قَامَ لَيْلَةَ القَدرِ إِيمَانًا وَ احْتِسَابًا غُفِرَ لَهُ مَا تَقَدَّمَ مِنْ ذَنْبِهِ﴾.

---

380 El-Buhari (35), i Muslim (760).

"Ko Noć kadr provede u namazu vjerujući** (u njenu vrijednost) **i nadajući se** (nagradi kod Allaha, ﷻ)**, bit će mu oprošteni dotadašnji grijesi."[381]

Od Ebu Hurejre, radijallahu 'anhu, prenosi se da je Allahov Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, o Noći kadr rekao:

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رضي الله عنه أَنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ قَالَ فِي لَيْلَةِ القَدْرِ: ﴿إِنَّهَا لَيْلَةُ سَابِعَةٍ أَوْ تَاسِعَةٍ وَعِشْرِينَ إِنَّ الْمَلاَئِكَةَ تِلْكَ اللَّيْلَةَ فِي الْأَرْضِ أَكْثَرُ مِنْ عَدَدِ الْحَصَى﴾. رَوَاهُ أَحْمَد

"To je dvadeset sedma ili dvadeset deveta noć. U toj noći na Zemlji ima više meleka nego kamenčića." Bilježi ga Ahmed.[382]

Pouke i propisi

Noć kadr ima posebnu vrijednost koja se ogleda u sljedećem:

1. Ona je na visokom stepenu kod Uzvišenog Allaha.

2. Bolja je od hiljadu mjeseci u kojima nema Noći kadr. To iznosi osamdeset tri godine i četiri mjeseca.

3. U toj noći meleki se spuštaju u velikom broju, tako da njihov broj premašuje broj kamenčića na Zemlji.

4. Veličanstveni Kur'an objavljen je u ovoj noći.

5. Postoji velika mogućnost da se ljudi spase od kazne zbog dobrih djela koja čine u ovoj noći, ali i zbog milosti, oprosta i

---

[381] Ovo je el-Buharijeva verzija (1802). Muslim (760).

[382] Ahmed (2/519), i et-Tajalisi (2545), a Ibn Huzejma (2194), ocijenio ga je vjerodostojnim. Vidi fusnotu br. 373.

oslobađanja od Vatre kojima u njoj Uzvišeni Allah obasipa Svoje robove.

6. To je blagoslovljena – mubarek noć jer obiluje mnogobrojnim dobrima, posebnostima i odlikama.

7. Ko ovu noć provede u namazu, vjerujući u njenu vrijednost i u Allahovo obećanje u njoj, i nadajući se nagradi koja je u njoj obećana, bit će mu oprošteni grijesi koje je prije nje počinio.

8. U ovoj noći određuju se i zapisuju sudbine stvorenjima za narednu godinu.

9. Onaj ko Lejletu-l-kadr provede u ibadetu ima veliko mjesto kod Uzvišenog Allaha i dostojan je Allahove milosti i Njegovog oprosta.

10. Musliman treba tražiti i iščekivati Lejletu-l-kadr, tako što će se truditi da svaku od zadnjih deset noći ramazana provede u ibadetu: namazu, dovi i zikru. Jer, prema noći koja ima spomenute vrijednosti nemaran je samo onaj kome je uskraćeno svako dobro. Molimo Uzvišenog Allaha da nam ne uskrati Svoje dobro!

11. Vrijednost Lejletu-l-kadra odnosi se na vrijednost dobrih djela u njoj, jer djelo onoga ko se potrudi u ibadetu u toj noći bolje je od istog djela učinjenog u hiljadu mjeseci. To je veliko dobro od Uzvišenog Allaha!

12. Allah je ovom ummetu podario veliko dobro jer im je dao ovu mubarek noć u svakoj godini. Zato, neizmjerna hvala Allahu!

13. Noć kadr je apsolutno najbolja noć i nije tačno da je noć uoči petka bolja od nje. Ali, ako bi se te dvije noći poklopile, vrijednost bi bila još veća.

14. Za Vjerovjesnika, sallallahu 'alejhi ve sellem, noć u kojoj su se dogodili Isra' i Mi'radž bolja je od Lejletu-l-kadra, jer je u toj noći uzdignut na nebo i njegov Uzvišeni Gospodar razgovarao je s njim, a to je najveća počast i najviši stepen. Međutim, ostali muslimani imaju mnogo više koristi od Lejletu-l-kadra nego od Lejletu-l-Miradža.[383]

15. Neki učenjaci spominju da je Lejletu-l-kadr data samo ovom ummetu, međutim, hadisi koji o tome govore su slabi[384], kao što su slabi i oni koji govore da je ova noć data i narodima prije nas i njihovim vjerovjesnicima, 'alejhimu-s-selam.[385]

---

383 Vidjeti: Ibn Tejmijja, *Medžmu'u fetava*, 25/286.

384 Hadis u kojem se spominje da je Lejletu-l-kadr data samo ovom ummetu bilježi Malik ne spominjući lanac prenosilaca. U tom hadisu navodi se da su Vjerovjesniku, sallallahu 'alejhi ve sellem, pokazane životne dobi ljudi koji su bili prije njega ili nešto od toga, onoliko koliko je Allah htio, pa su mu se životne dobi njegovog ummeta učinile kratke i pobojao se da oni neće moći dostići djela onih prije njih koji su imali duži život, pa mu je Allah dao Lejletu-l-kadr koja vrijedi kao hiljadu mjeseci. Malik je ovaj hadis zabilježio u zbirci *El-Muvetta*, 1/321. Ibn 'Abdu-l-Berr rekao je: "Nije mi poznato da je ovaj hadis zabilježen sa spojenim lancem prenosilaca, u bilo kojem obliku, niti mi je poznato da se nalazi u bilo kojem drugom djelu izuzev u zbirci *El-Muvetta* u vidu mursel-hadisa" (*Et-Temhid*, 24/373). Zabilježen je i hadis od Enesa, radijallahu 'anhu, u kojem se navodi: ***"Zaista je Uzvišeni Allah poklonio mom ummetu Lejletu-l-kadr i nije je dao onima prije nas."*** Bilježi ga ed-Dejlemi, 647, i ovaj hadis je slab, kako je to pojašnjeno u djelu *Da'ifu-l-džami'*, 1669. En-Nevevi, nabrajajući posebnosti Lejletu-l-kadra, rekao je: "…ona je dodijeljena samo ovom ummetu, a nije bila kod onih prije […] i to je ispravno, općepoznato i potvrđeno kod svih učenjaka našega mezheba, kao i kod ostale uleme…" (*El-Medžmu'*, 6/457–458).

385 Među hadisima u kojima se navodi da je ova noć bila i u narodima prije nas jeste i hadis Ebu Zerra, radijallahu 'anhu, u kojem kaže: *"Upitao sam: 'Je li ona prisutna sa vjerovjesnicima dok su živi pa kad umru i ona nestaje, ili je ona do Sudnjeg dana?' Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, odgovori:* ***'Ne, nego je do Sudnjeg dana'***." Bilježe ga Ahmed (5/171), i en-Nesai u djelu *El-Kubra* (3427). El-Hakim ga je ocijenio vjerodostojnim i rekao ►►

16. U Muslimovoj predaji navodi se: ***"Ko pogodi Lejletu-l-kadr i provede je u namazu, vjerujući*** *(u njenu vrijednost)* ***i nadajući se*** *(nagradi kod Allaha, ﷻ)*, ***bit će mu oprošteno."*** Na ovu predaju oslanjaju se oni koji kažu da je vrijednosti Lejletu-l-kadra postigao samo onaj koji sigurno zna da je određena noć Lejletu-l-kadr. Međutim, hadis ne upućuje na to, već ukazuje da ju je dostigao onaj ko je provede u namazu, s nijjetom da tu noć provede u ibadetu, pa ona stvarno bude noć Lejletu-l-kadr iako on toga nije svjestan.[386] Ovo je jedan od razloga što se musliman u svakoj od zadnjih deset noći ramazana treba što više posvetiti ibadetu kao da je svaka od njih Lejletu-l-kadr, jer to ona zaista i može biti.

►►da ispunjava uvjete Muslima, a s njim se u tome složio ez-Zehebi, 1/307. Međutim, Albani ga je ocijenio slabim u svojim opaskama na *Sahih Ibn Huzejme*, 2170, i spomenuo da se u njegovom lancu prenosilaca nalazi Mersed ez-Zemmani za kojeg se vežu određene nepoznanice, dok je El-Ukajli rekao da on u svojim hadisima navodi čudne stvari koje se ne mogu naći kod drugih.

386 Vidjeti: *Tarhu-t-tesrib*, 4/164; i *Zehiretu-l-ukba*, 21/51–52. Napomena: Hadis koji prenosi Ebu Hurejra, radijallahu 'anhu: *"Ko klanja jacija-namaz u džematu dostigao je (vrijednost) Lejletu-l-kadra"*, bilježi Ibn Huzejma, a slabim ga je ocijenio Albani u svojim opaskama na njegov *Sahih*, 3/333. El-Hatib, 5/332, bilježi ga od Enesa, radijallahu 'anhu, ali je hadis apokrifan. U njegovom lancu prenosilaca nalazi se Ahmed b. El-Hadždžadž b. es-Salet koji je muttehem, tj. osumnjičen da je lagao prilikom prenošenja hadisa. Vidjeti: Haldun el-Ahdeb, *Zevaidu tarihi Bagdad 'ale-l-Kutubi-s-sitte*, 4/594, br. 792. Također se nalazi i u zbirci *El-Muvetta'*, u mursel-hadisima Se'ida b. el-Musejjiba, 1/123.

Traženje Lejletu-l-kadra u zadnjih sedam **noći ramazana**

Od 'Abdullaha b. Omera, radijallahu 'anhuma, prenosi se:

عَن ابنِ عُمَرَ رَضيَ الله عَنهُما أَنَّ رِجَالاً مِنْ أَصْحَابِ النَّبِيِّ ﷺ أُرُوا لَيْلَةَ الْقَدْرِ فِي السَّبْعِ الأَوَاخِرِ فَقَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: «أَرَى رُؤْيَاكُمْ قَدْ تَوَاطَأَتْ فِي السَّبْعِ الْأَوَاخِرِ، فَمَنْ كَانَ مُتَحَرِيْهَا فَلْيَتَحَرَاهَا فِي السَّبْعِ الْأَوَاخِرِ». متفق عليه

da su neki ashabi Allahovog Poslanika, sallallahu 'alejhi ve sellem, usnili da je Noć kadr u zadnjih sedam (noći ramazana), pa je Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, rekao: ***"Vidim da svi vaši snovi jednoglasno ukazuju na to da je Noć kadr u zadnjih sedam noći (ramazana), pa onaj ko je bude tražio, neka je traži u zadnjih sedam noći."*** (Muttefekun alejhi).

U jednoj predaji ovog hadisa navodi se:

وفي رواية: «الْتَمِسُوهَا في العَشْرِ الأَوَاخِرِ، فَإِنْ ضَعُفَ أَحَدُكُمْ أَوْ عَجَزَ فَلاَ يُغْلَبَنَّ عَلَى السَّبْعِ الْبَوَاقِي».

"Tražite je u zadnjih deset (noći), a ako neko posustane ili ne bude u mogućnosti, onda neka izdrži u preostalih sedam."

U drugoj predaji navodi se:

وفي رواية: «تَحَرُّوا لَيْلَةَ الْقَدْرِ في السَّبْعِ الْأَوَاخِرِ».

"Iščekujte Noć kadr u zadnjih sedam** (noći ramazana)**."[387]

---

[387] El-Buhari (1911), i Muslim, 1165, a druge dvije predaje bilježi Muslim.

Pouke i propisi

1. Ovaj ummet sačuvan je od (kolektivne) pogreške kada se radi o prenošenju Poslanikove, sallallahu 'alejhi ve sellem, tradicije, ali i kada se radi o (zajedničkim) stavovima, pa čak i o snovima. To zaključujemo iz činjenice da je Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, uzeo u obzir podudarnost snova svojih drugova.[388]

2. Noć kadr treba iščekivati i provesti je u namazu jer se u njoj nalazi veliko dobro. To nije obaveza, ali je svakako preporučeno – sunnet.[389]

3. Hadis ukazuje na veliku važnost snova, kao i na dozvoljenost oslanjanja na snove u razumijevanju i pojašnjenju već poznatih pitanja i pojava, pod uvjetom da se to ne kosi sa šerijatskim pravilima.[390] Na snove ne trebamo obraćati preveliku pažnju kako nas to ne bi odvelo od suštine zbog koje su oni i dati i tako, umjesto da ljude potaknu na dobro, usmjere ih ka lijenosti i odvrate od činjenja dobra.

4. Snovi mogu biti od Uzvišenog Allaha, mogu se javiti kao posljedica čovjekove zaokupljenosti i intenzivnog razmišljanja o nečemu, ali dolaze i od šejtana. Ukoliko nekoliko vjernika usnije isti san, taj san smatrat će se istinitim. Na isti način tretiraju se predaje i stavovi ili mišljenja o nekom pitanju. Ako predaju prenosi više vjernika, tada se ona prihvata kao ispravna, a isto tako, ako vjernici zauzmu jednoglasan stav o nekom pitanju, tada se to prihvata kao ispravno. Razlog ovakvog postupanja nalazi se u tome što pojedinac može pogriješiti, ili slagati, ili zauzeti pogrešan stav, ili nekad svjesno pogriješiti, ali jednoglasno prihvatanje mišljenja o nečemu ne ostavlja prostora za pogrešku ili zabludu.[391]

---

388 *I'lamu-l-muvekki'in*, 1/84; *Er-Ruh*, 136; i *Fethu-l-Bari*, 12/380.

389 Vidjeti: *El-Istizkar*, 3/416.

390 *Šerh Ibn el-Mulekkin*, 5/411; i *Fethu-l-Bari*, 12/380.

391 *Minhadžu es-Sunne en-Nebevijje*, 3/500. Vidjeti: *Medaridžu-s-salikin*, 1/51.

5. U ovom hadisu nalazi se dokaz da je dozvoljeno postupati u skladu sa mišljenjem koje zastupa većina, ali pod uvjetom da nije u suprotnosti sa kur'ansko-hadiskim tekstom, konsenzusom učenjaka ili jasnom analogijom.[392]

6. Nekolicina ashaba, radijallahu 'anhum, usnila je da se Noć kadr nalazi u zadnjih sedam noći ramazana i te godine Vjerovjesnik, sallallahu 'alejhi ve sellem, naredio je da se ona iščekuje baš u tim noćima. Stoga je najvjerovatnije da se Noć kadr nalazi upravo u njima.[393]

7. Noć kadr može biti otkrivena nekim ljudima u snu ili na javi i to na više načina: mogu vidjeti njenu svjetlost, ili nekoga ko će im reći: "Ovo je Noć kadr", ili im Allah, ﷾, može srce prosvijetliti spoznajom pa da uoče znakove koji ukazuju na nju.[394]

---

392 *Šerh Ibn el-Mulekkin*, 5/414.

393 Ibn Bettal u svom komentaru djela *Sahihu-l-Buhari*, 4/151, o hadisu Ibn Omera: ***"...neka traga u zadnjih sedam (noći)"***, kaže: *"Time misli na godinu u kojoj su se podudarili snovi ashaba, i to je bila dvadeset treća noć, jer je u hadisu koji prenosi Ebu Se'id rečeno:* ***'...ali je tražite u zadnjih deset noći, tragajte za njom u svakoj neparnoj noći! Vidio sam se da činim sedždu na vodi i blatu'***, *pa je kiša pala u dvadeset prvoj noći, tako da se u hadisu Ebu Se'ida navodi da je u toj godini Noć kadr bila u noćima prije zadnjih sedam."* Et-Tahavi je rekao: *"Ovakvim razumi-jevanjem hadisā otklanjaju se proturječnosti"*, tj. s obzirom na to da su svi ovi hadisi izrečeni u različitim godinama, to znači da je Noć kadr bila u različitim noćima. (op. prev.)

394 *Medžmu'u-l-fetava*, 25/286.

Traženje Lejletu-l-kadra
u neparnim noćima

Od 'Ubade b. es-Samita, ﵁, prenosi se da je rekao:

عَنْ عُبَادَةَ بنِ الصَّامِتِ ﵁ قالَ: «خَرَجَ النَّبِيُّ ﷺ لِيُخْبِرَنَا بِلَيْلَةِ الْقَدْرِ فَتلاَحَى رَجُلاَنِ مِنَ الْمُسْلِمِينَ، فَقَالَ: ﴿خَرَجْتُ لِأُخْبِرَكُمْ بِلَيْلَةِ الْقَدْرِ فَتَلاَحَى فُلاَنٌ وَفُلاَنٌ، فَرُفِعَتْ، وَعَسَى أَنْ يَكُونَ خَيرًا لَكُمْ، فَالْتَمِسُوهَا فِي التَّاسِعَةِ وَالسَّابِعَةِ وَالْخَامِسَةِ﴾.» رواه البخاري

*"Vjerovjesnik, ﷺ, izašao je da nas obavijesti o Noći kadr. U tom trenutku dva muslimana počela su se prepirati i on reče: **'Izašao sam da vas obavijestim o Noći kadr, ali su se taj i taj počeli prepirati i smetnulo mi se sa uma (kad tačno pada), i nadam se da je u tome dobro za vas. Tražite je u devetoj, sedmoj i petoj noći** (zadnje trećine ramazana)'."* Bilježi ga el-Buhari.[394]

Od Ebu Se'ida el-Hudrija, ﵁, prenosi se da je rekao:

وَعَنْ أَبِي سَعِيد الخُدْرِيِّ ﵁ قَالَ: «اعْتَكَفَ رَسُولُ اللهِ ﷺ الْعَشْرَ الأَوْسَطَ مِنْ رَمَضَانَ يَلْتَمِسُ لَيْلَةَ الْقَدْرِ قَبْلَ أَنْ تُبَانَ لَهُ، فَلَمَّا انْقَضَينَ أَمَرَ بِالْبِنَاءِ فَقُوِّض، ثُمَّ أُبِينَتْ لَهُ أَنَّهَا فِي الْعَشْرِ الأَوَاخِرِ، فَأَمَرَ بِالْبِنَاءِ فَأُعِيدَ، ثُمَّ خَرَجَ عَلَى النَّاسِ فَقَالَ: ﴿يَا أَيُّهَا النَّاسُ: إِنَّهَا كَانَتْ أُبِينَتْ لِي لَيْلَةُ الْقَدْرِ، وَ إِنِّي خَرَجْتُ لِأُخْبِرَكُمْ بِهَا، فَجَاءَ رَجُلَانِ يَحْتَقَّانِ – أَيْ: يَخْتَصِمَانِ- مَعَهُمَا الشَّيطَانُ، فَنُسِّيتُهَا فَالْتَمِسُوهَا فِي الْعَشْرِ الْأَوَاخِرِ مِنْ رَمَضَانَ، فَالْتَمِسُوهَا فِي التَّاسِعَةِ وَالسَّابِعَةِ والْخَامِسَةِ﴾.» رواه الشيخان واللفظ لمسلم

"Allahov Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, boravio je u itikafu u drugoj trećini ramazana iščekujući Noć kadr. To je bilo prije nego što mu je ta noć prikazana. Kada je

[394] El-Buhari (1919), en-Nesai, *El-Kubra* (3394), i Ahmed (5/313).

prošla druga trećina, naredio je da se šator ukloni iz džamije. Zatim mu je pokazano da se ta noć nalazi u zadnjih deset dana ramazana, pa je naredio da mu se ponovo postavi šator, nakon čega je izašao pred ljude i rekao: ***'O ljudi, bila mi je prikazana Noć kadr i izašao sam da vas obavijestim o njoj. Međutim, došla su dva čovjeka prepirući se, a sa njima šejtan, pa mi je dato da je zaboravim. Zato tražite je u zadnjih deset noći ramazana, tragajte za njom u devetoj, sedmoj i petoj'.*** *"* Bilježe ga el-Buhari i Muslim, a ovo je Muslimova verzija.[395]

Pouke i propisi

1. Razdor i razilaženje strogo su zabranjeni. Prepirke među muslimanima i bezrazložna sporenja mogu uzrokovati zlo kako onima koji se spore i prepiru, tako i ostalim muslimanima. To su uzroci nestanka dobra. Tako je ovdje zbog toga podignuta Noć kadr i premještena u drugu noć.[396] Isto tako ovo se odnosi i na zavađene muslimane kojima je uskraćen oprost i čija se djela ne razmatraju sve dok se ne pomire.[397]

2. Iz ovog hadisa koji prenosi 'Ubada, radijallahu 'anhu, zaključuje se da se greške pojedinaca reflektiraju i na zajednicu koja tada snosi posljedice njihovih grešaka.[398]

---

395 El-Buhari (1912), i Muslim (1167).

396 Vidjeti: *Ikmalu-l-mu'lim*, 4/148.

397 Vidjeti: *El-Istizkar*, 3/412. Autor aludira na hadis koji su zabilježili imam Muslim (4659), i drugi, u kojem se kaže: ***"Djela ljudi izlažu se Uzvišenom Allahu svakog četvrtka i ponedjeljka i On taj dan oprosti svakom čovjeku koji ne Mu čini širk, osim onoga koji je u zavadi sa svojim bratom (muslimanom), pa se kaže: 'Ostavite ovu dvojicu dok se ne pomire'."*** (op. prev.)

398 *Ikmalu-l-mu'lim*, 4/146.

10. Noć kadr ponavlja se iz godine u godinu i u tom pogledu postoji konsenzus učenjaka. Ono što je podignuto jeste znanje o ovoj noći, tj. učinjeno je da Vjerovjesnik, sallallahu 'alejhi ve sellem, zaboravi kad tačno ona pada.[399]

11. U podizanju znanja o Noći kadr muslimanima je data blagodat koja se ogleda u povećanom ibadetskom angažmanu u svih deset noći zadnje trećine ramazana.[400]

12. Iz hadisa saznajemo da se Noć kadr najvjerovatnije nalazi u neparnim noćima zadnjih deset dana ramazana.

13. Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, nije posjedovao znanje o tome u kojoj se noći nalazi Lejletu-l-kadr, zatim mu je to obznanjeno, a onda mu je dato da je zaboravi.

14. Iako mu je Allah oprostio sve grijehe, i potonje i buduće, Vjerovjesnik, sallallahu 'alejhi ve sellem, trudio se u iščekivanju i traženju Noći kadr u drugoj trećini ramazana prije nego što mu je obznanjeno da se ta noć nalazi u zadnjih deset noći.

15. Predanost i posvećenost traženju Noći kadr predstavlja jedan vid prakticiranja Vjerovjesnikovog, sallallahu 'alejhi ve sellem, sunneta, koje će biti potpuno i dosljedno samo uz provođenje zadnjih deset noći ramazana, posebno neparnih, u pojačanom ibadetu.

---

399 Vidjeti: *Šerh Ibn Bettal*, 4/157. Rekao je Ibn el-Mulekkin u djelu *Šerh 'ala el-Umda*, 5/397: *"Svi relevantni učenjaci zauzeli su jedinstven stav o tome da se Noć kadr ponavlja svake godine (u ramazanu) i da će tako ostati do kraja svijeta."* Vidjeti: *Et-Temhid*, 2/200.

400 Vidjeti: *Minhatu-l-Bari*, 4/455; i *Šerh Ibn Bettal*, 4/158.

Dova u Noći kadr

Od 'Aiše, radijallahu 'anha, prenosi se da je upitala:

عَنْ عَائشةَ رَضيَ الله عَنْهَا قَالَتْ: قُلتُ: «يا رَسُولَ اللهِ، أَرَأَيْتَ إنْ عَلِمْتُ أَيَّ لَيْلَةٍ لَيْلَةَ الْقَدْرِ مَا أَقُولُ فِيهَا؟ قَالَ: ﴿قُولِي: اللَّهُمَّ إِنَّكَ عَفُوٌّ كَرِيمٌ تُحِبُّ الْعَفْوَ فَاعْفُ عَنِّي﴾». رَوَاهُ التِّرمِذِيُّ وقَالَ: هَذا حَديثٌ حَسَنٌ صَحيحٌ

"Allahov Poslaniče, kada bih znala da se nalazim u Noći kadr, koju bih dovu upućivala Allahu u toj noći?" Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, odgovori: ***"Reci: 'Allāhumme inneke 'afuvvun kerīmun tuhibbu-l-'afve fa'fu 'annī!' (Allahu moj, zaista Ti si Onaj koji mnogo prašta i plemenit si, voliš da praštaš pa i meni oprosti!)****."* Hadis bilježi et-Tirmizi i kaže: "Ovaj hadis je hasen sahih."

U predaji koju je zabilježio Ibn Madža navodi se:

وفي لَفْظٍ لابنِ مَاجَه: عَنْ عَائِشَةَ رَضيَ الله عَنْهَا أَنَّها قَالَتْ: «يَا رَسُولَ اللهِ، أَرَأَيْتَ إِنْ وَافَقْتُ لَيْلَةَ الْقَدْرِ مَا أَدْعُو؟ قَالَ: ﴿تَقُولِينَ: اللَّهُمَّ إِنَّكَ عَفُوٌّ كَرِيمٌ تُحِبُّ الْعَفْوَ فَاعْفُ عَنِّي﴾.

"Od Aiše, radijallahu 'anha, prenosi se da je upitala: 'Allahov Poslaniče, šta misliš ako pogodim Noć kadr, šta da molim?' On odgovori: 'Izgovaraj: ***Allāhumme inneke 'afuvvun kerīmun tuhibbu-l-'afve fa'fu annī****'!"* [401]

Pouke i propisi

1. Hadis ukazuje na vrijednost Noći kadr i ažurnost majke vjernika 'Aiše, radijallahu 'anha, u iščekivanju te noći radi klanjanja namaza i upućivanja dove.

---

[401] Et-Tirmizi (3513), Ibn Madža (3850), en-Nesai (10708), i Ahmed (6/171). El-Hakim (1/712), ocijenio ga je vjerodostojnim, rekavši: "Ispunjava uvjete el-Buharija i Muslima."

2. Iz hadisa saznajemo da su ashabi, radijallahu 'anhum, nastojali da pitaju o onome što će im koristiti.

3. Hadis nam govori da je dova u Noći kadr posebno vrijedna i da će najprije u njoj biti uslišana.

4. Hadis nas uči da je dovu preporučeno učiti kratkim i sažetim riječima. Ne treba se bazirati na dove koje se rimuju ili čija značenja nisu razumljiva.

5. Ova dova, koju je Vjerovjesnik, sallallahu 'alejhi ve sellem, preporučio, jedna je od najsažetijih i najkorisnijih dova u kojoj je spojeno dobro i ovog i budućeg svijeta. Srž ove dove je oprost, jer kada Uzvišeni Allah oprosti Svojim robovima na ovom svijetu, tada od njih ukloni kazne i obaspe ih blagodatima, koje se nižu jedna za drugom, a kada im oprosti na budućem svijetu, spasi ih Vatre i uvede u Džennet.

6. U hadisu se Uzvišenom Allahu potvrđuje svojstvo ljubavi onako kako to priliči Njegovoj veličini i uzvišenosti, i da On, neka je slavljen, voli praštanje.

7. Hadis ukazuje na vrijednost praštanja ljudima jer Uzvišeni Allah, ﷾, voli praštanje i one koji ljudima praštaju.

8. Vjerovjesnik, sallallahu 'alejhi ve sellem, iskreno je savjetovao svoj ummet i podučio ih svemu što je korisno.

Traženje Lejletu-l-kadra u dvadeset sedmoj **noći ramazana**

Od Zirra b. Hubejša, rahimehullah, prenosi se da je rekao:

عَنْ زِرِّ بنِ حُبَيْشٍ رَحِمَه اللهُ تَعَالَى قَالَ: «سَأَلْتُ أُبِيَّ بنَ كَعْبٍ ﷺ فَقُلْتُ: إِنَّ أَخَاكَ ابْنَ مَسْعُودٍ يقولُ: "مَنْ يَقُم الحَوْلَ يُصِبْ لَيْلَةَ القَدْرِ"، فَقَالَ: رَحِمَهُ اللهُ أَرَادَ أَنْ لاَ يَتَّكِلَ النَّاسُ، أَمَا إِنَّهُ قَدْ عَلِمَ أَنَّهَا فِي رَمَضَانَ وَأَنَّهَا فِي الْعَشْرِ الأَوَاخِرِ، وأَنَّهَا لَيْلَةُ سَبْعٍ وَعِشْرِينَ، ثُمَّ حَلَفَ لاَ يَسْتَثْنِي أَنَّهَا لَيْلَةُ سَبْعٍ وَعِشْرِينَ، فَقُلْتُ: بِأَيِّ شَيءٍ تَقُولُ ذَلكَ يَا أَبَا الْمُنْذِرِ، قَالَ: بِالْعَلاَمَةِ أَوْ بِالآيَةِ الَّتِي أَخْبَرَنَا رَسُولُ اللهِ ﷺ أَنَّهَا تَطْلُعُ يَوْمَئِذٍ لاَ شُعَاعَ لَهَا.» رواه مسلم

"Upitao sam Ubejja b. Ka'ba, radijallahu 'anhu: 'Tvoj brat Ibn Mes'ud kaže: *'Ko cijelu godinu klanja noćni namaz, pogodit će Noć kadr?'* On reče: *'Allah mu se smilovao, htio je da se ljudi ne opuste i ne postanu nemarni. A on zna da je ona u ramazanu i to u zadnjih deset noći, i da je to dvadeset sedma noć.' Potom se zakleo kategorički tvrdeći da je to dvadeset sedma noć.* Upitah ga: *'Na osnovu čega to tvrdiš, Ebu-l-Munzire?' 'Na osnovu jednog znaka o kojem nas je obavijestio Allahov Poslanik,* ﷺ*, a to je da Sunce tog jutra izlazi ne rasprostirući svoje zrake'."* Bilježi ga Muslim.[402]

U verziji ovog hadisa koju je zabilježio Ahmed, kaže se:

وفي رِوايةٍ لأَحمد: «أَنَّ الشَّمْسَ تَطْلُعُ غَدَاةَ إِذْ كَأَنَّها طَسْتٌ لَيْسَ لَها شُعَاعٌ.»

"...da Sunce tog dana izlazi ne rasprostirući svoje zrake i izgleda poput posude."[403]

---

402 Muslim (762), Ebu Davud (1378), et-Tirmizi (3351), i Ahmed (5/130).

403 Ahmed (5/130), a Ibn Hibban (3690), ocijenio ju je vjerodostojnom.

U predaji koju bilježi et-Tirmizi navodi se da je Ubejj, radijallahu 'anhu, rekao:

وفي رِوايةٍ لِلتِّرْمِذِيِّ قَالَ أُبَيٌّ ﷺ: «وَ اللهِ لَقَدْ عَلِمَ ابنُ مَسْعُودٍ أَنَّهَا فِي رَمَضَان، وَ أَنَّهَا لَيْلَةُ سَبْعٍ وَعِشْرِينَ، ولَكِنْ كَرِهَ أَنْ يُخْبِرَكُمْ فَتَتَكِلُوا.»

"Tako mi Allaha, Ibn Mes'ud je znao da je ta noć u ramazanu i da je to dvadeset sedma noć, ali nije želio da vas o tome obavijesti pa da se opustite." [404]

Od Mu'avije, radijallahu 'anhu, prenosi se da je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao:

عَنْ مُعَاوِيَةَ ﷺ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ: ﴿لَيْلَةُ الْقَدْرِ لَيْلَةُ سَبْعٍ وَ عِشْرِينَ﴾. رواه أبو داود

"Noć kadr je dvadeset sedma noć." Bilježi ga Ebu Davud.[405]

Od 'Abdullaha b. 'Abbasa, radijallahu 'anhuma, prenosi se:

عَنْ عَبْدِ اللهِ بنِ عَبَّاسٍ رَضيَ اللهُ عَنْهُما أَنَّ رَجُلاً أَتَى النَّبِيَّ ﷺ فَقَالَ: «يَا نَبِيَّ اللهِ، إِنِّي شَيْخٌ كَبِيرٌ عَلِيلٌ يَشُقُّ عَلَيَّ الْقِيَامُ، فَأْمُرْنِي بِلَيْلَةٍ لَعَلَّ اللهُ يُوَفِّقُنِي فِيهَا لَيْلَةَ الْقَدْرِ»، قَالَ: ﴿عَلَيْكَ بالسَّابِعَةِ﴾. رواه أحمد

da je neki čovjek došao Vjerovjesniku, sallallahu 'alejhi ve sellem, i rekao: "Allahov Vjerovjesniče, ja sam star i bolestan, teško mi je stajati na namazu, pa mi preporuči noć u kojoj ću klanjati ne bi li mi Allah dao da to bude Noć kadr." ***"Drži se sedme!"***[406]*, rekao mu je Poslanik, ﷺ.* Bilježi ga Ahmed.[407]

---

404 Et-Tirmizi (793), i kaže da je hasen sahih.

405 Ebu Davud (1386). Vjerodostojnim su ga ocijenili Ibn Hibban (3680), i Albani u djelu *Sahih Ebi Davud*.

406 Odnosno, sedme noći zadnje trećine ramazana. (op. prev.)

407 Ahmed (1/240); el-Bejheki (4/312); et-Taberani, *El-Kebir* (11/311, h. 11836). El-Hejsemi u *Medžme'u-z-zevaidu*, 3/176, kaže: "Bilježi ga Ahmed, a njegovi prenosioci su prenosioci Sahiha." Šejh Ahmed Šakir (2149), ocijenio ga je vjerodostojnim.

Pouke i propisi

1. Prve generacije muslimana, rahimehumullahu - Allah im se smilovao, marljivo su iskorištavale svaku priliku da saznaju koja su to odabrana djela i posebno vrijedni dani kako bi se u njima potrudili u ibadetu.

2. Učenom je dozvoljeno da sakrije dio znanja ako u tome vidi određenu korist, poput bojazni da će se ljudi opustiti i umanjiti svoja dobra djela.

3. Iz hadisa se saznaje da je čovjeku dozvoljeno da se zakune za ono u što je ubijeđen i za ono što smatra ispravnijim.

4. Iz hadisa saznajemo da je jedan od znakova Noći kadr sunce koje ujutro, nakon te noći, izlazi blijedo, bez uobičajenog rasprostiranja zraka.

5. U posebno vrijednim i odabranim danima, kao što je zadnjih deset dana ramazana u kojima se traži Noć kadr, musliman se treba osloboditi svih obaveza i posvetiti se ibadetu, kako bi uz malo truda postigao veliku nagradu i dobro.

6. Nakon svega navedenog možemo konstatirati da se Noć kadr premješta i da svake godine može biti u drugoj noći, ali najvjerovatnije je da se nalazi u dvadeset sedmoj noći, kao što je to, zaklinjući se, ustvrdio Ubejj b. Ka'b, radijallahu 'anhu.

7. Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, rekao je bolesnom starcu da se Noć kadr nalazi u dvadeset sedmoj noći ramazana, međutim, to nije u suprotnosti sa drugim hadisima koji govore da se Noć kadr nalazi i u drugim noćima, jer se Vjerovjesnikov, sallallahu 'alejhi ve sellem, iskaz odnosio na tu godinu u kojoj mu je postavljeno pitanje. Na ovaj način možemo uskladiti naizgled oprečne hadise o ovom pitanju.

Traženje Lejletu-l-kadra u **zadnjoj ramazanskoj noći**

Od Ujejne b. 'Abdu-r-Rahmana prenosi se:

عَنْ عُيَيْنَةَ بنِ عَبدِ الرَّحْمَنِ قَالَ: حَدَّثَنِي أَبِي قَالَ: «ذُكِرَتْ لَيْلَةُ الْقَدْرِ عِنْدَ أَبِي بَكْرَةَ فَقَالَ: "مَا أَنا مُلْتَمِسُهَا لِشَيءٍ سَمِعْتُهُ مِنْ رَسُولِ اللهِ ﷺ إلاَّ فِي الْعَشْرِ الأَوَاخِرِ فَإِنِّي سَمِعْتُهُ يَقُولُ: ﴿الْتَمِسُوهَا فِي تِسْعٍ يَبْقِينَ، أَوْ فِي سَبْعٍ يَبْقِينَ، أَوْ فِي خَمْسٍ يَبْقِينَ أَوْ فِي ثَلَاثٍ، أَوْ آخِرِ لَيْلَةٍ﴾،" قَالَ: وكَانَ أَبُو بَكْرَةَ يُصَلِّي فِي الْعِشْرِينَ مِنْ رَمَضَانَ كَصَلاَتِهِ فِي سَائِرِ السَّنَةِ فَإِذَا دَخَلَ الْعَشْرُ اجْتَهَدَ.» رواه الترمذي وقال: حسن صحيح

kako mu je njegov otac kazivao da je Noć kadr spomenuta kod Ebu Bekreta, pa on reče: "Na osnovu onoga što sam čuo od Allahovog Poslanika, sallallahu 'alejhi ve sellem, ja je iščekujem samo u zadnjih deset noći. Ja sam ga čuo da kaže: ***'Tražite je u devet preostalih, ili u sedam preostalih, ili u pet preostalih, ili u tri preostale, ili u zadnjoj noći'****." Ebu Bekret je dvadeset noći ramazana klanjao kao i u drugim noćima tokom godine, a kada bi nastupila zadnja trećina ramazana, posebno bi se trudio.* Hadis bilježi et-Tirmizi i kaže da je hasen sahih.[408]

Mu'avija ibn Ebi Sufjan, radijallahu 'anhu, prenosi da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao:

عَنْ مُعَاوِيَةَ بنِ أَبِي سُفْيَانَ ﷺ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: ﴿الْتَمِسُوا لَيْلَةَ الْقَدْرِ فِي آخِرِ لَيْلَةٍ﴾. رَوَاهُ ابنُ خُزَيْمَةَ

"Iščekujte Noć kadr u zadnjoj noći." Bilježi ga Ibn Huzejma.[409]

---

408 Et-Tirmizi (794), et-Tajalisi (881), Ahmed (5/39), en-Nesai, *El-Kubra* (3403), el-Bezzar (3681), i et-Taberani, *Musnedu-š-Šamijjin* (1119).

409 Ibn Huzejma, *Sahih* (2189). Šejh Albani ga je ocijenio vjerodostojnim, *Es-Silsiletu-s-sahiha*, 1471.

Pouke i propisi

1. Noć kadr nalazi se u zadnjih deset noći ramazana i to najčešće u neparnim. Moguće je da bude i u parnim noćima ako uzmemo u obzir da su "preostale noći", spomenute u navedenom hadisu, parne kada je mjesec ramazan potpun i ima trideset dana. To je jedan od razloga što musliman treba da je traži i iščekuje u svih deset noći.

2. Hadis ukazuje na to koliko su se ashabi, radijallahu te'ala 'anhum, brinuli i trudili da pogode Noć kadr i provedu je ibadetu.

3. Noć kadr u nekim godinama može biti u zadnjoj noći ramazana jer mnogi hadisi ukazuju na to da se ona premješta iz godine u godinu.

4. Nakon dvadeset devete noći, kada imam završi hatmu Kur'ana[410], musliman ne treba popustiti u noćnom namazu i učenju Kur'ana, jer on svojim ibadetima traži i iščekuje Noć kadr, a ona može biti i u zadnjoj noći ramazana.

---

[410] Misli se na hatmu koju imam prouči u toku teravih-namaza, što je praksa u mnogim džamijama širom islamskog svijeta. (op. prev.)

Posjeta onome ko boravi u i'tikafu

Od Safijje bint Hujejj, radijallahu 'anha, prenosi se da je rekla:

عَنْ صَفِيةَ بنتِ حُيَّيٍّ رضي الله عنها قَالَتْ: «كَانَ رَسُولُ اللهِ ﷺ مُعْتَكِفًا فَأَتَيْتُهُ أَزُورُهُ لَيْلاً فَحَدَّثْتُهُ ثُمَّ قُمْتُ فَانْقَلَبْتُ فَقَامَ مَعِيَ لِيَقْلِبَنِي، وَكَانَ مَسْكَنُهَا فِي دَارِ أُسَامَةَ ابنِ زَيدٍ فَمَرَّ رَجُلاَنِ مِنَ الأَنْصَار، فَلَمَّا رَأَيَا النَّبِيَّ ﷺ أَسْرَعَا، فَقَالَ النَّبِيُّ ﷺ: ﴿عَلَى رِسْلِكُمَا، إِنَّهَا صَفِيَّةُ بِنْتُ حُيَّيٍّ﴾، فَقَالاَ: «سُبْحَانَ اللهِ، يَا رَسُولَ اللهِ!»، قَالَ: ﴿إِنَّ الشَّيْطَانَ يَجْرِي مِنَ الْإِنْسَانِ مَجْرَى الدَّمِ، وَإِنِّي خَشِيتُ أَنْ يَقْذِفَ فِي قُلُوبِكُمَا سُوءًا، أَوْ قَالَ: شَيْئًا﴾. وفي رواية: ﴿إِنَّ الشَّيْطَانَ يَبْلُغُ مِنَ الْإِنْسَانِ مَبْلَغَ الدَّمِ﴾.» متفق عليه

"Allahov Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, bio je u itikafu pa sam uvečer došla da ga posjetim. Razgovarali smo, a potom sam ustala i krenula nazad, pa je i on ustao da me otprati – a stanovala je u kući Usame b. Zejda[411]. *Tada su naišla dvojica ensarija koji, ugledavši Vjerovjesnika, sallallahu 'alejhi ve sellem, požuriše. Vjerovjesnik, sallallahu 'alejhi ve sellem, reče im:* ***'Polahko vas dvojica! Ovo je Safijja bint Hujejj!'*** *'Subhanallah, Allahov Poslaniče!'*, uzviknuše oni. Na to on reče: ***'Uistinu šejtan kola kroz čovjeka kao krv kroz vene, pa sam se pobojao da u vaša srca ne ubaci nešto loše'.*** *"* U drugoj predaji navodi se: ***'Zaista šejtan dopre u čovjeku dokle mu dopire i krv'.*** *"* Muttefekun 'alejhi.[412]

Od 'Alije b. el-Husejna, radijallahu 'anhuma, prenosi se da je rekao:

---

411 Tj. u kući koja je poslije pripala Usami b. Zejdu. (op. prev.)

412 El-Buhari (3107), i Muslim (2175). Drugu predaju navode el-Buhari (2934), i Muslim (2175).

عَنْ عَليِّ بنِ الْحُسَيْنِ رَضيَ اللهُ عَنْهُما قَالَ: «كَانَ النَّبِيُّ ﷺ في الْمَسْجِدِ، وعِنْدَهُ أَزْوَاجُهُ، فَرُحْنَ، فَقَالَ لِصَفِيَّةَ بِنْتِ حُيَيٍّ: ﴿لاَ تَعْجَلِي حَتَّى أَنْصَرِفَ مَعَكِ﴾، وَكَانَ بَيْتُهَا فِي دَارِ أُسَامَةَ، فَخَرَجَ النَّبِيُّ ﷺ مَعَهَا، فَلَقِيَهُ رَجُلاَنِ مِنَ الأَنْصَارِ، فَنَظَرَا إِلَى النَّبِيِّ ﷺ ثُمَّ أَجَازَا، وقَالَ لَهُمَا النَّبِيُّ ﷺ: ﴿تَعَالَيَا، إِنَّهَا صَفِيَّةُ بِنْتُ حُيَيٍّ﴾، قَالاَ: «سُبْحَانَ اللهِ، يَا رَسُولَ اللهِ»، قَالَ: ﴿إِنَّ الشَّيْطَانَ يَجْرِي مِنَ الإِنْسَانِ مَجْرَى الدَّمِ، وَ إِنِّي خَشِيتُ أَنْ يُلْقِيَ فِي أَنْفُسِكُمَا شَيْئًا﴾.» رواه الشيخان

"Vjerovjesnik, ﷺ, bio je u džamiji, a njegove supruge došle su da ga posjete. Kada su pošle kućama, on je Safijji bint Hujejj, koja je stanovala u kući Usame b. Zejda, rekao: ***'Ne žuri, i ja ću s tobom!'*** *Vjerovjesnik, ﷺ, izašao je sa njom pa su ih srela dvojica ensarija. Pogledali su u Vjerovjesnika, ﷺ, i prošli. Vjerovjesnik, ﷺ, rekao im je:* ***'Priđite! Ovo je Safijja bint Hujejj!'*** 'Subhanallah, Allahov Poslaniče!', rekoše oni. On reče: ***'Uistinu šejtan kola čovjekovim venama, a ja sam se pobojao da u vas (tj. u vaše duše) ne ubaci nešto'.*** *"* Bilježe ga el-Buhari i Muslim.[413]

Pouke i propisi[414]

1. Vjerovjesnik, sallallahu 'alejhi ve sellem, bio je milostiv prema svojim sljedbenicima, brinuo se o njima, usmjeravao ih ka onome što će sačuvati njihova srca i organe. Tako se pobojao da šejtan u srca ove dvojice ashaba ne ubaci loše mišljenje o njemu,

---

413 El-Buhari (2038), i Muslim (2175). Hadis prenosi 'Alija od Safijje, radijallahu 'anha, kako se to navodi u drugoj predaji, a ovu je zabilježio el-Buhari.

414 Vidjeti: *Šerh en-Nevevi 'ala Muslim*, 14/56; *Šerh Ibn Bettal*, 4/172–175; *Šerh Ibn el-Mulekkin*, 5/452–456; *Fethu-l-Bari*, 4/280; *'Umdetu-l-kari*, 11/152; *'Avnu-l-ma'bud*, 7/103; i *Eš-Šerhu-l-mumti*, 6/530.

jer je loše mišljenje o vjerovjesnicima kufr – nevjerstvo.[415] Šafija, Allah mu se smilovao, rekao je: *"To im je rekao jer se bojao da ne počine kufr ako bi pomislili da ga optuže, pa je požurio da ih obavijesti, želeći ih tako posavjetovati prije negoli šejtan uspije u njihova srca ubaciti nešto što će ih odvesti u propast."*[416]

2. Dozvoljeno je posjetiti onoga ko je u i'tikafu. Žena može posjetiti svoga muža u džamiji, noću ili danju, i to neće pokvariti njegov boravak i'tikafu. Međutim, česti razgovori odvraćaju mu'tekifa (osobu koja boravi u i'tikafu) od ibadeta, a može se desiti i da ga to navede na intimni odnos sa suprugom te da tako pokvari svoj itikaf.

3. Musliman se treba čuvati situacija i postupaka koji ga mogu dovesti do toga da ljudi u njega sumnjaju i da ga optužuju za ono što nije uradio. Ako se poboji lošeg i pogrešnog mišljenja, tada ljudima treba pojasniti istinu i otkloniti sumnje. Ovo je potrebno naročito ako se radi o učenim i uglednim ljudima kojima nije dozvoljeno da čine ono što će ljude navesti da o njima loše misle, makar oni za to imali opravdan razlog, jer takvi postupci ljude navode da sumnjaju u njihovo znanje i ne prihvate ga, i tada ono postaje beskorisno. Ovo vrijedi i za sudiju koji je dužan da osuđeniku pojasni zbog čega je osuđen, kako ne bi mislio da mu je sudstvo nanijelo nepravdu.

4. Navedeni hadis govori nam da je obaveza čuvati se šejtana i njegovih spletki jer on kola čovjekovim venama.

5. Dozvoljeno je reći "subhanallah" kada se nečemu divimo ili čudimo. O slučaju potvore koji je spomenut u Kur'anu kaže se:

...سُبْحَـٰنَكَ هَـٰذَا بُهْتَـٰنٌ عَظِيمٌ ﴿١٦﴾

"Slavljen neka si (subhãneke), *to je velika potvora!"* (En-Nur, 16)

---

[415] *Šerh en-Nevevi 'ala Muslim*, 14/56.

[416] *Fethu-l-Bari*, 4/280.

6. Mu'tekif može prakticirati uobičajene dozvoljene stvari, poput ispraćaja posjetioca i razgovora, ali s tim ne treba pretjerivati.

7. Mu'tekifu je dozvoljeno kako držati predavanja, tako im i prisustvovati, te pisati o vjerskim temama, ali to ne treba činiti često jer je cilj i'tikafa potpuno posvećivanje ibadetu.

8. Za vrijeme i'tikafa mutekifu je dozvoljeno da kupuje potrebne namirnice.

9. Mu'tekifu je dozvoljeno da se osami sa svojom suprugom, ali da joj ne prilazi sa strašću.

10. Ženi je dozvoljeno da izlazi noću, ali pod uvjetom da u dotičnom mjestu vladaju mir i sigurnost.

11. Dozvoljeno je pozdraviti čovjeka kada je sa svojom suprugom, jer je u nekim predajama ovog hadisa navedeno da su ova dvojica poselamila Vjerovjesnika, sallallahu 'alejhi ve sellem,[417] a on im to nije osporio.

12. Muškarcu je dozvoljeno, kada je sa njim njegova supruga ili druga žena kojoj je on mahrem, obratiti se drugim muškarcima, naročito kada za tim postoji realna potreba, poput pojašnjenja propisa ili otklanjanja štete i sl. Takav postupak ne dovodi u pitanje njegovu pristojnost niti čestitost.

13. Kao što je mu'tekifu dozvoljeno da od sebe otkloni sumnjičenja i loše mišljenje drugih tako što će verbalno reagirati i pojasniti istinu, kao što je uradio Vjerovjesnik, sallallahu 'alejhi ve sellem, isto tako mu je dozvoljeno da fizički od sebe otkloni neprijatnost koju mu neko želi nanijeti. U tom smislu na mutekifa se odnosi isti propis kao i na klanjača kojemu je propisano da

---

[417] El-Buhari (1930), i Ibn Madža (1779).

zaustavi onoga ko želi proći ispred njega. Tako je i mu'tekifu propisano da se fizički brani u slučaju da neko želi da ga napadne i to mu neće umanjiti vrijednost itikafa.

14. Obaveza je odmjereno i bez žurbe postupati u svim situacijama. Izuzetak su kritične okolnosti u kojima smo primorani da reagiramo na drugačiji način. Vjerovjesnik, sallallahu 'alejhi ve sellem, rekao je: *"Polahko vas dvojica!"*

15. Vjerovjesnik, sallallahu 'alejhi ve sellem, bio je pravedan prema svojim suprugama. One su došle da ga posjete dok je bio u itikafu, pa kada su krenule kućama, Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, rekao je Safijji, koja je najvjerovatnije došla kasnije nego njegove ostale supruge, da ne žuri. Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, želio je da vrijeme posjete i druženja rasporedi podjednako na sve supruge i zato je Safijja tada ostala duže. Također, Safijjina kuća bila je udaljenija od džamije nego kuće ostalih supruga, tako da se Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, pobojao za njenu sigurnost (i otpratio je). Ovako musliman treba da bude pravedan i brižan prema svojim suprugama.

Zavjetovanje na i'tikaf

Od Omera b. el-Hattaba, radijallahu 'anhu, prenosi se da je rekao:

عَنْ عُمَرَ بنِ الْخَطَّابِ ﷺ قَالَ: «يَا رَسُولُ اللهِ، إِنِّي نَذَرْتُ فِي الْجَاهِلِيَّةِ أَنْ أَعْتَكِفَ لَيْلَةً فِي الْمَسْجِدِ الْحَرَامِ»، فَقَالَ لَهُ النَّبِيُّ ﷺ: ﴿أَوْفِ نَذِرَكَ﴾، فَاعْتَكَفَ لَيلَةً. متفق عليه

"Allahov Poslaniče, ja sam se još u džahilijjetu (vremenu neznaboštva) zavjetovao da ću jednu noć provesti u Mesdžidu-l-haramu u i'tikafu." Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, reče mu: ***"Ispuni svoj zavjet!"****, pa je Omer jednu noć proveo u itikafu.* Muttefekun 'alejhi.

U predaji koju bilježi Muslim navodi se:

وفي رِوَايَةٍ لِمُسْلِمٍ أَنَّ عُمَرَ بنَ الْخَطَّابِ ﷺ سَأَلَ رَسُولَ اللهِ ﷺ وَهُوَ بِالْجِعِرَّانَةِ بَعْدَ أَنْ رَجعَ مِنَ الطَّائِفِ فَقَالَ: «يَا رَسُولَ اللهِ، إِنِّي نَذَرْتُ فِي الْجَاهِلِيَّةِ أَنْ أَعْتَكِفَ يَوْمًا فِي الْمَسْجِدِ الْحَرَامِ، فَكَيْفَ تَرَى؟» قَالَ: ﴿اذْهَبْ فَاعْتَكِفْ يَوْمًا﴾.

da je Omer b. el-Hattab, radijallahu 'anhu, upitao Allahovog Poslanika, sallallahu 'alejhi ve sellem, nakon što se on vratio iz Taifa i smjestio u el-Dži'rani: "Allahov Poslaniče, ja sam se još u džahilijjetu (vremenu neznaboštva) zavjetovao da ću jedan dan provesti u Mesdžidu-l-haramu u i'tikafu, pa šta misliš o tome?" ***"Idi, i boravi u itikafu jedan dan!"****, odgovori mu Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem.*[417]

U drugoj predaji zabilježeno je:

وفي رواية: «فَلَمَّا أَسْلَمْتُ سَأَلْتُ النَّبِيَّ ﷺ عَنْ ذَلِكَ، فَقَالَ ﷺ: ﴿أَوفِ بِنَذْرِكَ﴾.»

"...pa kada sam primio islam, upitao sam Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, o tome, a on mi reče: ***'Ispuni svoj zavjet'!****"* [418]

---

417 El-Buhari (1937), i Muslim (1656).

418 El-Bezzar (140), i el-Bejheki (10/76).

Pouke i propisi

1. Iz hadisa saznajemo da su zavjetovanje i i'tikaf bili poznati i mnogobošcima.

2. Hadisi ukazuju na to da je osobi koja primi islam propisano da ispuni zavjet dat prije primanja islama, a neki učenjaci smatraju to obavezom.

3. Omer, radijallahu 'anhu, pokazao je ažurnost u pogledu ispunjavanja zavjeta koji je dao još u vremenu džahilijjeta – predislamskog vremena, želeći tako skinuti sa sebe eventualnu odgovornost za taj zavjet, a to nam jasno govori o stepenu Omerove, radijallahu 'anhu, opreznosti i bogobojaznosti.

4. Hadis ukazuje na važnost ispunjavanja datih obećanja i brige o njima. Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, naredio je Omeru da ispuni zavjet iako je to obećanje dao u džahilijjetu.[419]

5. Ispravno je boraviti u i'tikafu jedan dan ili jednu noć jer hadis na to jasno ukazuje.

6. Učenjaci koji zastupaju stav o tome da je i'tikaf ispravan i bez posta, kao dokaz za to navode ovaj hadis, jer noć nije vrijeme kada se posti.[420]

---

419 Vidjeti: *Šerh Ibn Bettal*, 4/168.

420 Ispravnost i'tikafa postom uvjetovali su: Ibn Omer i Ibn 'Abbas, radijallahu 'anhuma, Malik, eš-Ša'bi, el-Evzai, es-Sevri, učenjaci hanefijske pravne škole, u jednoj predaji i Ahmed, a ovo mišljenje podržali su el-Qurtubi i Ibnu-l-Qajjim, Allah im se smilovao. Ovaj uvjet, osim u slučaju da se zavjetuje, ne postavljaju 'Alija i Ibn Mes'ud, radijallahu 'anhuma, Hasan el-Basri, 'Ata Ibn Ebu Rebbah, Omer b. 'Abdu-l-'Aziz, Šafija, Ahmed, Ishak b. Rahavejh i učenjaci zahirijske pravne škole. Ovaj stav odabrali su šejhu-l-islam Ibn Tejmijja, Ibn Baz i Ibn 'Usejmin, Allah im se smilovao. Stalna komisija za fetve također je podržala ovaj stav. Vidjeti: *El-Istizkar*, 10/291–293; *Tehzibu-s-Sunen*, 7/105–109; *Šerh en-Nevevi*, 11/124–126; ►►►

7. Ako prihvatimo mišljenje da je i'tikaf ispravan bez posta – a to je ispravnije mišljenje od dva poznata mišljenja učenjaka o ovom pitanju, tada u itikafu može boraviti i bolesnik koji je prekinuo post zbog bolesti.[421]

8. Učene trebamo pitati o onome što ne znamo, kao što je Omer, radijallahu anhu, pitao Vjerovjesnika, sallallahu 'alejhi ve sellem, o svom zavjetu. Onome ko bude upitan nije dozvoljeno da sakrije znanje, već je dužan iznijeti i pojasniti ono što zna.[422]

9. Ko se zavjetuje da će boraviti u itikafu u određenoj džamiji koja je udaljena od njegovog mjesta boravka toliko da mora krenuti na put do nje, neće ispunjavati taj zavjet osim ako se radi o tri džamije (Mesdžidu-l-haramu u Mekki, Poslanikovoj džamiji u Medini i džamiji el-Aqsa u Jerusalemu). Vjerovjesnik, sallallahu 'alejhi ve sellem, je rekao: لاَ تُشَدُّ الرِّحَالُ إِلَّا إِلَى ثَلاَثِ مَسَاجِدَ ***"Sedla se ne pritežu***[423] ***osim radi posjete tri džamije."***[424] Ako se radi o manjoj udaljenosti za koju nije potrebno putovanje, tada će ispuniti zavjet.[425]

►►*El-Mufhim*, 4/241; *Šerh Ibn el-Mulekkin*, 5/446; *Tuhfetu-l-ahvezi*, 15/119; *El-Ifham fi šerhi Bulugi-l-meram*, 1/372, *Eš-Šerhu-l-mumti*, 6/506–507, i *Fetve Stalne komisije*, 6718.

421 Vidjeti: *Eš-Šerhu-l-mumti'*, 6/507.

422 *Šerh Ibn el-Mulekkin*, 5/446.

423 Tj. ne kreće se na putovanje radi ibadeta. (op. prev.)

424 Muslim (1399), et-Tirmizi (326), Ebu Dawud (2033), Ibn Madže (1409).

425 *El-Fetava es-Sa'dijje*, 231–232.

Post za umrlog

Od 'Aiše, رضي الله عنها - radijallahu 'anha, prenosi se da je Allahov Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, rekao:

عَنْ عَائِشَةَ رَضيَ اللهُ عَنْهَا أَنَّ رَسُولَ اللهِ ﷺ قَالَ: ﴿مَنْ مَاتَ وعَلَيهِ صِيَامٌ صَامَ عَنْهُ وَلِيُّهُ﴾. متفق عليه

"Ko umre a ostao je dužan post, njegov najbliži rođak (nasljednik) napostit će za njega." Muttefekun alejhi.[426]

Od Ibn 'Abbasa, radijallahu 'anhuma, prenosi se da je rekao:

عَن ابنِ عَباسٍ رَضيَ اللهُ عَنْهُمَا قَالَ: «جَاءَ رَجُلٌ إلى النَّبيِّ ﷺ فَقالَ: "يَا رَسولَ الله، إِنَّ أُمِّي مَاتَتْ وَعَلَيْهَا صَوْمُ شَهْرٍ، أَفَأَقْضِيهِ عَنْهَا؟" فَقالَ ﷺ: ﴿لَوْ كَانَ عَلَى أُمِّكَ دَيْنٌ أَكُنْتَ قَاضِيَهُ عَنْهَا؟﴾ قالَ: "نَعَمْ"، قَالَ: ﴿فَدَيْنُ اللهِ أَحَقُّ أَنْ يُقْضَى﴾.» رواه الشيخان

"Došao je neki čovjek Vjerovjesniku, sallallahu 'alejhi ve sellem, i rekao: 'Allahov Poslaniče, umrla mi je majka, a ostala je dužna (is)postiti mjesec dana. Hoću li ja to za nju napostiti?' Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, reče mu: ***'Da je tvoja majka ostala dužna, da li bi ti za nju vratio taj dug?'*** *'Da', odgovori čovjek.* ***'Dug prema Allahu preči je da se vrati', reče Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem'.****"* Bilježe ga el-Buhari i Muslim.

U drugoj predaji navodi se:

وفي رِوايةٍ: «أَنَّ امْرَأَةً جَاءَتْ إِلَى النَّبيِّ ﷺ فَقَالَتْ: "يَا رَسُولَ الله، إِنَّ أُمِّي مَاتَتْ وعَلَيْهَا صَوْمُ نَذْرٍ أَفَأَصُومُ عَنْهَا؟" قَالَ: ﴿أَرَأَيتِ لَوْ كَانَ عَلَى أُمُّكِ دَيْنٌ فَقَضَيتِهِ أَكَانَ يُؤْدِي ذَلكَ عَنْهَا؟﴾ قَالَتْ: :"نَعَمْ"، قَالَ: ﴿فَصُومِي عَنْ أُمِّكِ﴾.»

---

426 El-Buhari (1851), i Muslim (1147).

da je neka žena došla Vjerovjesniku, sallallahu 'alejhi ve sellem, i rekla: "Allahov Poslaniče, umrla mi je majka a ostala je dužna zavjetni post. Hoću li ja za nju ispostiti?" Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, reče joj: ***"Šta misliš da je tvojoj majci ostao dug pa ga ti vratila, da li bi to vrijedilo za nju?"*** *"Da", reče žena.* **"Onda posti za svoju majku"***, reče Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem.*[427]

Od Burejde, radijallahu 'anhu, prenosi se da je rekao:

---

[427] El-Buhari (1852), i Muslim (1148). Obje navedene predaje su Muslimova verzija. U predaji koju bilježi Ahmed navodi se: *"Majka mi je umrla a ostala je dužna post mjeseca ramazana. Hoću li ja postiti za nju?" Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, upita:* ***"Šta misliš da joj je ostao dug, da li bi ga ti vratila?"*** *"Da"*, reče žena. ***"Dug prema Uzvišenom Allahu preči je da se vrati"***, *reče Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem.* (Ahmed, *Musned*, 1/362). Šejh Ahmed Šakir, h.3420, ovu je predaju ocijenio vjerodostojnom, a potom rekao: "Ovaj rivajet jasno kazuje da se radilo o postu mjeseca ramazana, a na to nije ukazao Ibn Hadžer u *Fethu-l-Bariju*. Izgleda da su se pitanja o ovome ponovila više puta, pa su nekad pitali o postu ramazana, a nekad o zavjetnom postu, jednom je pitao muškarac, a drugi put žena."

Učenjaci koji su uradili naučnu valorizaciju *Musneda*, a koju je nadgledao šejh Šuajb el-'Arnaut, smatraju da je dodatak "mjeseca ramazana" greška, iako se navodi u nekim temeljnim rukopisima na koje su se oslanjali prilikom obrade *Musneda*, jer se ne podudara sa predajama navedenim u ostalim dijelovima *Musneda* i u djelu *Ithaful-mehera*. Zato su hadis štampali bez ovog dodatka (3420). Na ovaj dodatak ukazao je i šejh Ibn Baz, Allah mu se smilovao, u nekim predavanjima i izgleda da on smatra taj dodatak sastavnim dijelom hadisa. Kako god bilo, uopćeni izrazi spomenuti u drugim hadisima podrazumijevaju i mjesec ramazan i ispravno je da nisu ograničeni samo na zavjetni post. Potom sam pogledao Ibn Hadžerovo djelo *Ithafu-l-mehera*, koje je štampalo Ministarstvo islamskih poslova zajedno sa Islamskim univerzitetom u Medini, i našao sam ovaj hadis bez spomenutog dodatka. On je ovaj hadis prenio od Ibn Huzejme, Ebu Avane, Ibn Hibbana i ed-Darekutnija, 7/101, br. 7419, što ukazuje da je to dodatak i da nije dio hadisa. A Allah najbolje zna!

عنْ بُرَيدةَ ﷺ قالَ: «بَيْنا أَنا جَالسٌ عِنْدَ رَسُولِ اللهِ ﷺ إِذْ أَتَتْهُ امْرَأَةٌ فَقَالَتْ: إِنِّي تَصَدَّقْتُ عَلَى أُمِّي بِجَارِيَةٍ وَإِنَّهَا مَاتَتْ». قَالَ: فَقَالَ: ﴿وَجَبَ أَجْرُكِ وَرَدَّهَا عَلَيْكِ الْمِيرَاثُ﴾، قَالَتْ: «يَا رَسُولَ اللهِ، إِنَّهُ كَانَ عَلَيْهَا صَوْمُ شَهرٍ أَفَأَصُومُ عَنْهَا؟» قَالَ: ﴿صُومِي عَنْهَا﴾، قَالَتْ: «إِنَّهَا لَمْ تَحُجَّ قَطُّ، أَفَأَحُجُّ عَنْهَا؟» قَالَ: ﴿حُجِّي عَنْهَا﴾.» رواه مسلم

"Dok sam sjedio kod Allahovog Poslanika, ﷺ, dođe mu neka žena i reče: 'Ja sam svojoj majci dala robinju, a majka je umrla.' On, ﷺ, reče: ***'Nagrada ti je zagarantirana, a robinja se tebi vraća kroz nasljedstvo.'*** *Ona opet reče: 'Allahov Poslaniče, ona je imala dug posta mjesec dana. Hoću li ja postiti za nju?'* ***'Posti za nju!'****, reče Poslanik, ﷺ. 'Ona nikad nije obavila ni hadždž. Hoću li ja obaviti hadždž za nju?', upita žena.* ***'Obavi hadždž za nju!'****, reče Poslanik, ﷺ.* Bilježi ga Muslim.[428]

Pouke i propisi

1. Opće je pravilo da čovjeka u isključivo tjelesnim ibadetima niko ne može zamijeniti. Zbog ovog hadisa post je izuzet iz spomenutog pravila kao što je izuzet i hadždž. Ibn 'Abdu-l-Berr, rahimehullah, rekao je: *"Kada je namaz u pitanju, postoji konsenzus učenjaka o tome da niko ni za koga ne može klanjati, bez obzira radilo se o farzu, sunnetu ili nafili. Klanjati se ne može ni za živog ni za umrlog. Isti je slučaj sa postom ako se radi o živom. Zato nije ispravan post za bilo koga sve dok je živ. Oko ovih pitanja učenjaci su jednoglasni. Međutim, kada je u pitanju nadoknada posta za umrlog, koji on nije izvršio za svog života, učenjaci, kako klasični tako i savremeni, zauzeli su različite stavove."* [429]

---

428 Muslim (1149), Ebu Davud (2877), et-Tirmizi (667), en-Nesai[el-kubra] (6314), i Ibn Madža (2394).

429 *El-Istizkar*, 4/340. Konsenzus učenjaka o navedenim pitanjima prenijeli su i El-Kadi Ijjad, *Ikmalu-l-mulim*, 4/104; i El-Kurtubi, *El-Mufhim*, 3/208–209.

2. Ko umre a ostane dužan određene dane posta mjeseca ramazana, nalazi se u jednoj od dvije situacije:

(a) da umre prije nego što bude u mogućnosti da isposti dug, i to zbog nedostatka vremena, ili zbog nekog drugog razloga poput bolesti, putovanja ili slabosti. U ovom slučaju većina učenjaka smatra da je takav oslobođen obaveze posta i da ne snosi nikakve pravne posljedice;

(b) da umre a prije smrti imao je priliku da isposti dug, i tada je sunnet da za njega naposti njegov najbliži krvni srodnik.

3. Šerijatom je propisano da umrlog od odgovornosti (za neizvršene ibadete) oslobađaju njegovi rođaci ili bilo ko drugi. U riječima Allahovog Poslanika, ﷺ: ***"...njegov najbliži rođak napostit će ga za njega"***, misli se na nasljednika, i to je tako u većini slučajeva. Međutim, dozvoljeno je da i neki drugi rođak, koji nije nasljednik, ili neko ko uopće nije u rodbinskoj vezi sa umrlim, isposti za njega dug posta, kao što je dozvoljeno da za njega vrati imovinski dug. Šejhu-l-islam Ibn Tejmijja, Allah mu se smilovao, rekao je: *"Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, uporedio je ovaj slučaj sa dugom koji umrli ostavi iza sebe. S obzirom na to da dug može vratiti bilo ko, onda je, shodno tome, sasvim jasno i da post za umrlog može ispostiti bilo ko i da se to ne odnosi samo na djecu umrlog."* [430]

4. Ispunjenje zavjeta za umrlog nije obavezno, kao što ni njegovoj rodbini nije obavezno vratiti njegov dug. Međutim, to je dobrovoljni prilog od njih kako bi se umrli oslobodio odgovornosti.[431]

---

430 *Medžmu'u-l-fetava*, 24/311. Vidjeti: *El-Mugni*, 4/400; *Fethu-l-Bari*, 4/194; i *Eš-Šerhu-l-mumti*, 6/452.

431 Vidjeti: *El-Mugni*, 4/399-400; *Eš-Šerhu-l-mumti*, 6/450. Imperativ u riječima Vjerovjesnika, ﷺ: ***"Posti za nju!"***, ne shvata se doslovno zbog riječi Uzvišenog Allaha, ﷻ: وَلَا تَزِرُ وَازِرَةٌ وِزْرَ أُخْرَىٰ *"...niko tuđe breme grijeha neće nositi..."* (el-En'am, 164), kao i zbog toga što ga je Vjerovjesnik, ﷺ, uporedio sa dugom, a rodbina nije dužna vratiti dug umrlog.

5. Ispravno je da broj dana koji je umrli ostao dužan da isposti, između sebe podijeli isti toliki broj ljudi i da svi zajedno jedan dan poste, i tako u jednom danu isposte dug za njega. Obaveza da jedan čovjek za njega posti nastupa samo u situaciji kada se dani moraju postiti uzastopno, jedan za drugim, kao što je slučaj sa iskupninom (keffaretom) za zihar[432] i za ubistvo. U tom slučaju za njega će jedan čovjek postiti sve dane uzastopno.[433]

6. U slučaju da se niko dobrovoljno ne prihvati posta za umrlog, njegovi nasljednici će na njegovo ime za svaki dan nahraniti siromaha, pa makar iz njegove ostavštine.[434]

7. Nije ispravno da nasljednici unajme nekoga da posti za umrlog jer u pitanjima ibadeta (djela koja nas približavaju Allahu) najam nije ispravan.[435]

---

432 *Zihar* - je privremeni prekid bračne veze i dešava se kada muž svoju suprugu uporedi sa ženom sa kojom mu je zabranjeno stupiti u brak (naprimjer, da kaže supruzi: "Ti si mi kao leđa moje majke!"), aludirajući time na apstinenciju od spolnog odnosa sa njom. Za ovakav postupak muž je dužan iskupiti se postom dva uzastopna mjeseca, ako je to u mogućnosti. Vidjeti: Fevzan, *El-Mulehhas el-fikhi*, 2/322. (op. prev.)

433 El-Buhari je, bez seneda, zabilježio od el-Hasana da je rekao: *"Dozvoljeno je da za njega trideset ljudi isposti jedan dan"* (2/690). Ed-Darekutni mu je spojio lanac prenosilaca, kako to spominje Ibn Hadžer u *Fethu-l-Bariju*, 4/193. Vidjeti: *Eš-Šerhul-mumti*, 6/352–353. Isto je dozvolio i šejh 'Abdu-l-'Aziz b. Baz jer su hadisi u tom smislu uopćeni, a o iskupnom postu za umrlog, kaže: "Nije dozvoljeno da se ti dani podijele na više ljudi, već će ih ispostiti jedna osoba uzastopno, kako je to Allahov šerijat i predvidio." *Medžmu'u fetava Ibn Baz*, 15/375.

434 *Eš-Šerhu-l-mumti*, 6/456.

435 *Eš-Šerhul-mumti*, 6/456. Ovo se ne može porediti sa postupcima ljudi u današnjem vremenu koji plaćaju bedela na ime obavljanja hadždža za svog umrlog, i u tom slučaju isplaćeni novac pokriva troškove putovanja na hadždž. Možda će onaj ko obavlja hadždž kao bedel skromno trošiti pa uštedjeti nešto od tog novca i zato ulema smatra da je osobe koje odlaskom na hadždž prvenstveno žele zaraditi novac, pokuđeno slati u svojstvu bedela.

8. Ko se zavjetuje da će postiti mjesec muharrem pa umre u mjesecu zu-l-hidždžetu, za njega se neće postiti jer nije doživio vrijeme u kojem mu je post bio obavezan. Isti je slučaj i sa onim ko ne doživi ramazan.[436]

9. Musliman koji je obavezan da naposti propuštene dane ramazana, a želi postiti za svog bližnjeg koji je ostao dužan određene dane posta, bilo da se radi o napaštanju ramazana, iskupu ili zavjetnom postu, dužan je da prvo nadoknadi svoj post, a poslije toga da posti za svog bližnjeg.[437]

10. Ispravno je da prilikom napaštanja propuštenih dana posta nije uvjet postiti ih uzastopno, ali je sigurno bolje tako postupiti, jer napaštanje ima za cilj da nadomjesti redovni post.[438]

11. Prekid posta u vrijeme bajramskih dana neće narušiti uzastopnost koja je obavezna prilikom posta dva mjeseca radi iskupa.[439]

---

436 *Eš-Šerhu-l-mumti*, 6/456.

437 *Stalna komisija za fetve*, fetava br. 7942.

438 Ibn Džibrin, *Fetava sijam*, 125.

439 Ibn Džibrin, *Fetava sijam*, 102. Misli se na iskup za prekidanje ramazanskog posta spolnim odnosom. (op. prev.)

Džennetska vrata na koja
će ući samo postači

Od Sehla b. Sa'da, radijallahu 'anhu, prenosi se da je Allahov Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, rekao:

عَنْ سَهْلِ بنِ سَعْدٍ ﷺ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ: ﴿فِي الْجَنَّةِ ثَمَانِيَةُ أَبْوَابٍ فِيهَا بَابٌ يُسَمَّى الرَّيَّانُ لاَ يَدْخُلُهُ إِلاَّ الصَّائِمُونَ﴾. رَوَاهُ الشَّيْخَان

"Džennet ima osam vrata, a jedna od njih zovu se «er-Rejjan» i na njih će ući samo postači." Bilježe ga el-Buhari i Muslim.[440]

U el-Buharijevoj verziji zabilježeno je:

وفي لَفْظٍ لِلْبُخَارِيّ: ﴿إِنَّ فِي الْجَنَّةِ بَابًا يُقَالُ لَهُ الرَّيَّانُ يَدْخُلُ مِنْهُ الصَّائِمُونَ يَوْمَ الْقِيَامَةِ لاَ يَدْخُلُ مِنْهُ أَحَدٌ غَيْرُهُمْ، يُقَالُ: "أَيْنَ الصَّائِمونَ؟" فَيَقُومُونَ، لاَ يَدْخُلُ مِنْهُ أَحَدٌ غَيْرُهُم، فَإِذَا دَخَلُوا أُغْلِقَ فَلَمْ يَدْخُلْ مِنْهُ أَحَدٌ﴾.

"U Džennetu ima jedna kapija koja se zove «er-Rejjan». Na Sudnjem danu kroz nju će ulaziti samo postači i niko više. Kada se poviče: 'Gdje su postači?', postači će ustati i samo će oni ući. Kada oni uđu, kapija će se zatvoriti i na nju više niko neće moći ući." [441]

U verziji koju bilježi et-Tirmizi, navodi se:

وفي لَفْظٍ للتِّرمِذِيّ: ﴿إِنَّ فِي الْجَنَّةِ لَبَابًا يُدْعَى الرَّيَّانُ، يُدْعَى لَهُ الصَّائِمُونَ، فَمَنْ كَانَ مِنَ الصَّائِمِينَ دَخَلَهُ، وَمَنْ دَخَلَهُ لَمْ يَظْمَأْ أَبَدًا﴾.

---

[440] El-Buhari (3084), Muslim (1155), et-Tirmizi (765), en-Nesai (4/168), Ibn Madža (1640), i Ahmed (5/335).

[441] El-Buhari (1797).

"Džennet ima vrata koja se zovu «er-Rejjan». Na njih će biti pozvani postači. Ko bude postač, ući će na njih, a ko uđe, nikad neće ožednjeti." [442]

Od Ebu Hurejre, radijallahu 'anhu, prenosi se da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao:

عَنْ أَبِي هُرَيرَةَ ﷺ أَنَّ رَسُولَ الله ﷺ قَالَ: ﴿مَنْ أَنْفَقَ زَوْجَيْنِ فِي سَبِيلِ اللهِ نُودِيَ مِنْ أَبْوَابِ الْجَنَّةِ: "يَا عَبدَ اللهِ: هَذَا خَيْرٌ!"، فَمَنْ كَانَ مِنْ أَهْلِ الصَّلاَةِ دُعِيَ مِنْ بَابِ الصَّلاةِ، وَمَنْ كَانَ منْ أَهْلِ الْجِهَادِ دُعِيَ مِنْ بَابِ الْجِهَادِ، وَمَنْ كَانَ مِنْ أَهْلِ الصِّيَامِ دُعِيَ مِنْ بَابِ الرَّيَّانِ، وَمَنْ كَانَ مِنْ أَهْلِ الصَّدَقَةِ دُعِيَ مِنْ بَابِ الصَّدَقَةِ﴾، فَقَالَ أَبو بَكْرٍ ﷺ : "بِأَبِي وَأُمِّي يَا رَسُولَ الله، مَا عَلَى مَنْ دُعِيَ مِنْ تِلْكَ الأَبوَابِ مِنْ ضَرُورَةٍ **فَهَلْ يُدْعَى أَحَدٌ مِنْ تِلْكَ الأَبْوَابِ كُلِّهَا**؟" قَالَ: ﴿نَعَم، وَأَرْجُو أَنْ تَكُونَ مِنْهُمْ﴾.» رواه الشيخان

"Ko na Allahovom putu žrtvuje dvije vrste imetka, bit će pozvan sa svih vrata Dženneta: 'Allahov robe, to je veliko dobro!' Ko bude redovno i ustrajno obavljao namaz, bit će pozvan sa Vrata namaza, ko se bude borio na Allahovom putu, bit će pozvan sa Vrata džihada, ko bude postio, bit će pozvan sa vrata «er-Rejjan», a ko bude dijelio milostinju, bit će pozvan sa Vrata milostinje." *Tada Ebu Bekr upita: "Allahov Poslaniče, draži si mi od oca i majke, veliki je uspjeh da čovjek bude pozvan i sa jednih vrata, ali da li će iko biti pozvan sa svih vrata?"* ***"Da"***, *reče Poslanik*, ﷺ, ***"i nadam se da si ti jedan od njih."*** Bilježe ga el-Buhari i Muslim.[443]

U drugoj verziji zabilježeno je:

---

442 Et-Tirmizi (765), i kaže da je hadis hasen sahih garib.

443 El-Buhari (1798), i Muslim (1027).

وفي لَفظٍ لَهُمَا: ﴿...دُعَاهُ خَزَنَةُ الْـجَنَّةِ، كُـلُّ خَزَنَةِ بَابٍ أَيْ: فُلْ، هَلُمَّ﴾.

"...pozvat će ga čuvari Dženneta, a svaka vrata imaju čuvare: 'O ti, dođi!" [444]

U verziji koju bilježi imam Ahmed navodi se:

وفي لَفظٍ للإمامِ أَحْمدَ: ﴿لِكُـلِّ أَهْلِ عَمَلٍ بَابٌ مِنْ أَبْوَابِ الْجَنَّةِ يُدْعَوْنَ بِذَلِكَ الْعَـمَلِ، وَ لِأَهْلِ الصِّـيَامِ بَابٌ يُدْعَوْنَ مِنْهُ، يُـقَالُ لَهُ: الرَّيَّانُ﴾، فقَالَ أَبو بَكر: يا رَسُولَ اللهِ، هَلْ أَحَدٌ يُدْعَى مِنْ تِلْكَ الأَبْوَابِ كُلِّهَا؟ قَالَ: ﴿نَعَمْ، وَ أَرْجُو أَنْ تَكُونَ مِنهُمْ، يَا أَبَا بَكْرٍ﴾.

"Dobročinitelji imaju svoja džennetska vrata sa kojih će biti pozvani zbog dobrih djela koja su činili. Postači imaju vrata sa kojih će biti pozvani i ta vrata zovu se «er-Rejjan»." *Ebu Bekr upita: "Allahov Poslaniče, hoće li iko biti pozvan sa svih njih?", a Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, odgovori:* ***"Da, i nadam se da si ti jedan od njih, Ebu Bekre!"*** [445]

Postavljajući ovo pitanje Vjerovjesniku, sallallahu 'alejhi ve sellem, Ebu Bekr es-Siddiq, radijallahu 'anhu, aludirao je na činjenicu da će onome ko bude pozvan sa jednih vrata to biti dovoljno i da neće biti potrebe da se pozove sa svih vrata, jer cilj ulaska u Džennet time je postignut. Pored toga, Ebu Bekra, radijallahu 'anhu, je zanimalo i da li će iko biti pozvan sa svih vrata i na to pitanje Vjerovjesnik, sallallahu 'alejhi ve sellem, odgovorio je potvrdno.

---

444 El-Buhari (2686), i Muslim (1027).

445 Ahmed (2/449).

Pouke i propisi

1. Hadis ukazuje na vrijednost posta, a kolika je ta vrijednost, dovoljno govori činjenica da su za njega određena posebna džennetska vrata.

2. الرَّيَّانُ /*Er-Rejjan* - je ime za jedna od džennetskih vrata, koje je izvedeno iz arapske riječi «er-rejj» i znači utoliti žeđ. S obzirom na to da se postač suzdržava od vode, koja mu je najpotrebnija, sasvim je primjereno da nagrada za to bude da se na ahiretu napoji i da nikad više ne ožedni.

3. Pokornosti spomenute u ovom hadisu: namaz, džihad, post i sadaka imaju svoja džennetska vrata i svaka od njih određena su onima koji su se posvetili izvršavanju ovih ibadeta. Ove nagrade predviđene su za one koji su se, pored ostalih dobrih djela, posebno isticali u predanom prakticiranju ovih ibadeta.

4. Na svim džennetskim vratima nalaze se čuvari koji će pozivati vjernike koji su svojim djelima zaslužili da uđu na njih. U ovom hadisu nalazi se dokaz o tome da meleki vole Ademove dobre potomke i da se raduju njihovom dolasku.[446]

5. Hadis nas obavještava o Ebu Bekrovoj, radijallahu 'anhu, neupitnoj vrijednosti, kao i o tome da će biti pozvan sa svih džennetskih vrata jer se isticao u izvršavanju svih navedenih ibadeta. Nada spomenuta u riječima Vjerovjesnika, sallallahu 'alejhi ve sellem, upućenim Ebu Bekru, radijallahu 'anhu: وَ أَرْجُو أَنْ تَكُونَ مِنهُم ***"...i nadam se da si ti jedan od njih"***, sasvim sigurno će se ispuniti. U hadisu koji prenosi Ibn 'Abbas, radijallahu 'anhuma, potvrđuje se da će Ebu Bekr, radijallahu

446 *Fethu-l-Bari*, 7/29.

'anhu, biti pozvan sa svih džennetskih vrata, čak i sa svih džennetskih kuća i odaja.[447]

6. Hadis ukazuje na to da je mali broj onih koji će biti pozvani sa svih vrata Dženneta.[448]

7. Ibadeti i dobra djela spomenuta u hadisu jesu dobrovoljna dobra djela – nafile, a ne obavezna – farzovi. To se razumije iz činjenice da je mnogo onih koji redovno izvršavaju farzove, što nije slučaj sa nafilama. Samo mali broj vjernika uspijeva spojiti u svojim djelima sve nafile i tako zaslužiti da bude pozvan sa svih džennetskih vrata.[449]

8. Dozvoljeno je čovjeka pohvaliti u lice, tj. direktno pred njim, ako ne postoji opravdana bojazan da će se uobraziti ili na drugi način podleći iskušenju.[450]

9. Vjernik koji bude ustrajno izvršavao sva navedena djela i tako dođe na Sudnji dan, bit će pohvaljen i počastvovan pozivom sa svih džennetskih vrata, iako će ući na samo jedna od njih.

10. U većini slučajeva jednom čovjeku ne budu otvorena sva vrata dobročinstva i onaj ko se posveti nekim dobrim djelima, uglavnom bude uskraćen u drugim. Samo malom broju ljudi otvore se sva vrata činjenja dobrih djela, a Ebu Bekr, radijallahu 'anhu, definitivno je bio jedan od njih.[451]

---

447 Vidjeti: Ibn Hibban, *Sahih*, 6868. Ovaj hadis, koji prenosi preko Ibn 'Abbasa, radijallahu 'anhuma, slab je (da'if), ali ga je el-Hejsemi ojačao u *Medžme'u-z-zevaidu*, 9/46.

448 Vidjeti: *Fethu-l-Bari*, 7/28.

449 Vidjeti: *Fethu-l-Bari*, 7/28–29.

450 *Šerh en-Nevevi 'ale Muslim*, 7/117.

451 *Et-Temhid*, 7/184–185.

11. Iz hadisa saznajemo da svaka osoba koja ustrajava u nečemu, postaje prepoznatljiva po tome. Jasno je da svi muslimani obavljaju namaz, međutim Poslanikove, sallallahu 'alejhi ve sellem, riječi: فَمَنْ كَانَ مِنْ أَهْلِ الصَّلاَةِ "...***Ko bude redovno i ustrajno obavljao namaz"***, aludiraju na vjernike koji mnogo klanjaju i koji su posvećeni namazu, tako da je namaz postao njihovo obilježje.[452]

[452] *Et-Temhid*, 7/185.

Sadekatu-l-fitr

Od 'Abdullaha b. Omera, رضي الله عَنْهُمَا, prenosi se da je rekao:

عَنِ ابْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللهُ عَنْهُمَا قَالَ: ﴿فَرَضَ رَسُولُ اللهِ ﷺ زَكَاةَ الْفِطْرِ صَاعًا مِنْ تَمرٍ أَوْ صَاعًا مِنْ شَعِيرٍ عَلَى الْعَبْدِ وَالْـحُرِّ وَالذَّكَرِ وَالْأُنْثَى وَالصَّغِيرِ وَالكَبِيرِ مِنَ الْمُسْلِمِينَ وَأَمَرَ بِهَا أَنْ تُؤَدَّى قَبْلَ خُرُوجِ النَّاسِ إِلَى الصَّلاَةِ﴾.» رَوَاهُ الشَّيْخَان

"Allahov Poslanik, ﷺ, odredio je sadekatu-l-fitr: jedan sā'*[453] *datula ili ječma, na svakog muslimana – slobodnog čovjeka i roba, muškarca i ženu, odraslog i dijete. Naredio je da se podijeli prije izlaska ljudi na (bajram) namaz." Bilježe ga el-Buhari i Muslim.[454]

U el-Buharijevoj predaji navodi se da je Nafi'[455], Allah mu se smilovao, rekao:

وَفِي رِوَايَةٍ لِلْبُخَارِي قَالَ نَافِعٌ رَحِمَهُ اللهُ تَعَالى: «فَكَانَ ابْنُ عَمَرَ يُعْطِي عَنِ الصَّغِيرِ وَالكَبِيرِ حَتَى إِنْ كَانَ يُعْطِي عَنْ بَنِيَّ، وَكَانَ ابْنُ عُمَرَ رَضِيَ اللهُ عَنْهُمَا يُعْطِيهَا الَّذِينَ يَقْبَلُونَهَا، وَكَانُوا يُعْطُونَ قَبْلَ الْفِطْرِ بِيَوْمٍ أَوْ يَوْمَيْنِ.»

"Ibn Omer je davao i za odrasle i za djecu, čak je davao i za moje sinove. Ibn Omer, radijallahu 'anhuma, davao je sadekatu-l-fitr onima koji su ga prihvatali, i to dan ili dva prije Bajrama."[456]

Od Ebu Se'ida el-Hudrija, ﵁, prenosi se da je rekao:

وَعَنْ أَبِي سَعِيدٍ الخُدْرِيِّ ﵁ قَالَ: «كُنَّا نُخْرِجُ زَكَاةَ الْفِطْرِ صَاعًا مِنْ طَعَامٍ أَوْ صَاعًا مِنْ شَعِيرٍ أَوْ صَاعًا مِنْ تَمْرٍ أَوْ صَاعًا مِنْ أَقِطٍ أَوْ صَاعًا مِنْ زَبِيبٍ.» رَوَاهُ الشَّيْخَان

---

453 *Sā'* iznosi četiri pregršta. (op. prev.)

454 El-Buhari (1432), i Muslim (984).

455 Nafi' je bio oslobođeni rob 'Abdullaha b. Omera. (op. prev.)

456 El-Buhari (1440).

"Na ime sadekatul-fitra izdvajali smo sā hrane, ili sā ječma, ili sā datula, ili sā sušenog kiselog mlijeka, ili sā' suhog grožđa." Bilježe ga el-Buhari i Muslim.[457]

Od Ibn 'Abbasa, radijallahu 'anhuma, prenosi se da je rekao:

وَعَنْ ابْنِ عَبَاسٍ رَضِيَ اللُه عَنْهُما قَال: ﴿فَرَضَ رَسُولُ اللهِ ﷺ زَكَاةَ الْفِطْرِ طُهْرَةً لِلْصَائِمِ مِنَ الَّلغْوِ والرَّفَثِ وَطُعْمَةً لِلْمَسَاكِينِ، مَنْ أَدَّاهَا قَبْلَ الصَّلاَةِ فَهِيَ زَكَاةٌ مَقْبُولَةٌ، وَمَنْ أَدَّاهَا بَعْدَ الصَّلاَةِ فَهِيَ صَدَقَةٌ مِنَ الصَّدَقَاتِ﴾. رَوَاهُ أَبو دَاوُدَ وابْنُ مَاجَه

"Allahov Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, propisao je sadekatu-l-fitr u svrhu čišćenja postača od ružnog i bestidnog govora, i kao hranu sirotinji. Ko ga podijeli prije namaza, to je primljen sadekatu-l-fitr, a ko ga podijeli nakon namaza, to je obična sadaka." Bilježe ga Ebu Davud i Ibn Madža.[458]

Od Qajsa b. Sa'da, radijallahu 'anhuma, prenosi se da je rekao:

عَنْ قَيْسِ بنِ سَعْدٍ رَضِيَ اللهُ عَنْهُما قَالَ: ﴿أَمَرَنَا رَسُولُ الله ﷺ بِصَدَقَةِ الْفِطْرِ قَبْلَ أَنْ تَنْزِلَ الزَّكَاةُ، فَلَمَّا نَزَلَتِ الزَّكَاةُ لَمْ يَأْمُرْنَا وَلَمْ يَنْهَنَا وَنَحْنُ نَفْعَلُهُ﴾. رَوَاهُ النَّسَائِي وابْنُ مَاجَه

"Allahov Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, naredio nam je sadekatu-l-fitr prije nego što je propisan zekat. Kada je propisan zekat, nije nam ga ni naređivao niti zabranjivao, a mi smo ga izdvajali." Bilježe ga en-Nesai i Ibn Madža.[459]

---

457 El-Buhari (1435), i Muslim (985).

458 Ebu Davud (1609), i Ibn Madža (1827). El-Hakim (1/568), ocijenio ga je vjerodostojnim rekavši: "Ispunjava uvjete el-Buharija." Albani ga je ocijenio dobrim u djelu *Sahih Sunen Ebi Davud*.

459 En-Nesai[el-kubra] (2298), Ibn Madža (1828), i Ahmed (23840), a Ibn Hadžer ga je u *Fethu-l-Bariju*, 3/267, ocijenio vjerodostojnim.

Pouke i propisi

1. Sadekatu-l-fitr je obaveza za svakog muslimana i propisan je prije zekata na imetak, a njegova prvobitna obaveznost ostala je na snazi i nakon propisivanja zekata.

2. Musliman je obavezan sadekatu-l-fitr izdvojiti za sebe i za one o kojima je dužan brinuti se, poput supruge i djece.

3. Ako supruga i djeca imaju svoje izvore prihoda ili imaju određeni imetak, bolje je da sami za sebe izdvoje sadekatu-l-fitr jer se naredba odnosi i na njih. Ali, dozvoljeno je da to za njih učini njihov staratelj makar oni imali svoj imetak.

4. Većina islamskih učenjaka ne dozvoljava izdvajanje sadekatu-l-fitra u novcu[460] jer Vjerovjesnik, sallallahu 'alejhi ve sellem, tako nije naredio, niti je tako radio, a to nisu prakticirali ni njegovi ashabi, radijallahu 'anhum, iako se sadekatu-l-fitr udjeljuje svake godine. Kada se siromahu dadne hrana, od toga vide koristi svi njegovi ukućani zajedno sa njim, međutim, kada mu se udijeli novac, on to može potrošiti na sebe i ostaviti svoju porodicu bez ičega. Također, izdvajanje u novcu prepreka je da se ovaj veliki propis čini javno i transparentno.

5. Sadekatu-l-fitr počinje se izdvajati od dvadeset osme noći ramazana.[461] Ashabi, radijallahu 'anhum, davali su ga na dan ili dva prije Bajrama, a krajnje vrijeme za davanje sadekatu-l-fitra jeste prije klanjanja bajram-namaza, kako je to zabilježeno i pojašnjeno u hadisima.

---

460 Učenjaci hanefijskog mezheba preferiraju izdvajanje sadekatu-l-fitra u novcu jer je tako korisnije siromasima. Vidjeti: El-Kasani, *Bedai'u-s-sanai'*, 2/205, i El-Merginani, *El-Hidaja*, 1/115. (op. prev.)

461 Prema mišljenju učenjaka hanefijskog mezheba, dozvoljava se izdvajanje sadekatul-fitra i znatno prije, ne ograničavajući taj period na dan ili dva prije Bajrama. Vidjeti: El-Kasani, *Bedai'u-s-sanai'*, 2/207. (op. prev.)

6. Sadekatu-l-fitr je pravo siromaha i nevoljnika pa se njima i udjeljuje, jer je Vjerovjesnik, sallallahu 'alejhi ve sellem, rekao: وَطُعْمَةً لِلْمَسَاكِينِ ***"...i hrana sirotinji."*** Pogrešno je davati ga komšijama ili rodbini koji ga ne zaslužuju. Neki ljudi jedni drugima daju sadekatu-l-fitr i na taj način prave klasičnu razmjenu, kao što se radi prilikom podjele kurbanskog mesa i mesa od akika. Međutim, velika je razlika između ova dva propisa. Sadekatu-l-fitr daje se samo onima koji su u potrebi, dok je kurbansko meso ili meso od akike dozvoljeno i pokloniti, i tako dati i onima koji nisu u potrebi. Također, pogrešno je uobičajiti davanje sadakatu-l-fitra svake godine istoj porodici i pri tome ne obraćati pažnju da li su te godine u potrebi i siromašni ili ih je Uzvišeni Allah opskrbio pa više ne spadaju u kategoriju siromaha. Dakle, u ovoj situaciji sadekatu-l-fitr nije dozvoljeno konstantno udjeljivati dotičnoj porodici.

7. Prioritetnije je da musliman sadekatu-l-fitr dadne siromašnima u zemlji u kojoj živi, mada je dozvoljeno da ga pošalje i u druge zemlje, naročito ako stanovnici te zemlje imaju veliku potrebu da im se pomogne, a u isto vrijeme u svojoj zemlji ne poznaje nikoga kome bi dao sadekatu-l-fitr ili su oni kojima je potreban obezbijeđeni od drugih sugrađana.

8. Sadekatu-l-fitr obiluje velikim mudrostima i koristima od kojih možemo spomenuti sljedeće:

(a) Iskazivanje zahvalnosti Uzvišenom Allahu na blagodatima koje je podario Svom robu od kojih su i upotpunjavanje ramazanskog posta i njegovog okončanja danima Bajrama. Allah Uzvišeni kaže:

...وَلِتُكۡمِلُواْ ٱلۡعِدَّةَ وَلِتُكَبِّرُواْ ٱللَّهَ عَلَىٰ مَا هَدَىٰكُمۡ وَلَعَلَّكُمۡ تَشۡكُرُونَ ﴿١٨٥﴾

"...da odre|eni broj dana ispunite, i da Allaha veli~ate zato što vam je ukazao na Pravi put, i da zahvalni budete." (El-Bekara, 185)

(b) Davanje zekata na tijelo koje nam je Uzvišeni Allah poživio cijelu godinu.

(c) Čišćenje posta od primjesa ružnog i bestidnog govora, jer se u hadisu navodi da se postač sadekatu-l-fitrom čisti od toga.

(d) Pomaganje siromasima i nevoljnicima te saosjećanje sa njima, kako na dan Bajrama ne bi bili primorani da prose i traže, i kako bi u tim danima bili veseli i siti kao i drugi muslimani.

(e) Navikavanje postača na plemenitost i darežljivost, i zaštita postača od škrtosti i tvrdičluka.

9. Dozvoljeno je da jedna porodica ili skupina muslimana udijeli sadekatul-fitr jednom siromahu, kao što je dozvoljeno da se sadekatul-fitr jednog čovjeka podijeli na više siromaha.

10. Iz hadisa shvatamo da obaveznost izdvajanja sadekatu-l-fitra počinje sa zalaskom Sunca zadnjeg dana ramazana. Prema tome, sadekatu-l-fitr nije obaveza izdvojiti za onoga ko umre prije zalaska Sunca tog dana jer je preselio prije nego što je ovaj propis postao obavezan za njega. Na osnovu toga zaključujemo da sadekatu-l-fitr nije obaveza izdvojiti ni za dijete koje se rodi nakon zalaska sunca zadnjeg dana ramazana, ali je to pohvalno učiniti.

11. Poslodavac nije dužan izdvajati sadekatu-l-fitr za radnike i sluge koji primaju naknadu za svoj posao, osim ako je to uvjetovano ugovorom o radu, ali dozvoljeno mu je da to dobrovoljno učini u smislu pomaganja i dobročinstva prema njima.

12. Ko zaboravi izdvojiti sadekatu-l-fitr na vrijeme i sjeti se tek nakon bajram-namaza, dat će ga kad se sjeti i u tome nema nikakve smetnje jer mu je zaborav legitimno opravdanje za dotični propust.

13. Ko opunomoći drugog da njegov sadekatu-l-fitr dostavi siromasima, opunomoćenik to mora učiniti prije bajram-namaza.

U slučaju da siromah zatraži da sadekatu-l-fitr ostane kod opunomoćenika dok on sam ne dođe da ga preuzme, to je dozvoljeno, pa makar ga preuzeo nakon bajram-namaza.

Mjesec lunarne godine

'Abdullah b. Omer, radijallahu 'anhuma, prenosi da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao:

عَنْ ابْنِ عُمَرَ رَضيَ الله عَنْهُمَا قَالَ: قَالَ النَّبِيُّ ﷺ: ﴿الشَّهْرُ هَكَذَا وَهَكَذَا وَهَكَذا، يَعْنِي: ثَلاَثِينَ، ثُمَّ قَالَ: وَهَكَذَا وَهَكَذَا وَهَكَذا، يَعْنِي: تِسْعًا وَعِشْرِينَ، يَقُولُ: مَرَّةً ثَلاَثِينَ، وَمَرَّةً تِسْعًا وَعِشْرِينَ﴾. رواه الشيخان.

"Mjesec traje ovoliko, ovoliko i ovoliko", znači trideset dana*, a potom je (rukama) opet pokazao i rekao:* ***"I ovoliko, i ovoliko, i ovoliko", znači dvadeset i devet****, pokazujući prvi put trideset, a drugi put dvadeset devet.* Bilježe ga el-Buhari i Muslim.

U predaji koju bilježi el-Buhari navodi se da je Vjerovjesnik, sallallahu 'alejhi ve sellem, rekao:

وفي رِوَايَةٍ لِلْبُخَاري قَالَ النَّبِيُّ ﷺ: ﴿إِنَّا أُمَّةٌ أُمِّيَّةٌ لاَ نَكْتُبُ وَلاَ نَحْسُبُ، الشَّهْرُ هَكَذَا وَهَكَذَا، يَعْنِي: مَرَّةً تِسْعَةً وَعِشْرِينَ، وَمَرَّةً ثَلاَثِينَ﴾.

"Mi smo nepismen narod, ne pišemo i ne računamo. Mjesec traje ovoliko i ovoliko"*, jednom pokazavši dvadeset devet, a drugi put trideset.*

U predaji koju bilježi Muslim navodi se:

وفي رِوَايَةٍ لمسْلِمٍ: ﴿الشَّهْرُ كَذَا وَكَذَا وَكَذَا، وَصَفَّقَ بِيَدَيْهِ مَرَّتَيْنِ بِكُلِّ أَصَابِعْهُمَا، وَنَقَصَ فِي الصَّفْقَةِ الثَّالِثَةِ إِبْهَامَ اليُمْنَى أَوِ الْيُسْرَى﴾.

"Mjesec je ovako, ovako i ovako"*, pljesnuvši dlanovima (obje ruke) dva puta svim prstima, dok je treći put izostavio palac desne ili lijeve ruke.*

U drugoj predaji koju bilježi Muslim navodi se:

وفي رِوَايَةٍ لمسْلِمٍ: أَنَّ ابنَ عُمَرَ رَضيَ الله عَنْهُمَا سَمِعَ رَجُلاً يَقُولُ: «اللَّـيْلَةُ النِّصْفُ». فَقَالَ لَهُ: «مَا يُدْرِيكَ أَنَّ اللَّـيْلَةَ النِّصْفُ؟ سَمِعْتُ رَسُولَ الله ﷺ يَقُولُ: ﴿الشَّهْرُ هَكَذا وَهَكَذا، وَأَشارَ بِأَصَابِعِهِ العَشْرِ مَرَّتَينِ، وَهَكَذَا فِي الثَّالِثَةِ، وَأَشَارَ بِأَصَابِعِهِ كُلِّهَا، وَحَبَسَ أَوَ خَنَسَ إِبْهَامَهُ﴾.»

*da je Ibn Omer, radijallahu 'anhuma, čuo nekog čovjeka da kaže: "Večeras je polovina mjeseca", pa mu je rekao: "A otkud znaš da je polovina? Ja sam čuo Allahovog Poslanika, ﷺ, da kaže: **'Mjesec traje ovoliko i ovoliko'**, pa je dvaput podigao šake sa svih deset prstiju, dok je treći put podigao sve prste osim palca koji je skrio."*[462]

Od Sa'da b. Ebu Vekkasa, ؓ, prenosi se da je rekao:

عَنْ سَعْدِ بنِ أَبي وَقَّاصٍ ؓ قَالَ: ﴿ضَرَبَ رَسُولُ الله ﷺ بِيَدِهِ عَلَى الأُخْرَى فَقَالَ «الشَّهْرُ هَكَذَا وَهَكَذَا، ثُمَّ نَقَصَ فِي الثَالِثَةِ إِصْبَعًا»﴾. رواه مسلم

*"Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, udario je rukom o ruku i rekao: **'Mjesec traje ovoliko i ovoliko'**, a potom je treći put izostavio jedan prst."* Bilježi ga Muslim.[463]

Od Ibn Abbasa, radijallahu 'anhuma, prenosi se da je Vjerovjesnik, sallallahu 'alejhi ve sellem, rekao:

عن ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ الله عَنهُما عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ: ﴿أَتَانِي جِبْرِيلُ عَلَيْهِ السَّلاَمُ فَقَالَ: الشَّهْرُ تِسْعٌ وَعِشْرُونَ يَوْمًا﴾. رواه النسائي

"Došao mi je Džibril, alejhi-s-selam, i rekao: 'Mjesec traje dvadeset devet dana'." Bilježi ga en-Nesai.[464]

---

462 El-Buhari (4996), i Muslim (1080). Drugu predaju bilježi el-Buhari (1814), a treću i četvrtu Muslim (1080).

463 Muslim (1086), i en-Nesai (4/138).

464 En-Nesai, 4/138, a šejh Albani ga je ocijenio vjerodostojnim u djelu *Sahih en-Nesai*.

Od Ibn Mes'uda, radijallahu 'anhu, prenosi se da je rekao:

عَنِ ابْنِ مَسْعُودٍ ﷺ قَالَ: ﴿لَمَا صُمْنَا مَعَ النَّبِيِّ ﷺ تِسْعًا وَعِشْرِينَ أَكْثَرَ مِمَّا صُمْنَا مَعَهُ ثَلاَثِينَ﴾. رواه أبو داود

"Sa Vjerovjesnikom**, ﷺ, **više smo puta postili dvadeset devet dana negoli trideset** (dana)**." Bilježi ga Ebu Davud.[465]

Et-Tirmizi, Allah mu se smilovao, rekao je: "Na ovu temu zabilježeni su hadisi od Omera, Ebu Hurejre, 'Aiše, Sa'da b. Ebu Vekkasa, Ibn 'Abbasa, Ibn Omera, Enesa, Džabira, Ummu Seleme i Ebu Bekreta, radijallahu 'anhum, i svi oni prenose da je Vjerovjesnik, ﷺ, rekao: ﴿الشَّهْرُ يَكُونُ تِسْعًا وَ عِشْرِينَ﴾ ***"Mjesec traje dvadeset devet dana."*** [466]

Pouke i propisi

1. Mjesec lunarne godine, na osnovu kojeg se određuje vrijeme pojedinih ibadeta, nekad ima trideset dana, a nekad se skrati pa ima dvadeset devet dana.

2. Nagrada za post mjeseca ramazana potpuna je makar mjesec bio kraći jedan dan. Ibn Mes'ud, radijallahu 'anhu, obavještava nas da su ashabi sa Vjerovjesnikom, sallallahu 'alejhi ve sellem, češće postili dvadeset devet dana nego trideset.

3. U ovim hadisima nalazi se odgovor onima koji se u određivanju mjeseca oslanjaju na astronomsko računanje. Hadis konstatira da je temelj u određivanju vremena posta, Bajrama i hadždža – viđenje mlađaka, a ne računanje.

---

[465] Ebu Davud (3322), et-Tirmizi (689), Ahmed (1/397), el-Bejheki (4/250), dok ga je Albani ocijenio vjerodostojnim u djelu *Sahih Ebi Davud.*

[466] *Džami'u et-Tirmizi*, 3/73.

4. Dozvoljeno je prakticirati išaret – pokrete rukom (mimikom). To je priznata metoda u učenju i pojašnjavanju.[467]

5. Može se desiti da dva, tri, pa čak i četiri mjeseca uzastopno imaju dvadeset devet dana, dok preko toga nije moguće.[468]

6. Ovaj ummet opisan je kao nepismen jer je pisanje u to vrijeme bilo zahtjevno, pa je i Vjerovjesnik ovog ummeta, sallallahu 'alejhi ve sellem, bio nepismen, kao što to spominje Uzvišeni Allah:

هُوَ ٱلَّذِي بَعَثَ فِي ٱلۡأُمِّيِّـۧنَ رَسُولٗا مِّنۡهُمۡ... ﴿٢﴾

"On je neukima poslao Poslanika, jednog izme|u njih..." (el-Džumu'a, 2);

وَمَا كُنتَ تَتۡلُواْ مِن قَبۡلِهِۦ مِن كِتَٰبٖ وَلَا تَخُطُّهُۥ بِيَمِينِكَۖ إِذٗا لَّٱرۡتَابَ ٱلۡمُبۡطِلُونَ ﴿٤٨﴾

"Ti prije nje nijednu knjigu nisi ~itao, a nisi je ni desnom rukom svojom pisao; ina~e, posumnjali bi oni što laži govore." (el-'Ankebut, 48).

Allah je ovom ummetu ukazao Svoju blagodat podarivši im veličanstvenu vjeru islam. Muslimani nisu Knjigu uzeli od drugih, već im je došla preko Poslanika, sallallahu 'alejhi ve sellem, putem objave od Uzvišenog Allaha.[469]

7. Ovaj ummet u svojim ibadetima i vremenskim odrednicama nema potrebu za pisanjem i računanjem jer je Mudri

467 Vidjeti: *Fethu-l-Bari*, 4/127.

468 Vidjeti: *Šerh en-Nevevi 'ala Muslim*, 7/191.

469 Vidjeti: *'Umdetu-l-kari*, 10/286.

Zakonodavac ibadete vezao za viđenje mlađaka, i to je puno lakši način vremenske orijentacije za Njegove robove.[470]

8. U određivanju vremena posta i drugih ibadeta muslimani nisu obavezni učiti računanje i pisanje, već su ti ibadeti određeni jasnim i lahko vidljivim znakovima koje jednako mogu prepoznati i vidjeti kako stručnjaci tako i običan svijet.[471]

9. Ko se zavjetuje da će postiti određeni mjesec, poput redžeba ili ša'bana, pa mjesec bude trajao dvadeset devet dana i on ih isposti, ispunio je svoj zavjet.[472]

10. Ko se zavjetuje da će postiti mjesec dana, a ne odredi koji mjesec tačno, pa isposti dvadeset devet dana, time je ispunio zavjet, ukoliko je mjesec trajao dvadeset devet dana, i ovo je prioritetnije mišljenje.[473]

11. Dan sumnje (يَوْمُ الشَّكِّ/*jewmu-š-šekk*)[474] smatra se danom mjeseca ša'bana i nije ga dozvoljeno postiti smatrajući ga danom ramazana, jer je Vjerovjesnik, sallallahu 'alejhi ve sellem, početak ramazanskog posta vezao za viđenje mlađaka.[475]

12. Iz hadisa se može razumjeti da nema smetnje u korištenju savremenih tehničkih dostignuća, poput teleskopa i

---

470 Vidjeti: *Tefsir Ibn Kesir*, 1/117.

471 *Šerh Ibn Bettal ala el-Buhari*, 4/31–32; *El-Mufhim*, 3/139; i *'Umdetu-l-kari*, 10/287.

472 *Me'alimu es-sunen bihamiš Ebi Davud*, 2/740.

473 *El-Mufhim*, 3/138. El-Hattabi u djelu *Me'alimu es-sunen*, 2/740, spominje da je obavezno upotpuniti trideset dana. Meni se čini da je stav El-Kurtubija ispravniji i ne vidim razloga da se stavlja u obavezu trideset dana kad mjesec može imati i dvadeset devet dana.

474 To je eventualni trideseti dan ša'bana u kojem zbog naoblake nije moguće vidjeti mlađak, pa se sumnja da je prvi dan ramazana. (op. prev.)

475 *El-Mufhim*, 3/140.

druge opreme astronomskih opservatorija, u preciziranju mjesta na kojima se pojavljuje mlađak kako bi se olakšalo njegovo viđenje. To nije astronomsko računanje čije se korištenje negira u hadisima, jer se, i pored toga, početak mjeseca temelji na viđenju golim okom.[476]

[476] Šejh Ibn Baz, *rahimehullah* - Allah mu se smilovao, upitan je o gledanju durbinom ili nečim sličnim, pa je rekao: "Ne vidim smetnju u tome jer je to gledanje i posmatranje, a ne računanje." *Medžmu'u fetava ve resail Ibn Baz*, 15/69–70.

Sadržaj